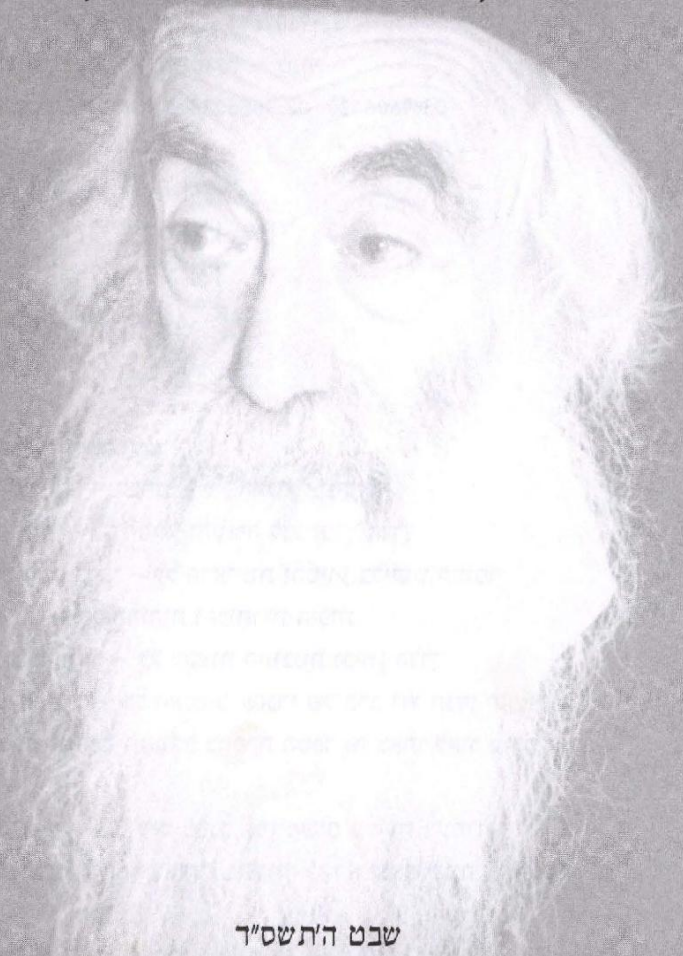
דוד עבדי

מסכת חיים מרתקת של הגאון החסיד הרב דוד חנזין ע"ה

דוד עבדי

סיפורים מאלפים ומרתקים ממסכת חייו
של הגאון החסיד הרב דוד חנזין ע"ה

שבט ה'תשס"ד

מנחם זיגלבוים

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

כתיבה ועריכה: מנחם זיגלבוים
הגהה: יצחק רפופורט
עימוד ועיצוב העטיפה: אברהם ריניץ
דפוס: 'חיש' א.ת. רמלה

הפצה: ספריית 'אשל - כפר חב"ד'
ת.ד. 717 כפר חב"ד 72915
טל. 03-9607637 פקס. 03-9607645
בנימין-נחום זילברשטרום - מנהל
להזמנות בכרטיסי אשראי: 03-9606018 03-9606120

בארה"ב: 291 Kingston Ave.
Brooklyn, N.Y. 11213
Tel. 718-7780226
Fax. 718-7784148
מסת"ב:

תודות וברכות מקרב לב:
אמו"ר ר' אליעזר זיגלבוים - על ההגהות והעזרה
ר' מנחם חנזין - על הסיוע והעזרה לכל אורך הדרך
ר' שניאור זלמן ברגר - על הראיונות והסיוע בליקוט החומר
ר' יהודה בוק - על ההגהות והכותרות היפות
ר' שמעון ויצהנדלר - על העצות התובנות וכיוון הדרך
ואחרונים חביבים - כל האנשים שזכרו של הרב דוד חנזין יקר וקרוב ללבם, וסייעו בהונם ומאודם בהפקת הספר והוצאתו לאור עולם

הערה: בתארים המופיעים בספר, אין משום קביעת מעמדו וחשיבותו של איש זה או אחר. בתקווה כי לא יצאה שגגה תחת ידי.

נדפס בישראל, שבט תשס"ד
Printed in Israel 5764 (2004)
© כל הזכויות שמורות

דבר המשפחה

זה ספר – סיפור – תולדות אדם, מהנהגותיו ומעשיו הטובים וגם ממעשה אבותיו שנאספו, הן ממסמכים והן משמיעה ממי שהיה בעת ומקום התרחשות הדברים, וניכר המאמץ לדייק בעובדות.

על התועלת בפרסום ספר כזה כבר נכתב בכמה ספרים, שסיפורים כאלו מעוררים להתחזק ללכת בדרך ה' ולהתחזק באמונה (כולל אמונת צדיקים ודבקות בהם); עוד זאת שהתעוררות הקוראים תביא תועלת למי שכותבים ממנו רק שיהיו הדברים מדוייקים כהווייתם וללא תארים מיותרים שבהם אין תועלת, ואדרבא, כל המוסיף גורע.

ועל סיפורים כאלו יש לומר שהם בבחינת 'גדולה שימושה יותר מלימודה' (כך משמע משיחת ב' ניסן תש"א), וידוע כמה השתדלו תמיד המחנכים שדאגו להכניס חיות ונשמה בכל דבר, לספר סיפורים מתאימים על מנת להמחיש את הנושא הנלמד, בפרט בכל מה שנוגע למעשה בפועל, כולל הנהגה כללית ביראת שמים.

ובזאת אסיים בשמי ובשם משפחת חנזין, יישר כח למחבר ועורך הספר ר' מנחם זיגלבוים, על היוזמה, העמל והמרץ המושקעים בספר זה, וזכות הרבים תלויה וכו'. תודה כפולה בשמי ובשם המשפחה על שהחכמנו להכיר יותר את אמו"ר הכ"מ.

מנחם מענדל חנזין
יום ד' לסדר "קח נא את ברכתי" גו' תשס"ד

התודה והברכה

לכל אלו שדמותו של הרב דוד חנזין קרובה ויקרה ללבם,
וסייעו בממונם ומאודם להוציא לאור עולם את הספר "דוד עבדי"
על דמותו רבת האנפין של הרב זצ"ל

הרב **יצחק גורביץ'** ומשפ' - קראון-הייטס
הרב **ישראל הולצברג** ומשפ' - כפר חב"ד
הרב **אליעזר זיגלבוים** ומשפ' - אלעד
הרב **מנחם חנזין** ומשפ' - לוד
הרב **שמואל חפר** ומשפ' - בני ברק
הרב **שמואל דוד חרמץ** ומשפ' - פתח תקווה
מר **פנחס וסימה לנדרס** - גבעת שמואל
הרב **זלמן סודקביץ'** ומשפ' - כפר חב"ד
הרב **אליעזר ריינהולד** ומשפ' - פתח תקווה
בית חב"ד בפתח תקווה, וליו"ר הרב אשר דייטש
לעמותת הרבנים "פיקוח נפש", וליו"ר הרב יוסף שמואל גרליצקי
היישוב היהודי בחברון, ולדובר ר' נועם ארנון
רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש ולמנכ"ל הרב ישראל בוטמן

ישלם ה' כפעלכם

מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה

בית דין רבני חב"ד
בארה"ק ת"ו

ב"ה

טבת תשס"ד

לכבוד
הרה"ח מנחם שי' זיגלבוים
שלום רב וברכה !

היו למראה עיננו מספר פרקים מהספר "דוד עבדי" המתאר קוים לדמותו של הגאון החסיד זקן רבני חב"ד בארה"ק ת"ו ה"ה מוה"ר **דוד** ע"ה **חנזין**.

מתוך הסיפורים המאלפים המובאים בספר יכול הקורא ללמוד מהו רב חסידי אמיתי אשר מאור החסידות ודבר ה' זו הלכה היו נר לרגליו בכל שנות חייו, ובעיקר ההתקשרות במסירות נפש לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. לכן אין לנו ספק כי מן הראוי שספר זה יהי' בכל בית חסידי וישמש כמקור לחינוך תורני חסידי אמיתי אף לדורות הבאים.

ויה"ר שחפץ ה' יצליח בידו להוציא דבר נאה ומתוקן, ויקוים היעוד והקיצו ורננו שוכני עפר והוא בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה ובקרוב ממש.

בברכה,

הרב סלונים

הרב ירוסלבסקי

הרב גלוכובסקי

לשכת מזכירות בית הדין
רח' הרב זכריה מדאר 36
ת.ד: 770 רחובות
טל. 08-9493176
פקס 08-9457620

בפתח הספר

משימה קשה עמדה לפני שעה שניגשתי לכתוב פרקי חיים של הגאון החסיד הרב דוד חנזין זצ"ל, ועוד יותר מכך: לקבץ ולאסוף מן הגורן ומן היקב, ולהוציא לאור עולם ספר המתאר ומקיף את דמותו העשירה.

הסיבות לכך הן רבות: ראשית – משום הידיעה הברורה, כי הרב זצ"ל מעולם לא היה מבין למה ומדוע יש לכתוב ספר על אודותיו. לא רק ספר, אלא בכלל מה יש צורך להתעסק בו, באישיותו, ובדברים הנוגעים אליו. לגישה זו עדים בני משפחתו ומכריו, שיודעים כי מעולם כמעט לא דיבר על עצמו. "עדיף לשבת וללמוד", היה אומר לבנו הבכור ר' מנחם, כאשר היה שואלו על אודות קורותיהם של אבות המשפחה והייחוס המשפחתי.

סיבה נוספת נעוצה בכשרונו האדיר של הרב חנזין לברוח מכל דבר שקשור בו אישית. אמנם הוא למד, ידע, עסק, ארגן, הפעיל, רומם וחיזק – אך הרי אינו אלא חייל פשוט בצבאו של ה', בשירות עם ישראל, ואין הוא נחשב ל'יש' ודבר בפני עצמו. על כן כל השנים נהג כאילו הוא עצמו אינו דבר, והייתה מופנמותו, סגירותו ושתקנותו, נר לרגלו.

דווקא בשל תובנות אלו שהיו יסוד ובסיס לחייו, מצאתי לנכון כי ראוי וחובה להעלות על הכתב רשמים וסיפורים מאלפים הקשורים לדמותו ומהותו של הרב, כדי לחנך וללמד אורחות חיים.

עבודת האיסוף, השגת הסיפורים והצצה מקרוב על אישיותו של הרב חנזין, היו כניסיון נואל לקדוח במברגה חור בחומת בטון עבה. גם אנשים

שהכירוהו שלושים וארבעים שנה, התקשו לספר ולדבר עליו יותר מאשר דקות ספורות, שכן, כאמור, הרב חנזין היה יהודי מופנם, מסוגר בתוך עצמו, ומעל לכול – שתקן; וכשהיה מדבר, היה בורר את מילותיו בזהירות ובקפידה.

• • •

הרבה תכונות אופי מנוגדות, לכאורה, התמזגו באישיותו של הרב חנזין. הוא היה אוהב ישראל מופלג – אך עם זאת, לוחם קנאי שלא חת מפני איש. הוא היה שפל רוח – ועם זאת, איש עקרונות שקשה להזיזו מדעתו. הוא היה רב בישראל – אך עם זאת חסיד שסימל באישיותו יותר מכול את עצמתו של המושג החסידי 'ביטול'. הוא היה מופנם – אך גם עמד בראש מערכות רבות שאותן ניהל בהצלחה רבה. הוא היה שתקן – אך דרשותיו היו מזהירות ומרוממות, ושיעוריו קולחים ומאלפים. הוא הצניע את עצמו – אך מעולם לא ברח והתחמק מלעמוד בראש מערכה זו או אחרת.

אצל כל אדם אחר, היו תכונות אלו, כשהן דרות בכפיפה אחת, בגדר ניגוד וסתירה. לא כן אצל הרב חנזין, שבאישיותו המופלאה מיזג בתוכו את התכונות השונות, ואלו נארגו אצלו ליריעה רבת אנפין, ססגונית ומיוחדת.

מלאכה קשה היא לשרטט את אישיותו של הרב חנזין. שכן, כאמור, כל הנסיבות הקשו על כך. על כן המשימה שנטלתי עלי הייתה, להעלות שבבים, סיפורים, מעשים וזיכרונות שלוקטו ונרשמו מפי עשרות רבות של אנשים שהכירוהו במשך תשעים ושלוש שנות חייו, זה בכה וזה בכה.

במהלך עבודת העריכה, נעשה ניסיון להקיף במידת האפשר את יריעת חייו של הרב, ולהגיש סיפורים ואפיזודות מכל תחנות חייו החשובות: ילדותו ברוסיה, עלייתו לארץ הקודש, לימודיו בירושלים, רבנותו, חסידותו והסתופפותו בצל הרבי מליובאוויטש, וכן כמנהל 'רשת אהלי יוסף יצחק' מיום היווסדה, כל זאת עד ליומו האחרון.

מעל כל אלה, המשימה שעמדה לפני הייתה להגיש סיפורים מובחרים שניתן ללמוד מהם ולהשכיל כיצד צריכים להיות חייו של יהודי, בן תורה וחסיד, כשאיפתו הכנה של כל הורה לגבי ילדיו. מאות הסיפורים שבעמודים הבאים, מעלים בפני הקורא דמות מאלפת, רבת אנפין, שסמליה היו: אמונה עצמתית במידה נדירה, יגיעה ועמל בתורה, חסידות מופלגת, עמידה על משמר קודשי ישראל ללא פשרות, זהירות בענייני הלכה ומנהג; איש עקרונות

הלוחם ללא חת וללא רתיעה, ועם זאת משמש מופת לצניעות ולענווה, כאחרון הטוראים בצבאו של מנהיג העולם.

דומה כי אישיותו של הרב מתמצית בשם הספר "דוד עבדי". ביטוי זה מופיע פעמים רבות בקונוטציות שונות. "מצאתי דוד עבדי" (תהילים פט, כא) "ועבדי דוד מלך עליהם" (יחזקאל לז, כד). דוד המלך סימל באישיותו הדרת מלכות ועם זאת שפלות וענווה בתכלית בבחינת "ואנכי תולעת ולא איש".

בתורת החסידות מבואר כי מהותו של עבד היא ביטול מוחלט לאדונו, באופן (לא שיש לו רצונות מודחקים מול רצונות האדון, אלא באופן) שאין לו רצונות משלו כלל, וכל חייו מוקדשים למילוי רצון האדון.

כזה היה הרב חנזין, עבד מוחלט כלפי הרצון האלוקי, בטל בתכלית, שלית ליה מגרמיה כלום.

מסכת חייו של הרב מודגמת בפכים קטנים המלמדים על הפן האנושי בהליכותיו ובמעשיו. בעשרים ושש שעריו של הספר, נפרשת יריעה רחבה, מגוונת ועשירה, המשובצת עוללות, מעשים, תגובות, הגיונות, סיפורים ואמרות, שמילאו תשעים ושלוש שנות חיים עשירים ומרתקים.

למקרא פרשיות אלו, מצטיירת דמותו של הרב כשהיא מפיקה חום, חסד, ואהבה ליחיד ולציבור, לפרט ולכלל, לחייב ולזכאי, בהיותו רב בישראל, "איש על העדה".

כתיבת הספר ועריכתו, היו לי עבודה נפלאה ומרוממת, מלווה בתחושה של זכות גדולה. המטרה הייתה לא רק לספר ל"דור אחרון" מה הייתה דמותו של הרב, אלא גם – כפי שאמרו רבים ממכריו – לספר לאלו שהכירוהו מקרוב, מיהו באמת הרב חנזין...

אולם גם זאת לא התיימרתי לעשות, שכן יסכימו כל מכריו, שמאות הסיפורים שבספר זה הם בבחינת "חושף טפח" בלבד מאישיות נפלאה זו, אולם עדיין נותרו טפחיים ויותר, אפופים ומוסתרים בערפלי צנעה וענווה, והתרחקות מכל התעסקות באישיותו.

בעבודת הספר נזהרתי מאוד לסנן שוב ושוב את הנכתב, על מנת שיהיו הדברים אמינים ונכונים ביותר. כך לגבי אימות הסיפורים, השמות והתאריכים, ואף לגבי התארים השונים, שהשתדלתי שלא להפריז.

ומכל מקום, מי ייתן וספר זה ימלא את ייעודו – להיות נר להאיר לדורנו ולדורות הבאים, כיצד צריכה להיות דמותו של בן תורה, חסיד ורב בישראל. ואם משימתי עלתה בידי אף במשהו, והיה זה שכרי.

• • •

בסיום הספר הוספתי שני פרקים על תולדות חייו ואישיותו של הגאון הרב יעקב משה ע"ה חנזין, בנו של הרב דוד זצ"ל, שנפטר בדמי ימיו לפתע פתאום, במוצאי שבת קודש חוקת תש"ס. הרב יעקב משה ע"ה היה סמל של איש תורה שהמית עצמו באוהלה של תורה, גאון אדיר, איש אמת ואיש חסד ובעל נתינה יוצאת מן הכלל. אביו הרב אהבו אהבה מיוחדת, והיה מרבה לשאת ולתת עמו בענייני תורה.

כן הוספתי פרק המשרטט קווי חיים של הרב מרדכי ע"ה חנזין, אחיו של הרב דוד, שהיה בעל מסירות נפש, איש אשכולות מפואר, ספרא רבא ותלמיד חכם בפני עצמו.

שני פרקים אלו הנם נגיעה קלה בלבד בקצה יריעת חייהם המופלאה, והרבה יותר ממה שנכתב, טרם נכתב. אך גם מן המעט, ניתן ואפשר ללמוד דרכי חיים מאלפות ומחכימות, מאירות ומלבבות.

מנחם זיגלבוים
חודש כסלו, חודש הגאולה והאור, תשס"ד

תוכן העניינים

כור מחצבתו 15
שורשיו החסידיים של הרב חנזין עד לתקופת רבי שניאור זלמן, אדמו"ר הזקן

ענף עץ אבות 19
בית ספוג בתורה ויראת שמים – קווים לדמותם של ההורים הרב מנחם מענדל ומרת פריידל חנזין

ילד שעשועים 29
ימי ילדותו מלווים בסיפורים מפליאים על אודות כשרונותיו והתמדתו העצומה בהיותו ילד ועלם חמודות

בארעא דישראל 39
סיפור עלייתו לארץ הקודש, בליווי יומנים נדירים שכתב באנייה בדרכו ארצה

מדי דברי בו, זכור אזכרנו 57
סדרת מכתבים מופלאה המתעדת את הקשר והגעגועים בין בית ההורים ברוסיה לבן היקר השוהה בירושלים

במחיצתם של חסידים 67
כניסתו לעולם החסידות, בין כותלי ישיבת 'תורת אמת' בחיי אדמו"ר הריי"צ

משמיע ישועה 79
שליח נאמן המפיץ בתנאים קשים את בשורת "הקריאה והקדושה" בכל עיר ועיירה בישראל

מרביץ תורה לעדרים 85
תקופת היותו ר"מ ומגיד שיעור בישיבת 'תומכי תמימים'

יובל שנות רבנות 89
אפיזודות וסיפורים מאלפים ממשרתו הרבנית בפתח תקווה במשך חמישים ושתיים שנה

מקדש שביעי 107
סיפור הכאתו ומעצרו על עמידתו האיתנה בראש 'עם מקדשי שביעי' כנגד מחללי השבת

מקים ומנהל 'רשת אהלי יוסף יצחק' 119
פרקי היסטוריה מאלפים הסוקרים את שנות הקמת 'רשת אהלי יוסף יצחק' ליובאוויטש בערי ישראל בשנותיה הראשונות של המדינה

חסיד בכל מעשיו 159
שרטוט קווי חייו של חסיד שסימל באישיותו יותר מכול את המושג 'ביטול'

בן אצל אביו 183
תיעוד נדיר של חוויותיו אצל הרבי בפעם הראשונה בחודש החגים תשי"ט, כפי שסופרו בגוף ראשון

ענווה של אמת 201
צרור סיפורים מופלאים המעידים על ענוותנותו העצומה

יגיעה וגדלות בתורה 211
אנקדוטות על בן תורה שקיים בפשטות את הציווי "ממית עצמו באוהלה של תורה"

דקדוקי הלכה ומנהג 221
סיפורים מאלפים על הקפדתו על קוצו של יו"ד בכל ענייני הלכה ומנהג

מרביץ תורה ברבים 235
אפיזודות מרתקות סביב שיעוריו הרבים, גם עם בודדים, מתוך מסירות נפש

כאָב רחום 243
הנהגה חומלת, השתתפות ואכפתיות בצער ובכאב של הזולת

תוכן העניינים

ילדים מספרים על אבא 253

ילדי הרב משרטטים ימי ילדות בצלו של אב, רב, עסקן ואיש ציבור, וחושפים טפח לא ייאמן של חיי מסירות נפש

זוטא רבה 265

עשרות 'זוטות' מדהימות הרוקמות יריעת חיים של איש 'רבה' וגדול בישראל

יושב על מדין 285

עשרות שנות כהונה בבית דין רבני חב"ד בארץ הקודש

להט חיים של גאולה 291

ציר חייו המרכזי של יהודי שכל חייו שאף חלם, שאף, התגעגע וכמֵהּ, לגאולה ולביאת משיח צדקנו

בחזית המאבק על שלמות הארץ 295

עמידה ללא חת במערכה על שלמות ארץ הקודש, וחשיפה ראשונה מתוך פגישותיו עם ראשי ממשלה

ויפקד מקום דוד 305

פטירתו כפטירת צדיקים, לפתע פתאום בליל שבת קודש

מאמר הערכה 311

מאמר שנכתב לדמותו לאחר פטירתו

אמרות ופתגמים 317

שביבים ורעיונות שנשמעו מפיו וסופרו על ידי מכריו

גאון ותמים 321

לדמותו של הגאון התמים הרב **יעקב משה** ע"ה **חנזין**

חיים מרתקים של מסירות נפש 331

קווים לדמותו של איש האשכולות הרב **מרדכי** ע"ה **חנזין**

נספחים

שני ראיונות שהעניק הגר"ד חנזין, בהם הוא פורש משנה סדורה, מחכימה ומאלפת, בשני נושאים ש'בערו' בו כל ימי חייו

האם אנו, ה"חיילים" של הרבי, ממלאים את תפקידנו כהלכה? 353

דברים מאלפים על חובתו של כל חסיד להתכונן לביאת המשיח והגאולה – ראיון לבטאון "כפר חב"ד"

"אין זכות ליהודי לעשות מעשה הנוגע למסירת שטחים" 364

דברים מאלפים בנושא שלמות ארץ הקודש וענייני השעה – ראיון לבטאון "בית משיח"

אגרות קודש 373

עשרות אגרות ומכתבי קודש ששלח האדמו"ר מליובאוויטש לרב חנזין – רבות מהן בפרסום ראשון

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הָעוֹסֵק
בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, זוֹכֶה לִדְבָרִים
הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ כְּדַאי הוּא לוֹ: נִקְרָא רֵעַ,
אָהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם, אוֹהֵב
אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׂמֵּחַ אֶת
הַמָּקוֹם, מְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת,
וּמַלְבַּשְׁתּוֹ עֲנָוָה וְיִרְאָה,
וּמַכְשַׁרְתּוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק חָסִיד
יָשָׁר וְנֶאֱמָן, וּמְרַחַקְתּוֹ מִן
הַחֵטְא, וּמְקָרַבְתּוֹ לִידֵי זְכוּת,
וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה
בִּינָה וּגְבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר לִי
עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי
גְּבוּרָה, וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת
וּמֶמְשָׁלָה וְחִקּוּר דִּין, וּמְגַלִּין לוֹ
רָזֵי תוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה כְּמַעְיָן
הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פוֹסֵק,
וְהֹוֶה צָנוּעַ וְאֶרֶךְ רוּחַ, וּמוֹחֵל עַל
עֶלְבּוֹנוֹ, וּמְגַדַּלְתּוֹ וּמְרוֹמַמְתּוֹ עַל
כָּל הַמַּעֲשִׂים:

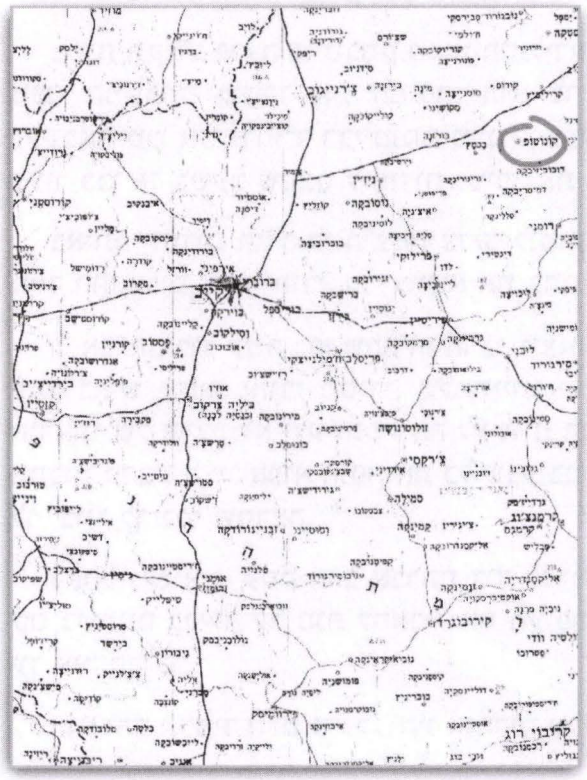
(אבות, פרק ו משנה א)

כור מחצבתו

דורות של חסידים

הגאון החסיד הרב דוד חנזין נולד בשנת תרע"א בעיר קונוטופ שבאוקראינה, לאביו הרב מנחם מענדל ע"ה, ולאמו מרת פריידל לבית ראַבָּוי, משפחת חסידים נודעת.

קונוטופ הייתה עיר לא גדולה, סמוכה לניעז'ין, מקום קבורתו של רבי דובער, האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש. בעיר זו התגוררו חסידים רבים, והייתה נתונה להשפעת חסידי חב"ד. על מידת חשיבותה בעדת חסידי

חב"ד, ניתן ללמוד מכך שלאחר הסתלקות אדמו"ר ה"צמח צדק", נסעו בניו לערים שונות במדינה על מנת לחזק את עדת החסידים. קונוטופ הייתה אחת הערים הבודדות שכל שבעת הבנים ביקרו בה.

עיר זו הייתה נחשבת ברוסיה למקום של תורה וחסידות עד שהייתה נקראית "א קליין ירושלים" (ירושלים הקטנה), וזאת בזכות האופי התורני־חסידי שלה.

הרב דוד חנזין, הנו צאצא למשפחה שנמנתה עם עדת חסידי חב"ד עוד בימי רבי שניאור זלמן, בעל התניא. סב סבו החסיד ר' יחיאל מיכל, היה מחסידיו של אדמו"ר הזקן ושימש כחבר במועצה העירונית של ויטבסק. היה זה בתקופה שיקטרינה המלכה אפשרה ליהודים לבחור ולהיבחר, ובעקבות זאת התמנה לתפקיד החשוב.

בנו החסיד הרב משה, היה אף הוא מחסידי אדמו"ר הזקן ואדמו"ר האמצעי. כשנולד לו בנו, קראו על שם אביו – יחיאל מיכל. כשנשא הרב יחיאל מיכל אשה, נולד לו בן ונקרא שמו בישראל אברהם דוד.

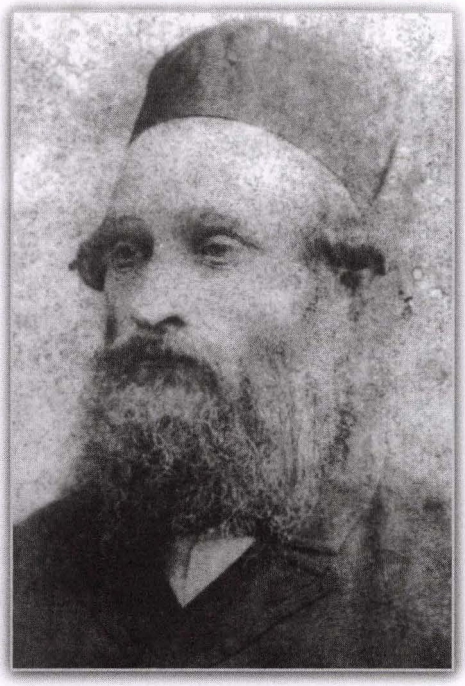
בשנת תקצ"ג פרצה בויטבסק מגפת החולירע. הרב אברהם דוד היה היחיד מבני המשפחה ששרד את המגפה. הוא ברח מויטבסק הנגועה, והגיע לליובאוויטש אל אדמו"ר רבי מנחם מענדל, בעל ה"צמח צדק". הוא היה נער צעיר כבן 16 בשעה שנכנס ליחידות וסיפר את כל הקורות אותו.

באותה יחידות הורה לו ה"צמח צדק" לנסוע לעיר ניעז'ין ונקב בשמו של אחד התושבים, נפח יהודי, כדי שישא את בתו לאשה.

ר' אברהם דוד עשה כפי שהורהו הרבי, ויצא במסע לניעז'ין. כשהגיע לעיר פגש באיש שהיה יהודי חסידי, שלמחייתו עסק בנפחות. כשסיפר לו על הוראתו של הרבי, לא ידע הנפח מה לעשות; הן שבע בנות יש לו, ולמי מהן התכוון הרבי? הציג אפוא הנפח את כל שבע בנותיו בפני העלם הצעיר, ואמר לו "בחר לך במי שתרצה..."

לאחר נישואיו, עסק הרב אברהם דוד לפרנסתו בגידול עופות. הוא היה קם בשתיים בלילה על מנת להאכיל את העופות, ולאחר מכן המשיך ללמוד עד אור הבוקר.

הוא היה תלמיד חכם מופלג. היו אומרים עליו, שכשהיה מבוגר, היה לומד

הרב יחיאל מיכל חנזין וזוגתו מרת רויזא

רק תלמוד ירושלמי, כיוון שבתלמוד בבבלי כבר היה בקי...

חברים שהפכו למשפחה

חמישה ילדים נולדו לרב אברהם דוד – ארבעה בנים ובת אחת. אחד מהם נולד בשנת תר"ו, ונקרא שמו בישראל יחיאל מיכל דובער – על שם סב סבו ועל שמו של רבי דובער מליובאוויטש, אדמו"ר האמצעי.

כשבגר מעט למד בישיבה מקומית שהייתה בניעז'ין, שם שקד על התורה והעבודה יחד עם שני חברים נוספים: ר' יוסף בער ור' מרדכי.[1] ידידות אמיצה נקשרה בין השלושה, ובמשך השנים השתדכו ביניהם והיו למשפחה אחת.

כאשר הרב יחיאל מיכל דובער הגיע לפרקו, נשא את מרת רויזא, בתו של הרב יהודה, תושב קונוטופ ומחסידיו של ה"צמח צדק". החותן היה תלמיד חכם גדול ועובד ה' וממקומות רבים פנו אליו בהצעות רבנות, אך הוא סירב

1 מרדכי נאמן מקאנאטאפ (כאן ע' 25)

לקבל עליו את עול הרבנות. רק כשרבה של קונוטופ היה נוסע מדי פעם לחצר הרבי, היה הוא ממלא את מקומו בהשיבו בשאלות שעלו הפרק.

חסידותו של חמיו ר' יהודה נודעה לשם ולתהילה. כשהחסיד הנודע רבי הלל מפאריטש היה מגיע לקונוטופ, היה מתאכסן בביתו, כיוון שידע ששם הכול בחזקת כשרות מהודרת. סיפרו עליו כי הייתה לו "א ליכטיקע צורה" (פנים עדינות, מאירות), עד שהיו אנשים שהתביישו להביט בפניו.

ר' יחיאל מיכל היה אף הוא תלמיד חכם מופלג ובקי בתורה ובמכמניה. בזמן הפרעות שלאחר מלחמת העולם הראשונה, אחד הפורעים הצליף עם שוטו על פניו ונעשה סגי־נהור. מאז היה לומד בעל־פה או שהיו מקריאים לפניו מתוך הספרים. פעם, כשקראו בפניו מסכת עירובין, תיקן את הקורא בטעות שעשה בלשון התוספות...

לר' יחיאל מיכל דובער ולאשתו מרת רויזא נולדו שלושה ילדים, בן ושתי בנות. ביום ל"ג בעומר תר"ל, נולד להם בנם ונקרא שמו בישראל מנחם מענדל על שם הרבי ה"צמח צדק".

ענף עץ אבות

הרב מנחם מענדל חנזין

"א ביטול'דיקער איד,
א חסידישער איד"

הרב מנחם מענדל חנזין ב"ר יחיאל מיכל דובער היה יהודי בעל נשמה חסידית ואיש של מסירות נפש. הרב שניאור זלמן גורליק, רבו הראשון של כפר חב"ד, שהכירו אישית, העיד עליו כי היה בעל חסד וצדקה מופלג. החסיד ר' רפאל (פולע) נחמן כהן, אף הוא הכירו וסיפר כי היה "א ביטול'דיקער איד, א חסידישער איד". מכריו העידו כי תמיד אפשר היה לראותו כשחיוך נסוך על פניו.

הגאון הרב ראובן גליק ממוסקבה (לימים בפתח תקווה), אמר אף הוא כי הכיר אישית את הרב מנחם מענדל "ער איז געווען אַ פיינער בן תורה" [= הוא היה בן תורה נעלה].

מסירות נפש בשירות הצבא

בתקופת בחרותו חלה חובת גיוס לצבא הצאר גם על בני העם היהודי. החוק קבע כי אחד מכל משפחה חייב בגיוס. הרב מנחם מענדל, בהיותו בן יחיד, פטור היה מחובת הגיוס, והיא נפלה על אחד מבני המשפחה המורחבת, אולם זה נמלט ונעלם. עול הגיוס נפל אפוא על ר' מנחם מענדל שהיה הבא בתור.

בשל היותו בחור חזק ובעל כושר גופני מעולה, שובץ בחטיבת רוכבי הסוסים, שם שירתו רק חיילים בעלי כושר גופני גבוה. חַיִל זה נחשב לחיל יוקרתי ביותר.

במשך חמש שנים שירת מנחם מענדל בצבא, אולם גם בשנים אלה נזהר ונשמר ממאכלי טרפה, והקפיד על מאכלים כשרים בלבד, למרות הקשיים האדירים שניצבו בפניו.

בשל כך נאלץ לפרוש מחטיבת הפרשים לאחר שנתיים וחצי של שירות צבאי, משום שנחלש גופנית עקב זהירותו ממאכלות אסורות, וכמעט שלא בא לפיו אוכל חם במשך כמה שנים. או אז הועבר לשרת כפקיד עד לסיום שירותו הצבאי.

הכלה שצפתה לחתנה

עם שחרורו מהצבא הקים את ביתו עם מרת פריידל – נולדה בשנת תרל"ה בעיירה קוֶזְליץ לאביה הרב מרדכי. הלה היה למדן, חסיד וירא שמים מופלג, ואף שימש כשו"ב של העיירה. החסיד הישיש ר' אשר מוסטוב סיפר, כי כשר' מרדכי היה מגיע לניעז'ין, אותם ימים היו בגדר 'יום טוב' אצל החסידים במקום.

באחד הימים פגש ר' מרדכי את הנער מנחם מענדל, וראה כי הוא מטיב ללמוד ובעל מידות טובות. פנה ר' מרדכי לאביו של הנער ר' יחיאל מיכל, חברו מהישיבה, ואמר לו "נראה שנהיה שוב מחותנים..." ובכך רמז על רצונו במנחם מענדל הצעיר לחתן בעבור בתו פריידל.

אולם ר' מרדכי לא האריך ימים, ונפטר בחורף תרמ"ג בהיותו בגיל צעיר,

כשבתו בת 9 שנים בלבד.

פריידל ידעה על רצונו של אביה, ושמרה לו אמונים. לאחר שר' מנחם מענדל גויס לצבא הרוסי בעל כורחו, הוצע לה שידוך עם בחור אחר, אולם היא סירבה ואמרה כי תמתין חמש שנים עד לשובו.

ואכן, רק לאחר שובו מהצבא, באו השניים בברית הנישואין.

תשע שנים חלפו מאז נישואיהם עד שנולד להם בנם הבכור מרדכי, ביום כ"א בתמוז תרס"ה (פרק נרחב אודותיו בסוף הספר). שש שנים לאחר מכן נולד בן נוסף – דוד, ולאחריו נולד בן שלישי אך הוא נפטר בצעירותו.

בית ועד לחכמים

ביתו של הרב מנחם מענדל חנזין היה פתוח לרווחה בפני אורחים שהיו מצויים בו תדיר. רבי דוד עצמו העיד כי בעת ילדותו שהו בבית הוריו אורחים רבים. במכתבים שכתב לבנו רבי דוד בשנות הצ"דיק, הוא מספר על אישים דגולים המתארחים בביתם כמו "הרב מזוועיהל [= הכוונה להה"צ רבי גדליה משה, בנו וממלא מקום אביו ר' שלומ'קה] אצלנו כעת, וגם רבנים שונים".

הרמ"מ עסק רבות בצורכי ציבור באמונה. הוא עמד בראש ארגון לאפיית מצות, ודאג למצות בעבור יהודים רבים. לעתים גם סיפר על אפיית מצות שנעשתה אצלם, וציין את העבודה הקשה המוטלת עליהם במלאכת האפייה, ועל השעות הרבות שהשקיעו בה.

שמו היה נכבד ומקובל אצל רבים. לעתים קרובות היה מוזמן לסידור קידושין, כפי שהוא מציין בכמה ממכתביו.

מידותיו התרומיות

במכתב שכתב בנו, ר' מרדכי, לאחיו ר' דוד, הוא סוקר את מידותיו ואת תכונותיו של האב, ואף מזכיר סיפורים נפלאים שהאב היה מעורב בהם:

"אבא – כולו אמת. אוהב כל אדם. כשראה עוול, לא היה חת מפני כול. איש ציבורי באמת, ובלי שום משוא פנים. דחיל רבנן ומוקיר רבנן. בעל לב

רגיש. איש התבונה והמחשבה, הן זה היה מוח חריף ובעל תפיסה מהירה. בן תורה בעצמו, תלמיד חכם במלוא מובן המילה. מכניס אורחים.

"ואני נזכר בימים עברו ערב פסח אחרי חצות היום, באו הנוברדוקים; שמואל ליבוביץ פגש בנו ואמר: 'ר' מנדל, איר וויסט סטוס זאך, א שול מיט בחורים בני תורה וכו'" [= אתה יודע מה שנעשה? בית הכנסת מלא בבחורים בני תורה]. ענה אבא ז"ל: שני בחורים – אלי, ומה שחסר למישהו, או אם יחסר למישהו, גם כן אלי...

"ימי חורף מושלגים. קור, כפור.

"זוכר אתה את אלתר? הן קטן היית אז, וכשבאותו ערב השיחה, והנה אנשים בביתנו. וכך נמשך כל החורף. בכלל, הן אנו יודעים בית אבא היה פתוח לרווחה, וכן צריך לקבל עלינו בדרכיו, כדרכיו. ריבונו של עולם, הרווח לנו בקרוב.

"אבא ירא שמים גדול היה, ואיש החיים דווקא. אדם ציבורי.

"פעם בא מדרכו ושמע שמועה, כשאך יצא מביתו אמר: ר' נחום הראש ישיבה פסק מללמוד? מה האי? כסף אין ניתן לו! יצא בעצמו לאסוף כספים אף שאדם טרוד היה... באותו יום נשמעו שוב צלילי תורה בבית הכנסת. וכך המשיך מאז. ימים רצופים היה הולך בעצמו ומאסף לבד מה שניתן.

"וכשבא החורף: מי הלביש עניים? גבאי ה'מלביש ערומים' – ר' מנחם מענדל חנזין.

"יצאה שמועה: הספרים של ר' אליעזר לוריה נקרעים; מי הלך אל הצ'יקא [= המשטרה החשאית הידועה לשמצה], והימים ימי חירום. נורא, האי? אבא!

"זוכר אתה את וֶרה, זו הנשמה העלובה שעבדה בבית יודקביץ? איזו שמחה קרנה על פני אבא ז"ל כשהכניסה לחופה? ומה זהיר במצוות היה אבינו ז"ל, ועל כל אלה גדולתו של אבא בתורת החינוך. כן, בתורת החינוך.

"ואני נזכר, קודם שבנו הבכור, זה האהוב לו ככה, כלומר, אני, אחיך, נעשה בר מצווה, הוא בא פעם אל הישיבה בשעת השיעור־הפסקה. קרא ז"ל את כולנו, כלומר, אנוכי בנו, וכל בחורי הישיבה, שבאו ללמוד מרחוק, והנה בחדר השני יושב חייט מדד את כולנו, ולחג הבר מצווה שלי היינו כולנו לבושים בגדים חדשים, אני הבן, וכל שאר בני הישיבה שהיו סועדים על שולחן זרים.

מה גדול כוח החינוך שיש בזה.

"וכשבא בחור מן הרבי הליובאויצ'י ברוסטוב בדמעות: את החיטין עצר הצ'יקא וצריך אדם שילך מתוך מסירות נפש לסדר את הדבר... מי הלך? אבא ז"ל. שיעור על מסירות נפש מהי..."

ימיו האחרונים

בתקופת חייו האחרונה חלה הרב מנחם מענדל בגידול ממאיר שהלך והתפשט אל ריאתו. במשך ארבעה חודשים שכב על מיטתו כשהוא מתייסר בכאביו, בעוד רעייתו הצדקנית מרת פריידל עומדת לימינו ימים ולילות, לתומכו ולסעדו.

בימים קשים אלה ניכרה גדלות נפשו. בנו ר' מרדכי הציע לשלוח מברק אל קרובי המשפחה שיבואו לסייע לאם שכבר נפלה מרפיון כח. כשנודע הדבר לרב מנחם מענדל, סירב בתקיפות באומרו "ערב פסח כעת, ואסור להטריד אנשים מבתיהם"...

הרב מנחם מענדל, למרות צניעותו, היה אהוד וחביב אצל רבים מהקהילה היהודית במוסקבה, ורבים מהם הגיעו לבקרו מתוך ההתענינות כנה.

הרופאים שהגיעו לבקרו, ניסו לעזור לו באמצעות תרופות שונות. משלחת של יהודים יצאה אל הד"ר מ', רופא מפורסם, והתחננו לפניו שילך לבקר את החולה באומרם כי "זהו אדם שכל רגע מחייו יקרים, לא רק לחולה, כי אם לציבור שלם". הרופא נענה לבקשתם והגיע לבית משפחת חנזין. תקופה מסויימת נראה היה כי המחלה נעצרה, אך לפתע חזרה ותקפה ביתר שאת, והתפשטה בגופו.

במשך כל יום שבת קודש פרשת תזריע ג' בניסן תרצ"ה, סבל מכאבי קשים. הוא היה חוור וגנח תכופות. נראה היה כי רגעיו ספורים. לפתע פקח את עיניו; הצבע שב קמעה לשפתותיו, וביקש לשתות מים. כשסיים, החל לומר בכוונה רבה את תפילת "אלקי נשמה שנתת בי" מילה במילה במתינות, עד שסיים בברכת "המחזיר נשמות לפגרים מתים". זו היתה ברכת הודיה על החיים שהחזיר לו הקב"ה לפי שעה.

לאחר תפילת מנחה, שאל לפתע את בנו ר' מרדכי אם כבר הגיע מכתב "מדוד'ל בני היקר". לאחר מכן שוחחו השניים על ענינים עמוקים הדורשים כובד ראש, בעוד ר' מנחם מענדל מתעמק בנושאים המדוברים והוא מוסיף ומנמק כל רעיון שהעלה, כל זאת מתוך כאבים וייסורים גדולים.

לאחר תפילת ערבית שמע הבדלה, הריח בשמים "אף שחוש ריחו נשתנה אותו הערב", כפי שמעיד בנו.

ר' מרדכי ניסה לעסות את כפות ידיו הלבנות, אך הוא סירב: "הנח בני, הנח! לא צריך. זה לא יתן כלום", אמר ונתן להבין כי הוא יודע היטב את מצבו. שוב פקח את עיניו ושאל בגעגועים מהולים בכאב "האם אין עוד מבני דוד'ל שום מכתב?" והחל לדבר על בנו דוד באהבה ובחיבה רבה.

"עוד מעט מגישים את הספר הגדול"

לקראת אמצע הלילה עמד לפתע הדופק מלכת. ר' מרדכי רץ במהירות להזעיק את הרופא. זה כבר היה במיטתו, התלבש במהירות והגיע אל בית משפחת חנזין. רעייתו פריידל ניסתה להגיש לו בשמים להרחה, שפשפה את ידיו וקראה לו בקול רם, אך הוא ביטל את מעשיה במחי יד: "אין צורך, כבר לא יעזור כלום. אין מה לפחד ולהבהל עוד מעט מגישים את הספר הגדול", אמר בהתכוונו לספר החיים והמוות. מיד החל למלמל את הפסוקים שאומרים בשעת המוות במשך רבע שעה.

במוצאי שבת, בשעה אחת עשרה וחצי בלילה, השיב הרב מנחם מענדל חנזין את נשמתו לבורא הנשמות, "כצדיק גמור, במוחין צלולים, מלא רוח תבונה ודעת, כשחיוך קל של שביעות רצון מרפרף על שפתותיו היפות; ומצחו, זה הרם והחלק, בולט מתחת הירמולקה השחורה שלו..."

ר' מרדכי ביקש סליחה בשמו ובשם האח הרב דוד השוהה בארץ ישראל, ועצם את עיניו של האב הדגול "וחיוך קל ומה נעים מצאתי על שפתותיו".

רעייתו מרת פריידל קיבלה את פטירתו באומץ רב, בקור רוח ובצידוק הדין. "הרבה בכתה, הרבה דיברה, ומתוך דיבוריה נודע לי רבות מיהו אבא ז"ל, ממש צדיק בדורו היה..." מספר ר' מרדכי.

מסביב לראשותיו הודלקו נרות רבים, ובמשך כל הלילה ישבו יהודים בכל חדרי הבית, אמרו תהלים ולמדו משניות לעילוי נשמתו.

הלוויה רבת משתתפים

בנסיבות שנוצרו באותם ימים, לא ניתן היה להביאו לקבורה אלא למחרת, ביום שני. בין כה וכה נודעה השמועה לרבים מיהודי מוסקבה, ולמרות שכל ימיו השתדל להצטנע, הכירוהו רבים והזדעזעו לשמע פטירתו. רבים מהם הגיעו למשמרות של לימוד בבית המנוח. "במשך היום, ואפילו למחרת קודם הקבורה, לא נשתנה כלל מאמש; שוכב כישן ומצחו היפה היה בולט מתחת המצנפת הלבנה, וטליתו המיוזעה העתיקה – כשל ישן", מעיד הבן.

את הטהרה והלבשת התכריכים עשו בבית. התכריכים היו חדשים שנקנו בכספים האחרונים שנותרו בבית.

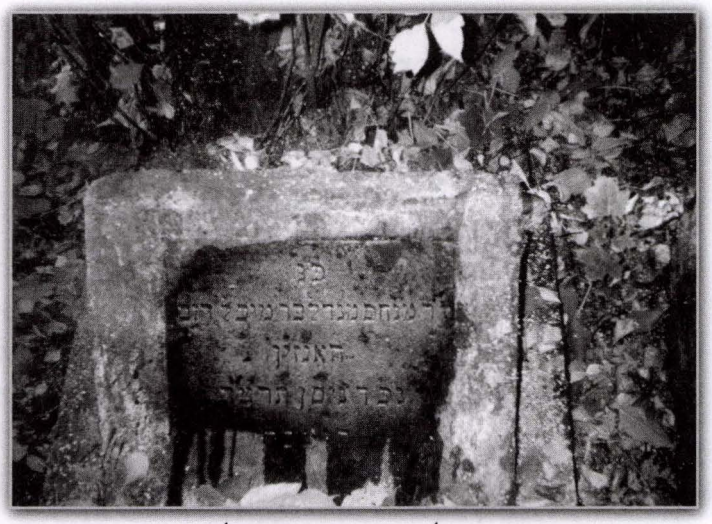
אל ההלוויה עצמה הגיעו יהודים רבים מהעיר ומהפרברים שמסביב, למרות שבאותו בוקר ירדו גשמי זלעפות. שעה קלה קודם ההלוויה היו חדרי הבית והרחבה שמאחורי הבית, מלאים באנשים. כולם באו להיפרד מן הנפטר הדגול. "רבו הבכיות וההספדים. הספידוהו כראוי לאחד מן המצוינים. הרבו בשבחו, והן יודעים אנו מי היה. שבח יֶתֶר לא נשמע כלל, כי כל מה שדובר, אמת". בעיקר דיברו על יראת ה' הנפלאה שהיתה בו, ועל זהירותו בכל משמר על שמירת ההלכה עד קוצו של יו"ד מתוך מסירות נפש שבערה בו. כמו כן ציינו המספידים את היותו איש אמת, איש שאוהב תורה ואוהב כל יהודי, ועל אודות מידת הכנסת האורחים המופלאה שנהג בה כל חייו.

החזן פַּרְבֶּר בא מקונצבה למרות המרחק הרב, ובקול רווי רגש וכיסופים חיזן "א־ל מלא רחמים" וכל העם געה בבכיה.

עם יציאת ההלוויה לבית החיים, יצאה לפתע השמש והאירה את היקום, כמו אפשרה להמוני האבלים ללוות בניחותא את הנפטר למנוחת עולמים.

בית הקברות אף הוא היה מלא מפה לפה. רבים מיהודי מוסקבה המתינו שם לבוא ההלווייה. הוא נטמן סמוך לקברו של הרב מחודורקוב.

דברי פרידה נשא בנו ר' מרדכי. הוא לא הצליח לומר רבות, שכן גרונו ניחר

מצבתו של הרב מנחם מענדל חנזין
תמונה זו הגיעה לידיו של הגר"ד חנזין רק בשנים האחרונות ועוררה בו התרגשות רבה

מבכי סוער. הוא הביע תקוותו להעלות את עצמותיו לארץ הקודש. "ואני עמדתי מול הקבר היותר יקר, ובכיתי בכי רב. עלתה נשמה השמימה והיא היותר קרובה לי..." כתב ימים ספורים לאחר מכן.

באותם ימי אפילה של שלטון רודני כנגד כל סממן יהודי, היתה זו זכות גדולה שבן אמר קדיש על קברו של אביו, ולאחר מכן אף התפלל תפילה ראשונה במניין סמוך לקברו, שכן באותם ימים, בנים רבים פרקו עול תורה ומצוות, וזנחו מורשת אבות.

ר' מרדכי מציין זאת במכתב שכתב לאחיו ר' דוד, ומוסיף כי אין לו עוד אפשרות להתפלל בצבור, ועל כן הוא מבקש ממנו להקפיד להתפלל במניין שלוש פעמים ביום, לימוד משניות ואמירת קדיש במשך כל השנה.

אשת חבר – מרת פריידל

מרת פריידל, אשת הרב מנחם מענדל ואמם של האחים מרדכי ודוד, הייתה אשה חכמה ונבונה. עשרות שנים לאחר פטירתה, היה בנה הרב דוד עוד מדבר בהערכה רבה על חכמתה ותבונתה הרבה.

עוד אמרו עליה שהיתה ברת־דעת כבירה, באופן שהמוחין שולטים על הלב. הסיפור המרעיד הבא יעיד זאת: כשחזר בנה ר' מרדכי לאחר עשר שנות מאסר, היה זה בעיצומה של תקופה קשה שעברה עליה. בעלה נפטר מזה כבר,

אשת רוח דגולה – מרת פריידל

בנה ר' דוד היה הרחק בארץ ישראל ור' מרדכי נתון היה בעשר שנות גלות ארוכות. כשהגיע לביתו, פגש בשכנים שעומדים מחוץ לבית. הוא ביקש להכנס פנימה ולהכין את האם לקראת הפגישה המרגשת. נכנסו השכנים ושאלו את פריידל "מה תעשי כאשר מרדכי יגיע סוף סוף הביתה?" בדעתה הרחבה הבינה מיד כי הוא אכן הגיע, ואמרה בפשטות "שייכנס!"

כשנכנס הביתה, עמדה בפינת הבית עמידה יציבה ובוטחת, ושאלה: "בני, הגד נא לי, האם כשאבוא לעולם האמת, לא אתבייש בך?..." רק לאחר שהבטיח לה כי שמר על צלם יהודי חרף כל הקשיים, ניגשה אליו וחיבקה אותו חיבוק אמהי חם...

אף היא הגיעה מבית חסידי מובהק, בתו של החסיד השו"ב הרב מרדכי* ורעייתו ליבא ראַבָּוי. על מידת אופיים של בני הבית, ניתן ללמוד מהסיפור הבא שסיפר הרב חנזין באחד משיעורי התניא, על אודות אחי אמו הרה"ח חיים פנחס אשר, שהיה שוחט חסידי, שכאשר הלך לשחוט כבש בפעם הראשונה, בכה לפני הכבש ואמר "שעפסעלע, שעפסלע... אני שוחט אותך לא כי יש לי זכות לשפוך דמך, אלא משום שיש לנו מצוות שחיטה, שתכלית הבריאה להעלות את ה'חי' למדרגת 'מדבר', ובאמרו זאת בכה בכי מר..."

מרת פריידל נפטרה ביום ג' בטבת תשט"ו, יום לאחר חג החנוכה. וכך כותב ר' מרדכי לאחיו הרב דוד בהיותו בארץ ישראל: "מחר בערב, אחרי הנר האחרון לחג האורים, עלי ועליך, אחי יחידי, להדליק נר, נר אחר לגמרי – לזכר נשמתה הגדולה של אמנו הצדקנית, זו האשה הגדולה ז"ל שזכינו אני

* אחות ר' מרדכי, מרת חנה, היתה נשואה לחסיד ר' אפרים פישל בליניצקי, אביו של החסיד הנודע המשפיע הרב ישראל נח בליניצקי ע"ה.

הרב חיים פנחס אשר ראבוי

ואתה להיות בניה, ועל דא גאוותנו!

"כן, אחי הטוב – אתה יצאת מביתנו, כשעדיין צעירה הייתה אמנו היקרה, רעננה ומלאת חיים, אפופת בטחון. וכי יש למצוא דוגמה לכוח בטחונה של אמא ז"ל? כן, אפופת בטחון וגרויי עתיד .. אולם אנכי חיה כבר קמוטה וכפופה, מגובנת ומעונה, צמאה לנחת־בנים, מכורסמת ערגון וכמיהה לבניה שנשדדו ממנה בעודה באיבה... הוי, מה צר! .. היא היא שהנחילה לנו מורשת אבות, טוהר לב, אמון רב, בטחון תמידי ונר ה' נשמת אדם הדולק בנו באש־דת למען חיינו".

בנים שכאלה היו פרי החינוך המיוחד שהנחילו ההורים הדגולים.

ילד שעשועים

הגאון החסיד רבי דוד חנזין זצ"ל נולד ביום ו' באדר תרע"א בקונוטופ פלך טשרניגוב, לאביו רבי מנחם מענדל זצ"ל ולאמו מרת פריידל. הוא נקרא על שם אחד משמותיו של סב־אביו הרב אברהם דוד ז"ל.

רק לעתים רחוקות היה הרב דוד מספר על ימי ילדותו. פעם, כשאחד מבניו שאלו על המשפחה ושושלת הדורות, אמר כי העיסוק האמיתי צריך להיות בלימוד בהתמדה ובשקידה. "מעולם לא חקרתי על המשפחה שלי", אמר אז, "רק כשסיפרו לי אי־אלו דברים – שמעתי..."

ברוך כשרונות

כשרונו היה מופלא. בהיותו בגיל 3 שיחק שחמט עם אנשים מבוגרים, שהיו משתאים מחריפותו ומגאונותו במהלכי המשחק. בהיותו בן 5, היו אנשים שאהבו להתחדד עמו בשאלות חשבון מורכבות, והוא היה עונה להם במהירות.

שלא כילדים רבים אחרים בני גילו, תפיסתו הייתה מהירה ותחומי התעניינותו היו רחבים. ימי ילדותו חלו בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, ואל בית הוריו שהיה ידוע כמכניס אורחים, היו מגיעים פעמים רבות פליטים ואורחים, והוא, ילד צעיר, היה מקשיב ושומע מהאורחים את החדשות מהנעשה בחזית הבוערת ובערים השונות.

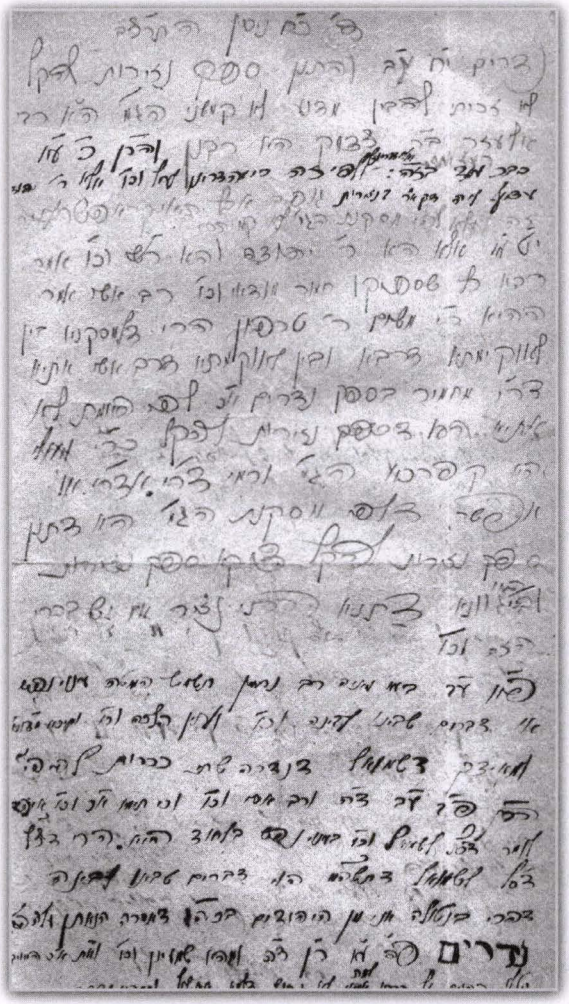
פעם יצא החוצה לשחק עם חבריו. לאחר שעה קלה חזר כשהבעת אכזבה

על פניו. "כל הילדים משחקים בחול, והם כלל לא יודעים אילו מלחמות איומות מתרחשות בעולם..."

יניק וחכים

התמדתו הייתה עצומה ונדירה. כבר בהיותו בגיל צעיר ידע עשרות דפי גמרא בעל פה. בהיותו כבן 9 ישב עם נער בר מצווה והכין עמו את הדרשה לבר המצווה בסימן ל"ז בספר "שאגת אריה". באותו גיל למד מסכת גיטין, וידע מתוכה 40 דף על פה.

כעבור שנים סיפר לבנו הרב מנחם, כי כי בהיותו נער צעיר כבן 16-17 למד את סוגיית רבי חנינא סגן הכהנים במסכת פסחים, ואף הוסיף ללמוד את כל הצל"ח על הסוגיה. "לאחר מכן בדקתי את הצל"ח המדובר, וראיתי כי יש בו מאה ושישים סעיפים!..." מספר הבן.

חידושי תורה שכתב הרב דוד חנזין ביום כ"ח בניסן תרצ"ב

סודו של הזבוב

שנים רבות לאחר מכן, כתב לו אחיו ר' מרדכי (שכבר שהה בארץ ישראל)

מכתב ובו הזכיר לו סיפור שאירע בילדותם, כאשר בימי האביב חלונות הבית היו פתוחים והזבובים הרבים נכנסו פנימה. באחד הימים נכנס זבוב גדול וטורדני "וזמזומו הפריע והבהיל". ביקשו שני האחים להבריח אותו, אך ככל שהתאמצו להרחיקו מן החדר, כך "התעקש" להישאר, ועמו זבובים שהלכו והתווספו.

כותב האח: "'גלגולים' – אמרנו – 'גלגולים'... הזוכר אתה, אח? גלגולי נשמות ראינו בהם (והתחושה הייתה קצת בדיחותית). אמרנו: אולי הזבוב היחידי המזמזם מול העששית הדלוחה, זהו היצור החי היחידי בחדר, אחי, הִזכִּרַני נשכחות. רואה אנוכי אותו מחזה כשהיינו שנינו כך קרובים זה לזה..."

כבר אז, בילדותם, הביטו האחים על כל דבר בהשקפה תורנית־חסידית־קבלית, כפי שחונכו בבית אבא.

"ויהי דוד בכל דרכיו משכיל..."

כיוון שכשרונותיו היו מעל לממוצע, שכר לו אביו מלמדים טובים. אלו היו לא רק למדנים, אלא גם חסידים שהחדירו בו יחד עם אהבת התורה, גם את דרכי החסידות ומנהגיה. אחד מהם היה החסיד הרב אברהם באלנטר, שהיה בר אוריין וחסיד מופלג שנסע מדי שנה לרבי.

בגיל מאוחר יותר למד אצל הרב שליטה, ואף היה נושא ונותן בלימוד עם רבה של קונוטופ הרב שמעון אמוראי.

אביו, רבי מנחם מענדל, מצדו אף הוא הקנה לו רגש חסידי מובהק, ופעם, כשהחסיד הנודע הרב יצחק הורביץ, "איצ'ה דער מתמיד", הגיע למוסקבה, לקחו אביו עמו לשמוע ממנו מאמר חסידות. גם אחרי יותר משבעים שנה זכר הרב דוד את תחילת המאמר שחזר ר' איצ'ה, ד"ה "לא יצא האיש, לא בסייף וגו'", מאמר דא"ח של הרבי מהר"ש, שחזרו ר' איצ'ה בצורה קולחת ויפה.

יראת כבוד חסידית

הרב חנזין עצמו סיפר לימים על תמונת ילדות רחוקה, כשפעם ישב סבו הרב יחיאל מיכל דובער עם עוד שני חסידים ישישים, והתוועדו ביניהם. על השולחן היה בקבוק 'משקה', והם ישבו וניגנו בדבקות. אביו, הרב מנחם מענדל, עמד ליד הדלת בדרך ארץ מבלי שהעז להתקרב לשולחן. סיפור זה סיפר הרב חנזין בהביאו דוגמה ליראת הכבוד המופלגת שרחשו צעירי החסידים אל הזקנים בימים ההם.

רבות משנות ילדותו עברו עליו בצל מלחמת העולם הראשונה, ולאחריה התחוללה המהפכה הקומוניסטית. אף על פי שבחוץ נשמעו הדי הקרבות, בתוך הבית המשיך דוד הצעיר לשקוד על לימוד התורה כאילו הכול רגוע ושלוו.

בקונוטופ התעלה דוד הצעיר בתורה ובעבודה. בימים ההם היה מסוגר בחדרו ולמד יומם ולילה. כבר בהיותו בגיל 18 ידע את הש"ס על בוריו. לא פלא שכונה בפי הלומדים "ש"ס חי"...

רדיפות והצקות

רדיפותיהם של הקומוניסטים את הדת היהודית וכלי הקודש, הלכו ותכפו. אלו כוונו כנגד רבנים, שוחטים, מוהלים, בחורי ישיבה, וכל מי שייצג את היהדות הנאמנה. היבסקציה [המחלקה היהודית במפלגה הקומוניסטית] בקונוטופ הגדילה לעשות ברדיפותיה אחר צעירים ומורים יהודים שעסקו בלימוד תורה. לאחר שהוציאו צווים להפסיק מיד את ההוראה בכל החדרים, החלו לאכוף את החוקים החדשים תוך אכזריות מסמרת שיער.

כך לדוגמה תפסו בחור ישיבה צעיר בשם מיכאל, בן 28 היה, ששוחרר מבית הרפואה לאחר מחלת הטיפוס. קומיסר של היבסקציה בשם לזר בליווי אנשיו, הגיעו לביתו והורו לו להצטרף אליהם. מאחר שהבחור התקשה להתלוות אליהם בשל מחלתו, החלו להכות אותו ללא רחם עד ששברו מקל על גבו. הם לא הסתפקו בכך, ואף סחבוהו לכלא בחמה שפוכה.

במקום אחר תפסו עשרה בחורים צעירים, ואלו נשלחו למחנה מעצר על ידי המיליציה המקומית. כשהבחורים התפללו בבית המעצר, התנפלו עליהם

חיילים והכו אותם מכות נמרצות, שגרמו לבחורים להתפתל מכאבים.

צעיר יהודי אחר בשם שלמה הכטר, הובא לבית הסוהר, הוכה בפראות, הועמד מול הקיר, וכדי להפחידו ירו בקיר. התנהגות פראית זו הביאה את הבחור להתמוטטות עצבים. גם נגד חזהו של דוד דישווסקי, לחץ הקומיסר את האקדח, והשפיל אותו במכות ובאיומים.

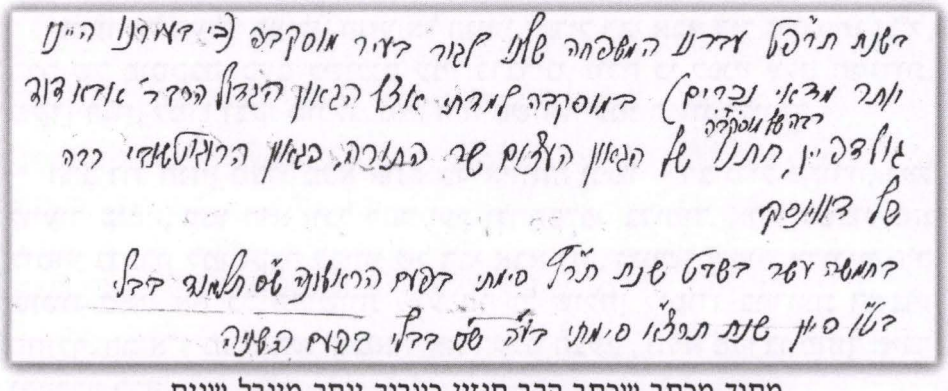
כשהרב מנחם מענדל חנזין ראה כי רבו הצרות עד למעלה מראש, החליט לעזוב את קונוטופ הקטנה ולעבור למוסקבה הבירה, שם, קיווה, ייקל עליו להיטמע בין מיליוני התושבים, ואיש לא ישים לב אליו ואל בני משפחתו.

"בט"ו בסיוון שנת תרצ"א סיימתי בע"ה ש"ס בבלי בפעם השנייה"

בקיץ תרפ"ט, בהיות ר' דוד עלם בן 18, העתיקו הוריו את מקום מגוריהם לצ'רקיזובר, פרבר קטן של מוסקבה הבירה.

שינוי המקום לא הפריע לדוד הצעיר בלימודו. הוא המשיך לשקוד על תורתו בהסתר ובהיחבא. גם כעת התמדתו לא ידעה גבול, והוא ישב ולמד לבדו שעות ארוכות מדי יום.

"בחמישה עשר בשבט שנת תר"צ סיימתי בפעם הראשונה ש"ס תלמוד בבלי", העיד הרב חנזין עדות נדירה על עצמו כעבור יותר מיובל שנים, "ובט"ו בסיון שנת תרצ"א סיימתי בע"ה ש"ס בבלי בפעם השנייה..."

מתוך מכתב שכתב הרב חנזין כעבור יותר מיובל שנים

הרב חנזין (משמאל) עם הרב ראובן גליק בתקופת מוסקבה

הדבק בתלמידי חכמים

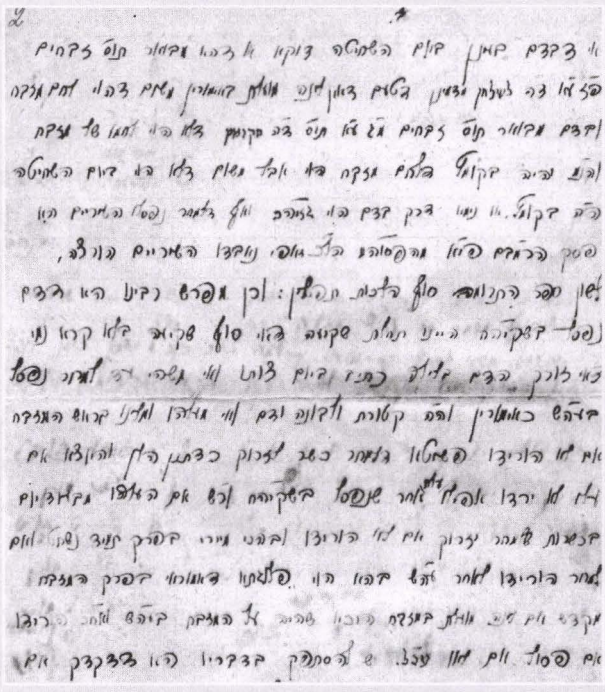
בשנים שבהן התגורר בסביבות מוסקבה למד בדרך כלל לבדו, ורק לעתים היה נוסע למלחובקה, פרבר אחר של מוסקבה, שם נשא ונתן בלימוד עם הגאון הרב ראובן גליק ע"ה, רבה של מלחובקה.

שמעו של העלם העילוי הגיע אל הגאון הגדול רבי **אבא דוד גולדפיין** זצ"ל, רבה של מוסקבה. פעם כשנכנס עמו בדברים, נוכח כי לפניו עלם חמודות, שקדן הגון, למדן ובקי מופלג. מאז היה משוחח עמו רבות בלימוד.

הרב דוד חנזין מצדו מצא את אשר איוותה נפשו – רב גדול בתורה, בעל שיעור קומה, עמו הוא יוכל להתייעץ ולהתפלפל בלימוד. אחת לשבוע נהג לנסוע ברכבת למוסקבה לביתו של רבי אבא דוד, ובמשך שעות ארוכות היה שוטח בפניו את כל הקושיות שנערמו על שולחן לימודו במרוצת השבוע החולף. הגרא"ד מצדו העריך מאוד את העלם הצעיר, והיה מקרבו מתוך חיבה והערכה רבה.

רבי אבא דוד גולדפיין זצ"ל

הגאון הנודע רבי אבא דוד גולדפיין נולד לאביו ר' יהודה בראדייק (הסמוכה לאוטיאן). בשנת תרל"ד למד בתלמוד תורה באניקשט ובישיבת וולוז'ין, שם נחשב לאחד האריות שבחבורה וממקורביו של הגאון ר' חיים סולובייצ'יק. חבריו בישיבה כינוהו בשם "העילוי מאוטיאן". הגאון רבי חיים מבריסק היה מקדיש מזמנו ללמוד עמו והיה משבח את חריפותו ואת בקיאותו. במשך תקופה למד בישיבת סלובודקה והגאון הגדול ר' יוסף רוזין (הראגטשובי) לקח אותו לחתן.

כתב ידו של הגאון הרב אבא דוד גולדפיין
מתוך חידושי תורתו

על נישואיו אלו מספרים: פעם עבר הבחור ר' אבא דוד את דווינסק, וכבן ישיבה התבונן כיצד הגאון הראגוטשובי אומר דברי תורה. העלם שעמד בתוך קבוצת השומעים, החל להקשות ולסתור את החידושים של הגאון. הרוגוטשובי שם לבו אל צעיר זה העומד על שלו ואינו מוותר על קושיתו. עם תום שיעורו אמר לו הראגוטשובי: "בחור, אתה יודע ללמוד, תישאר אצלי ונמשיך בשיחות בדברי תורה". להצעה כזאת לא פילל העלם, והוא ניאות ונשאר אצל הגאון מראגטשוב. כעבור זמן נתן לו את בתו לאשה.

רבי אבא גולדפין היה לאחר מכן רב בגריווה מפרברי דווינסק. לאחר פטירתו של חותנו הגאון מראגטשוב, ביקשה קהילת דווינסק שימלא את מקומו של חותנו, אך לא הצליח לקבל את הרשיון המתאים לכך מהשלטון הרוסי.

בזמן מלחמת העולם הראשונה עקר למוסקבה ונהיה רב ראשי במוסקבה – תפקיד אותו מילא עד יום פטירתו בשנת תרצ"ו. מנוחתו בבית החיים היהודי במוסקבה.

הרב דוד חנזין העיד עליו, כי היה בקי בבבלי, ירושלמי, רמב"ם עם הביאור 'משנה למלך' כלשונם בעל פה.

השאיר אחריו הרבה חידושי תורה, כתבים לא מודפסים וכן תשובות רבות שהתכתב עם רבנים גאונים בחוץ לארץ. נדפס מכתביו רק "קונטרס אחרון" בספר ראשון "צפנת פענח" של חותנו הגאון הגדול הנ"ל, ומשם ניכרת גדולתו בתורה.

בשנות העשרים למניינם נדפס באמריקה קונטרס חידושי תורה משלו, שהצליח להעביר לשם בתנאי מחתרת. סביב קונטרס זה התקיימה התכתבות עניפה בין הגאון לבין רבי דוד חנזין הצעיר, שבאותם ימים שהה כבר בארץ ישראל, ובדק אפשרויות להדפיס את חיבורו של מורו ורבו.

מספר תשובות של רבי אבא דוד הופיעו גם בספר "יחווה דעת" (ירושלים תרצ"ה) שו"ת להרב צבי מקובסקי חבר הרבנות הראשית בתל-אביב.

ותלמודו בידו

בטרם עלותו ארצה, ערך הרב חנזין סעודת סיום הש"ס בפעם השלישית בחייו, והוא כבן 23 שנים בלבד! אל הסיום הזה הזמין את רבי דוד אבא זצ"ל להשתתף בסעודה הגדולה שקיים במרתף הבית.

על הקשר ההדוק שנרקם בין הגאון הצעיר לרב גולדפין, ניתן ללמוד ממכתב שכתב ר' דוד לאחיו לאחר עלייתו ארצה: "קבלתי גלויתך אח יקר ... תודתי עמוקה לך אחי היקר והנעים בעד הדברים שהנך מוסר מהרה"ג

הרב משה צבי נריה בימי נעוריו במוסקבה

האמיתי ראב"ד שליט"א. החייתני. בזה הנך מקשר אותי שוב לרבי שכל כך רצוני רב להתקשר אליו. בע"ה אכתוב לו בימים הקרובים מכתב".

באותן שנים השתוקק רבי דוד לפגוש אישית את הגאון הראגאצ'ובר, אך בפועל הדבר לא עלה בידו.

קנה לך חבר

עדות מאותם ימי לימוד והתמדה מופלאים, נותן הרב **משה צבי נריה**, לימים מייסד ראש ישיבות 'בני עקיבא', שכותב ביומניו:

"באותן שנים הזדמנתי למוסקבה והגעתי אל בית הרב גולדפיין. בביתו פגשתי את הרב חנזין. שמעתי כי עבר על כל הש"ס בהיותו כבן שבע עשרה בלבד".

בין השניים התפתחה ידידות מופלאה, והם קבעו לימוד בחברותא בבית

משפחת חנזין שהתגוררה בצ'רקיזובר. הם התחילו ללמוד יחד בעיון את מסכת "בבא קמא" ולגרסא למדו את מסכת פסחים.

זמרת הארץ – כי בשמחה תצאו

באותם ימים שבהם למדו במשותף, הגיש הרב נריה לשלטונות הרוסים בקשת עליה לארץ הקודש. את משך ההמתנה עד קבלת התשובה עשה במוסקבה, בנצלו את הזמן ללימוד תורה.

הלימוד המשותף נמשך עד אשר קיבל הרב נריה את האישור המיוחל. כשבא וסיפר על כך לחברותא שלו הרב דוד, אחזה בו שמחה גדולה. הוא לא יכול היה שלא להשתתף בשמחת ידידו – נטלו בידיו ויחדיו יצאו בריקוד שמחה...

בארעא דישראל

כבר בבית הוריו פיעמה ברבי דוד תשוקה לחונן את עפרה של ארץ הקודש, ולנשום את אווירה הטהור. שנים רבות חלפו עד שמימש שאיפה זו. אפשר שעלייתו של חברו הטוב, הרב משה צבי נריה, תרמה לכך תרומה משמעותית.

באותן שנים כיהן הגאון המפורסם הרב אברהם יצחק הכהן קוק כרבה הראשי הראשון של ארץ ישראל. לצד תפקיד הרבנות, הוא עמד בראש ישיבה שהקים. הרב קוק שאף להביא לישיבה תלמידים מצוינים ועילויים מכל העולם. לשם כך שלח מכתבים

A. I. KOOK
Chief Rabbi
of the Holy Land
JERUSALEM

אברהם יצחק הכהן קוק
הרב הראשי לארץ ישראל
ירושלים תובב"א

כ"ה

קריאה לפדיון שבויים!

(להצלת הבחורים תופשי התורה מארץ רוסיא)

אחינו היקרים מהורי הלב, הקשורים לאהבת תורה ויהדות
ולרגשי אחים נחונים במצוקת נפש משוערים ומצפים להצלה!

עצמו מאד סערות לבבי ובאבי נפשי מהידיעות הברורות המגיעות אלינו מארץ רוסיא הסובייטית, אשר מצוקות הגזרות הנוראות אופפות שם את אחינו האהובים בכלל, אבל הסובלים מזה באופן ביותר אינם הם דוקא הנשמות הטהורות והקדושות, צרור הפנינים שלנו בדורנו זה, המה הצעירים תופשי התורה בעלי הכשרון המצוין והלב הטהור. שכל חייהם הגם שלשלת קדושה והקרבה עצמית למען תורתנו הק' וקדושת היהדות, והמה נתונים שם לטרפם ואבדן, חי, והמה זועקים אלינו מתוך חבלי יסוריהם הנוראים: הושיעו! השיגו הצילו נא את נשמותינו הספרפרורת ביד גזרות והשמד, השמחותם את כל היותנו והתגבלות לעקור אותנו מעקור חיינו, מאור התורה וקדושת היהדות. הני – נורא ואיום!

לשרות ד'הכבדות המתוכות שיש שם נגד האפשרות של עליית הקרבנות הקדושים האלה מעמקי שבית צרותיהם, הנני בכ"ז מתאמצים להציל כמה שתשיג ידינו, וח"ל שעלה בידינו להביא הנה כמה מהם, אבל כמה נחשב הוא לעומת מספר הנשארים הקורא להצלה מרוב הסכנה והמיצר.

כפי הידיעות האחרונות המתבררות לנו משם, ישנה אפשרות להציל ולהעלותם משם, ורק סכומים יהודים נדרשים לזה.

אחים יקרים! אין די באר נפ את הערך של הצלת נפש אחת מישראל, ובפרט המוסר אינו על קדושת התורה והיהדות. אין שום סכום ושום יגיעה ושום הרפאמצות שיהיו יקרים יותר מדי להמצוה התכופה של פדיון השבויים הקדושים האלה, הנמצעים שם בים של צרות.

התגברו והתאמצו נא כולכם, אחים יקרים, בכל אפשרותכם ולמעלה מאפשרותכם, למען הצלת הנפשות הקדושות בחורי בעני הכפורים, הזדרזו נא למלא את החובה הקדושה שהחשנתה העליונה הטילה עלינו, שלחו נא בהקדם האפשרי בל"ב נדיב וביד פתוחה את תרומתכם, תרומה ל"קרן פדיון שבויים".

הנני מלא תקוה בעזהי' שרבבי הנמצאים מעמעקי לבבי השבר מציאת אחינו היקרים הצעירים המסולאים בפנ, יבנסו ללבכם הטהור, ובעזרת ההצלה שלנו העומר על ידכם בעזהי' בעטרת הצל"חה וברכה.

החותם בברכה מרובה וכפולה מקדש מבעל הנסולות בי"ה, וצפית ישועה קרובה לביה' הקדש מרושל"ם.

אברהם יצחק הכהן קוק

קריאתו של הרב קוק להציל בני תורה
הנמצאים מאחורי מסך הברזל

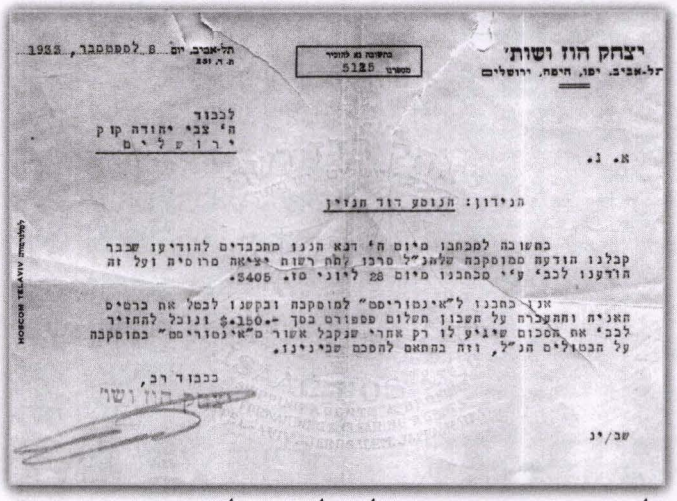
לארצות חו"ל, בעיקר לרוסיה ולליטא, בבקשו אחר בחורים מצוינים לישיבתו "מרכז הרב". לבחורים אלה שלח הרב 'סרטיפיקט' (רשיון עלייה לארץ).

לשני רבנים חשובים, הגאון הרב מאיר סטלביץ', אב"ד חסלביץ', והרב מפרילוק שהתגוררו באותם ימים בארץ ישראל, נודע על חיפושיו של הרב קוק אחר תלמידי חכמים, והם זכרו את הבחור דוד חנזין הידוע בהתמדתו ובגאונותו, והמליצו עליו כתלמיד.

המכסה באותם ימים של סרטיפיקטים, עמדה על אלף ושש מאות בסך הכל, ומהם היה הציבור החרדי זכאי לפחות מעשר אשרות! רבי דוד היה אחד מאותם בני עלייה מובחרים ומיוחדים שזכו לקבל מכתב מהרב קוק בצירוף האשרה הדרושה, לאחר שקיבל את המלצתם החמה של שני הרבנים.

"היכן אתה אח יחיד ותמים?"

הרב דוד קיבל בשמחה את הסרטיפיקט מארץ ישראל, ומיהר להגיש בקשת רשיון יציאה לארץ ישראל. הוא עצמו סיפר לימים, כי בטופס בקשת היציאה היה צריך לציין את הנימוק ליציאה, והוא כתב בכנות "אני תלמודיסט, ואין לי מה לחפש בברית המועצות". היה דרוש לכך אומץ רב, שכן היה כרוך סיכון בדבר, שמא ישלחוהו לסיביר במקום לארץ ישראל...

ריצחק הוז ושות'
תל-אביב, יפו, חיפה, ירושלים

בחשובה נא לנזכיר
מספרנו 5125

תל-אביב, יום 8 לספטמבר, 1933

לכבוד
ח' צבי יהודה קוק
י ר ו ש ל י ם

א. נ.

הנידון: הנוסע דוד חנזין

במשובה למכתבנו מיום ח' הנא הננו מתכבדים להודיעו שבבר קבלנו הודעה ממוסקבא שלהנ"ל סרבו לתת רשות יציאה מרוסיה ועל זה תודעתנו לכב' ע"י מכתבנו מיום 28 לחודש הנ. $405.

אנו כתבנו ל"אינטוריסט" למוסקבא ובקשנו לבטל את כרטיס הנסיעה ותחשבנה על חשבון חשלום שפסורם בסך $.150 ונוכל להחזיר לכב' את הסכום שיגיע לו רק אחרי שנקבל אשור מ"אינטוריסט" במוסקבא על הבטולים הנ"ל, וזה בתאם למכתם שבינינו.

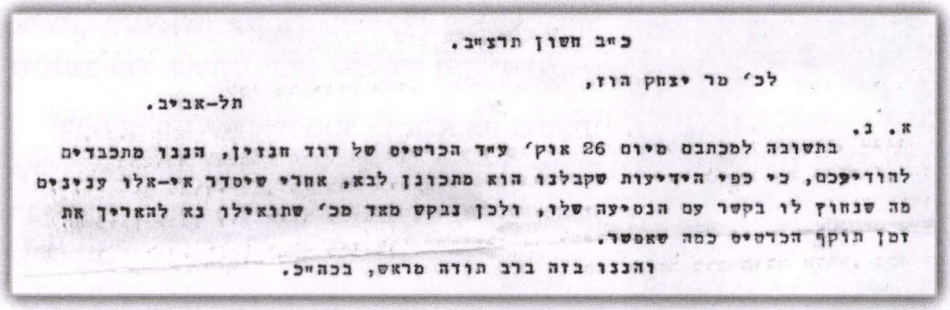
בכבוד רב,
ריצחק הוז ושו'

שב/ינ

HOSCOW TEL-AVIV

בתחילה השיבו שלטונות רוסיה בשלילה. הוא חזר והגיש את הבקשה עוד פעמים אחדות, אך גם בפעמים הללו נענה בשלילה.

רק בתחילת חורף תרצ"ד, נתנו השלטונות את האישור המיוחל, וגם זאת לאחר "קבלנו הודעה ממוסקווה שלהנ"ל סרבו לתת רשות מרוסיה"

כ"ב חשון תרצ"ב.

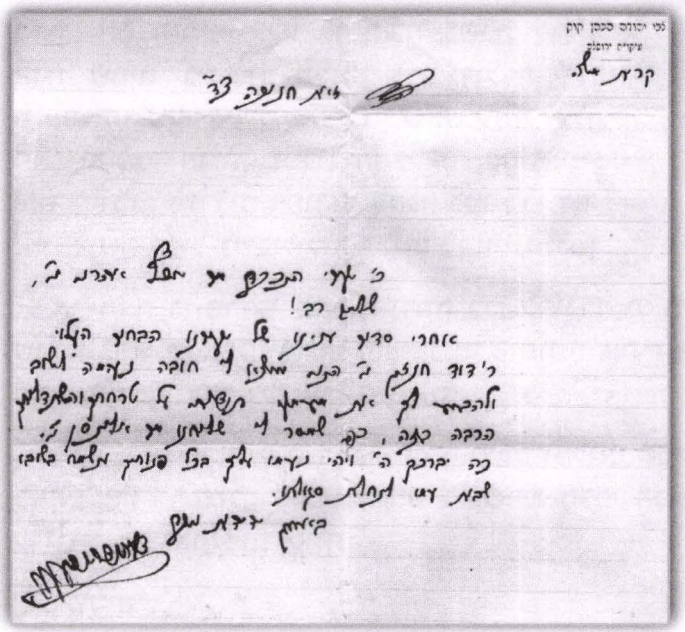
לכ' מר יצחק הוז,

תל-אביב.

א. נ.

בתשובה למכתבם מיום 26 אוק' ע"ד הכרטיס של דוד חנזין, הננו מתכבדים להודיעכם, כי כפי הידיעות שקבלנו הוא מתכונן לבא, אחרי שיסדר אי-אלו ענינים מה שנחוץ לו בקשר עם הנסיעה שלו, ולכן נבקש מאד מכ' שתואילו נא להאריך את זמן תוקף הכרטיס כמה שאפשר.

והננו בזה ברב תודה מראש, בכה"כ.

מכתב תודה מהרב צבי יהודה הכהן קוק לאחר עלייתו של הרב דוד חנזין ארצה.

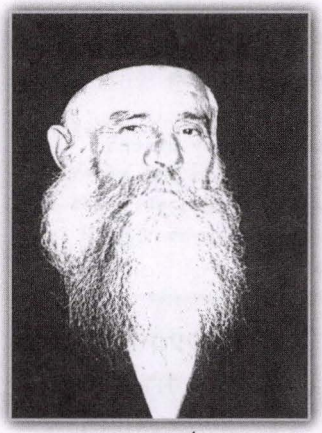
"אחרי סידור עניינו של יקירנו הבחור העלוי ר' דוד חנזין נ"י, הנני מוצא לי חובה נעימה לשוב ולהביע לך את תודתי על טרחתך והשתדלותך בזה"

מסמך אודות עלייתו של הרב דוד חנזין

שתדלנות מיוחדת שהפעיל רבה של מוסקבה, הרב גולדפיין.

ביום המיוחל ארז רבי דוד את חפציו ונסע ממוסקבה לאודסה שם התכונן לעלות על אונייה שאמורה הייתה להפליג לארץ הקודש. החסיד הרב **זלמן סודקביץ** מכפר חב"ד שהיה אז נער צעיר, נסע יחד עם אביו הרה"ח גרשון סודקביץ לתחנת הרכבת במוסקבה כדי ללוותו.

על נסיעה זו מספר הרב סודקביץ: "אבא היה תורם רבות מהונו לבחורים שהקדישו עצמם ללימוד התורה, וכך הכיר את הרב חנזין ששמו נודע כמתמיד עצום. זו הייתה הסיבה שכשנסע לאודסה, נסע אבא ללוותו לפני עלייתו

הרב זלמן סודקביץ

ארצה, והוא אף לקחני עמו כדי שאכיר בחור שנחשב כבר באותם ימים לתלמיד חכם גדול...

"לפני עלותו לאונייה מסר לו אבא את כתובתו של דודי הרב לייבל בלוזרסקי (אגם־לבן) שהיה רב חשוב בארץ הקודש, כדי שזה יעזור לו במה שיזדקק.

"כאשר הגיע הרב חנזין ארצה, יצר קשר עם הדוד, וזה הזמינו אליו להתארח בשבת קודש. הדוד, שהיה רב חשוב ותלמיד חכם גדול, התפעל מגאונותו של העלם הצעיר שזה עתה עלה מאחורי מסך הברזל, ומרוב התפעלות קם ואמר: 'אם ברוסיה מגדלים בחורים כאלה כמו רבי דוד, אזי אעשה הכול בשביל לסדר ויזה לאחייני זלמן'..."

אף האח ר' מרדכי נסע לאודסה כדי להיפרד מאחיו האהוב. ר' מרדכי, שחונן בעט סופרים, מתאר באחת מרשימותיו את הפרידה כאשר המילים המרגשות מדברות בעד עצמן:

"ליל סתיו ארוך. שלג ראשון עטף עולם ומלואו. אחרי הגשמים הטורדים ביקום אוויר מצונן, צח. אורחים ממלאים חדרי המעון בכרך. השולחנות ערוכים, הכוסות מתרוקנות:

"לחיים".

"לחיים".

"ליל פרידה מהאח הקטן, 'התמים'. הוא עולה לארץ ישראל. האנייה באודיסה הפליגה אט־אט, מן החוף נושב רוח עז. על סיפון הספינה הרימה לפתע, דגל תכלת־לבן. הולכת הספינה ומתרחקת, והנה באופק כעין הציפור – קלה, פזיזה וזעיר־זעירה...

"היכן אתה, אח יחיד ותמים?" – – –

חוויות מהספינה

את אשר עבר עליו בדרכו ארצה, ניתן ללמוד ממכתב שכתב מתוך כוונה לשלחו להוריו. טיוטת המכתב נשארה עדות אותנטית על חוויותיו בספינה המיטלטלת מעל גלי הים, בין אודסה ליפו. חוויותיו מתובלות בסיפורים ובהבעות רגש.

את חלקו הראשון של המכתב כתב כאשר הספינה עגנה בחופי העיר קונסטנטינופול "אור ליום ה' וישלח":

"לאבא אמא ואחי יקירי וחביבי, אהובי שלום

"מפני שהיה אתמול גשם ואי אפשר היה לפרוק הספינה ממשאה, נתעכבה האנייה ותפליג בשעה השמינית. הלילה מרגיש אנכי את עצמי טוב, איני מניח את עצמי לגעגועים. מה טוב היה לו היינו נוסעים עכשיו יחד. תודה לא־ל בעד זה, נקוה להשי"ת שבמהרה נתראה".

בהמשך המכתב הוא מספר לו על רב־שיח עירני שהתעורר בין המפליגים ארצה, במה יש להתעסק בבואם לארץ. "מי שהיה בוכהלטר אומר שיש ברצונו להיות חלבן. הנוסע [ל]חדרה אומר צריך לעשות מסחר, כי בזה אין רווחים, ואחד אומר דוקא צריך להיות עובד האדמה..."

על מכתב זה ענה לו אחיו בהתרגשות רבה:

"חיכינו בציפיה רבה ביום הש"ק ולא באה ממך שום ידיעה. באתי בשעה מאוחרת מן העיר, וכלום אין. פתאום, בטרם בקר, והנה מתדפק במסדרון: זה היה נושא התלגרמות ורבתה השמחה. אמא יצאה בריקוד: מזל טוב! השמחה הקיפה את כולנו, כל המתפללים הביעו את שמחתם מתוך עומק לב, כל אחד לפי כוחותיו: מי במילים, מי ברמזים ומי בשביבי האש המוצתים בעיניו.

"דוד'ל, כה לחי! יפה עשית בזה ששלחת מקושטא מכתב, בשים לב וגילת נפש קראו אותו מכתב בשעת סעודת י"ט כסלו. ויש להגיד: מה יפה סגונך דוד'ל שלי! לא ידעתי עד הכא שגם בספרות כחך רב. כתוב וכתוב. כל פעם תהא גלויה בכיסך וכשנשלחת הגלויה התחל במכתב, אל תחוס על הזמן, כנראה מתוך מכתבך לא קשה עליך הכתיבה. כולם מתפעלים מיפי סגונך ותוכן כתיבתך. כתוב בפרוטרוט על הכל!"

חוויות מיהודי יוון

ר' דוד המשיך לכתוב להוריו מתוך ספינת המסע. למחרת, ביום ו' עש"ק וישלח, הוא מוסיף וכותב, והפעם מסלוניקה שביוון. במכתבו הוא מספר: "כאן נמצאים הרבה יהודים אף שבעיר לא הייתי מפני שאין לי ויזה יוונית, אבל דבר זה נראה. על הספינה באים למכור ממתקים, שוקולדה וסנדלים. המוכרים (יותר נכון הרוכלים) עִבְרִים, אני כותב עברים מפני שהם קוראים כך לעצמם עברים. בחור אחד שמו שלמה, והנה זקן שמו יעקב הוא הכיר בי שאני יהודי ושאל אותי אתה איזראיל? אני גם כן, אני עברי ספרדי מאיספניה. כאשר נתתי לו לקרוא בספר, בתנ"ך, הוא קרא, אבל אינו מבין; לדבר בעברית אינו יכול, רק מלים אחדות כמו עברי, ו[כששאלתי] כמה יהודים [אתם] ענה בקושי שמונים אלף. ברוסית נקל לו לדבר בעברית, מפני שרגיל לבוא על האניות מרוסיה ולמכור".

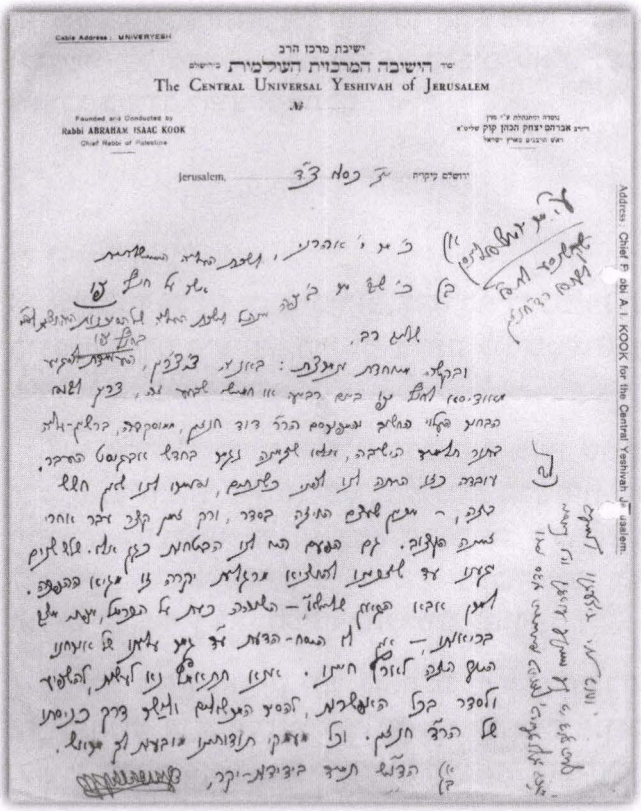
בהמשך מכתבו מוסיף הרב דוד לספר כי על הספינה נמצאים גם שני אגנטים מהטורגפרדסטווה הרוסית בסלוניקה: "שני עברים ספרדים סלוניקים, שאם האחד שלמה והשני אברהם, הם שמחו לשמוע השם דוד, דוד מלך ישראל קראו בשמחה".

הוא כותב עוד: "בקצה הספינה יושב סנדלר גם כן יהודי מסלוניקה ספרדי, אתו כבר אפשר לדבר יותר. הוא אומר שגם הוא הולך לירושלים, שאלתיו מתי [וענה] כאשר יכינו לו הנירות הנחוצים, מפני שכאן אין מלאכה והערלים מציקים. הערלים רעים, לשעבר היו בסלוניקה יותר יהודים, הוא אמר שבכל שבת [שבוע] נוסעים מכאן ירושלימה כתשעים יהודים.

"צהרים רבע הרביעית. האניה זזה מסלוניקה והולכת דרכה. אמא יקרה, לפני שתי שבועות סייעתי אותך בהכנה לכבוד שבת, אבל בבקשה אל תתגעגעי, בודאי את מתכוננת להדליק נרות לכבוד שבת, מפני שכאן רבע הרביעית ז"א במוסקבה רבע החמישית, כי כאן השעון הולך כבראשונה. כאן היום ארוך יותר.

"א וויא עס וואלט זאך גיוואלט איצטער פאהרן אין אינעם דער אויבערשטער וועט העלפן וועלן מיר דאך אין געכן זעהען (זיך) אין ארץ ישראל [= אה, איך הייתי רוצה לנסוע כעת ביחד. השי"ת יעזור ונתראה בקרוב בארץ ישראל].

"אב יקר, מה שלומך? חזק את עצמך, יום ש"ק ממשמש ובא ואני אין לי לחם משנה. ב"ה אצל אחד נמצא כאן משקה דובדבנים ויהי לקדוש. צר לי על שאיני יכול לכתוב כדבעי, בנסיעה כזו יש הרבה חומר לכתיבה. לו היה מרדכי נוסע עימי, כי אז הייתם מקבלים מכתב יותר ארוך, מלא עניין".

ישיבת מרכז הרב
הישיבה המרכזית העילמית בירושלים
The Central Universal Yeshivah of Jerusalem
Founded and Conducted by
Rabbi ABRAHAM ISAAC KOOK
Chief Rabbi of Palestine
Jerusalem,
Address: Chief Rabbi A. I. KOOK for the Central Yeshivah, Jerusalem.

"באניה צ'צ'רין העומדת להגיע מאודסא לחוף יפו ביום רביעי או חמישי שבוע זה, צריך לבוא הבחור העילוי החשוב והמפורסם הר"ר דוד חנזין, ממוסקבה, ברשיון עליה בתור תלמיד הישיבה . . שלוש שנים יגענו עד שזכינו להוציא מרגלית יקרה זו מגיא ההפיכה, אכן אבא הגאון שליט"א – השוהה כעת על הכרמל, מפאת מצב בריאותו – אין לו היסח הדעת ע"ד גמר עלייתו של אורחנו היקר הזה לארץ חיינו. אנא תתאמץ, נא לעשות, להשפיע ולסדר בכל האפשרות, להסיר המכשולים וליישר דרך כניסתו של הר"ד חנזין"

מכתב ששלח הרב צבי יהודה קוק למושל אודות בואו של הרב חנזין לחופי ארץ ישראל

מילים אחדות מאיזמיר

רבי דוד מוסיף לכתוב להוריו למחרת, עם צאת השבת. הוא מספר כי כבר בערב שבת בשעה השישית הגיעו לעיר סמירנה (איזמיר) "ונעמוד פה עד מחר בשעה השתים עשרה. בחדרנו סביבה טובה, היינו הזקן מצרקוב הנוסע חדרה והבחור מאודסה אותו שליווהו. זה עתה שוחחנו כל אחד מספר מההרפתקאות שעברו עליו .. הבדלתי על הכוס. אצל הבחור מאודסה נמצא בקבוק עם י"ש .. בשעת שלוש סעודות טעמנו

יחד ארבעתנו מזונות, כל אחד מן הבא בידו. הזקן מצרקוב הביא אתו חלה וקידשנו על פת. .. כבר אנו מתקרבים לא"י, מגמתי וחפצי שיעזור השם שאוכל בקרוב להוציא אתכם..."

קשיי עלייה

ארץ ישראל נקנית בייסורים, ואם לא די בסאת הצרות שערמו השלטונות הרוסים קודם היציאה, הרי גם בעיות לוגיסטיות התעוררו על ידי הבריטים ששלטו אז בארץ ישראל.

שני הסרטיפיקטים ששלח הרב קוק כמה שנים קודם לכן, פג תוקפם, ומשום כך חברת 'אינטוריסט', הסוכנות הרשמית שהפעילה את הספינה, לא הסכימה להעלותו על האונייה המפליגה. רק לאחר הפצרות רבות ניאותו להעלותו בתנאי שישולם מראש בעבור כרטיס חזרה אם השלטונות הבריטיים בארץ לא יסכימו להעלותו לחוף.

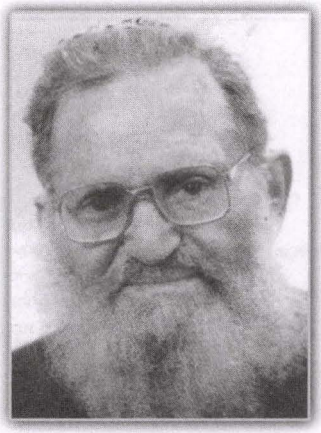
ר' דוד חנזין הבריק מיד להנהלת ישיבת "מרכז הרב" בהנהלת הרב צבי יהודה הכהן קוק, והם שילמו גם את הכרטיס הנוסף. או אז נפתרו הבעיות, ור' דוד עלה על הספינה המפליגה מאודסה דרך הים התיכון אל ארץ ישראל.

ההפלגה ארכה ימים מספר. ביום שישי, כ' בכסלו תרצ"ד, הטילה האנייה עוגן בנמל יפו.

כפי החשש, השלטונות הבריטיים אכן סירבו לאשר את כניסתו לארץ ישראל, והוא נשאר על האונייה. הרב צבי יהודה הכהן קוק, מנהל הישיבה, שהמתין לבואו של העילוי ממוסקבה, התעניין לפשר העיכוב ונודע לו על סירוב השלטונות. הוא שלח מיד שליח אל מר חיימסון, עוזרו של הנציב הבריטי, וזה אישר את כניסתו של ר' דוד.

שליח מיוחד שנשלח מירושלים ליפו, הביא עמו את האישור המיוחד של הנציב הבריטי, ומיד עלו השניים בחזרה לירושלים, אל ביתו של הרב קוק, שם התקבל בזרועות פתוחות.

ברוכים הבאים

הרב נריה

ידידו הטוב ממוסקבה, הרב נריה, אף הוא קיבל בשמחה את פניו של חברו. את שמחתו העצומה לנוכח הפגישה, ביטא ביומנו ביום שבו הגיע הרב חנזין לישיבת הרב קוק: "הגיע דוד חנזין. אני מכירו עוד ממוסקבה. הוא כבר עבר על כולא ש"ס. עכשו יגור בדירתי. סבור אני לקבוע אתו זמני לימוד. הוא שקדן ובחור הגון".

ואכן, שני הידידים נכנסו להתגורר באותה דירה, ושוב חזרה החברותא הישנה־חדשה ללמוד בהתמדה רבה ובעיון רב.

מספר הרה"ג הרב משה אשכנזי: "כאשר הרב חנזין הגיע לארץ הקודש והחל ללמוד בירושלים, כולם ידעו ודיברו על כך, כיוון שירושלים הייתה אז א קליינע שטעטל (עיירה קטנה) וכך כולם דיברו שהגיע בחור מרוסיה שהנו בקי בש"ס, והוא מגזע חב"ד".

"ברוך שהחייני וקיימני והגיעני לזמן הזה"

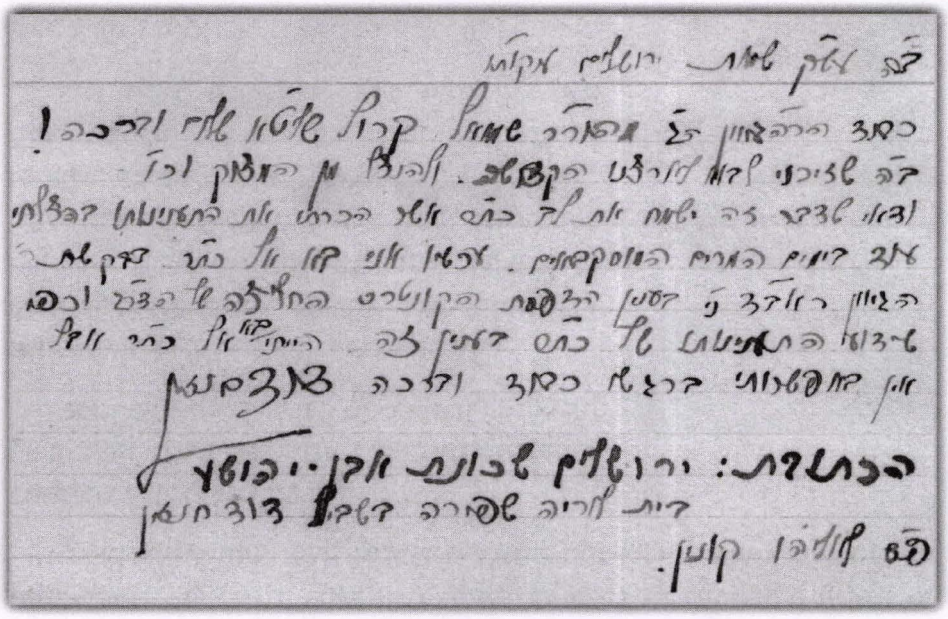
זמן מה לאחר שהגיע לארץ הקודש, כתב הרב חנזין לבני משפחתו: "**ב"ה שזכינו לבוא לארצנו הקדושה .. ברוך שהחייני וקיימני והגיעני לזמן הזה לבוא לארצנו הקדושה**".

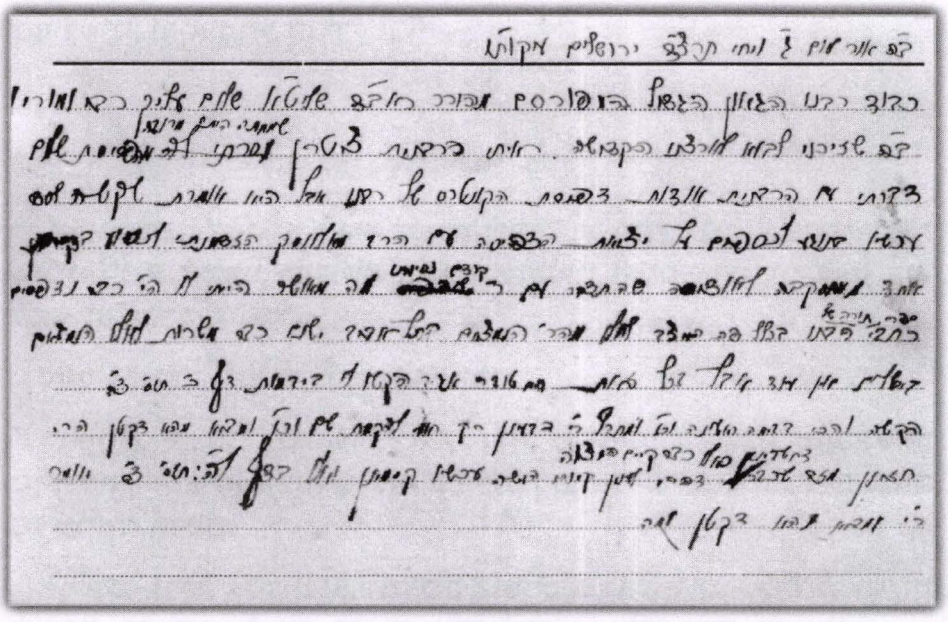
מנגד – אחיו כתב לו בהתרגשות רבה:

"המכתב ימצאך. כבר אתה בארץ. ברוך שהחיינו! יהי רצון שתמצא חן בעיני רואך ותפרח! נאווה שושנה בין החוחים, אך יפה מזו שבעתיים בגנים בין ערוגות הבשם.

"ולפיכך ברכה אליך אחא, וברוכים הנמנים בין העוזרים. שלום לך ושלום לעוזריך, כי עזרך אלוקיך, הרי כך נאמר לדוד, כך אומר אנכי, וכך יאמר!

"'גפן פורח בישראל', כך שמעתי אומרים עליך, אחא, בקשתי:

"ברוך שהחייני וקיימני והגיעני לזמן הזה" כותב הרב חנזין בהתרגשות.
האגרת העליונה מופנית אל הרב שמואל קרול,
והאגרת התחתונה אל מורו ורבו הרב אבא דוד גולדפיין

"רבונו של עולם, עזור לאחא, יחיד בעולמי ועתיד האספקלריה לאומה, לפרח כגפן הזה שפירותיו ענבים מתוקים ומחיים לבבות. ויהי כוחך, דוד'ל, כיין לבנון.

"'ויהי דוד בכל דרכיו משכיל וה' עמו'".

יופייה של ארץ ישראל בעיניו של בן רוסיה

כצעיר שגדל כל חייו ברוסיה תחת שלטון שדיכא את סממני היהדות, היה מתרגש ביותר לנוכח המראות המפעימים בארץ ישראל. את רגשותיו העלה על הכתב:

"כאן לומדים בבתי כנסיות ומתפללים צעירים, אברכים, בחורים, נערים וגם זקנים..." בעבור בחור שהגיע מרוסיה שדיכאה כל סממן של דת, היה זה בגדר 'חידוש' מופלא ומרגש...

במכתב אחר הוא מוסיף לתאר בהתרגשות רבה:

"קצת מתל אביב – יש לדרוש בכבוד אכסניה. היא העיר היחידה בעולם שהיהדות מורגשת בה ככה על כל צעד, ומסופקני אם היה ליהודים עיר כזאת מימי הגלות, אפילו במרכזים הכי גדולים שהיה לנו בעולם, כמו בבל, ספרד, עיר שכל אוכלוסיה יהודים (איני יודע אם יש בכלל בעולם דוגמה שתושבי עיר גדולה כל כך יהיה מעם אחד). שמות הרחובות הם: הלל הזקן, רבי יוחנן בן זכאי, רבי עקיבא, רבן יוחנן הסנדלר, בית יוסף, האר"י, הרמב"ם, רבן גמליאל, ר' יצחק אלחנן, יונה הנביא, נחמני, ר' שמואל מוהליבר, רש"י, קלישר..."

והוא מוסיף ומתאר את תל אביב היהודית: "יש בה הרבה בתי כנסיות ובכל בית כנסת הרבה ספרים. בבית כנסת אחד 'מושב זקנים' יש ספרים שלא ראיתי, כל מה שצריך. התפללתי בשבת בבית המדרש מאה שערים, עומד בצד העיר הדגולה כשטיבל בקונוטופ היה מלא מפה לפה מתפללים כמו בימים נוראים. בשנים כתקונן בבית המדרש 'יבנה' [= קיים עד עצם היום הזה] אומרים בכל יום פרק תניא..."

שבועות ספורים לאחר הגיעו ארצה, הוא מוסיף וכותב להוריו:

"היום בשבת קודש כל הרחובות היו מלאים אדם העוברים דרך טיול בבגדי שבת במלוא המובן, ועל כולם טבוע מנוחת השבת .. בכלל, פה נשמע שמועות טובות כי בנידון זה, המצב עכשיו הוקל, כה יוסיף השם".

באסרו חג הפסח, הוא מספר את אשר עבר עליו ביום האתמול:

"הייתי בשביעי של פסח אצל הכותל. בהליכתי חזרה אני רואה קבוצת אנשים לא רחוק מהכותל, כמעט אצלו, שוטר עברי מתווכח עם עוד אחד. השוטר אומר שאין ערוב. ערובי חצרות אין עושין ביו"ט כי אם ערובי תבשילין וערובי תחומין. כך הם שוטרים עבריים בא"י..."

התרגשות זו לא פגה גם שנה לאחר מכן. וכך הוא כותב במוצאי פורים "אחרי חצות ליל":

"אני בא עכשיו מן הישיבה אחרי רקודים ממושכים וניגונים נפלאים הממלאים ומעלים את הנפש; ניגוני חסידים מחסידי פולניה קוצק גור ומוז'יץ, וניגונים מזרחיים, ניגוני תימן ועוד. הנפש מלאה שמחה בטבעיות. ישיבתנו מצומצמת בכמות, כלומר מספר תלמידיה לא רב, אולם איכות התלמידים הגון, כלומר בעלי כשרון ומהם גדולים בתורה, וגם בשעת שמחה מורגש דבר יתרון התלמידים ולפיכך יפה עלתה השמחה.

"כפי שכתבתי במכתב הקודם, לא הייתי בפורים זה בתל אביב, ברם אחד מישיבתנו שהיה בת"א ושב לעת ערב חזרה סיפר קצת .. ה'עדלידע', זאת אומרת הקרנבל, בודאי יהיה מזה מחר בעתונות, אולם לא זה העיקר ההצגות ויתר הדברים. העיקר בפורים בתל אביב זה ההפגנה הקיבוצית היהודית פעם בשנה. אין לך דבר שיכול כל כך לרומם את הנפש כמו קיבוץ גלויות בארץ ישראל, ולפיכך יתר הפרטים כבר טפלים לזה.

"בשנה זו, תרצ"ד, עלו לארץ באופן רשמי ארבעים ושמונה אלף יהודים (מתוך העתון).

"בתל אביב עמדו רבבות, רבבות עמי, עם ישראל, לפני בתי כנסיות ושמעו מקרא מגילה... רבבות, רבבות!

"בעברנו ברחוב עכשיו שמענו ערבים העוברים מזכירים את המילה 'פורים', כי האווירה מלאה מהפורים, עד שהשפיעה גם על הערבים..."

הרב חנזין בצעירותו יושב ולומד עם נער על גג ישיבת "מרכז הרב" בירושלים

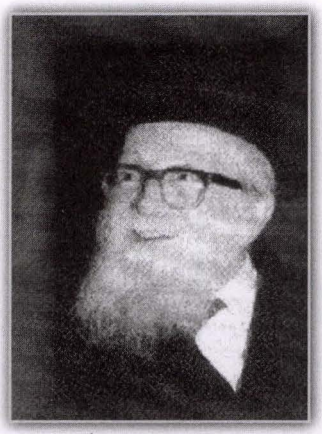
בין כתלי ישיבת "מרכז הרב"

באותם ימים הייתה בישיבה קבוצה של ארבעה בני תורה מליטא ומרוסיה שהרב קוק שלח להם סרטיפיקט ודאג להעלותם ארצה, והם בחרו ללמוד בישיבתו ששכנה ברחוב החבצלת בירושלים. ארבעה בחורים תלמידי חכמים אלו היו: הרב דוד חנזין, הרב אברהם שדמי (לימים חתנו של הרב חרל"פ), הרב דוד סלומון (אביו של רבה של פתח תקווה כיום) ובחור נוסף. ארבעת תלמידי חכמים אלו היו ידועים בישיבת הרב קוק כקבוצת 'הרוסים'.

היו אמנם בני תורה נוספים שהראי"ה קוק דאג להעלותם ארצה, אך לא כולם קיימו את התנאי ובאו ללמוד בישיבתו. רבי דוד מצדו הרגיש חובה להשיב טובה תחת הטובה שנעשתה עמו, ובמשך מספר שנים למד בישיבת "מרכז הרב".

בהיותו בישיבה פגש רבי דוד מספר בחורים שהכיר ברוסיה, חלקם למדו עמו תורה במחתרת.

חיבה יתירה נודעת לו

הגר"ש ישראלי

גאונותו ומידותיו התרומיות של רבי דוד ניכרו בו כבר בהיותו תלמיד בישיבה. הגרא"י קוק, שנחשב היה לגאון עצום, בחר ללמוד דווקא עם רבי דוד – לימוד שנמשך עד פטירתו של הרב. לפני שניגש למסור את השיעור הכללי, נהג לחזור עליו בפני שלושה מבחורי הישיבה: הגר"ש ישראלי, הגאון ר' יהודה גרשוני, שנודע בכינוי 'העילוי ר' יוד'ל גרודנער' והגר"ד חנזין זצ"ל.

הרב קוק מצדו רחש חיבה רבה לתלמידו החדש, והיה לומד עמו בחברותא מדי יום במשך מספר שעות. הרב חנזין עצמו סיפר פעם להרה"ג הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי, מזכיר בית דין רבני חב"ד בארץ הקודש, כי הייתה לו קביעות יומית בלימוד עם הרב קוק. לעיתים, כאשר מאן דהו היה דופק על הדלת, היה הרב קוק משיב: "אני לא כאן"...

הרב חנזין סיפר זאת בהתכוונו להעיד על התמדתו העצומה של הראי"ה, אך הסתיר את העובדה עד כמה היה חשוב לראי"ה הלימוד עמו, אף על פי שהיה עלם צעיר לימים...

באחת הפעמים נסע הגר"י קוק לנופש בחיפה, ואליו נלווה רבי דוד. אחד הנוכחים רצה לארוז עבורו ש"ס. נענה הרב קוק ואמר. "אין צורך. דודל' נוסע עמי והוא בעצמו ש"ס...".

חיבתו הגדולה הביאה אותו לכנותו בשם "מיין דוד'ל" (דוד'ל שלי). החביבות התבטאה בקביעות שבה למדו יחד גמרא עם הרא"ש במשך שנתיים ימים כמעט, עד פטירתו של הרב.

הרה"ח ר' יצחק גליצינשטיין שי' מירושלים מספר: "כאשר הייתי עולה עם אבי אל ביתו של הרב קוק בימי שבת ומועד, היינו פוגשים פעמים רבות את הבחור ר' דוד. ניתן היה לראות בבירור שהרב קוק קירבו ביותר. עדיין זוכר אני את ההתמדה המופלאה שלו באותם ימים".

בתורתו יהגה יומם ולילה

מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק

גדולי הדור הקודם העידו על הבחור הצעיר ר' דוד, כי בקיאותו בש"ס וראשונים באותם ימים, הייתה מופלאה. הגאון רבי אפרים בורודיאנסקי זצ"ל, מראשי ישיבת 'מיר' ומזקני ראש הישיבות, מספר כי רבי דוד היה יושב ולומד שעות על שעות כשתריסי החדר מוגפים, ובכוח עמלו וכישוריו הגאוניים הגיע עד לדרגה שלא היה אפשר 'לתפוס' אותו ברש"י בש"ס.

"תורה'דיקער וירא שמים גדול", מעיד עליו גם הגאון הרב זבולון זקש, שהיה אף הוא תלמיד ישיבת הרב קוק באותן שנים. "הישיבה מנתה אז כמאה בחורים תלמידי חכמים, והוא נחשב לתלמיד חכם גדול ומיוחד. סבי, הגאון הצדיק הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל ששימש כראש הישיבה לאחר פטירת הראי"ה, שיבח אותו תמיד. ר' דוד היה עדין ושקט, וראו עליו יראת שמים מיוחדת".

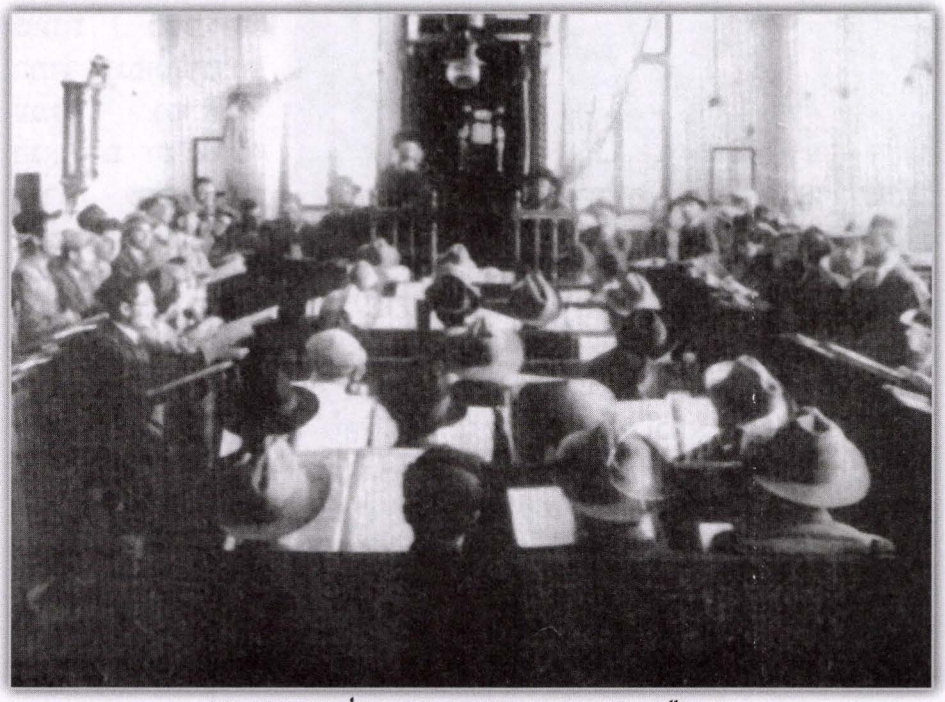
"דודל' אבן יקרה בכתר"

אחד מתלמידי הישיבה, בחור בשם זיסל, כתב באותם ימים לבני משפחתו במוסקבה:

"פ"ש מדוד'ל, ראיתיו בירושלים על החתונה של אברמ'ל, פ"ש מהש"ס. דוד'ל בחור מצוין. הרב קוק שליט"א מתפלא ממנו; כמובן הוא יושב ולומד ואינו מתערב בפוליטיקה. הראש ישיבה אמר, מפיו שמעתי: שדוד'ל הוא אבן יקרה בכתר של 'מרכז הרב'. תמימותו, חסידותו ומסירותו של בחור, ראש זקן עם לב רגש".

מהנעשה בישיבה

כעשרה חודשים לאחר עלייתו ארצה, מספר ר' דוד על הנעשה בישיבת "מרכז הרב", במכתב ארוך שכתב לאחיו ברוסיה:

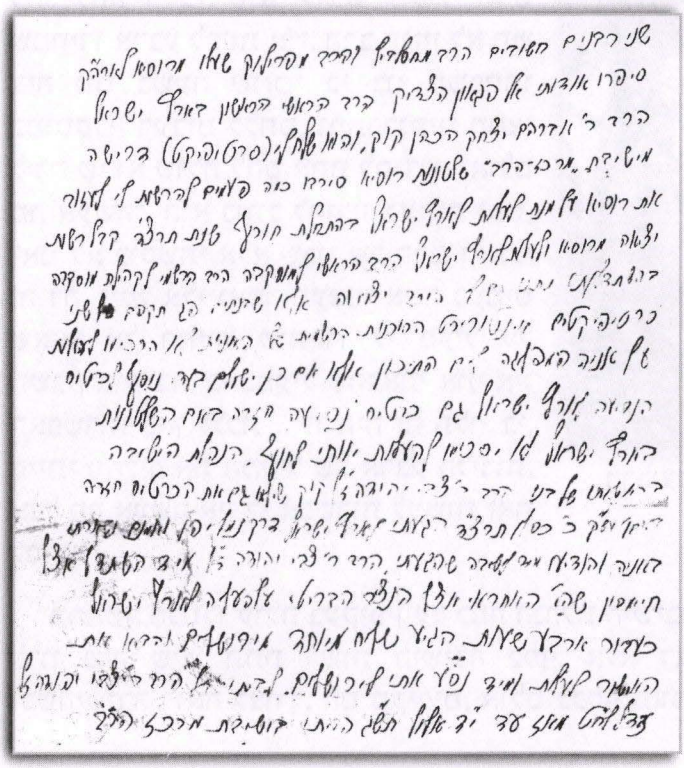
הראי"ה קוק מוסר שיעור בפני תלמידי ישיבתו

"צריך אני לענות לך אח יקר וטוב על מכתבך שקבלתי עוד לפני שבועיים בו הנך שואל על תוכנה של הישיבה.

"בישיבה לומדים כארבעים בחורים, ביניהם טובים. ישנם אחדים מתלמידיו של ר' ברוך דב מקמניץ. אברך אחד שבא מקמניץ בקי בש"ס ובראשונים. אחד ירושלמי שלמד שתי שנים ומחצה בקמניץ, יש לו ידיעות רחבות ובעל הבנה. בכלל דבר הלימוד הוא דרך ההבנה גם בישיבות פולין. הדרך העיקרי בלימוד עכשיו, הוא דרך ההבנה בדברים, ההתעמקות בראשונים, וממעטים בפלפול.

"בישיבה התחילו לומדים בזמן זה בבא קמא; לומד אני מסכת הישיבה, וחוץ מזה אני לומד עכשיו מסכת זבחים".

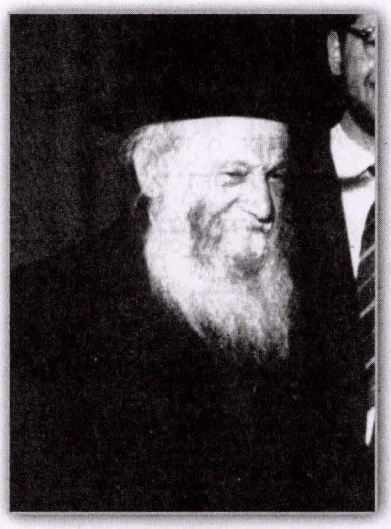
בהמשך מכתבו הארוך סוקר בפרטות את שיטות הלימוד השונות בישיבות הגדולות שהיו קיימות באותה תקופה באירופה, כמו ישיבות קמניץ בראשות רבי ברוך דוב בער; ישיבת גרודנא בראשות רבי שמעון שקופ; הישיבה הידועה בקלצק בראשות רבי אהרן קוטלר, חתנו של רבי איסר זלמן מלצר; ישיבת מיר בראשות רבי אליעזר יודל פינקל, בנו של רבי נטע, והמשגיח רבי ירוחם ליוואביץ'.

והוא ממשיך וכותב: "הישיבות בירושלים – מן הישוב הישן יש ישיבות אחדות, אולם הדרך הוא כמו שהיה מקודם

בירושלים, יכולים למצוא שם סבא ונכד לומדים בישיבה. לשעבר בירושלים והישוב כולו שהתרכז כמעט בירושלים היה ניזון רק על מעות חוץ לארץ, ועבודת הקודש הוא עבודתם; ישבו ולמדו כל הימים. זה טוב, אולם מצד השני יש והרגישו את עצמם כשלוחי היהדות בגולה להתפלל בארץ ישראל, ולפיכך נקראים היו בני ישיבה, אבל הלימוד היה העיקר, כי בעבודה אחרת לא נתנו ידיהם, וזה בא לידי רפיון. אם כי הרבה גדולים נמצאים בין הירושלמים שלא יודעים מהם. לא כהרי בישיבות פולין שם מורגשת השאיפה להתגדל. שמא תאמרו כאן למדו יותר 'לשמה', אולי כך, אבל הרצון גורם לפעמים להשפעה רוחנית, והתורה הרי דורשת מלומדיה אומץ, יגיעה ומסירות..."

סיפורו של המעיל החדש

הרב צבי יהודה הכהן קוק

באחד הימים של שנת תרצ"ה, כתב ר' דוד להוריו כי הוא לובש מעיל חדש שמחירו ארבע לירות א"י. הרב חנזין לא חש בזה נוח בשעה שנזכר כי בני משפחתו במוסקבה רעבים ללחם, ומתפרנסים מחצי לירה שהוא שולח להם אחת לחודש. "אולם מה אעשה", הוא כותב להוריו בעגמת נפש, "אני לא ביקשתי אלא שבנו של הרב, ר' צבי יהודה, ניגש אלי ואמר מעצמו איזה פעמים שאגש אל החייט שיתפרו לי מעיל על חשבון הישיבה, כי במעיל שהבאתי אתי אין האפשרות כאן ללכת .. לו היה זה תלוי בי, הייתי מחליף את המעיל של ארבע הלירות, אבל מה אעשה אין לי אפשרות לעשות זאת כמובן".

מהמשך מכתבו עולה בעקיפין עד כמה הנהלת הישיבה הוקירה אותו: "אין לדון מזה שיש תחת רשות הישיבה כסף, אלא דבר זה ניתן בהקפה וכשהישיבה רואה לצורך, הם מקיפים, אולם בכסף מזומן, דחוקים מאוד..."

מדי דברי בו, זכור אזכרנו

בכל התקופה מאז הגיע לארץ ישראל, עמד רבי דוד בקשר מכתבים רצוף עם משפחתו שנותרה מאחור, מאחורי מסך הברזל. מאז שנפרד מהוריו ועד לפטירת אביו, חלפה כשנה ורבע, ובמשך אותה תקופה כתבו השניים זה לזה עשרות רבות של מכתבים, אליהם צורפו גם מכתבים מהאם מרת פריידל ומאחיו ר' מרדכי. מכתבים אלו מעידים על געגועים הדדיים עזים.

רוב המכתבים עוסקים בענייני הבית והשעה, אולם מתוכנם ניתן ללמוד על האהבה הרבה של ההורים אליו, ועל ההערכה העצומה שרחשו לו משפחתו, רבותיו ומכריו באזור מגוריו. כך למשל כותב אביו רבי מנחם מענדל במכתב מיום ב' לסדר 'ותמלא הארץ':

"פליאה לי מאוד מדוע לא כתבת על דבר מעון שלך, אם שכרת חדר לעצמך או דירתך בשניים, כאשר הודעת לנו במכתב הקודם, וגם סדר היום בפרט... ואתה שלחת לנו מכתב עם נייר חלק, כי זה כמובן תוכל לעבור על 'בל תוסיף'. חלילה לשלוח לנו נייר בלי כתיבה. והאמת אגיד ולא אכחד כי איזה מילה אשר כתבת יקר הוא לנו עד מאוד.

"אני אומר לך אתמול בעת שקיבלנו וקראתי מכתבך, בא אצלנו ר' יעקב זוראוויצער*, וכמובן קרא גם הוא מכתבך הראשון וגם השני, ואחר הקריאה

*) החסיד ר' יענקל ז'וראוויצער היה רב בעיר ז'וראוויץ ובמוסקבה. הוא מסר את נפשו כדי לעשות טובה ליהודי אחר; מתוך חירוף נפש דאג להקמת מקוואות והצבת מלמדים בכל מקום. עליו אמר אדמו"ר הריי"צ: "אם היו לי עשרים יענקל'ה הייתי כובש את כל רוסיה". הוא נאסר והוגלה בתרצ"ז ולאחר זמן נעלמו עקבותיו. הי"ד.

הרב יעקב זוראוויצר

אחז המכתב בידו ונשק המכתב מקירות לבו, מכל שכן מה חביב אצלנו ומה יקר מכתבך, לכן אבקש על להבא לכתוב הכל בפרטיות..."

ממכתב שכתב לו ביום ב' י"ד בסיוון, הוא מציין: "מאשר קבלת מכתבך בשבוע שעבר עם תמונתך, ותודה על תמונתך השניה, אחת תמיד באמתחת מרדכי, והשניה אצלנו בבית .. היום היה אצלנו מהרי"ז [ר' יעקב זוראביצער] ותיכף שאל איה תמונת דוד .. ושמח בלבו ונשק אותך .. ממכתבך ניכר שיש לך געגועים גדולים".

כמה שבועות לאחר מכן (ג' חוקת ו' תמוז) הוא מוסיף וכותב: "לא אוכל לתאר שמחתי הגדולה בעת קבלתי מכתבך מד' שלח .. בקצרה, מכתבך החייני ממש. האמת אגיד כי מרוב שמחה בה' זלגו דמעות מעיני, וביחוד שמחתי מזה שקיבלת כל הספרים בשלימות, כי יודע אנכי היטב אשר גם אתה שמחת מאוד מזה אחרי אשר חיכית וציפית עד כה".

מתלמידי יותר מכולם

ובמכתב נוסף מיום ו' עש"ק שופטים הוא מציין: "מכתבך קבלנו ברוב שמחה וגיל, בעת קבלת המכתב ישב אצלנו רבך מו"צ דקאנאטאפ, חטף את מכתבך וקרא השו"ת מתחילה ועד סוף, ואמר לי בזה הלשון: "ער שרייבט זייער גוט" [= הוא כותב טוב מאוד] וראינו כי נהנה ממכתבך מאוד. ואמר אצל השולחן לפני קהילתנו אשר ישבנו יותר מעדה, אשר הוא אוהב אותך יותר מבניו..."

את מכתביו היה האב פותח בציטוט מתוך פרשת השבוע, כאשר תמיד מצא את הפסוק המברך. כך הוא שולח מכתב משבוע "לסדר יפתח ד' לך את אוצרו הטוב". ובמכתב אחר: "לסדר ברוך אתה בעיר וכו'", ובמכתב נוסף: "לסדר והטיבך והרבך וכו'".

ממכתב שכתב ביום ב' תשא שושן פורים קטן תרצ"ה – שמונה עשרה יום

קודם פטירתו – מתנצל האב שנמנע מלכתוב לו לאחרונה כיוון שהיה חולה:

"בני יקירי, מכל המכתבים חשתי כי יש לך געגועים גדולים אלינו. בטח ידוע לך בני חביבי אשר מד' מצעדי גבר כוננו, ובכן מדוע חנם תצטער על זה. יותר טוב צריך האדם לקבל על עצמו מדת הסבלנות, ואז בוודאי נקל יותר לישב בטח בשלווה לחכות על הישועה וגאולה".

זה היה מכתבו האחרון של האב לבנו ששהה מרחק רב ממנו, אך קרוב מאוד ללבו.

מרחק פיסי – קרבה גשמית

על הקשר הנפשי והנשמתי ששרר בין ר' דוד בירושלים לבין המשפחה במוסקבה הרחוקה, ניתן ללמוד מהשורות הבאות שכתב ר' דוד למשפחתו ברוסיה:

"עש"ק נח תרצ"ה ירושלים עיהקת"ו

"אם כי השבוע שלחתי אליכם יקירי שני מכתבים, מכל מקום יש ואני מרגיש הכרח פנימי לדבר עמכם יקירי לראותכם, ואם כי לעת עתה אין ביכולתי, ומה גדולה תפלתי, רבש"ע שמעה זכני בקרוב להתראות את יקירי אבא ואמא ואחא יח' בקרוב בארץ ישראל.

"מסתפק אני לעת עתה במכתב, אבל זהו סיפוקי בשעה זו ולפיכך אין שום תמהון על שיש ובבוקר כתבתי מכתב ולערב והצהרים שוב אני מרגיש איזה צורך פנימי לכתוב מכתב לבית אבא..."

האח ר' מרדכי, אף הוא מצדו לא חוסך ברגשות אהבה וגעגועים:

"כבר ד' בשבוע ועדין לא בא מכתבך. מה גדולים היסורים. יסורים ממש. רבונו של עולם, מתי כבר נפטר ממשא זה שפירושו כתיבת מכתבים וקבלת מכתבים מדוד'ל נ"י? היודע אתה, כל רגע ורגע מישהו מאתנו מזדרז אל התבה 'אולי יש, אולי יש?' והתיבה כלפי חלונו של רבוכין נמצא – ואף הם כל היום מציצים דרך השמשה בכדי לבשר לנו: כי יום מכתב הוא – חג לו יקרא. התבין?"

בפעם אחרת הוא כותב: "אתמול בשבת קודש בבקר קבלנו גלויתך .. רבות הזכירוך לטוב. יפה היה כשקם קהת הזקן ממקומו, כשזחה עליו דעתו ואמר: (הרי אתה מכיר את חיוכו) 'מה תאוותי השעה – אף כי יודע אני שבאמת אי אפשר – תאוותי פתאום תפתח הדלת ונכנס דודל!'..."

שבוע לאחר מכן הוא מוסיף: "התקבלה הגלויה מד' בא.

"טוב! טוב בכפליים: (א) על שאתה מקים הבטחתך, לא לתת לעבור שבוע בלי ידיעה ממך. (ב) על שבלי בול. חסים אנו על כספך וכאן אנו שילמנו 12 קופיקות מה הם כאן.

"כפוף עומד הזקן ר' קהת על גבי השלחן וקורא מתוך חבה יתרה את גלויתך. יש לך ב"ה אוהבים ומחבבים, ויהי רצון שגם בארץ אל יחסרו!"

בערב שבת קודש פרשת וישלח, ט"ז כסלו תרצ"ה, כותב האב בגעגועים: "זה הוא שנה תמימה עברה וחלפה אשר אתה נסעת מביתנו ות"ל עד עתה הלכה כסדרן".

בן יכבד אב

רבי דוד ניסה לסייע מהארץ להוריו ככל שידו הייתה משגת. כשהיו זקוקים לאתרוג, הזדרז ושלח להם אתרוג מארץ ישראל, ועל כך משיב לו אביו במכתב: "בשמחה רבה ועצומה קראנו מכתבך הנעים מזה אשר שלחת האתרוג. ברוך ד' שהחיינו וקבלנו מא"י על ידי בני יקירי ולא על ידי שליח אחר..."

[= לשנה הבאה, לא צלחה מלאכת שליחת האתרוג. וכך כותב האח ר' מרדכי למחרת יום הכיפורים: "ובכן, הושב האתרוג חזרה. חבל! מכאן ראיה: רק בארץ אפשר לקיים מצוה כתיקונה, ויעזרנו ה!

"אך בעיקר, אל תצטער! יהא צער והפסד אלו חליפין וכפרה והשנה הבאה – כלה לטובה! שוב אנכי מדגיש, אם אפילו יטילו, חלילה, קנס, אל תצטער, הפסד זה והצער שהוא גורם, תמורה יהיו ולא נדע עוד משום כאב ועלבון, לשנה הטובה הבאה עלינו להצלחתנו".]

ר' דוד התאמץ לסייע גם לרבו המובהק רבי אבא דוד גולדפיין. מסדרת

מכתב שכתב הרב חנזין למורו ורבו הרב אבא דוד גולדפיין

מכתבים שנותרו אחריו, עולה כי ר' דוד רצה למלא את בקשתו ולהדפיס את כתביו וחידושי תורתו של רבו הגדול שנותר מאחור. הדבר היה כרוך במאמצים רבים – גם להבריח את כתבי היד מעבר למסך הברזל, וגם להדפיסם, משימה קשה ויקרה למדי באותם ימים.

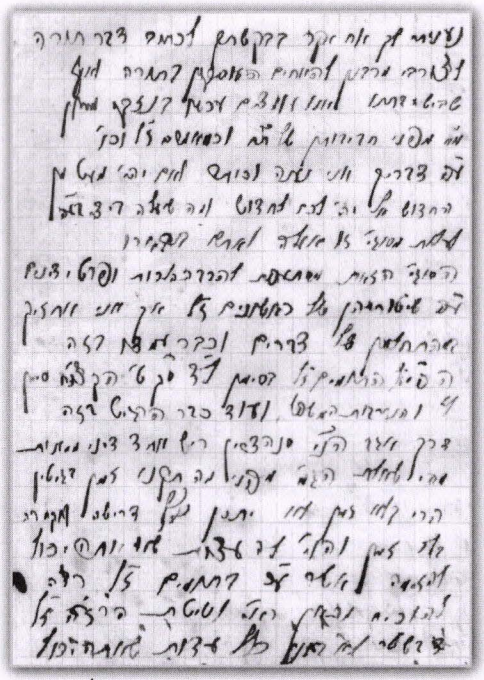
בסופו של דבר הכתבים הגיעו לארה"ב, ושם הודפסו בקונטרס מיוחד, והם דברי התורה שנשתמרו מהגאון עד לימינו אלה.

"נפשי יודעת מאוד כי גם שם בארץ הקדושה יהיו לך חברים רבנים גדולים ומפורסמים"

מסדרת המכתבים הארוכה, ניתן ללמוד מעט על אורח החיים של רבי דוד בארץ ישראל, ועל שקידתו העצומה מתוך הדחק.

באחד ממכתביו מתעניין האב על אודות סדרי אכילתו, ומפציר בו שיפרט את המאכלים שהוא אוכל. כנראה הכיר את נפש בנו, וידע כי בשקידתו העצומה, לא תמיד הוא שם לבו לאכול בצורה מסודרת. הוא אף מציין זאת באחד ממכתביו "אך רצונך וחשקך רק רוחניות..."

במכתב שכתב לו ביום ב' לסדר 'אז ישיר משה' תרצ"ד, הוא מוסיף ומפציר בו שיאכל וישתה ויישן על הצד היותר טוב ויקנה מנעלים.

חידושי תורה שכותב הרב דוד לאחיו ברוסיה "נעניתי לך אח יקר בבקשתך לכתוב דבר תורה"

מסתבר שבאותה תקופה ישב רבי דוד ולמד לבדו, ועל כך כותב לו אביו: "כתבת כי אתה מרגיש הצורך ברֵעַ, ולא מוצא. אל תדאג מזה כי באמת אני זוכר כי גם בקאנאטאפ ובפה לא מצאת מאברכים ונערים רק מי היו חבריך אלו בקאנאטאפ ר' אשר מאסטאוו ועוד וגם בפה ר' יוסף הוטנער ר' לוי יצחק ועוד, ונפשי יודעת מאוד כי גם שם בארץ הקדושה יהיו לך חברים רבנים גדולים ומפורסמים .. ב"ה יש לך ספרים, און חברים וועסטו האבין די שעהנסטע און בעסטע .. [וגם יהיו לך חברים מעולים וטובים]. אצלינו נמצא הרב מזוויהעל ה' גולדמאן [הכוונה להה"צ רבי גדליה משה, בנו וממלא מקום אביו ר' שלומ'קה] אויך הרב מבערדיצאוו..." [= וחברים יהיו לך מהטובים ביותר. אצלנו בבית הרב מזוויהעל ה' גולדמאן וגם הרב מבארדיטשוב].

מצב קשה בבית

בתקופת מגורי משפחת חנזין בקונוטופ, הייתה המשפחה מבוססת למדי מבחינה כלכלית. לא כן לאחר שהיגרה למוסקבה הבירה, שם מצבם הכלכלי

הלך והורע עד שהגיעו לידי חרפת רעב. ר' דוד השתדל לשלוח מדי פעם סכום כסף למחייתם, אך זה לא הספיק.

בחורף תרצ"ד כותב ר' מרדכי לאחיו על המצב השורר בבית:

"אני כותב ובבית קור, כפן, לחץ, ומהיכן לקחת להשיב את הגמ"ח בעד הבולבוסים האחדים שאמא תחי' קולפתם בשביל הארוחה, ארוחת צהרים וערב הדלה והמסכנה? היכן לקחת? הוי, מה יקר! ה' ירחם! לדעתי דוד'ל, הלואי ונעלה כולנו יחד וזה ישלם כפלים על כל אותו הצער שאנו שרויים בו זה עידן ועידנים".

ובפעם אחרת הוא מוסיף וכותב בלב קרוע:

"דוד'ל, אנו רעבים! אין ברצוני לצער אותך חלילה, והיה בדעתי לעבור בשתיקה על העניין, ובכלל, יפה שתיקה לרעבון.

"ברם, וכי משום כך שעלית לארץ תתרחק מאתנו ותפסיד את הזכות לדעת מה נעשה בבית? לדעת את האמת מבית אבא? ושנית, וכי זה יצער אותך, הרי גם אתה יודע יפה בטיב סבל ורעבון. הזוכר אתה כשהלכנו בצוותא חדא דרך הבית החדש, העומד כלפי הקרמלין, הבנוי זה לא כבר – ורעבים היינו?!

"הזוכר אתה מציצים היינו זה בפני זה, ומתוך שחוק אצילי, שקוף וזך, שחוק חטוף להבלי עולם אמרנו זה לזה:

"רעבון זה לא נשכח!

"כן, כך הוא הרעבון ידוע גם לך, וזכרונך לא יתן לשכוח! ולפיכך, מה בכך אם אנכי מודיע לך שהרעבון חזק? זה לא יצער אותך!

"יש דבר החזק מרעבון – ההתנוונות! זה מעליב, זה מכלה, זה מדאיב ומכאיב עד התהום. מתי אפטר מכל הפגעים הללו? מתי? הה, מתי? הרעבון? הבטן אינה רוצה בתירוצים של מה בכך, והנושים את הגמ"חים. אמנם מתרצים בדחיה בקש, אבל..."

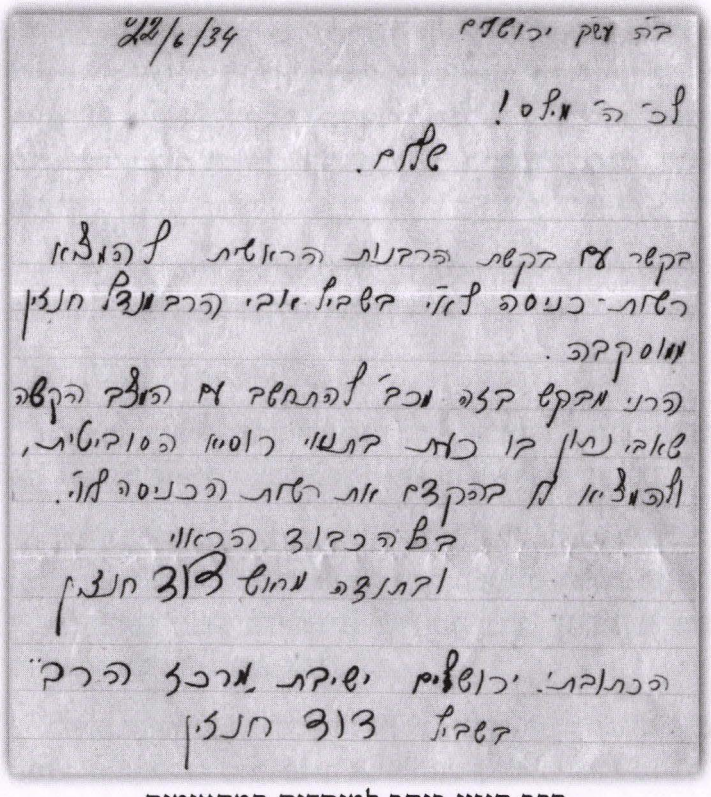
בתשובה כותב ר' דוד להוריו: "רציניים הם המכתבים שקבלתי מכם היום, המצב מובן לי די טוב. צריך אני להזדרז, אולם איך? מה? ה' יראה לי הדרך אף כי מראש יודע אני מה קשה לי, מה קשה להשיג כסף, הרי כבר ניסיתי, אף על

פי כן צריך לבטוח בה' שיעזרנו.

"אבא ואמא יקירי, חזקו את מרדכי, אמצוהו. השי"ת יעזור אם סובל עכשיו אין דבר; מרובה מדה טובה, וד' יתן לו כפל כפליים טוב בעד הסבל הזה, העיקר אל יאוש. היטב ברור לי מצבו. ידע כי כולי מחשבות עכשיו עליו, אף כי מה אני אדם זעיר ודל, אף על פי כן, נפש קרובה אליו, והרי לנשמתו יש ערך כלכל נשמה ישראלית שהיא חלק אלו' ממעל ונשמתו קשורה ומוכרה, וד' יעזור לנו כי טובים השניים".

מאמצים להעלות את המשפחה ארצה

קודם עלייתו של רבי דוד ארצה, סיכמו בני המשפחה כי בהגיעו לארץ ישתדל להעלותם ארצה ולאחד את המשפחה. כך עולה ממכתבים ששלחו אל בנם, וממכתבים שהוא עצמו כתב לגורמים המתאימים, מתוך כוונה לזרז ולהעלות את הוריו.

הרב חנזין כותב למוסדות המתאימים
בקשר להעלאת אביו הרב מנחם מענדל לארץ הקודש

כבר באסרו חג הפסח תרצ"ד, ארבעה חודשים לאחר הגיעו ארצה, הוא כותב בעניין זה לאחיו:

"בענייני

הדרישות עבור אבא ואמא יח', כבר הגשתי, כבר כתבתי מזה, אולם הדבר נמשך, אפשר שבינתיים יוקל בעניני עליה והדבר יעלה מהר. אומרים כאן שעכשיו יש להגיש בשביל רשיון יציאה אצלכם, מקווה אני שלא יהיה עכוב בדרישה, כי לא הרי כשהיה כבר דרישה וצריך רק לחדש (גם כן אין זה עולה בנקל כל כך בכל זאת לא היה מקרה שלא יתנו להכנס) אבל כשאף פעם לא נתנו רשות עליה, יש לירא שלא יתנו להכנס ולפיכך אין להגיש בשביל רשיון עד שתהא הדרישה מכאן שהוקל בפ"פ ואפשר שיתנו תיכף. אולם אתה אחי, אל תתעכב, ותעשה הכל בכדי למהר את עליתך בע"ה לשמחה ולשלום ושנינו יחד נסדר בע"ה בנידון כרטיסי אניה בשביל אבא ואמא יח' היקרים והאהובים..."

והוא מסיים את מכתבו: "רבש"ע עזרני שנתראה בקרוב כאן כולנו יחד בא"י".

כשעבר הזמן ומאום לא התקדם, החל ר' דוד ללחוץ יותר בכיוון פתרון העניין. ממכתביו עולה תחושת הדחיפות שהוא חש בכל הנוגע לקידום הנושא:

"בקשר עם בקשת הרבנות הראשית להמציא רשות כניסה לא"י בשביל אבי הרב מנדל חנזין ממוסקבה.

"הריני מבקש בזה מכב' להתחשב עם המצב הקשה שאבי נתון בו כעת בתנאי רוסיא הסוביטית, ולהמציא לו בהקדם את רשות הכניסה לא"י".

מסתבר שכדי להשיג סרטיפיקטים, היו דרושים לא רק קשרים במקומות הנכונים, אלא גם כסף רב, ובכיסו של הרב חנזין לא היו הסכומים הנדרשים. כך הוא גם כותב ללשכת העלייה שעל ידי הסוכנות היהודית לארץ ישראל: "לדאבוני הרב אין לי שום אפשרות לשלם איזה שהוא סכום של כסף, כי מצבי כשאני לעצמי דחוק. אני לומד בישיבה ומשכורתי מצומצמת, ואין לי שום מוצא לכסף".

לתעודה זו צירף מכתב מוועד הקהילה העברית בירושלים המאשר כי הוא לומד בישיבה ומשכורתו היא שלוש לירות בלבד אותן הוא מקבל מהישיבה, ומלבדן אין לו כל הכנסה אחרת.

גם לאחר פטירת האב בחודש ניסן תרצ"ה, נמשכו המאמצים להוציא לפחות את האם. וכך כותב ר' מרדכי לאחיו:

"רוצה אנכי לדעת מה דעתך לעשות בשבילנו להבא? צריך עצה וצריך טיכוס, לפיכך עליך לשבת זמן מה עם המרן [= הראי"ה קוק] ולבקשו לדון בהלכה זו בכובד ראש .. לדעתי, צריך אתה לשלוח תיכף ומיד בלי אחור זמן כלשהו, לאמא תחי' כרטיס ספינה. היא תגיש נירותיה ובעז"ה תקבל תיכף כי מצבה גורם לזה. אז תשלח כספים להעלות ארונו של אבא ז"ל".

החברים שנותרו מאחור

לאחר עלייתו לארץ הקודש, המשיך הרב חנזין לעמוד בקשרי מכתבים עם ידידים וחברים וקרובי משפחה שנותרו ברוסיה, מאחורי מסך הברזל. רבים מהם ביקשו ממנו שיסייע להם ויצילם מהרוע הקומוניסטי, וידאג להם לסרטיפיקטים. היו שידעו את קרבתו אל רבה הראשי של ארץ ישראל הראי"ה קוק, ובקשו שישתדל אצלו לשלוח להם אשרות עלייה לארץ.

ככל שהמצב ברוסיה הלך והחמיר, כן תכפו הבקשות של הידידים מהרב חנזין שישתדל בעבורם. דוגמה אחת מתוך עשרות בקשות, אפשר לראות במכתב שכתב לו חברו ממוסקבה יעקב משה ריינשטיין:

"ידידי הנכבד, באתי לכתוב לך איגרת שנית במטותא שתשתדל אצל הרב הגאון קוק שבקרוב ישלחו לי את הדרישה וכרטיס האניה, כי יודע אתה היטב את מצבי כי איום ונורא הוא, ואין בכחי להמתין זמן רב על זה, כי כשל כח הסבל לסבול את רוב התלאות והנדודים, אשר אתה יודע היטב, מה זה החיים המרים. נמצא אני במצב כזה אשר יום לשנה נחשב אצלי להמתין. המצב פה יום ויום הולך וחסר. ומאז אשר הרב הגאון קלעמעס נסע מפה, אין אל מי לפנות ועם מי לדבר..."

ר' דוד עשה ככל יכולתו כדי לעזור ולסייע, מבלי לשכוח את חבריו האהובים המדוכאים מאחורי מסך הברזל, על ידי צוררים ושונאי דת ישראל.

במחיצתם של חסידים

ביום ד' בניסן תרצ"ה השיב הרב מנחם מענדל חנזין את נשמתו לבוראה, והוא במוסקבה הרחוקה. רעייתו ובנו הבכור ר' מרדכי היו עמו בשעת פטירתו, בעוד הבן הצעיר, ר' דוד, שהה במרחקים, בירושלים עיר הקודש.

הידיעה המרה הגיעה עד מהרה לאוזניו של רבי דוד. היה זה באמצעות מכתב ארוך ששלח האח ר' מרדכי לאחיו, ובו תיאר את השעות האחרונות של האב הדגול, פטירתו והלווייה רבת הרושם שנערכה לו.

הרב מנחם מענדל חנזין הובא למנוחת עולמים בבית העלמין היהודי במוסקבה, כשרבים וגדולים סופדים לאיש דגול, חסיד נכבד ובעל מידות תרומיות. בלוויה נדירה בהיקפה, ליווהו מאות מבני הקהילה ברוב כבוד למנוחת עולמים.

יתמות

לאחר חג הפסח תרצ"ה, כתב ר' מרדכי לאחיו הרב דוד על תחושותיו הקשות, ועמן יחד גם נטפי ניחומין המתיישבים על הלב:

"שלום, היקר־יקר לי! געגועי מה תקיפים וערגות, מה רב אליך אח יתום וטוב!

"קשה להצטמצם ולהתרכז. אבל גדול על אבא ז"ל... אין רגע שלא אזכר בו ומדי אזכרנו לבי הומה בי: אִי אבא, אבא!

"הנשארו כמותו? הנשארו כמותו?

"במה להתנחם? במה רבה וכמה רבה האבדה?

"בנים חשים צער מיתת אב והן זו היא ברכה. כלומר, שהבנים יעצמו עיני אביהם... בכל זאת, היגון מרובה, ואילו הרחוקים מדעות אביהם צערם מגיע עד לרקיע. כן דרך העולם.

"ברם, אצלנו מצב קשה מכולם:

"הן אבא, מורה היה, רבי היה, חבר היה, בן דעות רחום, מוקיר, והכל נכלל ברחמי אב.

"אבדתנו אינה חוזרת בזה שאין למלאות אותו חסרון בחיינו בשום פנים, לא בכל מקצועות החיים. נוסף לזה, עדיין לא ראה כלום אבא ז"ל מן הטוב הצפון לאדם אף בעולם זה, ובמובן היפה הכתוב מדבר, והנה באה המיתה .. אמנם איך אכתוב? איך לקשר מלה במלה, ומוחי רצוץ כולו מידיעה אחת ברורה ופגומה שמפגמת את כל ישותו – אבא אין!

"רעל הושם בחיי! רעל. במה להרחיקו? אין תרופה, אין. ו'אין' זה מטרידני, מוצץ תמצית חיי טיפין טיפין...

"כשאני עובר לפני התיבה, כשאני לומד משנה, כשאני מזכירו בכל אלה, צערי מקל קצת. אני מפיג צערי בזכרון אבא ז"ל, אולם, אך אני מסיים, והנה שוב הרעל תוסס – הן, אבא אין? אבא אין!

"ובכל זאת, החובה להתנחם. החובה להשליט מוח על לב! אבא ירושה הוריש לנו ועלינו לשמרה כבבת עין. על השומר להיות בריא. בריא הגוף והנפש ואין להיות שרוי בצער כל היום. להתאמץ! להתחזק!

"הן בירושת אבא שהנחיל לנו בניו צַוה וחי בהם! ואין לשנות. דגל נערץ היה לאבא ז"ל והוא מסרו לנו. חזקים ובריאים נעמוד על המשמר ונרים דגל זה. בזה סוד החיים וסוד חייו הוא. לפיכך. נא אחי הטוב, למען השם ולמען זכרו של אבא ז"ל, להתנחם ולהתחזק!"

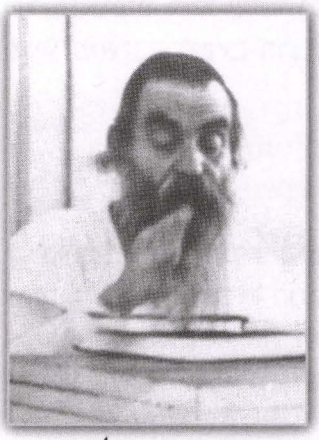
ביום ה'שלושים', ד' באייר, הוא כותב עוד לאחיו: "אנכי משתדל בכל המאמצים ללמוד יותר ויותר לזכר נשמת אבינו מורנו, וכך כנראה אתה.

"נשאר הסבא בלי קדיש, לפיכך ביום היארצייט תשתדל לסיים מסכת

לזכרו ז"ל. ט"ו סיון, הן זוכר אתה את סיום הש"ס? [= הכוונה לסיום הש"ס בפעם השנייה שערך ר' דוד בבחרותו ברוסיה] אי, מה טוב היה אז!

".. אבקש אותך רק הייה אמיץ! התאמץ! הנחם באור התורה! למד והגדל את שם אבא ז"ל! כי ראוי הוא לגודל שם!"

ודעת אלקים תמצא

הרב חיים שאול ברוק

פטירתו הפתאומית של האב הציפה את בנו בזיכרונות וגעגועים אל בית אבא, שהיה בית חב"די מובהק. נימים חבויים שהיו בו, התעוררו, ורגשות עמומים החלו להלהיב את לבו. מכיוון שכך, החליט להכיר מקרוב יותר את תורת חסידות חב"ד וללמוד אותה לעומק, בבחינת "את פניך ה' אבקש", וביארו חסידים 'פניך' הרי זה פנימיות התורה, פנימיות האלוקות.

מאז החלו רגליו של רבי דוד לשאת אותו אל ישיבת "תורת אמת" שם זכה לקירובם של גדולי משפיעי חב"ד, ובראשם המשפיע הרב אלתר שימחוביץ ומאוחר יותר שאב מלוא חופניים חסידות גם מגדולי המשפיעים הגאון רבי שאול-דוב זיסלין זצ"ל, הגאון רבי חיים-שאול ברוק זצ"ל, אותו הכיר עוד

ישיבת תורת אמת בירושלים
אליה היה מגיע הרב חנזין בימי עלומיו

ממוסקבה, בתור מתמיד עצום שלא פסק פומיה מגירסא.

בראש ישיבת "תורת אמת" בירושלים עמדו אז הגאון הרב שלמה זלמן הבלין, והמשפיע הנודע הרב אלתר שימחוביץ'. העילוי הצעיר שהחל להגיע תכופות יותר לישיבה, עורר את התעניינותו של המשפיע ר' אלתר, ובעקבות זאת החלו ללמוד חסידות מאמר האמנת אלוקות בספר "דרך מצוותיך" לאדמו"ר ה"צמח צדק".

לאחר מכן המשיך הרב חנזין ללמוד לבד מאמרי חסידות בהכוונתו הישירה של המשפיע הרב שימחוביץ. לעתים, כשר' אלתר היה מתוועד, היה ר' דוד מגיע מישיבת "מרכז הרב" אל "תורת אמת" כדי להשתתף בהתוועדות.

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי

כעבור שנים רבות סיפר הרב דוד לבנו, הרב יעקב משה ע"ה, כי לאחר שהכיר וטעם מתורת החסידות, היה יושב בלילות בחדרו ולומד עד מאוחר בלילה. "מי שראה זאת חשב שאני לומד גמרא, מסתמא, אבל באותם ימים למדתי תורת החסידות בשופי", סיפר בערגה.

בחברת חסידים ואנשי מעשה

החסיד הרב **לייב זלמנוב** מבני ברק, נזכר באותם ימים:

"אני זוכר את ר' דוד בהיותו עדיין תלמיד ישיבת 'מרכז הרב'. הוא היה ירא שמים ולמדן עצום. הכרתי אותו לראשונה כשהייתי נער כבן 14. היה זה ראש חודש אלול ת"ש. כפי המנהג הקדום, נסענו אז להתפלל במערת המכפלה, קבר רחל ובכותל המערבי. אמנם הצבא הבריטי שלט אז בארץ, אבל למרות זאת הנסיעה לא הייתה פשוטה, והייתה סכנה מחמת הערבים.

"ישיבת 'תורת אמת' שכנה אז מאחורי שכונת 'בית ישראל', ואני כתלמיד צעיר בישיבת 'אחי תמימים' בתל אביב, הגעתי לירושלים. לאחר שסיימנו את התפילה בקברי אבות, הגעתי אל 'תורת אמת'. לפתע ראיתי בחור נמרץ שהגיע לישיבה, ואסף כמה בחורים וביחד יצאו להתוועד עם החסיד הקשיש

ר' טוביה בלקין ששהה באותם ימים בבית אבות. ר' טוביה היה ידוע כבעל זיכרון מופלא שאצר בזיכרונות הרבה סיפורי חסידים והיה 'מקבל' מהחסיד הנודע רבי אייזיק הומילער. אותו בחור שארגן את ההתוועדות, היה ר' דוד חנזין. אף על פי שטרם היה תלמיד חב"די מן המניין, הוא דאג שההתוועדות תצא לפועל, ו'סחב' עמו תלמידים נוספים.

"זו הייתה הפגישה הראשונה שלי עמו".

על אותם ימים מוסיף ומספר הרה"ג הרב **פינחס לייבוש הרצל**, אז תלמיד "תורת אמת" בירושלים:

"אני זוכר אותו היטב בתקופה ההיא. הוא היה מעורב עם הבריות. לעתים הייתי משוחח עמו וראיתי כי הוא תלמיד חכם מיוחד. הוא החל להגיע לישיבה ועד מהרה נכנס לתוך העניינים. הוא השתתף בקביעות בהתוועדויות, ועם הזמן היה ל'מקושר' מובהק של הרבי בכל העניינים.

"מדי מוצאי שבת היה מגיע להשתתף בסעודת מלווה מלכא בישיבת 'תורת אמת' ואף היה מתוועד עם התלמידים התמימים".

הרב **נחום רבינוביץ**, מוותיקי העסקנים החב"דיים בירושלים נזכר:

"זכורני דמותו של הרב חנזין מגיע מישיבת 'מרכז הרב' לתפילות בבית הכנסת חב"ד במאה שערים. בשבתות היה מתקיים שם מניין מיוחד של צעירים, ואלו היו מתפללים באריכות. בין הצעירים בלטו המשפיע הרב משה וובר, הרב דוד חנזין, הרב אפרים וולף, הרב דובינסקי, ועוד.

"באחת השנים התאכסן בראש השנה בית אבי הרה"ח ר' שמואל בן ציון, כיוון שרצה להתפלל בבית הכנסת החב"די העתיק "צמח צדק" שבעיר העתיקה. זכורני שכל יום ראש השנה עבר על ר' דוד בבית הכנסת כשהוא עסוק בתפילתו ובעבודת ה'.

"כבר באותם ימים הוא היה 'פדנט' – הופעתו אמרה עדינות ונקיות, לבושו מצוחצח ועדין בכל הליכותיו, כפי שחז"ל מזהירים תלמידים חכמים, שיהא לבושם נקי".

דיקנא קדישא

בימים ההם החל שוב לגדל את זקנו, לאחר תקופת האימים ברוסיה שבה הייתה סכנה ללכת עם זקן. גידול זקן בקרב בחורי הישיבות, לא היה חזון נפוץ באותם ימים. פעם כשביקר בבית מורו ורבו הרב ראובן גליק, ניסתה בעלת הבית להניא אותו מהחלטתו: "יהיו לך בעיות בשידוך, מי תרצה להסתכל עליך עם זקן?"

ר' דוד לא נבהל וענה בפשטות: "אני אקח רק אחת שתרצה להסתכל עלי כשאני מזוקן..."

גאון ומלמד דרדקי

את מקום תפילתו קבע בבית כנסת חב"ד במאה שערים, שם התגבשה באותם ימים קבוצת אברכים צעירים תלמידי חכמים, והוא מהבולטים שבהם.

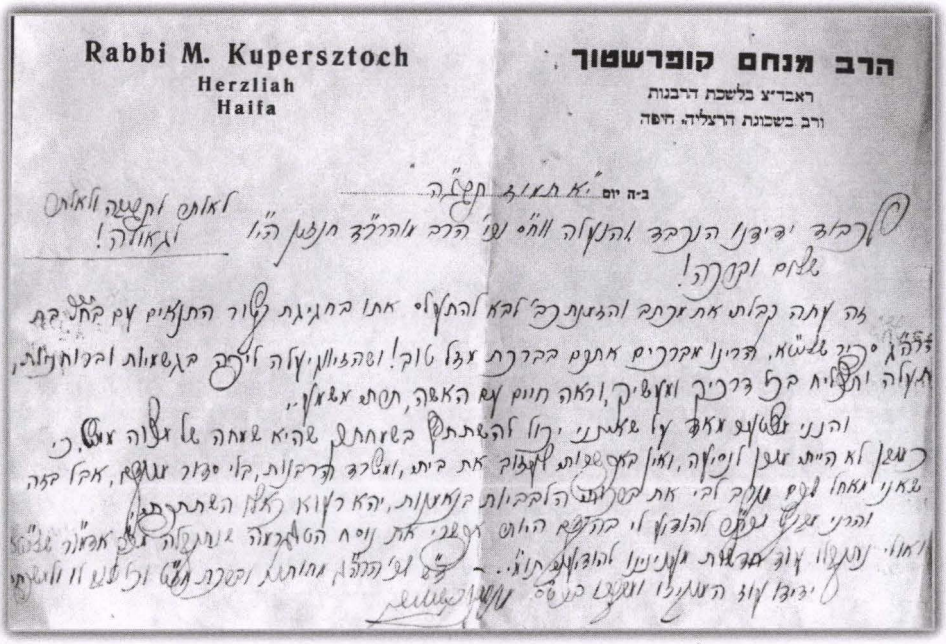
מספר הרב **משה הלפרין** מכפר חב"ד, כי באותה תקופה הוצעה לו משרת 'מלמד דרדקי' באחד מתלמודי התורה שנפתחו בירושלים, והרב חנזין נטל עליו את משימת הקודש הזו – שלימים הפכה למשאת חייו – חינוכם של ילדי ישראל. הוא נטל עליו משימה זו, אף על פי שהיו רבים שתהו כיצד גאון כה גדול נוטל עליו משרה שכזו ובפשטות כה מדהימה...

הרבנית **סימה רלב"ג** מוסיפה ומספרת כי באותן שנים היה הרב חנזין מרבה להגיע אל בית אביה, הרב עזריאל זעליג סלונים, כדי לקבל ממנו עותק משיחותיו של אדמו"ר הריי"צ שהגיעו בדואר אל ביתם.

בברית הנישואין

יחד עם לימוד החסידות שלו, המשיך הרב דוד ללמוד גמרא והלכה בישיבת "מרכז הרב".

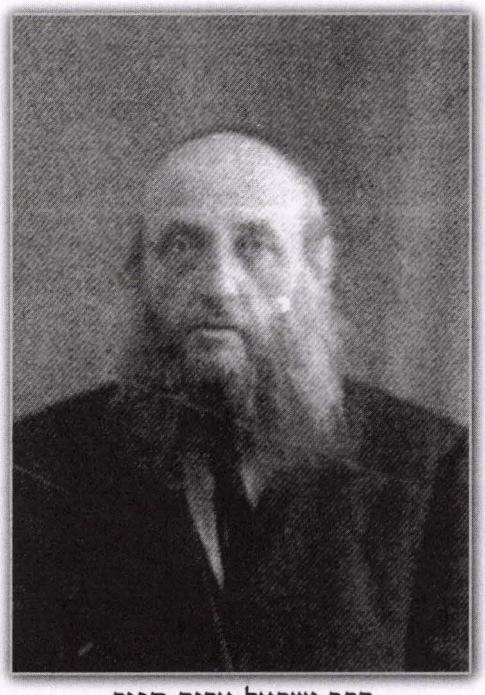
באחד הימים הוצעה לו הצעת שידוכין עם מרת רחל ריסא ע"ה, בתו של הגאון הרב ישראל אריה ספיר ע"ה, אב"ד בפתח תקווה.

הרב מנחם קופרשטוך
ראבד"ץ בלשכת הרבנות
ורב בשכונת הרצליה, חיפה

Rabbi M. Kupersztoch
Herzliah
Haifa

מכתב ברכה של הרב קופרשטוך לחתונת הרב חנזין

הרב ישראל אריה ספיר

יום נישואיו נקבע בשעה טובה לי"ג באלול תש"ג, אז נכנס בברית הנישואין.

ארבעה חתנים היו להגרי"א ספיר, וכולם מהאריות שבחבורה: רבי דוד סלומון זצ"ל, רבו של כפר אברהם ואבי רבה הנוכחי של פתח תקוה שליט"א, רבי דוד חנזין זצ"ל, רבי יוסף ז'ולטי זצ"ל מחשובי אבות בתי הדין ואחיו של רבה של ירושלים, רבי בצלאל ז'ולטי זצ"ל, ויבלח"א הרב חיים בקשט שליט"א.

הרב דוד ומרת רחל ריסא בנישואיהם

אשת חבר – הרבנית מרת רחל ריסא ע"ה חנזין

הרבנית מרת רחל ריסא ע"ה נולדה בחודש ניסן תר"פ להוריה הגאון הרב ישראל אריה ספיר ולאמה מרת חנה.

היא נולדה בהיותם בעיר ליבאו שבלטביה על חוף הים הבלטי. בהיותה בגיל שנתיים־שלוש הגיעו בני המשפחה ארצה והתיישבו בפתח תקווה. אביה, שהיה רב נכבד בגולה, התקבל מיד כרב בפתח תקווה. (רב העיר באותם ימים היה הרב ישראל ציטרון, חתנו של הגאון הראגאצ'ובר).

היא נולדה וגדלה בבית של תורה, כיוון שכל המשפחה הייתה משפחת רבנים וראשי ישיבות, כך סבה הג"ר יעקב משה, כך אביה וכן גם דודיה.

ארבעה ילדים היו לרב ספיר ולרעייתו בעת עלותם ארצה. זמן קצר לאחר הגיעם ארצה, נסע הרב ספיר לארה"ב לרגל נישואי אחותו הצעירה עם נכד ה"חפץ חיים". כיוון שהיה ידוע כבעל פה מפיק מרגליות, אנשים רבים נהרו לשמוע את דרשותיו. כך נשארה רעייתו בארץ החדשה לבדה, עם ארבעת ילדיה, כשאת פרנסת מצאה מחנות כלים.

באחד הימים הגיע ארצה הרב יעקב משה ספיר (אביו ר' יצחק היה מחסידי ה"צמח צדק" ולפני גיל בר מצווה לקחו ל"צמח צדק"), אביו של הרב ישראל אריה, והוא פינה את תפקיד רבנותו בעבור אביו שהיה מלפנים רבה של סאראטוב ברוסיה, במשך שלושים וחמש שנה. הרב ישראל אריה ומשפחתו עלו לירושלים, ורק לאחר פטירתו של הרב יעקב משה, חזרו לגור בפתח תקווה.

את רוב שנותיה עשתה בפתח תקווה. בילדותה למדה בבית הספר המקומי והתבלטה מכל שאר התלמידות בלבושה הצנוע.

רחל ריסא ניחנה בכשרונות עילויים נדירים. פעם דיבר אביה בשבחו של ספר משלי, ואמר כי ראוי לכל אחד להיות בקי בספר זה. היא לקחה את הדברים ברצינות, וכעבור זמן לא ארוך ידעה את ספר משלי על פה...

בינה יתירה

פעם חזר הרב ספיר ממשרדו ברבנות, וסיפר בהתפעלות על שאלה מיוחדת בעוף שהתגלגלה לפתחו. הוא סיפר לילדיו על העוף שמצאו אצלו ושט בתוך ושט, והסביר כי לכאורה העוף טרף על יסוד הכלל הידוע 'כל יתר כנטול דמי'. הילדים מצדם הביעו עניין בשאלה והוגיעו את מוחם. לאחר מחשבה ממושכת פנתה לאביה ואמרה שאולי ניתן לומר כי התרנגולת בלעה ושט שנותר על הרצפה מעוף אחר שנשחט.

האב התפעל מהתשובה, וציין שאכן על סמך סברא זו התירו הרבנים את העוף לאכילה.

זו דוגמה לחריפות שכלה, אף על פי שהייתה ילדה קטנה...

בזמן מלחמת העולם השנייה, הציבור היהודי בארץ התכונן אז לגרוע מכול. במסגרת זו הייתה דרישה מטעם מוסדות השלטון שהבנות בארץ תתגייסנה לפעולות שונות למען הציבור. רחל ריסא אמרה אז כי בשום אופן היא אינה מוכנה להתנדב למשימות מעין אלה, ונימוקה עמה – "כל כבודה בת מלך פנימה".

בטח בה לב בעלה

לאחר שנישאה לבעלה רבי דוד, עשתה הכול כדי לפרוק ממנו את עול טרדות הפרנסה וגידול הילדים. את כל משכורתו שהשתכר בישיבה, היה נותן לה והיא הייתה מנהלת לבדה את כלכלת הבית בתבונה וברגישות. על אישיותה כוונו דבריו של שלמה המלך "בטח בה לב בעלה" וגו'.

בנה הרב מנחם מספר כי חקוק בזכרונו כיצד הייתה מעירה מפעם לפעם לבעלה הרב על כך שאיננו אוכל מספיק. הרב חנזין שהיה נתון כולו בענייני תורה ועבודת ה', מיעט באכילה, ורעייתו הרבנית הקפידה על כך.

חגרה בעוז מתניה

אשת חיל כפשוטו הייתה, ובשנות "הצנע" היה רבי דוד מביא הביתה כד חלב גדול, בעוד רעייתו הייתה עושה חמאה ומגבנת גבינות ולאחר מכן מוכרת אותן לשכנים.

את בגדי הילדים הייתה תופרת לבדה, וכך חסכה כספים רבים. בתקופת הצנע היה קשה להשיג מצרכי יסוד שונים, ובתבונה ובתושייה רבה הייתה יוצרת קשרים עם 'מבריחים' שהביאו לה ביצים ועופות, וכך הייתה מסייעת אף לאמה הרבנית.

מרת רחל ריסא חנזין, וחתימתה

צופיה הליכות ביתה

"צופיה הליכות ביתה" זו הייתה אחת מתכונותיה הבולטות. באופן קבוע הייתה עוקבת בעד החלון אחר ילדיה המשחקים בחוץ, ובודקת עם אילו חברים הם משחקים. כיוון שבאותם ימים ציבור שומרי המצוות בפתח תקווה היה מועט, ומשפחת חנזין הייתה

המשפחה החרדית היחידה בסביבה, לעתים קרובות היו משחקים עם ילדי השכנים ממשפחות שלא שמרו מצוות. כשהייתה רואה שלמשחקם הצטרפו ילדים לא ראויים, הייתה קוראת לילדיה, ובצורה חכמה מזהירה אותם מלהתחבר אליהם, ועל כך הקפידה מאוד.

פיה פתחה בחכמה

היא הייתה אשה פעלתנית לא רק בביתה, אלא גם מחוצה לו. פעמים אף הייתה נושאת דברי חיזוק בפני ציבור נשים על נושאי צניעות וכדומה.

על אישיותה מספרת הרבנית מרת סימה רלבג: "הרבנית חנזין גדלה בבית לא חסידי, אך לאחר נישואיה קיבלה עליה את אורח החיים החסידי של בעלה. אבי, הרב עזריאל זעליג סלונים ע"ה, התארח לא אחת בביתם, וכשחזר הביתה סיפר בהתפעלות על דקדוקיה והקפדתה של הרבנית חנזין בענייני הלכה וחסידות, והוסיף לספר בהתרגשות כיצד הייתה מקפידה על נטילת ידיים עם התינוקות".

ותשחק ליום אחרון

בערב שבת קודש ט' בכסלו תשי"א, נסע הרב דוד חנזין לחיפה שם התאכסן בביתו של הרה"ג החסיד הרב יחיאל מיכל דוברוסקין. זו הייתה שנת ההסתלקות של אדמו"ר הריי"צ ובקרב אנ"ש שררה התעוררות לקראת הכתרתו של אדמו"ר חדש.

למחרת, ביום ראשון אחר הצהריים, י' בכסלו, ישבה הרבנית חנזין בחדרה ותיקנה בגד. לפתע חשה בלבה, וגנחה בבהלה "אוי, הלב". היא פנתה לבנה מנחם שישב מולה והכין בעזרתה את שיעורי הבית שלו, וביקשה ממנו להזעיק את אחת השכנות. זו הגיעה במהירות, ומיד הזעיקה רופא שיטפל בה. המכשור הרפואי של אותם ימים לא היה משוכלל כפי שהוא היום, ובמצבה היה מסוכן לטלטלה לבית הרפואה. הרופא התקשה להציל את חייה.

הרב חנזין עם הרב יחיאל מיכל דוברוסקין

בין כה וכה הוזעק גם אביה הרב ספיר, והוא עמד על יד מיטתה ונשא תפילה חרישית מעומק לבו, אולם לאחר עשר שעות השיבה את נשמתה לבוראה.

בני המשפחה הבריקו לבעלה, הרב דוד, שיגיע הביתה בהקדם, כאשר על החתום הייתה רעייתו "רחל"... רק כשהגיע מחיפה, נודע לו על האסון הגדול שקרהו.

השבר הגדול הכה אותו בכאב רב, והוא התקשה להינחם על ה"עזר כנגדו".

לאחר נישואיו התגורר בפתח תקווה ולמד תקופת מה בכולל "תורת ארץ ישראל" שברחוב מונטיפיורי בפתח תקווה.

• • •

בחורף תשי"א מונה לרב וחבר לשכת הרבנות בפתח תקווה. הוא הצטרף אל חמיו הרב ספיר, ושם קבע את ביתו עד יומו האחרון.

משמיע ישועה

'הקריאה והקדושה'

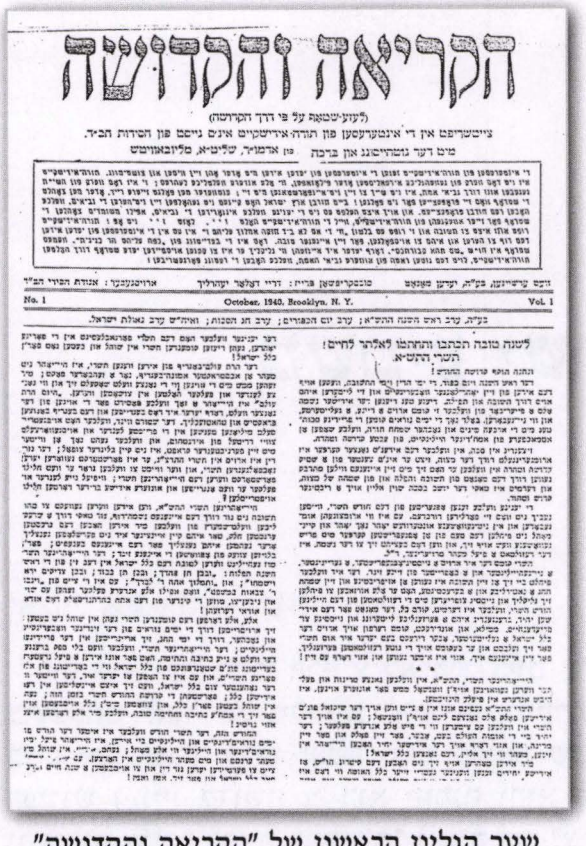
עם בואו של הרבי הריי"צ לארה"ב ביום ט' באדר ת"ש, החל להתעסק בהוצאתם לאור של גיליונות "הקריאה והקדושה". לסיבת קריאת הירחון בשם זה, הסביר הרבי "אשר טעם קריאת שם זה הוא קריאה להקדושה, דפירוש ועניין קדושה זו הוא הזמנה והוא להיות מוכן לביאת המשיח, וההזמנה צריכה להיות במעשים" (אג"ק הריי"צ חלק ה' עמו שנט).

הרבי הריי"צ ראה בירחון זה "עמוד האש המאיר את אורחותיהם החשוכות של בעלי הבתים היגעים החיים בתוך ה'הו־הא' של השוק הסוער" (שם, חלק ח' עמוד ה'). במכתב נוסף שכתב הרבי ציין כי ירחון זה "מכיל בקרבו הקב חומטין הדרוש לכל לומד תורה בכלל כאויר לנשימה".

לא בכדי היתה לרבי כה חשובה הוצאתו של גיליון זה והפצתו בכל מקום. הוא התעסק בירחון עד לפרטים הקטנים הנוגעים להוצאה לאור. הוא אף דאג להפצתו בתפוצות ישראל וחקר והתעניין כיצד הוא מתקבל בקהל. מאוחר יותר, כאשר הרבי הכריז על "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה" בארבעת ה"קול קורא" הידועים, הוא עשה זאת מעל דפי גיליונות אלו.

לא ייפלא אפוא שהרבי דרבן, עודד ועורר את אנ"ש להפיץ את הירחון בכל מקום אפשרי. וכך הוא כותב: "אודות הפצת הקריאה והקדושה .. צריכים

להשתדל בזה, הן בעצמו והן לבקש את בניו שי' שיעזרו לו בזה והן ע"י ידידינו אנ"ש והחרדים לדבר ה' שכל אחד ואחד ישתדל להפיץ בין מכריו ומיודעיו" (שם, חלק ה' עמוד קנ), ובמכתבים נוספים הוא מבקש במפגיע לעסוק בכל המרץ בהפצתו של גליון זה "והוא טובת הרבים".

הקריאה והקדושה

(לעזע-טומאה על פי דרך הקדושה)

October, 1940. Brooklyn, N. Y. Vol. 1

No. 1

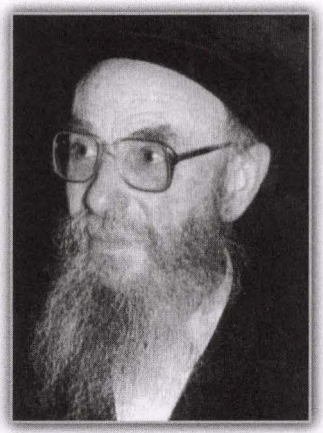
שער הגליון הראשון של "הקריאה והקדושה"

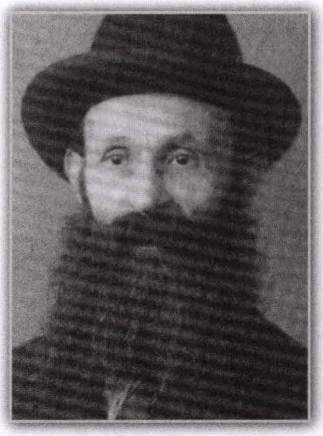
מפיץ בשורת הגאולה

גיליונות אלו שיצאו לאור בארה"ב, נשלחו ארצה על ידי החסיד הנודע הרב אברהם פאריז, שעסק בהפצתם בכל כוחו ומאודו. הוא היה שולח גיליונות אחדים לחתנו הרב אפרים וולף, ומפציר בו להדפיסם מחדש ולהפיצם בכל מקום ומקום כפי דרישתו ורצונו של הרבי. הרב וולף יחד עם הרב דוד חנזין היו מדפיסים שוב את העלונים ובמשך שבועות וחודשים ארוכים נוסעים להפיצם בכל רחבי ארץ הקודש.

על כך מספר הרב **אורי בן שחר** מכפר חב"ד:

"הכרתי את הרב חנזין כבר משנת תש"ג, בתל אביב, בהיותי נער. באותם ימים התחילו להפיץ את ה'קול קורא' של הרבי הריי"צ להתכונן לקראת הגאולה ובואו של המלך המשיח. באותם ימים קריאה שכזו לא התקבלה כמובנת מאליה, והיא עוררה רעש גדול בקרב חוגים רחבים.

הרב אפרים וולף

הרב אברהם פאריז

"זכורני שהרב חנזין עסק בזה בצורה לא רגילה, אף על פי שעדיין היה תלמיד ישיבת 'מרכז הרב'. יחד עם ר' אפרים וולף הם נסעו ממקום למקום והחדירו את הנושא. הם הלכו מבית כנסת לבית כנסת בתל אביב, ובכל מקום חילקו את דפי ה'קול קורא', כאשר הרב חנזין אף היה מוסיף לשאת דברים בפני המתפללים. לעתים קרובות הם נסעו למושבים הדתיים ברחבי הארץ, והפיצו שם את בשורת הגאולה.

"הם זכו להביא את האמונה הזאת לכל מקום – בדיוק כפי שהרבי רצה. הם לא עשו חשבונות ושיקולים של נוחות וטרחה או ממון".

הרב **יצחק גאנזבורג** מעיד כי ידוע לו שהרב חנזין לא רק הפיץ את גיליונות 'הקריאה והקדושה', אלא אף ידע אותם בעל פה...

מפיצי בשורה

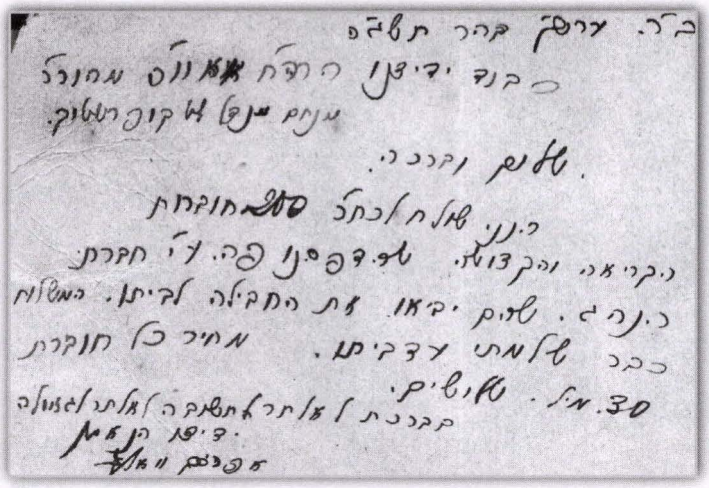
על אירועי אותם ימים מספר החסיד הרב **לייב זלמנוב**:

"ר' דוד ור' אפרים היו שני צעירים ירושלמים שמצאו ביניהם מכנה משותף. הם היו ידידים טובים, וביחד היו נוסעים לחלק את 'הקריאה והקדושה'. ר' דוד החל לעסוק בזה בתור בחור, אך המשיך בזה גם לאחר נישואיו.

"ר' אפרים ור' דוד היו תרי רעין דלא מתפרשין. ר' דוד ידע לנאום יפה בפני קהל, בעוד שר' אפרים היה יותר פנימי ושקט, מסוגר בתוך עצמו. כך היו הולכים שניהם יחד לכל מקום, כאשר ר' דוד היה מדבר, ור' אפרים מפיץ את

הגיליונות.

"בשלב מסוים הם ביקשו רשות מהרבי לתרגם את ה'קול קורא' לעברית, ועשו מזה קונטרסים, וכך הפיצו גם את חומר ההסברה הזה שעסק כולו בנושא גאולה ומשיח. עיסוק זה נמשך על פני כמה שנים".

"הנני שולח לכת"ר 200 חוברות הקריאה והקדושה שהדפסנו פה"

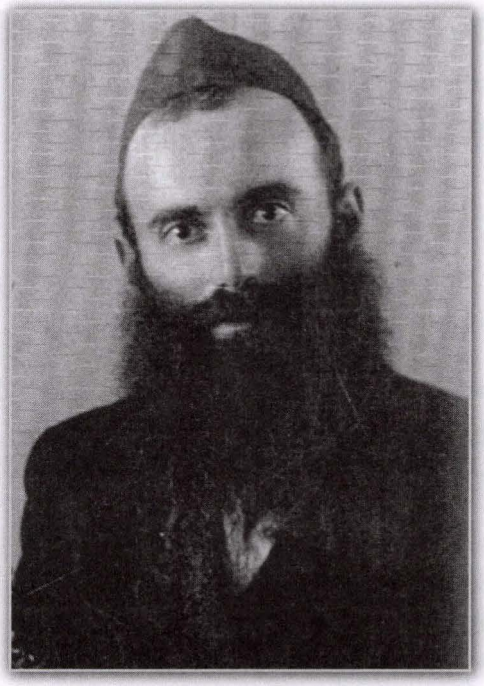
גלויה שכתב הרב אפרים וולף לרב קופרשוק בנוגע להפצת גליונות "הקריאה והקדושה"

יהי כבוד חברך חביב עליך

ממשיך הרב **לייב זלמנוב** לספר:

"בארץ ישראל של אותם ימים לא היו אוטובוסים תכופים, וכך בשעה 9 בערב כבר לא ניתן היה למצוא אוטובוס אגד שעולה מתל־אביב לירושלים. אנחנו התגוררנו בתל אביב באותם ימים, וכך, בכל פעם שלא יכלו לחזור לירושלים, היו נשארים לישון בביתנו.

"מכיוון שבביתנו לא היו מספיק מיטות, היינו פורסים להם שני מזרונים זה ליד זה. לעתים ראיתי

הרב חנזין בתמונה מהשנים ההן

אותם "רבים" ביניהם, משום שלכל אחד נדמה היה שהמזרון שנתנו לו טוב יותר מזה של חברו, וכל אחד דחף את רעהו לשכב על המזרון הטוב יותר... אני זוכר שכנער צעיר הבטתי על זה בפליאה רבה.

"כעבור שנים רבות, הזכרתי זאת לרב חנזין, והוא אכן זכר זאת היטב וחייך בביטול...

ברכתו של הרבי

על עבודה זו בהפצת בשורת הגאולה של הרבי, זכו לקבל מכתב ברכה מהרבי הריי"צ בו הוא מציין לשבח במיוחד את **"ידידי מוה"ר אפרים שי' וואלף והנכבד והכי נעלה המצויין בתורה ומשתדל ביר"ש מוה"ר דוד שי' חנזין עבור טרחתם בנסיעות לעורר על התשובה".**

וכך כותב הרבי באיגרתו:

ב"ה ט"ו אלול תש"ג
ברוקלין

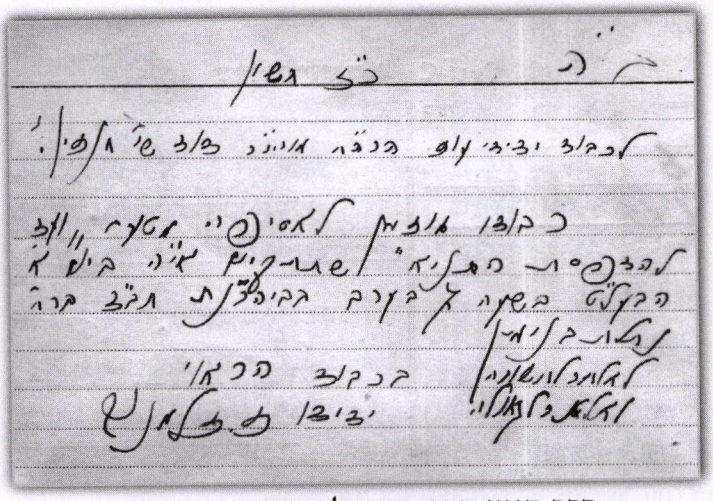
ידידיי וו"ח אי"א מוה"ר רפאל נחמן שי' הכהן מוה"ר
משה שי' גוראר מוה"ר מיכאל שי' דוואר קין מוה"ר דוד
שי' חנזין מוה"ר יונה שי' לויטס מוה"ר אפרים שי'
וואלף מוה"ר שמרי' שי' גוראר'

שלום וברכה!

את שני מכתביהם מאדר שני ומניסן קיבלתי כאחד באיחור זמן יותר מגדר הרגיל. טוב מאוד עשו לפרסם את הקול־קורא לאלתר־לתשובה ותודה וברכה לידידי מוה"ר אפרים שי' וואלף ולהנכבד והכי נעלה המצויין בתורה ומשתדל ביר"ש מוה"ר דוד שי' חנזין עבור טרחתם בנסיעות לעורר על התשובה. ותודה וברכה למסדר אספת העם וביחוד לידידי הרה"ג וו"ח אי"א מוהרש"י שי' זוין. כן זה לא כבר קבלתי את החוברות שהעתיקו ומסרתי לחתני הרה"ג רמ"מ שניאורסאהן שליט"א אשר יתדבר עמהם דבר סידור מחנה ישראל באה"ק ת"ו כסניף למחנה ישראל שבפה ועל אודות שילוח חומר להדפסה בעברית וביחוד בהנוגע לאה"ק ת"ו אראה אי"ה מה שאפשר

לעשות בזה. והשי"ת יהי' בעזרם ויצליח להם בעניניהם הפרטים בגו"ר ויוסיפו אומץ בעבודתם הכללית והנני מברך אותם ואת ב"ב יחיו בברכת כתיבה וחתימה טובה בגשמיות וברוחניות.

חבר הועד להדפסת התניא

הרב חנזין חבר בוועד להדפסת ספר התניא

באותן שנים כיהן הרב חנזין כחבר בוועד להדפסת מהדורה ראשונה של ספר התניא שיצאה לאור באה"ק. לצורך ההדפסה הוקם ועד מיוחד שקיבל את ברכתו של הרבי הריי"צ. במכתבו הוא משבח את "פרי תעמולתם" ו"תודה וברכה לכל חברי הועד".

ממכתבים שנותרו בעיזבונו של הר"ד, נראה כי מוסדות ואנשים פרטיים רבים שלחו אליו בקשות, שישלח אליהם עותקים מהספר, והוא אכן עסק בכך בהתמסרות רבה.

מרביץ תורה לעדרים

בקיץ של שנת תש"ד התקבל הגר"ד חנזין למשגיח ומגיד שיעור בישיבת חב"ד "אחי תמימים" שהתקיימה אז ברחוב הרב קוק 16 בתל אביב. המינוי התקבל לאחר שהגיע אישורו וברכתו של הרבי הריי"צ:

ב"ה י"ד מנחם אב תש"ד

ברוקלין

אל חברי ועד הנהלת ישיבת אחי תמימים

וחדר בני תמימים בעי"ת תל-אביב יע"א

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מי"ג סיון, טוב הדבר אשר החליטו וסדרו למנות משגיח על נגלה ואשר ידבר עם התלמידים שי' בלימוד, הנקרא ריידען אין לערנען, כי זה נחוץ ומביא תועלת מרובה וטוב לשניהם הוא, אשר הסכימו שהדבר יהי' בתור נסיון, אשר כך הוא דרכו של מי שעושה עניין רציני ואיש רציני, ובטח הנה הרב הרד"ח [= הרב דוד חנזין] שי' מניח כחותיו בזה, והשי"ת יהי' בעזרו ויצליח לו בגשם וברוח, ובמשך הזמן יראו אם העניין מתאים לפניו ואם הוא מתאים להעניין.

• • •

בניין ישיבת 'תומכי תמימים' בתל אביב בימי הבראשית

מן הראוי ללמוד מעט על רקע של בניית הישיבה:

היה זה בשנות הצ', ימי ה'בראשית' של חב"ד בתל אביב. החסיד הרב משה דב גאנזבורג בא בדברים עם כמה חסידים נוספים, ואלו החליטו לעשות מאמץ כביר כדי להקים ישיבת חב"ד ברוחה של 'תומכי תמימים' הליובאוויטשית, בלב תל אביב העברית. ואכן, המאמצים נשאו פרי, ולאחר שהגיע אישורו של אדמו"ר הריי"צ, נפתחה ישיבת "אחי תמימים ליובאוויטש". היה זה בראש חודש אייר תרצ"ז.

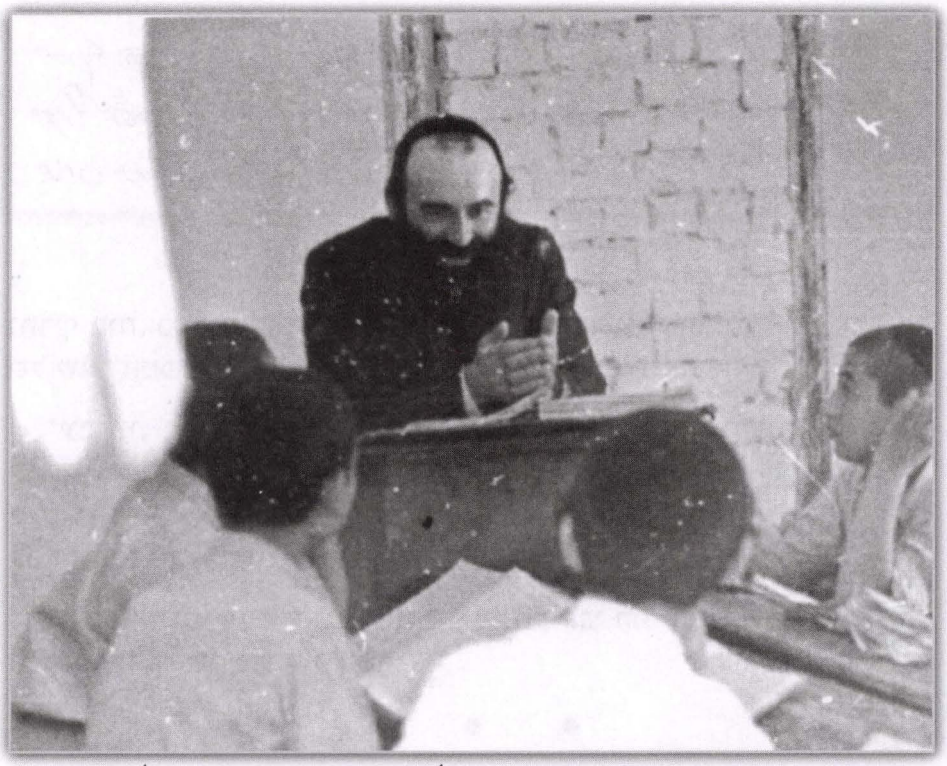

רבי שלום נח ברזובסקי, האדמו"ר מסלונים

הלימודים התקיימו בבית הכנסת, בעוד שהבחורים ישנו בתחילה בבית משפחת גאנזבורג ולאחר מכן נשכרו בעבורם דירות מתאימות, שם ישנו. נשות קהילת חב"ד בתל אביב דאגו לסעודותיהם של הבחורים.

כאמור, בקיץ תש"ד התקבל הרב דוד חנזין לעבודה בישיבה לאחר שהגיעה הסכמתו וברכתו של אדמו"ר הריי"צ. בתחילה כיהן בתפקיד 'נושא ונותן', ומאוחר יותר כר"מ וכאחד מראשי הישיבה. הוא מסר שיעורים בגפ"ת בפני התלמידים, וכן שיעורים כלליים.

הייתה זו משרה נכבדה וחשובה ששימשו בה לפניו הגאון הרב שלום נח ברזובסקי זצ"ל, לימים האדמו"ר מסלונים; הגאון הרב דוד פוברסקי זצ"ל,

הרב חנזין נושא שיעור גמרא בפני תלמידי 'תומכי תמימים' בתל אביב

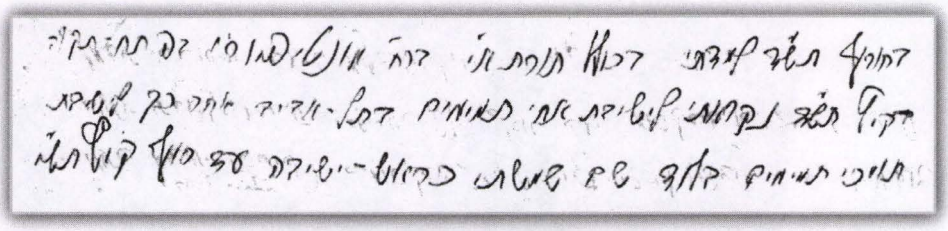
לימים מראשי ישיבת פוניבז'. כמשפיע כיהן המשפיע הנודע החסיד הרב חיים שאול ברוק.

תלמידיו זוכרים עדיין את שיעוריו שהיו נאמרים במתיקות ובהסברה נפלאה.

"למדן מופלג וחריף מוח"

אחד מתלמידיו, הגאון הרב **מאיר גרוזמן**, מראשי ישיבת "תומכי תמימים" המרכזית בכפר חב"ד, נזכר באותם ימים:

"כשהגעתי ללמוד בישיבה בשנת תש"ז, בהיותי נער בן 14, כיהן אז הרב חנזין כמגיד שיעור. הוא מסר שיעור כללי בנגלה. אני זוכר אותו כלמדן מופלג

מתוך מכתב שכתב הרב חנזין

וחריף מוח. כשהיה קורא את הגמרא, היה מסביר על אתר גם את ביאוריהם של שאר המפרשים על הסוגיא. אהבתי מאוד לשמוע את שיעוריו העיוניים.

"עבורנו, התלמידים שהגיעו מרוסיה באותם ימים, מתכונת הלימודים הזאת הייתה בגדר חידוש רבתי. ראשית, משום שברוסיה לא היו ספרים לכל תלמיד; כמו כן, כל כיתה למדה במקום אחר. ואילו בארץ למדו כל הכתות בבניין אחד, ולכל אחד היה ספר משלו.

"אני זוכר גם שמלבד גאונותו, שבתה את לבי התייחסותו המיוחדת לכל תלמיד – רגש של כבוד וקירוב".

• • •

לאחר מספר שנים, כשהישיבה עברה מתל אביב לפרדס בלוד, המשיך הרב חנזין עמה גם לשם, וכמה פעמים בשבוע היה נוסע מפתח־תקווה ללוד כדי למסור שיעורים. שיעוריו התקיימו בבית הכנסת שבתחנת הרכבת בעיר.

יובל שנות רבנות

כבר משחר נעוריו ניכרו ברב דוד כשרונות אציליים של רבנות ומנהיגות. התמדתו העצומה, כשרונותיו וידיעותיו הרבות, יחד עם לבו הטהור והרגיש לכל יהודי, הם שהקנו לו את היכולת להיות רב ומורה הוראה בישראל.

"גורל העתיד, גורל התחיה ואחריותה – לכמותך נתונים"

מפליא לדעת כי זמן קצר לאחר עלותו ארצה, בהיותו נער צעיר, כתב לו ר' מרדכי, אחיו הבכור, מכתב ארוך, בו הוא מנבא לו עתיד מזהיר בהנהגה הרבנית בעם ישראל. במכתב מופלא זה, פורט האח הבכור את תכונותיו של מנהיג בישראל אחת לאחת, וכיצד הן משתקפות בתכונותיו של אחיו, אותו הוא מכיר היטב־היטב...

"אשרי שזכיתי לכך! זכיתי שמקלסים את אחי היקר לי מכל בתבל בקילוסי תורה אלו. ברוך ה'! ואתה אחי, חזק וברוך!

"ועוד יותר גדולים בי הגעגועים אליך. רבונו של עולם, זכני לראות אבן יקרה זו בקרוב בקרוב!

"'טוב שם משמן טוב'! כולם שמחים עליך, כולם מחבבים אותך. שמך – 'שמן תורק שמך', ולאו מלתא זוטרתא היא!

"השם – נוסף לזה שהוא מרים אותך, מראה לך חביבות זו שיהודים

נושאים בקרבם עליך כבן תורה, כנושא דגל, כעומד על המשמר וכפאר העתיד, מכיוון שכבוד זה ניתן לך בשעת אביבך, בימי חרפך ורעננותך, נוסף לזה שהכבוד מיקר את ערכה של התורה, מפגין הפגנה פנימית, לבבית, ומזהיר גדולתה של תורה.

"נוסף לזה, הוא עושה אותך לבן אחריות, לאיש שכתפיו עמוסות .. גורל העתיד, גורל התחיה ואחריותה – לכמותך נתונים, בידכם נתונים!

"עיני ישראל צופיות אליך אחא – כלקברניט...

"העיקר ללמוד ולהתפתח, להיות סוף הכל; להטות אוזן, לשים לב ולחדור עין, לרכז את כוחותיך העצומים והכבירים אל המפעל הגדול המתהווה לעיניך ולשמש לו פאר: יזמה, הנהגה, הנהלה, חינוך, לימוד, עזר והתמסרות!

"כר נרחב של עבודה לפניך, עבודה עמקית רבת יצירה ורבת מפעל:

"חדירת המסורת ומוסריותה של היהדות הטהורה של התורה הקדושה, לפני ולפנים של הנשמה, חלק אלוקה ממעל, לזככה ולצרפה, והכל בניחותא, דרך צינורות צנועים, דרך רגש קדש אש־דת.

"למצוא את הצינור הנכון והמזוקק ללבותיהם של ישראל, זו היא העבודה האחראית היותר גדולה.

"בשובה ונחת ידברו חכמים 'דברי חכמים בנחת נשמעים', ובכדי לחדור לפנימיות חייהם של ההמונים, אפשר אך ורק כשתדע את מצבם הכלכלי, התרבותי, הציבורי, הפיסי והפסיכולוגי. אלו הם דברים הנקנים על־ידי התעניינות, תפיסת עין, סקירה מתמדת, טפול, טפוח ואהבה בלי מצרים לכל אחד ואחד מישראל.

"שמחתני, אחי דוד'ל, שמחתני!

"שורה ממכתבך: 'עברתי דרכי מיפו – ירושלים דרך נפתולי דרכים בין הרי יהודה הנהדרים ביפעם. היהודים שהספקתי לראות כולם טובים ושמחי לב, אין אף צל של דאגה על אחד'.

"כן, זהו מה שאנכי קורא: 'חדירת עין, שימת לב', ובעיקר: מכייף אתה את יפיה של הארץ ושמחת לב היהודים בנשמה אחת.

"ראוי אתה אחא לשם קברניט, לכך גידלוך, אם מרגיש אתה את חיי אחיך

ותופס אותו הנך בסקירת עין, הרי כך דבריך: שהספקתי לראות, 'הספקתי' – דרך אגב, נראה שלבך ומוחך לעמך ולארצך נתונים. כן, עתידך כביר! אם כך – עליך קברניט יאמר!

"ברם לעת עתה, אל תתן חילך לדברים של מה בכך. אל תבזבז מרצך בְּכִדי, אל תפזר הונך, לעת עתה כנוס! למד, התפתח וכנוס!"

הרב חנזין
בתקופת תחילת רבנותו בפתח תקווה

רבנות בפתח תקווה

בקיאותו העצומה בש"ס ובד' חלקי השו"ע, הקנתה לו מעמד מיוחד בעולם הרבנים בארץ ובחו"ל, והוא שימש כדוגמה לרבנים, אף כי ברח כמטחווי קשת מכל נדנוד של כבוד והתבלטות. את ענייני הרבנות בעיר פתח־תקווה שעליהם היה ממונה, הנהיג בתוקף אך בדרכי נועם. מידותיו הנאצלות, טוב לבו ומזגו הרך, חיבבו אותו על כל הבריות. ניהל את מערכות הדת בגאון ובמסירות נפש, ושימש דוגמה ומופת לשאר רבני העיר.

בשנת תשי"א התמנה רבי דוד לחבר לשכת הרבנות. במהלך השנים היה מעמודי התווך של ענייני היהדות בעיר, עליהם עמד על המשמר בתקיפות רבה לצד עמיתיו הרבנים הגאונים הרב יהושע משה אהרונסון זצ"ל, מח"ס

שו"ת "ישועות משה", הרב שלמה ראם זצ"ל והרב עמרם אבו רביע זצ"ל. הרבנים גיבשו את סידורי השבת, הכשרות, השחיטה והמקוואות בעיר. כך ביצרו את חומת היהדות בעיר במשך שנים רבות.

את תפקיד חבר הרבנות הראשית, מילא במסירות רבה במשך 35 שנה. הרבי מליובאוויטש הורה לו פעמים מספר להישאר בתפקיד זה ככל שניתן, זאת אף על פי שעבר מזמן את גיל הפרישה לגמלאות.

גם כאשר לא נשא משרה רשמית במסגרת המועצה הדתית, המשיך לפעול ביד רמה בקרב תושבי העיר עד יומו האחרון.

חייל נאמן

אחיינו, הרב **ברוך שמעון סלומון** שליט"א, רבה הראשי של פתח תקווה, מספר:

"הרב חנזין מונה לאחראי מטעם הרבנות לענייני עירובין ומקוואות, ובית המטבחיים. בימיו נבנה תחת פיקוחו המקווה הגדול ברחוב המכבים, שם הוא דאג גם לבנות מקוואות על פי שיטת חב"ד.

"כשהתחלתי בתפקידי כרב העיר, לא התעסקתי כמעט בתחומי השחיטה ולא הכרתי אותם מקרוב. ביקשתי אותו אפוא שיהיה הרב האחראי לבית המטבחיים.

הרב ברוך שמעון סלומון

"כחסיד נאמן, הוא לא עשה דבר מבלי לשאול את הרבי. הוא שלח מכתב לרבי ושאל האם לקבל עליו את התפקיד. הרבי השיב בחיוב בתנאי שהכול יהיה באופן רשמי ומסודר. מאז הוא אכן התחיל להיות האחראי לכשרות בית המטבחיים, אף על פי שגם בלי זה היה עסוק עד למעלה ראש.

"את ימיו ולילותיו הקדיש למען הכלל. אם ברבנות או במערכת החינוך, או בתפקידו כאב וכאם גם יחד. את זמנו הפנוי (שהיה מועט ביותר) ניצל בשקדנות לעבודת ה' וללימוד. את

הכול ביצע מתוך דבקות במטרה. הוא נהג כחייל. לא הכיר את המושג 'קשה' או 'למעלה מהכוחות'. זה היה אחד היסודות שלו – "אדם אינו מוגבל בכוחותיו. כל הזמן מתגלים אצלו כוחות חדשים". כך היה אומר לי שוב ושוב.

"אני עצמי קיבלתי ממנו חיזוק רב. כשנכנסתי לענייני הרבנות, היה זה בנוסף לעול הכבד של אחזקת הישיבה 'נחלת דוד', אך הוא לימד אותי שבעניינים רוחניים אין הגבלה.

"את קניין החיים הזה, דומני, הוא השיג בילדותו; אז, בצלם המאיים של הקומוניסטים, למד שהכול צריך להיות מושג בעמל ובכוחות נפש גדולים, ובמצב כזה, שום כוח שבעולם לא יעצור אותו".

הרב חנזין יושב לצד הרב אהרונסון
בחגיגת סיום הרמב"ם בעמנואל

מחיה את חיי הדת בעיר

הרב **יהושע משה אהרונסון** זצ"ל, שימש ברבנות עוד בפולין לפני השואה, ומחשובי רבני פתח תקווה, עבד שנים רבות יחד עם הרב חנזין במסגרת הרבנות הראשית; תמיד פיאר והילל את המאמץ הכביר שהשקיע הרב חנזין כדי להחיות את חיי התורה והמצוות בעיר.

בתקיפות ונחישות מול ראש עיריית פתח תקווה, דוב תבורי

תכונות נפש נוגדות ומשלימות

הרב **ברוך שמעון סלומון** שליט"א, מוסיף ומתאר את אישיותו המיוחדת של הרב חנזין:

"הרב חנזין בתפקידו כרב בישראל, הכיל בתוכו תכונות סותרות, אבל באמת הן היו משלימות זו את זו. מצד אחד הוא היה מלא אהבה לכל יהודי. איש חמודות. משפיע באהבה על הזולת. מצד שני הוא היה איש מלחמות, יקוד אש. לאורך כל השנים שהכרתי אותו, ראיתי אצלו את שתי התכונות הללו.

"למעשה, תכונות אלו לא היו בעבורו סתירה. כאשר עמד מול אדם שהיה רחוק מדרך התורה, השפיע עליו מתוך אהבה רבה. לעומת זאת, כאשר היה

מדובר בענייני תורה והלכה, או פגיעה בעניני קודש – הוא היה לוחם כארי.

"במערכת השבת גופא, ראיתי אצלו את שני העניינים גם יחד. כשהיה עומד מול ה'בעל דבר' שלנו, ראש העירייה, הוא היה מדבר אליו בלהט ובתקיפות רבה, עם חריפות שאינה מצויה. אבל באותו זמן עצמו, כשבמהלך ההפגנות היו מתקיימים ויכוחים עם יהודים שהיו בבחינת 'תינוקות שנשבו', היה מדבר אליהם בחיוך ובאהבה, והיה מנסה להסביר בנועם ובמתיקות מהי שבת קודש.

"כך גם בלימוד – והייתי לומד אתו רבות – כשהיה מתווכח בענייני הלימוד, זה היה בחריפות רבה. זה היה ויכוח בלי משוא פנים, כיוון שהוא נאבק על האמת שהאמין בה. אבל כשהיה צריך להסביר עניין מסוים בהלכה או בסוגיה, הדבר נעשה מתוך אהבה ובניחותא".

אהבה וכבוד

מי שהיה עד לפעילותו רבת השנים, הוא הרב **שמחה ראם**, בנו של חבר מועצת הרבנות הרב שלמה ראם. כאשר הגיע הרב חנזין לפתח תקווה, הוא היה עוד ילד, אך במשך השנים ליווה את אביו בעבודתו הרבנית, ושם נוכח לראות את עבודתו הכבירה של הר"ד למען תושבי העיר.

לאחר פטירת אביו הרב שלמה ראם, התמנה בנו הרב שמחה לכהן במקומו כחבר הרבנות הראשית בפתח תקווה. בתפקידו זה הכיר מקרוב יותר את תוצאות פעילותו הברוכה של הרב חנזין במשך השנים.

"כשישים שנה אני מכיר את הרב חנזין", מספר הרב ראם, "ובכל פעם התפעלתי ממנו מחדש. במשך כל השנים לחם למען חיי התורה בעיר. הוא היה גם קנאי שלחם על תיקון פרצות בחומת היהדות, אך גם היה מתייחס בחום ובאהבה לכל יהודי באשר הוא. לא ייפלא שהיה מקובל על כל החוגים הציבוריים בפתח תקווה, הן אצל החסידים והן אצל הליטאים; הן אצל שומרי מצוות והן אצל כאלה שאינם שומרי מצוות. לא רק שהיה מקובל על כולם, אלא היה גם אהוב ורצוי לכל עמו".

מסור לענייני הרבנות

מוסיף ומספר הרב **שמחה ראם**: "הרב חנזין ראה בעבודתו ברבנות עבודת קודש חשובה. הוא היה בין הרבנים שהגיעו כל יום למשרדי הרבנות ועבד ללא ליאות – אף על פי שכל השנים היה טרוד ראשו ורובו בענייני 'רשת אהלי יוסף יצחק' של חב"ד (ראה בפרק "מקים ומנהל הרשת"). כאשר היו לו אי־אלו דקות פנויות במשך היום, לא בזבז את זמנו, ומיד פתח גמרא והתעמק בלימוד.

"בפועל הוא היה טרוד בעבודת הרבנות ראשו ורובו. מלבד היותו אחראי למקוואות ועירובין, היו מגיעים אליו תושבים מכל גווני הקשת בעיר והציעו בפניו את שאלותיהם ההלכתיות. היו רבים שבאו לקבל ממנו עצה בגשמיות או ברוחניות. את כולם שמע בקשב רב, ותשובותיו הבהירות סיפקו את השואלים.

"מוסדות וארגונים רבים בעיר הזמינו אותו לפאר ולכבד את טקסיהם באירועים השונים שנערכו, אולם כיוון שהיה עסוק מעל ראשו ורובו, לא תמיד מצא לעצמו זמן להגיע לאירועים".

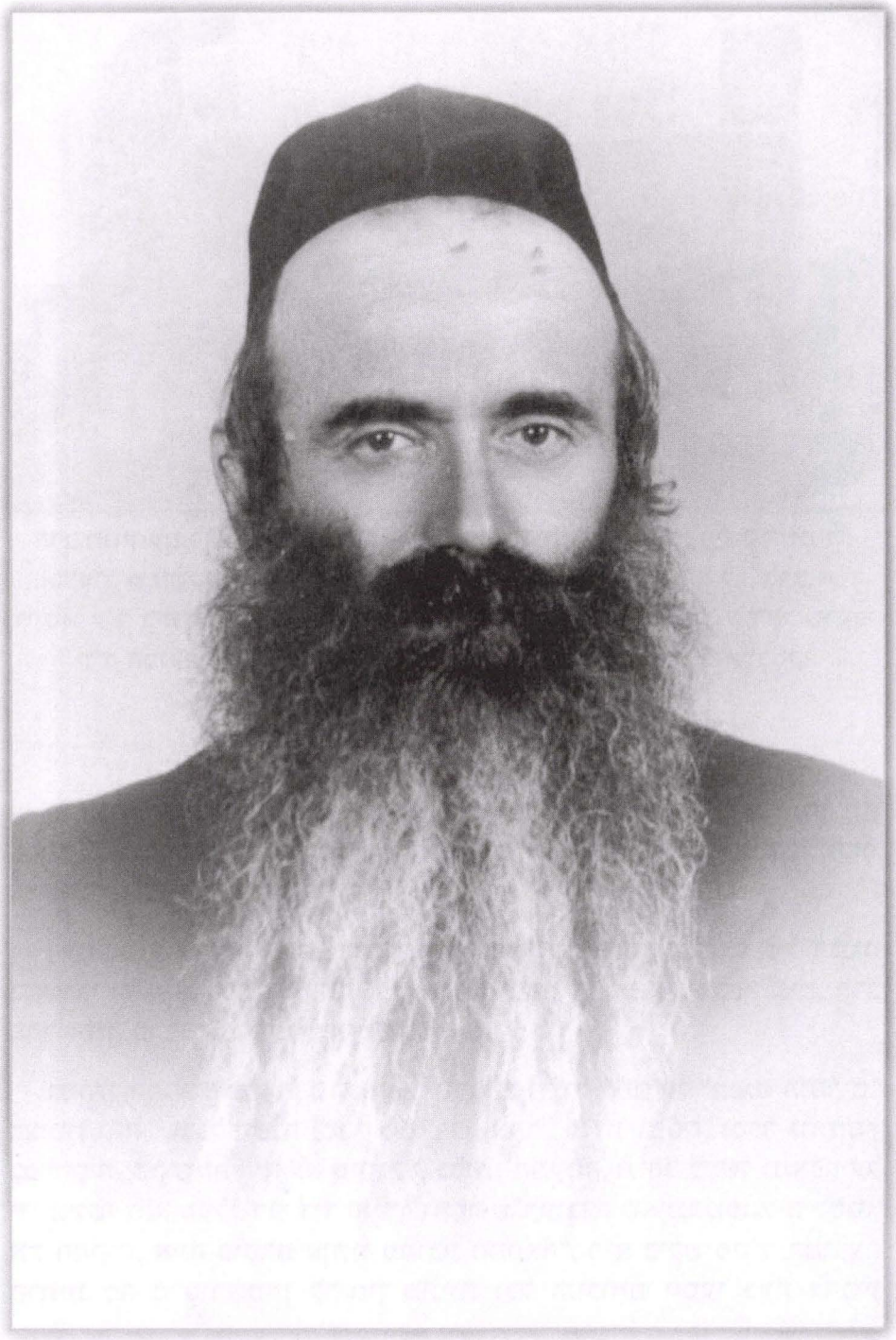
ראש לאריות

הרב **ישראל שרעבי**, רב שכונות שעריה ומחנה יהודה בפתח תקווה, מספר:

"הכרתי את הרב חנזין זצ"ל שנים רבות. כשהחלתי את כהונתי כרב, הייתי הצעיר שבחבורה. באסיפות הרבנים בפתח תקווה באותה תקופה, בין שאר זקני הרבנים, בלט במיוחד הרב חנזין. כשהיה רואה איזה עניין שיש לזעוק עליו, היו דבריו נשמעים בקול ענות גבורה. הוא היה האיש הלוחם בכל ענייני הדת. הוא היה מוביל את הישיבה בענייני חיזוק הדת. ראו כיצד יראת שמים בוערת בו בבחינת "ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש".

"בעניין שבת הוא היה אש להבה, כמו גם בשאר פרצות הדת, בענייני שחיטה, סוחרי בקר, וכדומה. הוא גם היה הרוח החיה להוציא את לפועל את החלטות הרבנים.

"הרבה למדתי ממנו, מתורתו ומהנהגתו הרבנית".

הרב חנזין עם רבני העיר פתח תקווה בהתוועדות י"ט בכסלו. מימין לשמאל: האדמו"ר ממישקולץ, סמנכ"ל העירייה, ראש העיר דאז מר גיורא לב, הרב אשר דייטש יו"ר בית חב"ד, הרב דוד חנזין, האדמו"ר מפתח תקווה, מר ישראל שרעבי יו"ר המועצה הדתית, הרב שמחה ראם, הרב מנחם מענדל גלוכובסקי

"דמות חינוכית גם לרבנים"

מר **אברהם מרמורשטיין**, שהיה במשך שנים רבות יו"ר המועצה הדתית בפתח תקווה, מסכם את דמותו של הרב חנזין במילים אלו: "דמות חינוכית גם לרבנים".

פעם אחת, בחג הפסח, בחולו של מועד, התקיימה פגישה של רבנים במשרדי הרבנות בפתח תקווה. בין הנוכחים היו הרב צביק מכפר גנים, הרב אהרונסון, הרב ראם ורבנים נוספים.

במהלך הפגישה פנה הרב חנזין אל הרבנים ודיבר עמם על "מפגש הנמרים" בצומת גהה, שבכל השנה נמכר שם 'דבר אחר', וכעת בפסח, נמכר גם חמץ בפרהסיה. מקום זה היה לא סימפטי, בלשון המעטה, ונוהל במשך תקופה על ידי אינשי דלא מעלי. רבי דוד הוסיף ואמר ש"העובדה שאיננו מסוגלים לסגור את המקום, אינה פוטרת אותנו מחובת המחאה". הוא ביקש מיו"ר המועצה הדתית מר מרמורשטיין להזמין מוניות וכל הנוכחים ייסעו כעת להביע

מחאתם.

כך אכן היה. בשעה שהרבנים הגיעו ל"מפגש", היה המקום מלא בחיילים סועדים. הרבנים נעמדו בפתח המסעדה בעוד הרב חנזין נכנס פנימה, התיישב ליד אחד השולחנות, ודיבר עם החיילים הסועדים על חומרת האיסור בעודו נועץ בסועדים את מבטו העמוק והחודר. את דבריו סיים "אנחנו מוחים על כך שאתם אוכלים חמץ בפסח. אם תמשיכו לאכול, איננו אחראים למה שיקרה לכם".

החיילים שראו את הרב מדבר בתקיפות שכזאת, עזבו את השולחן בזה אחר זה. רק אז פנה לשולחן הבא. כך, מבלי להרפות, עבר משולחן לשולחן עד שהמסעדה התרוקנה...

מכירת חמץ בשביעי של פסח אחר הצהריים

הרב חנזין לחם מלחמה עיקשת בכל נושא החמץ בפסח. היו רוכלים שהגיעו סמוך לשוק העירוני בפתח תקווה בשביעי של פסח אחר הצהריים, ומכרו חמץ. הרב חנזין בתקיפותו הקים את כל הציבור בעיצומה של 'סעודת משיח', ויחדיו יצאו לרחובה של עיר בדרישה שהמוכר יסגור את הדוכן שפתח עד לאחר צאת החג.

גודר גדרים בבית המטבחיים

במשך שנים ארוכות היה הרב חנזין הרב האחראי על בית־המטבחיים בפתח־תקווה. מיד לאחר שקיבל את התפקיד, אסף את כל השוחטים ואמר להם שהקולא הנהוג לפעמים – שאם לאחר השחיטה נמצאה פגימה בסכין ורואים גם חתך במפרקת, טוענים שהחתך הוא סיבת הפגימה – לא תהיה מקובלת עליו בשום אופן.

מספר ר' **שלמה ליפשיץ** ששימש כעשר שנים בתפקיד ראש השוחטים בבית־המטבחיים, כאשר הרב חנזין כיהן בתפקיד הרב המכשיר:

"כל העובדים, ואפילו סוחרי הבקר הידועים כאנשים עזי־נפש, ידעו שהרב

חנזין נחוש ותקיף בדעותיו, שלא לדבר על השוחטים שידעו היטב את דרישותיו הקפדניות ותביעתו הנחרצת שהשוחט יפעל כדבעי ולא יסתתר מאחורי אמתלא ותירוץ מכל סוג.

לא תגורו מפני איש

"הרב חנזין לא פחד מאיש. תקופה מסוימת היה נהוג שהסוחר בעל הבהמה אינו נוכח בעת הבדיקה, כדי שאימתו לא תהיה על השוחט והבודק. כשהרב חנזין הגיע, היו בינינו שרצו להמשיך באותו נוהג, אבל הרב חנזין קיבל מיד את הצעתי שלא לאפשר את ההנהגה הזאת: לבודק אסור לפחד מהסוחר, והסוחר צריך לדעת שהבדיקה מתבצעת כראוי, ואם יש בבהמה בעיה, לא יהססו לומר לו זאת במפורש.

"באותה נחישות נהג הרב גם כאשר נתקבלה החלטה שלא לאפשר לסוחר פלוני להיכנס לבית־המטבחיים. הרב חנזין עמד על כך בתקיפות, והסוחר ידע שדבר לא יעצור בעד הרב מלמלא את החלטתו.

"בכל השנים שעבדתי במחיצתו, חשתי בבירור כי עומד לפני רב בר־דעת המחמיר במקום שצריך להחמיר ומקל במקום שראוי להקל, והכול מתוך יראת שמים ושיקול דעת מירבי.

"בשעות העבודה, הייתי נמצא איתו שעות רבות, ואם לפעמים הדברים היו גולשים לנושא או לאדם שהרב חנזין לא היה מעוניין לדבר בעניינם, או חושש שיש בכך משום רכילות וכד', הייתי חש לפתע שאיש שיחי שקודם לכן היה קשוב וערני, פשוט חדל מלשמוע...

תקיפות ללא מילים

הרב חנזין היה מחד גיסא רחוק לחלוטין מכל שמץ מושג של כבוד, אך מאידך גיסא, הכול ידעו כי כשצריך הוא גם תקיף ונחרץ ללא פשרות. מכריו מפליאים לספר כי את מידת התקיפות והנחרצות שלו, מעולם לא ביטא באמצעות כעס או בהרמת קול. היו לו עיניים חודרות ומבט חד, ומי שהכיר אותו, ידע לזהות בעצמו מתי אין הרב מרוצה...

הרב חנזין בחגיגת בר המצווה של בן זקוניו ר' יוסף יצחק שי'

מול כולם

אפיזודה נוספת הממחישה את עמידתו האיתנה מול הפרצות בשמירת המצוות, מספר ר' **אלכסנדר זלפריינד**, שגר בילדותו בסמיכות לאולמי 'חן' בעיר:

"ערב אחד בשנת תשכ"ה, שמענו צעקות רמות עולות מאולמי 'חן' הסמוכים. אבי הרב יצחק הלך לאולם כדי לעמוד מקרוב על הנעשה שם, ולתדהמתו ראה סערה רבתי מתחוללת באולם. בתווך עמד הרב חנזין שהוזמן לסדר קידושין לבני הזוג. התברר כי כשהרב חנזין הגיע לאולם, ראה שהכלה אינה לבושה בצניעות, והוא דרש מהכלה להתלבש כיאות בעת החופה, שאם לא כן לא יוכל לומר את הברכות בשעת החופה (להבדיל מקולות של רבנים שמפנים ראשם לצד וכדומה). הכלה סירבה לבקשתו, והרב חנזין סירב לערוך את החופה. בני המשפחה החלו לצעוק לעברו וטענו כי עליו לכבד את רצונה של הכלה והוא חייב לעשות את מלאכתו. הרב חנזין לא התפעל מהצעקות, אף לא מהקללות והאיומים שהוטחו בו. שוב ושוב חזר על דרישתו שהכלה תתלבש כיאות ורק אז יערוך את החופה.

"אבא שראה את הנעשה, הציע לבני המשפחה שיביא מעיל לבן ויפה, אך

בני המשפחה לא הסכימו. אבא ניסה לשכנע את בני המשפחה, אך לאחר שעמדו בתוקף על סירובם, עזב את האולם.

"בין כה וכה טילפנו בני המשפחה לחברי מועצת העירייה כדי שילחצו על הרב, אך הוא לא נבהל ועמד על שלו.

"קרוב לאחת־עשרה בלילה – שלוש שעות לאחר פרוץ הסערה – ניאותה הכלה ללבוש בגד צנוע מעל שמלת הכלה. פניו של הרב חנזין אורו והוא אמר בשביעות רצון 'כעת הנך לבושה כפי שבת ישראל ראויה', ומיד החל בטקס החופה.

"לאחר מכן נרגעו בני המשפחה והבינו כי הרב צודק בגישתו, ובתום החופה התנהגו אליו בכבוד הראוי, ואף שתו עמו יחד 'לחיים' ונפרדו לשלום..."

לשם מצווה

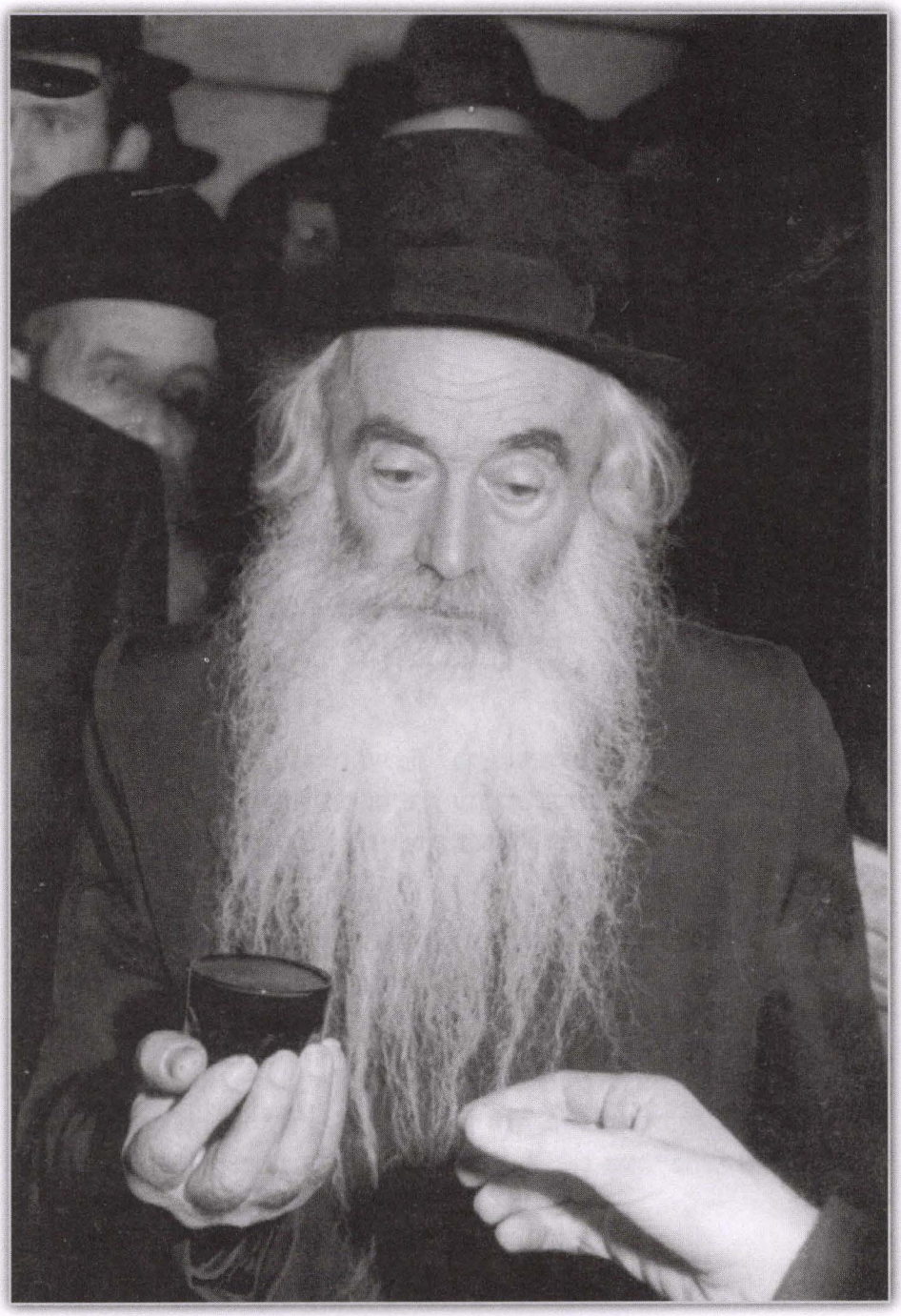
הרב חנזין מעולם לא נטל שכר טרחה בעבור סידור חופה וקידושין, אף על פי שכך נהגו רבים, ואף על פי שטרח כמעט מדי ערב לצאת לאולמות השמחה כדי לסדר חופות.

פעם אחת הגיע יהודי למשרדי המועצה הדתית בפתח תקווה, וכולו כעס וזעם. הוא התלונן על הרב שסידר קידושין אמש בחופת בתו, כי ביקש כסף בעבור סידור החופה. עד מהרה התברר כי הרב שסידר את הקידושין היה הרב חנזין. פקידי המועצה הדתית הביטו זה בזה בפליאה. הם הכירו היטב את הרב חנזין וידעו כי גם כשמציעים לו כסף, הוא מסרב בכל תוקף לקבלו...

לאחר בירור נודע כי הנער שתפקידו היה להכין את אפריון החופה ושאר האביזרים, הוא אשר ביקש שכר טרחה בעבור עבודתו...

מקוואות טהרה

מתוקף היותו ממונה על המקוואות בפתח תקווה, דאג לבנות ולשפץ מקוואות רבים, ובייחוד שם דגש לבניית מקוואות בשיטת בור על גבי בור

הרב חנזין מסדר חופה וקידושין

ועד טהרת המשפחה בעה"ק ירושלים ת. ד. 5067

ביה"ק, ירושלים עיה"ק תיו

אל מע"כ הרב דוד חנזין שליט"א

ימי הגה הבעל"ט מתקרבים, וכבר נהוג מנהג קודש שהרבנים ומנהיגי העם מעוררים לתשובה את עם ה' המלא את בית ה' בהמוניו, ע"כ מצאנו לנחוץ לעורר את מע"כ על החוב הק' לייחד את תדבור על ענין ט ה ר ת ה מ ש פ ח ה, יסוד קדושת עמנו שצור מחצבתנו טהור מראשית הווייתנו, ואשר הודות לחוקים קד' אלו נבחרנו להיות עם סגולה, ולדאבוננו נפרצו פרצות ביסוד זה גם באחי"ק, ומהנסיון ידוע שהרבה מהנכשלים הם מסיבת אי ידיעה נכונה את חומר האיסור יוצרות הפגם לדורות, (למען התועלת יש להזכיר שע"י תשובה יסודית יש לקוות לתשן הפגם מהעבר), הי"כ חושבים את הסביבה למנהג חסידים, ולכן יש תועלת רבה מהתעוררות בבהכ"נ עדי"ז, וביחוד בימים קדושים שהלב מוכן לקבל דברים היוצאים מלב טהור של מע"כ, ויש קהל גדול היה, ויש להדגיש בעיקר שכל אחד ישפיע על מכריו וחבריו, ואין מוזרין אלא למוזרין.

הננו מצרפים בזה גלוי לבי למלאות תיכף אחרי דרשתו, ונסרסם אח"כ כל הנואמים בעתונות.

בתקוה שמע"כ ימלא את תפקידו הק' ותגעלה בשלמות, הננו חותמים בכל רגשי הכבוד והראי.

ה ו ע ד

מע"כ מתבקש לנאום בביהכנ"ס בית ישראל בשעת תפלת מנ"ח

מנינו במיוחד להגבאים שיכבדו למע"כ לדרוש.

ועד שהרת המשפחה בעיה"ק ירושלים תובב"א.

ירושלם, ת.ד. 5067 – בעה"ו. – ג', כ"ח מב"א תשי"ב

החיים והשלו' בגמ"ר

אל מע"כ הרה"ג ר' מרדכי דוד חנזין שליט"א

היות והוחלט באספת הועד על פעולות התעוררות גדולה ככל ישובי אה"ק, עי"י שליחת רבנים יודעי שם ונואמים לכל צפות הישוב, לעורר לתשובה בכלל וביחוד על הענין הק' של שהרת המשפחה, לעודד את הנאמנים לד' ולתורתו ולחזקם, ליסד ועדים וכו', בהסכמת גדולי ירושלים עיה"ק וזקני הרבנים שליט"א שהחליטו להסתף בעצמם ולנסוע בשליחות מצוה זו, מהם מרנן ורבנן: ראש"ל סלצר, רשאי הילכן, רסיל אילעזרוב, ריש"ק ויקו= צינסקי, ריז"ו סירוצקין, ריש"י מישקובסקי, שליט"א, ועוד.

והנה אין צורך לבאר לרומ"כ את נחיצות הענין ותועלתו לטען הרמת קרן התורה וחיזוק קיום כצוותיה, וההתעוררות הגדולה שתקום עי"י שלוחי דרחמנא אלו, והננו מקוים שמע"כ ורואי יצטרף אליהם ויסתתף בכסע התעוררות זו על הוצאותינו.

והננו מבקשים טידיענו על נכונותו במוקדם האפשרי, כי עבודת התבנה רבה מאד, כגון: התאמת הבן-זוג, ומקום הנסיעה, ולשלוח הודעה מתאימה לטס טיכינו את הצטרו לקראתם ולקבל תשובת מתם לחכא וחזרה, וגם לפרסם בעתונים כטודעו, הזמן קצר והמלאכה מרובה וכו'.

הננו חושבים שבעזי"ה יטער הזוגות ביום אחד, ביום א', י"ב אלול, ועכ"פ לא יאוחר מיום ג' י"ח אלול זנא, הבעל"ט, כדי שהרבנים יגשרו עבודתם ולטוב לבתיהם בהקדם.

אנו נפנים לסתף את הרבנים הרטציים והמקומיים לפעולה זו, כדי שיהיו עבריים לפדר את כל העבודה הרבה הזו על מקומם ולעזור להצלחת המפעל הנשגב הזה של הרבנים המבקרים, שלא תתכן בלעדם.

הננו מבקשים עזר השגם, ומדגישים את נחיצות קבלת תשו= בתו במוקדם האפשרי בנ"ל, והננו חותמים בכל רגשי הכבוד ובברכת התורה.

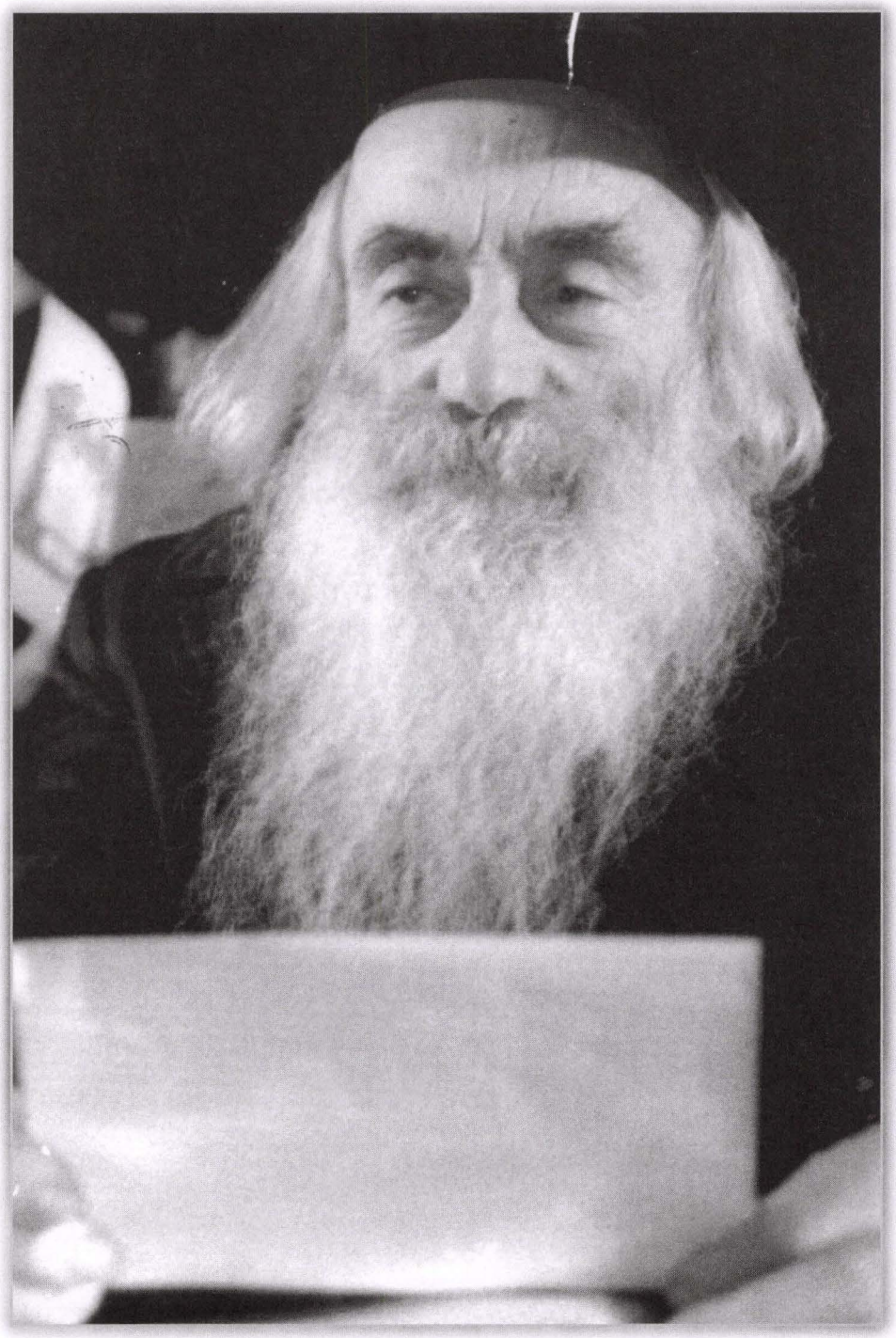
בשם הועד

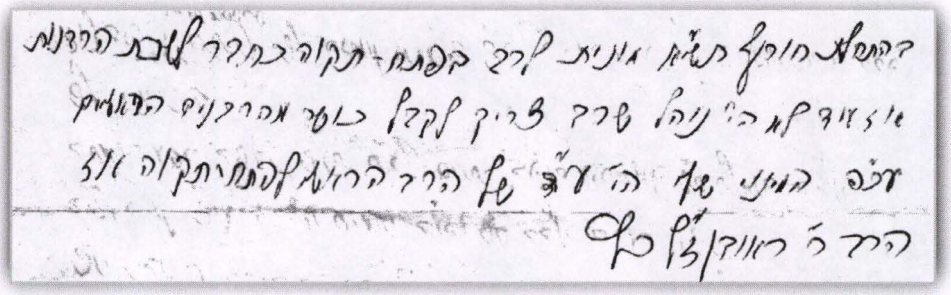
הרב חנזין פעיל נמרץ בענייני טהרת המשפחה בארץ הקודש

כדרישת הרבי הרש"ב, למרות שקמו לכך מתנגדים רבים, ובהם אישים בעלי השפעה. הרבי מליובאוויטש מצדו עודדו במאבקו למען המשך הקמת המקוואות החב"דיים, ואכן, בנחישות ראויה הצליח להקים מקוואות רבים בשיטת חב"ד.

פעם אחת, כשלא היה די תקציב לבניית מקווה בור על גבי בור, כתב לרבי כי אם יהיה צורך בהלוואה, הוא ייקח חלק בהלוואה זו. על כך ענה לו הרבי:

"נעים לי לקרות שהעניינים מתפתחים בכיוון זה, ויהי רצון מהשם יתברך אשר יסתיים הדבר מתאים לרצון נשיאינו הק', ואם יוצרך להלוואה, הרי גם אני משתתף בזה מהקופות אשר תחת ידי בסכום של חמישים לירה אשר יוכל לשלמו בעוד כחצי שנה" (אגרות קודש חלק ה' עמוד שז).

מתוך מכתב שכתב הרב חנזין

בעולם הדיינות

במשך השנים ביקשו הרבי מליובאוויטש ללמוד על מנת לקבל גם את התואר 'ידין ידין', אולם בגלל כל הלחצים שאפפוהו מסביב, לא הגיע לידי השלמת המבחנים.

על רצונו של זה הרבי, למדים אנו ממכתב שנכתב ביום כ"ב בטבת תש"כ, אל הרה"ג שלמה יוסף זוין מירושלים, שם הוא מציין בין השאר:

"..ובמ"ש אודות הרה"ג וכו' הר"ד שי' חנזין – לפלא שאינו מזכיר ע"ד משרת הדיינות שלו, ובפרט שימים אלו ביקרני הרב ולגלרנטר שי' ובתוך השיחה הזכיר שבפגישתו עם כת"ר שי' העלה גם בעיא זו בתוך שיחתם. וגם מהררד"ח שי' לא קבלתי כל ידיעות בזה..."

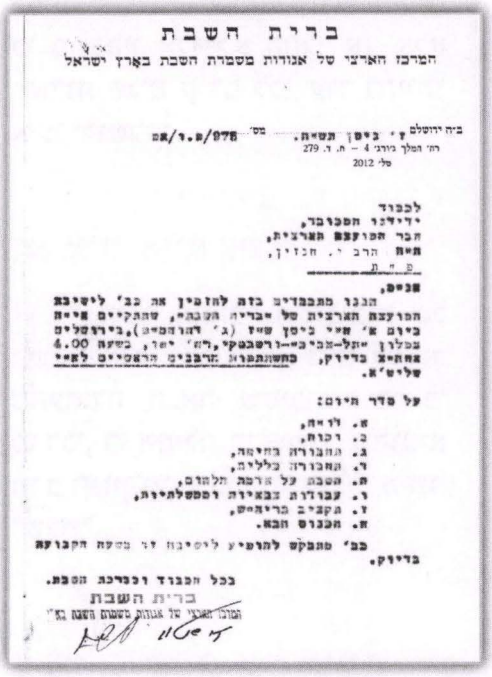
מקדש שביעי

שבת היום לה'

מאז ומתמיד שמירת השבת הייתה אחד הנושאים החשובים שעל סדר יומם של רבני ישראל. פעמים רבות ניסו פורקי עול למיניהם לעלות בחומה, ולפרוץ בה פרצות, ובכך להפוך את קדושת השבת ליום של חולין ומסחר.

רבני ישראל מאז ומקדם היו עומדים על משמר השבת, ונזעקים לסתום את הפרצות שניסו המתייוונים לפרוץ בה.

במעמדו כרב בישראל עמד על משמר חומת היהדות במגוון נושאים, אולם קשר מיוחד היה לו בכל הנוגע לשמירת שבת שהייתה מהנושאים הקרובים ללבו ביותר, ושמר עליה כעל בבת עינו. הוא

ברית השבת

המרכז הארצי של אגודות לשמירת השבת בא"י

ירושלים, ז' ניסן תשיח, מס' 978/ש.ר/תם

רח' השלח מרכז 4 – ת. ד. 279

טל' 2012

לכבוד

ידידנו הנכבד,

חבר הפורצם הארצית,

מיה הרב י. חנזין,

ש ו ל ו ם,

הננו מתכבדים בזה להזמין את כב' לישיבת הפורצת הארצית של אגודת השבת, שתתקיים ביום א' אייר ניסן שיח (ג' דהוהמים), בירושלים עפלרן "אגל-אבי-ורשבסקי, רח' ישר, בשעה 4.00 אחה"צ בדיוק, כשהתפורצ חרבנים הראשיים לאחי שליש"א.

על סדר היום:

א. לויה,
ב. רכוש,
ג. התגוררה החיסה,
ד. התגוררה בלילה,
ה. השבה על ארמה תלודם,
ו. עבודות בבאירות ופשפלתיות,
ז. הקציב בריה"ם,
ח. הכנוס הבא.

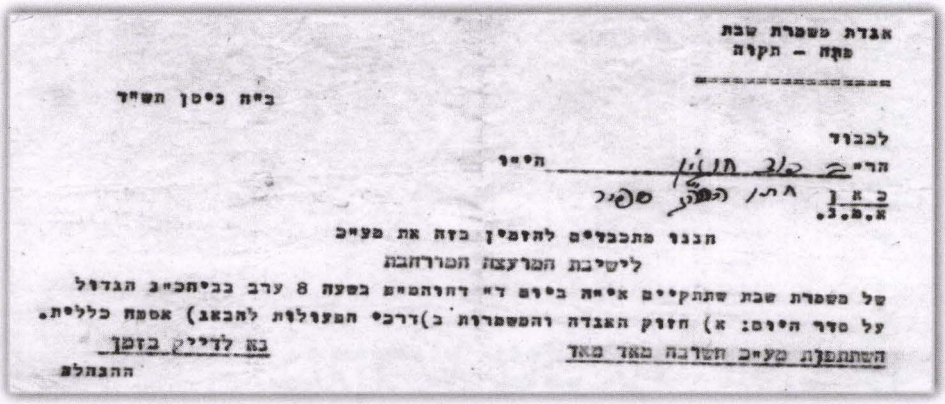
כב' מתבקש להודיע לישיבה זו בטרם הקבוצה בדיוק.

בכל הכבוד והברכה הטבת.

ברית השבת

המרכז הארצי של אגודות לשמירת השבת בא"י

הרב חנזין מוזמן לאסיפה של ארגון "ברית השבת" בחודש ניסן תש"ה

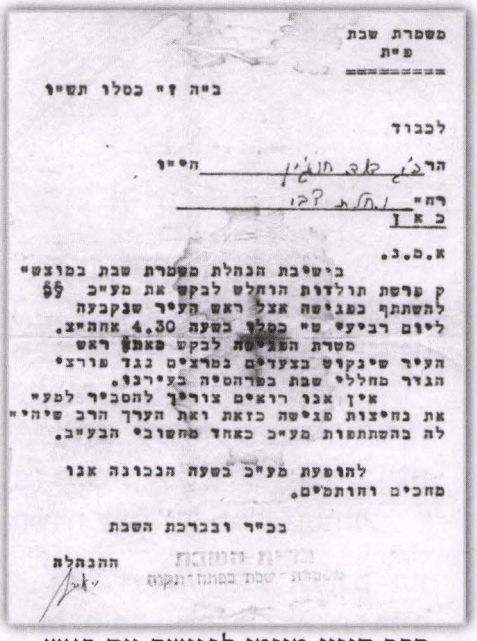

אגדת משפרת שבת
מקה – תקוה

בית נסן תשיד

לכבוד
הר"ב [illegible] חנזין הי"ו
כ א ן
א.ב.נ.

הנני מתכבדים להזמין בזה את מעיכ
לישיבת המרעצה המורחבת
של משפרת שבת שתתקיים אי"ה ביום ד' דחוהמים בשעה 8 ערב בביתהכ"נ הגדול
על סדר היום: א) חזוק האגדה והמשפרות ב)דרכי הפעולות לתבאג) אסמת כללית.
השתתפות מעיכ חשרבה מאד מאד נא להדיק בזמן
ההנהלה

משפרת שבת
פ"ת

בי"ה ז' כסלו תשי"ד

לכבוד
הרב [illegible] חנזין הי"ו
רח" [illegible]
כ א ן
א.ב.נ.

בישיבת הנהלת משפרת שבת במוצש"
ק פרשת תולדות הוחלט לבקש את מעיכ §§
להשתתף בפגישה אצל ראש העיר שנקבעה
ליום רביעי ש"י בשעה 4.30 אחה"צ.
משרת הפגישה לבקש מאתך ראש
העיר שינקוט בצעדים נמרצים נגד פורצי
הגדר מחללי שבת בפרהסיה בעירנו.
אין אנו רואים צורך להסביר למעכ
את נחיצות פגישה כזאת ואת הערך הרב שיהי"
לה בהשתתפות מעיכ כאחד מחשובי הבעיב.

להופעת מעיכ בשעה הנכונה אנו
מחכים ותותמים.

בכיר ובברכת השבת

ההנהלה

הרב חנזין מוזמן לפגישה עם ראש העירייה בעניין שמירת השבת, עוד בטרם קום המדינה

היה רגיש לכך ביותר, ועל כך יעידו מאבקיו – בנועם ובתוקף – שניהל במשך עשרות בשנים.

הרב דוד ניצב בין הראשונים בחזית המאבק לשמירת השבת בפתח תקווה – אך לא רבים יודעים כי מאבקיו אלו לא החלו אז, אלא עשרות שנים קודם לכן, עוד בהיותו איש ירושלים.

המילה הראשונה

על מידת האהבה והחביבות של השבת אצל הרב חנזין, ניתן ללמוד מהעובדה הבאה שסיפר אחיו ר' מרדכי, כי המילה הראשונה שהוציא הרב חנזין מפיו בהיותו עולל, היתה "שבת"...

עשרות שנים על חומת השבת

כבר בימים שלפני קום המדינה, היה הגר"ד שותף למאבקים למען שמירת

השבת בעיר הקודש, ויחד עם נוטרי השבת סובב בין העסקים והשגיח כי לא יפתחו את עסקיהם בשבת. על פעילותו הנמרצת באותם ימים, זכה לקבל בשנת תש"ב, כבר בהיותו בחור, תעודת קלף מיוחדת מטעם ארגון 'משמרת השבת' המעידה על פועלו הרב בתחום.

גם לאחר שעבר להתגורר בפתח תקווה, עיר עם אוכלוסייה מעורבת, היה דואג ביותר לשמור על קדושת השבת. הדבר התבטא לא רק במאבקים הציבוריים הרחבים, אלא גם בפכים קטנים.

פעמים רבות היה הולך ברחובה של עיר בעיצומה של שבת, וכשהיה רואה יהודי אוחז בסיגריה ומעשן, היה ניגש אליו, ובעדינות מסביר לו שהיום שבת ולא יאה ליהודי לעשן בשבת. כמעט תמיד היו המעשנים נענים לפנייתו הנלבבת ומשליכים את הסיגריה. לעתים אף התפתחו שיחות מעניינות עם אותם אנשים.

באחת הפעמים כשניגש אל יהודי והעיר לו על הסיגריה שבידו, נבוך הלה ורצה לכבות את הסיגריה, אך הרב חנזין מיהר לתפסו בידו: "גם לכבות

הסיגריה אסור", לימדו בעדינות...

פעמים רבות אף לא הצטרך להגיע לידי כך, שכן כשהיו רואים את דמותו ההדורה מרחוק, היו ממהרים להחביא את הסיגריה או אף היו מתחבאים מפניו עד שהיה עובר מן המקום...

איככה אוכל וראיתי

מספר בנו ר' **מנחם** שי':

"המעשה הבא היה בשנים תשי"ד־תשט"ו. רופא מכובד בנה את ביתו בסמיכות לביתנו. בעיצומה של השבת הגיעו כמה פועלים כדי להשקות את יציקות הבטון כחלק מחיזוק היציקה. אבא, שראה אותם מבעד לחלון הבית, ירד ושוחח עם הפועלים ושכנע אותם להפסיק מעבודתם. הוא אף הבטיח להם שישלם להם שכר יום עבודה.

"הם אכן נענו ופסקו מעבודתם, ולמחרת הגיעו לביתנו וקיבלו את שכרם. שמתי לב שאבא דאג להחתים אותם על קבלת הסכום.

"כיוון שהייתי ילד, לא שאלתי מדוע, אבל כעבור שנים רבות מצאתי את הפתק עם חתימת ידם, ושאלתי את אבא לשם מה החתימם. הוא השיב לי כי חשש שמא הם מפריזים במחיר, וכשיראו שמחתימים אותם על נייר, יחששו שמא ייוודע לאחרים על מחיר מופקע שנטלו לעצמם, וכך יעמדו במחיר הוגן".

זעקת השבת

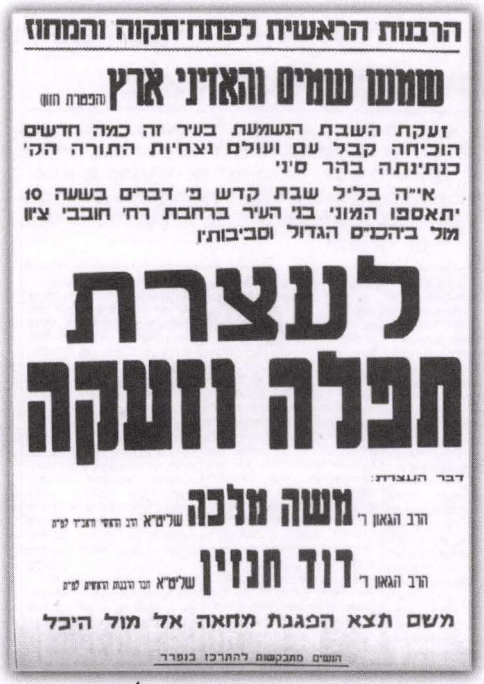
מספר ר' **שמואל דוד חרמץ**: "בשבתות רבות הייתי מלווה את הרב מבית הכנסת בדרך לביתו.

"פעם אחת כשהלכנו מבית הכנסת הביתה, עברנו ליד גלריה של תמונות שהייתה פתוחה. הרב סטה מהדרך ונכנס פנימה, ובטון נרגש ונרעש אמר לבעלי המקום: 'שבת היום'...

"כן ראיתי פעמים רבות כשראה בדרכו אנשים מעשנים. היו שהבחינו בו

מרחוק והיו ממהרים לכבות את הסיגריה, או שהיו מחביאים אותה מאחורי גבם. בדרך כלל אנשים נהגו כלפיו בדרך ארץ. הופעתו המרשימה הייתה כובשת לבבות.

"זכורני שהלכנו פעם אחת בשוק העירוני, ונתקלנו במשאית שפרקה סחורה בעבור אחת החנויות. העובדים שהבחינו בבואו מרחוק, מיהרו להתחבא מפניו. כשהגיע ליד המשאית, החל לחפש בעיניו אחר הפועלים, ולא מצאם. הוא המתין במקום דקות ארוכות בציפייה לשובם. אני הבחנתי בהם מציצים מבעד לחרכים מסביב. רק לאחר המתנה ממושכת, פנה והמשיך לדרכו..."

הרבנות הראשית לפתח־תקוה והמחוז

שמש שמים והאירני ארץ (תהלים)

זעקת השבת הנשמעת בעיר זה כמה חדשים הוכיחה קבל עם ועולם נצחיות התורה הק' כתינתה בהר סיני

א"ה בל"ל שבת קדש פ' דברים בשעה 10 יתאספו המוני בני העיר ברחבת רח' חובבי ציון מול ביהכ"נ הגדול וסביבותיו

לעצרת תפלה וזעקה

דבר העצרת:

הרב הגאון ר' **משה מלכה** שליט"א

הרב הגאון ר' **דוד חנזין** שליט"א

משם תצא הפגנת מחאה אל מול היכל

הנשים מתבקשות להתרכז בנפרד

הרב חנזין זועק ברבים על אודות קדושתה של השבת בהפגנות השבת בפתח תקווה

מתפללי בית כנסת חב"ד בעיר זוכרים היטב כאשר מדי פעם היה יוצא בראש עדת המתפללים אל מסבאה שהייתה פתוחה לא הרחק מבית הכנסת, ויחד היו מביעים מחאה תקיפה.

כמו מתחנן על חייו

נישואיו עם הרבנית זצ"ל לבית משפחת ספיר, הביאו את רבי דוד להפוך להיות אחד משומרי חותם היהדות של פתח תקווה – דבר שהתבטא בין השאר בהפגנות השבת שנערכו בעיר כבר בשנות החמישים.

באותם ימים, החליטו כמה בעלי חנויות לפרוץ פרצות בחומת השבת ולפתוח את שערי חנויותיהם. רבה של פתח תקווה דאז, הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל, אסף קבוצה של תלמידי ישיבת לומז'ה, והללו הקימו משמרת מחאה

חיים צבי יעקבזון

"לא ישברו את הציבור הדתי"

אומר אחד ממארגני ההפגנות בפתח תקוה ★ מיהו האיש ש"בזכותו עדיין מקרינים סרטים בליל שבת בפתח תקוה"? ★ הרב חנזין מספר ל"המודיע": "פתאום הרגשנו שדחפו באלות והפילו אותנו" ★ התנהגותה המחפירה של המשטרה מחזירה את הקולר לצווארו של דב תבורי שהוא הגורם לכל — אומר אחד מרבני העיר ★ ברור יד מי תהא על העליונה — השאלה היא רק כמה אלות יונפו עד אז

המאבק החריף הניטש בפתח תקוה בין שומרי משמרת הקודש ובין הזוממים לחללה חדר זה מכבר לתודעת הציבור ולאחר מצל לשלושת חודשי מאבק שבועיים ככר התרגלנו, במרכאות, לעובדה כי בפתח תקוה סוערות הרוחות, אולם לא כך חושבים תושבי העיר החרדים.

"עבורנו ההפגנות לעולם לא יהפכו לקבע. מדי שבת אנו כואבים את כאב קדשינו המחוללים מחדש. אנו אכן משוכנעים כי עד מהרה יודיע ראש העיר על חזרה מתכניותיו וממגמתו והפגנות השבת "יעלמו מנוף העיר שהצטיינה ביחסי שכנות טובה בין כל אוכלוסיית העיר" — כך אמר לנו השבוע אחד ממארגני ההפגנות בעיר, מותיקי עסקני הציבור.

השאלה המתבקשת היא: האם לאחר כל כך הרבה הפגנות, שעד כה לא הביאו לכך שראש העיר "ירתע" ויודיע על חזרתו מתוכניתו המחפירה, האם עתה לא הגיעה הדרך לפעול בדרכים אלטרנטיביות, חוכתה לדרכי פעולה שקטות, מאבקי שכנוע אינטנסיביים, או הפעלת לחץ מגבוה אם על ידי ראשי מפלגתו של דב תבורי ואם באמצעות השר הממונה על ההקצבות לרשויות המקומיות, שהוא נציג סיעה דתית?

עד כה אכן הצליח שר הפנים הד"ר יוסף בורג למנוע, או לפחות לדחות, את החלת התיקון לחוק העזר שנתקבל במועצת עיריית פתח תקוה על בתי העסק והמסחר בפתח תקוה ומסרב לאשר ולחתום על חוק עזר זה, ועל פי החוק כל עוד לא אישר זאת שר הפנים אין החוק בר תוקף. אמנם אי אישורו של שר הפנים אין בה בכדי להרתיע מאחר ובינתיים יכול ראש העיר לעודד פתיחת בתי עסק בשבת תוך השמעת רמזים גסים כי לא יגיש נגד העוברים על החוק תלונות ותביעות. במקרה זה, עדיין יכולים תושבים הרואים עצמם נפגעים מפתיחת בתי העסק בשבת לפנות לבג"ץ או לבית משפט עירוני ובעלי העסק לא יוכלו לטעון להגנתם כי הסתמכו על עידודו הרצוף של העיריה. מבחינה חוקית־משפטית טענה זו לא תועיל להם, כמובן.

מתקרים דוגמת המתואר לעיל אכן התרחש זה לא מכבר בחיפה. בעל בית הקולנוע "עממי" בנווה שאנן הגיע ופירסם כי הוא מתעתד להקרין סרטים בלילות שבת ר"ל. וזאת למרות חוק העזר האוסר זאת, למרות הודעת הציבור הדתי כי יתבע אותו לדין, ואף למרות החלטת בית משפט מארבע חודשים קודם. החלטה שאסרה עליו להקרין סרטים בשבתות אחר מראשי הציבור הדתי בעיר אכן פנה לבית המשפט והשופט, ישראל אפלבוים, הודיע בפסק הדין כי הריהו מזהיר את בעל בית הקולנוע וכי בפעם הבאה בו יוקרנו סרטים בבית הקולנוע בעליו ישלם את הקנס שהוטל עליו.

ואת רצה כאמור ראש עירית פתח תקוה למנוע בכך שביקש לשנות את חוק העזר העירוני ולקבוע כי מותר על פי החוק לפתוח את בתי העסק והעשועים בשבת. "צריך כי בעל בית הקולנוע, מלבד שהוא עובר על חוק העזר העירוני הוא עובר גם על חוק אחר, חוק שעות מנוחה האוסר לעבוד ולהעביד ביום המנוחה הרישמי שהוא, עדיין... היום השביעי בשבוע. נושא זה משום מה לא הוזכר בכל הפירסומים למרות שניתן להעמיד לדין כל מעביד ומעסיק בשבת בגין חוק זה. ללא כל קשר לחוק העזר העירוני. למעשה עילת חוק זו, שהוגשה ע"י ד"ר ורח"ה והפרסיג בשעתו, היתה כדי למנוע חילולי שבת ואפשרויות חוקיות להעמיד לדין פורצי גדר דוגמת בעל בית הקולנוע בפתח תקוה.

"הדיון יתקיים ביום ראשון"...

אלא שתושבי פתח תקוה חוששים כי גם טחנות הצדק הפתח תקואיות נוטות לכיוון מסויים במאבק הניטש שם ולא רק הצדק עומד לנגד עיניהם כי אם דעות ואידיאולוגיות אישיות מהוות אף הן גורם, אולי אף מכריע, בשיקולי השופטים. וכפי תושבי העיר, המצויים ובקיאים בנושא, סיבות וטעמים ככדי משקל לומר את אשר אמרו

"כבר מלכתחילה, כאשר המשטרה ביקשה לעצור את שני הבחורים לפני כשבועיים, לא הכנו כל מערכת הגנה והדיון המשפטי לא תמם משקל. היינו בטוחים כי השופטים ידחו את תביעת השוטרים על הסף. גם בשל קלות ה"עבירה" בה הם נאשמו, גם משום שכבר ישבו במעצר מספר שעות, גם משום שלא היה כל סיבה למעצר. וגם בגלל שלא הוכח כי אכן הם אשר ה"אשמים". להפתעתנו קיבלו השופטים את טענות השוטרים" מספר הדובר. ומסכם: "ואז הבנו כי אל לנו לסמוך יתר על המידה על מידת הצדק של בית המשפט"

"גם על אלה אשר ממונים על שמירת החוק במדינת ישראל ואכיפתו, כבר איננו יכולים לתת יותר אמון" — אומר לנו איש שיחנו וכוונתו כמובן לשוטרי משטרת ישראל ומשמר הגבול הניצבים מדי שבוע מול הציבור החרדי, מול — לא רק טכני "השכונות האחרונים ליִמדונו כי אך הם אינם אוביקטיבים ובוודאי שלא אנשי חוק".

האמנם כן?

ממעקב אחר הנעשה בפתח תקוה נראה כי אכן כך. אולם גם אם נסתפק בדיווחי העיתונים החילוניים, שהם וודאי אינם חשודים בנטייה ואהדה לציבור החרדי בכלל והפתח תקואי בפרט — הרי התמונה המצטיירת מול העין חמורה שבעתיים מעדותו של איש שיחנו. שופט בית משפט השלום בפתח תקוה, שלי טימן, נהג בנושא זה באופן שאינה יכולה שלא להחשידו במשוא פנים ונטייה חד־צדדית. בכל פעם כאשר הוגשו בפניו עתירות הציבור החרדי, דחה השופט המלומד את הדיון בעתירות ל... יום ראשון, ממש כמו אותו שופט גוי שציווה על היהודי לפרק את ה"מיבנה הבלתי חוקי" שהקים בערב חג הסוכות, "תוך שבעה ימים". כאן לצערנו התמונה הפוכה, ושופט בית המשפט בפתח תקוה דוחה את כל העתירות ליום ראשון "הקרוב" ובינתיים עוד שבת עוברת, היינו עוד שבת מחוללת ועוד יהודים מוכים.

גם לעתירתו של אחד מתושבי העיר, שגר בשכנות לבית הקולנוע, בה טען כי ההקרנות מטרידות את שלוותו ומנוחתו וממילא חובת בית המשפט לאסור את ההקרנות וזאת ללא כל קשר לנושא שמירת השבת. תשובת השופט: "תעקה את הבית, בן מוחא, אני אבוא לבקר אצלך בבית ביום... ראשון"! לאחר ביקורו, אגב, הודיע השופט כי לדעתו בית הקולנוע לא מפריע לדיירי אותו הבית.

השופט עצמו מתייחס ב"הבנה" ואף ב"הומור" לתביעות הציבור החילוני, ואלי עברו הבידור ועובדת היות אביו שחקן במה, גורמת לו לחוש קשר מיוחד לאנשי הבידור. האם גם ביושבו על כס בית המשפט מתערבבים בשיקוליו שיקולים ודעות לא ענייניות? ייתכן שלא אך בה במידה ייתכן שכן...

כך או כך. מעניין יהיה לצטט את מה שכתבו על השופט שלי טימן באחד העיתונים: "השופט טימן, שהוא בנו של השחקן יעקב טימן ובעצמו היה פעם זמר בלהקה צבאית, הוא האיש שבזכותו עדיין מקרינים סרטים בליל שבת בפתח תקוה" — — —

"שוטרים חבושי קסדות רדפו אחר הדתיים"

עדויות מסמרות שער, ומכ־הילות, שמענו מכמה מתושבי פתח תקוה, שחשו על בשרם את אלות המשטרה בהפגנה האחרונה בה הוכו מפגינים באכזריות. ובהפגנה בשבת שלפני האחרונה כאשר חרדים אולצו לחלל את ש"ק. אם עדויות אלו אינם משכנעות מספיק, ואיננו חושבים כך, הרי נביא עדותו של עתונאי לא דתי כפי שהובאו דבריו ב"המודיע" מיום ב׳ וכמדור "מיום ליום"):

"בסימטת גורדאו רדפו שוטרים חבושי קסדות אחרי מפגינים דתיים. אחד מהם, ילד בן 15, צעק לעבר השוטרים: "רוצחים נאצים" שלושה מהם דהרו אחריו, תפסו אותו, היכו אותו בעוצמה רבה באלותיהם, הילד נפל ארצה והם הרימו אותו והמשיכו להכותו. הילד זעק, אמא... אמא... אלוקים הצילו, אך החבטות נמשכו. אחד השוטרים צעק לחברו: "לא בראש משוגע" אך השוטר השני המשיך במלאכתו תוך שהוא צועק: "אני כבר לא יכול. אני מוכרח. נמאס לי מהם. אני אראה לו מי נאצי ומי רוצח"!!!

קשה להאמין שוטר יכה בכל כוחו ילד בן 15 באלות בכל חלקי גופו. כל זה מדוע? כי צעק לו "נאצי רוצח". אגב: הוא צעק זאת כשנכו אל השוטר שכן היה טרוד במנוסתו מן האלות. אני נזכר בכתוב אודות נוגשי היהודים במצרים, ואודות הטחת ראשי תינוקות בקיר, ואט אט אני מסכין להכיר כי אולי אכן בני תמותה, יצורי אנוש, מסוגלים להתנהגות חייתית זוועתית זו עד היום לא יכולתי לצייר לי־דמות אדם אשר הטיח תינוק אלי־קיר. התיאורים העכשוויים אודות הנעשה בפתח תקוה מקרבים אותי למציאות ההיסטורית לכושחנו.

איננו באים להצדיק קריאת "נאצי רוצח" גם אם מוצדקת היא, אולם ברור כי אם קריאה זו כן נקראה אין היא מתירה כשום אופן לשוטר להשתחרר מכל רסן. ובכל מקרה אם יבואו שוטרים ויצדיקו את התנהגותם האלימה בקריאות שהפנו אליהם, אנו נביאם לעימות עם דבריו של הרה"ג דוד חנזין, מזקני רבני פתח תקוה, ובעל "ותק" ב"הפגנות השבת", שאמר לנו את הדברים הבאים

"כמה דקות לאחר חצות הלילה שמענו את השוטרים קוראים ברמקולים להתפזר. הציבור כין כך כבר החל להתפזר ולאחר הקריאה המשיך כמובן לפנות לרחובות הסמוכים עוד לפני שהספקתי לעשות כמה צעדים החלו ההתנפלויות מצד השוטרים, התנפלות שלוחת רסן ואלימה. השוטרים פשוט חיכו לעילה והזדמנות להכות "ציבור החרדי".

לדבריו לא שמע כלל את הוראות השוטרים להתפזר והוראה לדבריו כי השוטרים חיפשו עילה להיאחז בה כדי להכות במפגינים מביא הוא את העובדה כי רבה של העיר הגרב"ש סלומון הציע לשוטרים כי הוא יפנה קריאה למפגינים להתפזר השוטרים סירבו וזאת "למרות שקריאה מפי הרב סלומון היתה מועילה הרבה יותר מקריאות השוטרים" — כדבריו של הרב חנזין

באותה הפגנה וכשבוע שעבר הופלו, על הקרקע הרב חנזין עצמו וגם רב העיר הרב סלומון, על מקרה מזעזע זה מספר לנו הרב חנזין: "עמדנו ביחד והמשטרה התחילה לדחוף באלות. פתאום הרגשנו שדחפו באלות והפילו אותנו. הם רצו לשבור את ההפגנה שהיתה באופן מסודר"...

"יש לזכור מי גרם לכל"

האם לא הגיעה העת לחפש דרכים חליפיות להביא את ראש העיר לסגת מהצעתו? האם בעקבות ה"יד החזקה" שמפעילה המשטרה "יפסקו ההפגנות?

אמר לנו אחד מחשובי הרבנים בעיר: "אנו פועלים בכל הדרכים, לא רק בדרך ההפגנתית, אולם ההפגנות לא "יפסקו. בהפגנות אנו מקיימים את חובת המחאה שאנו מחויבים בה. מלבד זאת ההפגנה גורמת לכך שהציבור הרחב יהא מודע לדעתנו ולכך שפתח תקוה רוצה חותם של שבת. ואת נדגיש בכל שבת מחדש".

בנושא התנהגות המשטרה מבקש הדובר לתקן מעט מהרושם שנוצר לאחר כתיבת הידיעה ב"המודיע" מיום ראשון השבוע: "לא צריכים להוציא את המערכה ממקומה הנכון. העימות של הציבור החרדי בעיר הוא עם ראש העיר דב תבורי. הוא הגורם להתנהגות המשטרה. ויש להחזיר את הקולר אליו. אנו לא רואים במשטרה יריב שלנו. תבורי הוא שמתסיס ומלבה את האש. התנהגות המשטרה היתה מחפירה אולם עם זאת צריך לזכור מי גורם לכל".

הרב חנזין אומר: "אנו מצווים למחות! ההפגנות יימשכו ועוד ביתר עוז. לא ישברו את הציבור הדתי. להיפך — הציבור מתחשל ע"י זה. לא שייך לוותר. הם רוצים לעקור את ישורות תורתנו והיה לא תהיה".

זו אכן תמצית המאבק, וכפי שאמר אחד מדוברי החילונים בעיר: אנו רוצים ששבת אצלנו תהיה כמו יום ראשון באמריקה. בנוסח אחר אמרו זאת השלטים בהפגנת קומץ תומכי ר"ץ, הפגנה בה נראו מפגינים פחות משלטים: "מדינת חוק ולא מדינת הלכה", או "מדינת הלכה — הלכה המדינה"

זו מגמתם, ועל כן נטוש המאבק בין רבבות תושבי העיר ובין יחידים שנבחרו לעמוד בראשו וזוכים לגיבוי מקומץ שתאי תורה מהרצליה: פיתות ברור יד מי תהא על העליונה. השאלה היא, עוד כמה אלות יונפו בקרן הרחובות ההסתדרות — להבדיל — רבי חיים עוזר וצ"ל...

"פתאום הרגשנו שדחפו באלות והפילו אותנו",
מספר הרב חנזין בתקופת ההפגנות בפתח תקווה

הרב חנזין מובל למעצר במאבקו למען קדושת השבת בפתח תקווה

מול פתחי אותן חנויות.

רבי דוד עצמו היה עובר מחנות לחנות, ודיבר עם המוכרים על כאבה של השבת המחוללת. עדים שהיו נוכחים אז סיפרו כי דיבורו היה בתחנונים, וכשצריך אף היה זועק מנהמת לבו ומבקש שלא ייתנו יד לחילולה של השבת. "למען נשמתך, רחם על השבת", היה רבי דוד אומר כמו היה מתחנן על נפשו ועל חייו שלו.

אל נא אחי תרעו!

מרבית בעלי החנויות רחשו כבוד לרבי דוד וסגרו את חנויותיהם – אך אחד מהם, הבעלים של בית הקפה 'קורסו', הבחין שבכל פעם שרבי דוד עומד על משמרתו וצועק "שאבעס", אנשים ממעטים להיכנס לחנותו. הוא החליט אפוא שהוא "יחנך" את רבי דוד ולא יתיר לו עוד לקיים את משמרת המחאה

כמחאה על מעצר הרבנים בפתח תקוה

הרבנות הראשית הכריזה על שביתה כללית מחר

כל משרדי הרבנות ובתי הדין הרבניים יושבתו לחצי שעה

הרבנים חנזין, סלומון ומלכה נעצרו בעת לימוד תורה ליד העיריה

מאת משה לוי, סופר „הצופה" בפתח תקוה

חבר מועצת הרבנות הראשית ל־ישראל ראב"ד ורבה של פתח־תקוה

מעצרי הרבנים עשי בניין עיריית פתח־תקווה

תגובת דב תבורי למעצרים בתגובה למעצרם של הרבנים ח־

מול חנותו.

אותו חצוף החל להזמין תזמורת כדי שזו תנגן בחצר בית הקפה 'קורסו'. התזמורת הפריעה למתפללי בית הכנסת הגדול בפתח תקווה שלא יכלו לסבול את חילולי השבת שנעשים ממול.

כמו בשבתות אחרות, גם בשבת הקרובה הגיעה משמרת השבת המצומצמת אל החנות, ורבי דוד בתוכה. הרב חנזין ניגש אל בעל בית הקפה ושוב ביקש ממנו בתחנונים לבל יחלל את כבודה של השבת. הלה, שהיה נרגז מאוד, דחפו בפראות אל הכביש והפילו ארצה, תוך שהוא משמיע קללות נמרצות. רבי דוד, שספג חבטה קשה, לא נרתע ונעמד בשנית על מקומו והמשיך למחות על כבודה של השבת.

הרב חנזין מוצא בכוח מאולם מועצת עיריית פתח תקווה

לא חלפו עשרה ימים ובעל בית הקפה מת מיתה חטופה ובית הקפה נסגר לצמיתות...

תבורי בפגישה עם רבני העיר: מנסים לבטל את השביתות שלהם (צילום: בריך (אח))

עוד לא אבדה פתח־תקוותנו

מאת מנחם גולן

"אתה לא תחיה הרבה זמן" – מאיימים בטלפון על דב תבורי, ראש עירית פתח־תקווה שהחליט לפתוח את בתי השעשועים בעיר גם בשבת. ו"הגידון למוות" משיב: "איזה קשקוש זה. הסטטוס־קוו הזה? הרי זה עניין של מאזן כוחות פוליטי. עם קצת שכל ישר וטעם טוב אפשר לחיות יחד, דתיים וחילוניים במדינה הזו ובעיר

בראש המערכה הציבורית הגדולה

ארבעים שנה מאוחר יותר, בשנת תשמ"ג, נקרא רבי דוד בשנית אל הדגל. ראש עירייה חדש נבחר בפתח תקווה, דב תבורי, איש "המערך", והוא הודיע כי בכוונתו לחוקק חוק עזר עירוני שיאפשר פתיחת חנויות ובתי שעשועים בשבת.

הפרצה הראשונה הייתה בפתיחת אולם קולנוע. בליל שבת הראשון שבו נפתח הקולנוע, התייצבו כעשרת אלפים מתושבי העיר להפגנה רבתי מול קולנוע "היכל", בראשות רבני העיר הרב סלומון, והרב משה מלכא, כשלצדם עומד רבי דוד. למרות גילו המתקדם, נשמע קולו של רבי דוד למרחוק, וקציני המשטרה היו מרחיקים אותו מהמקום ואף נוהגים בו בפראות.

הפגנות אלו נמשכו עוד זמן רב. יחד עם רבני העיר עמד בראש ההפגנות שהתקיימו שבת אחר שבת. יחד זעקו את זעקת השבת במשך שנתיים תמימות! הם לא נרתעו מאיומי השוטרים, ואף לא ממכותיהם. הוא המשיך במלחמה זו במלוא התנופה על אף גילו המבוגר.

מאוחר יותר, החליטו רבני פתח תקווה על הקמת ישיבת "מקדשי שביעי" ברחבת עיריית פתח תקווה. אלפים נהרו לישיבה, ומפקדי המשטרה, בצעד נואש, החליטו לעצור את רבי דוד זצ"ל יחד עם שני רבני העיר. מעצרם של שלושת הרבנים גרם לזעזוע גדול בכל הארץ, שהביא בסוף לפיטוריו של מפקד המשטרה המקומי.

ויצא אל רחוב העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה

תמונה חיה מזעקת השבת של הרב חנזין, מתאר ר' **מרדכי אלפרט**, תושב העיר:

"אני רואה לנגד עיני את התמונה הבאה – הרב חנזין עומד בשורה הראשונה של ההפגנה מול שורה של שוטרים מצוידים באלות וחבושים בקסדות, מוכנים כל רגע לתקוף את המפגינים.

"ממול עמדו מפגיני השמאל ובראשם חברי הכנסת השמאלניים יאיר צבן ויוסי שריד, והם מחזיקים את הכרזה המתריסה: 'מדינת הלכה – הלכה

המדינה'. הרב חנזין עמד מטרים ספורים מהם וזעק לעברם בכאב עצום: 'מה יופית'ניקעס, אתם לא תנצחו אותנו...'

"הזעקה הזאת והעמידה בשורה הראשונה של ההפגנה, השפיעה על רבים מהמפגינים שראו דוגמה מוחשית לכאבה של השבת".

"ואומרה להם מה הדבר הרע הזה אשר אתם עושים ומחללים את יום השבת" (נחמיה יג)

באותה תקופה הגיעו פעם רבני העיר לאולם ישיבת מועצת העירייה בעיצומה של ישיבה. הרב חנזין דפק בחוזקה על השולחן וצעק מקירות לבו כי חייבים לסגור את הקולנוע. הוא אף לא היסס להתעמת פנים מול פנים עם ראש העיר שהיה גברתן ממנו, חצוף ועז פנים.

הרב חנזין היה מטבעו איש רך, אבל כשהיה מדובר בעניין הנוגע לעיקרי היהדות, הפך ללוחם עז נפש ללא חת.

מקים ומנהל
'רשת אהלי יוסף יצחק'

ביחידות הראשונה של הרב חנזין אצל הרבי מליובאוויטש (כידוע אצל חסידים, היחידות הראשונה היא יסוד ועיקר בחייו של החסיד) שנמשכה יותר משעתיים, דיבר עמו הרבי בעיקר על ענייני 'רשת אהלי יוסף יצחק'. בין השאר אמר לו הרבי משפט מפתח בו אחז הרב חנזין כל חייו: "החזיקו עצמכם ברשת" – בהתכוונו, שלא הוא שנושא את ה"רשת", אלא היא זו שנושאת אותו בבחינת "ארון נושא את נושאיו".

ואכן, עשרות שנים מחייו הקדיש הרב דוד חנזין להקמתה וביסוסה ולהתרחבותה של 'רשת אהלי יוסף יצחק', שכללה בתי ספר רבים בכל רחבי הארץ, שבהם הוענק חינוך יהודי שורשי מקורי ילדי ישראל – רובם מבתים שאינם שומרי מצוות. הרב חנזין הקדיש לכך כוחות עצומים מבלי שנתן מנוחה לגופו.

הקמת בתי הספר לוו באינספור בעיות במגוון רחב של תחומים: לוגיסטיות, מנהלתיות, פרוצדורליות, טכניות, ועוד כהנה וכהנה רבות. הרשת הוקמה 'יש מאין' וללא תנאים מוקדמים. הבעיות הרבות שליוו את הקמת

* 'רשת אהלי יוסף יצחק' הנו אחד המפעלים הכבירים והחשובים ביותר שקמו ביובל השנים האחרונות בארץ ישראל. אין בפרק הבא משום נסיון לשרטט ולתאר את היקפו וגודלו של הארגון, אלא את פועלו של הרב חנזין להקמתו וביסוסו, וגם זאת – יותר ממה שנכתב כאן, טרם נכתב.

הרשת היו הרבה יותר מאשר בתי ספר 'רגילים' שהיו שייכים לשאר הזרמים.

כדי להבין את מהות הבעיות העצומות הללו, מאפייניהן, והעבודה העצומה שהרב חנזין השקיע בהן, יש להכיר תחילה את קורות הימים ההם.

הרבי מקים את הרשת

כבר בקיץ תשי"א, מיד עם קבלת הנשיאות, החל הרבי להניח את התשתית לתנופת ההתפתחות של חסידות חב"ד בארץ הקודש. בחודש תמוז תשי"א, פנה הרבי אל העסקן הידוע הרה"ח ר' זושא וילמובסקי (הפרטיזן), וביקשו להתעניין האם ניתן לפתוח בארץ הקודש רשת של מוסדות חינוך "אהלי יוסף יצחק" על שם כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, דוגמת הרשת שפעלה אז במרוקו.

גם היום לא קל לפתוח מוסד חינוך. אז, היה הדבר קשה פי כמה. בפרט לנוכח התנאים הקשים שהרבי הציב: א. בית ספר של ה'רשת' יוקם רק במקום שבו אין אוכלוסייה דתית. ב. בית הספר של ה'רשת' לא יקום במקום שבו קיים בית ספר ברוח דתית (אגודה או מזרחי). ג. רשת חינוך זו חייבת להיות ממלכתית.

הקושי בתנאים הראשונים מובן: במקומות שבהם האוכלוסייה איננה דתית – קשה מאוד לשכנע הורים לשלוח את ילדיהם לבית־ספר דתי. ואם כבר ימצאו מקום כזה – בדרך כלל אנשי המזרחי כבר פתחו שם בית־ספר...

אולם הקושי העיקרי היה דווקא בתנאי השלישי:

בשנים הראשונות לאחר מלחמת העצמאות, ניהלה כל מפלגה את מוסדות החינוך שלה, כאשר המפלגה קובעת את תכנית הלימודים, ומקבלת מהממשלה כסף בעבור בתי הספר שברשותה. מצב זה הסתיים זמן קצר לפני שהרבי ביקש להקים את בתי הספר של הרשת. הוחלט אז, שמעתה יהיו שני זרמים בלבד: ממלכתי, וממלכתי־דתי. ולשניהם תקבע הממשלה תוכנית לימודים מסויימת.

החרדים, שלא יכלו לאמץ את תכניות הלימודים של בתי הספר הממלכתיים, ואפילו של הממ"ד – הקימו את רשת החינוך העצמאי.

זאת הייתה תמונת המצב כאשר התקבלה ההוראה מהרבי להקים רשת של

הרב חנזין והרב יוסף וויינברג מארה"ב, בפגישה עם שר החינוך מר זלמן שז"ר

בתי ספר – שיתנהלו ברוח חב"ד, ועם זאת יהיו ממלכתיים...

בתחילה זה נשמע בלתי מציאותי, אבל הרבי שלח מכתב אחר מכתב, ובכולם תבע לייסד רשת חינוכית לפי התנאים האמורים. יחד עם דרישתו, הוסיף הרבי גם את נוסחת הפלא שתפתור את הבעיות: מוסדות חינוך אלה יוכרו כ"זרם בלתי־זרמי". הנוסחה הזאת אכן עבדה בהצלחה, ולאחר שתדלנות עצומה, שבמהלכה עירב הרבי את מר שניאור זלמן שזר (שכיהן אז כשר החינוך), הסכים משרד החינוך לאשר את הקמת מוסדות החינוך הללו כ"זרם בלתי־זרמי".

על הסיבה ל'התעקשות' של הרבי שמוסדות החינוך הללו יהיו ממלכתיים דווקא ולא ייכנסו בתכנית החינוך העצמאי – הסביר פעם הרבי בעצמו, באמרו, שהורים רבים שלעת עתה אינם שומרים תורה ומצוות, יירתעו מלשלוח את בניהם למוסד שאינו ממלכתי.

את מרכזה של הרשת קבע הרבי בתל־אביב. הוראה זו ניתנה באיגרת לעסקן ר' זושא וילמובסקי, בה כותב הרבי בזה הלשון: "**בנוגע לשאלתו, איפה לקבוע המרכז של רשת אהלי יוסף יצחק, הנה המקום המתאים לזה על־כל־**

פנים עתה, הוא בתל־אביב, ובטח ידוע לו מפתגם הבעל־שם־טוב: והי' ראשיתך מצער ועל ידי זה אחריתך ישגה מאוד".

נקרא אל הדגל

הקמת הרשת דרשה משאבי אנוש אדירים, והרב חנזין נקרא אל הדגל. העבודה הייתה קשה מאוד, מכיוון שהיו ממש חסרי כל. כסף לא היה; קשרים בחלונות הגבוהים או מפלגה שתיתן גיבוי לכל הפעולות – גם לא היו, ואפילו כוח אדם בקושי היה.

עול ניהול הרשת הוטל על כתפיו של הרב חנזין, שקודם לכן שימש כמגיד שיעור בישיבה בתל־אביב, ועתה פנה מכל עיסוקיו כדי למלא את רצונו הק' של הרבי. סייעו בידו הרה"ח ר' מאיר בלזינסקי ע"ה, ויבלחט"א הרה"ח ר' זלמן שי' אבלסקי והרה"ח ר' אהרן מרדכי שי' זילברשטרום. מבחינה גשמית סייע בידו ר' משה דוב גאנזבורג ע"ה, שהיה מתרים אנשים בעלי יכולת למען מוסדות הרשת.

הרב חנזין היה מנהל־על, כשתפקידו העיקרי היה לייצג את ענייני 'רשת אהלי יוסף יצחק' כלפי חוץ, מול משרדי הממשלה וכדומה. תפקידו היה להפגש עם שרים, ראשי ערים ומנהלי מחלקות. הוא היה המוח שניווט וניהל את ענייני הרשת, כאשר הפעילות נוהלה בשטח על־ידי מנהלי בתי הספר המקומיים ומזכירי ה'רשת'.

"מאוד התפעלתי ממידת המסירות של הרב חנזין לענייניו של הרבי", סיפר לימים ר' **יצחק גאנזבורג**, ששימש שנים רבות כמזכיר הרשת ועבד לצדו של רבי דוד – "זו מסירות שלא מצאתי לה אח ורע: באותן שנים הוא היה אלמן, מטופל בחמישה ילדים קטנים, ובכל זאת התמסר כל כולו לניהול הרשת, כאשר ענייניו של הרבי ומימוש רצונו הק' עומד בראש סדר העדיפויות שלו!

"זכורני, שכאשר הייתה מתקיימת אספת הנהלה שבדרך כלל נמשכה עד לשעות המאוחרות של הלילה – הוא היה מביא את ילדיו לביתי או לבית הורי, שם היו ילדיו משחקים וישנים עד לסיום האספה..."

בכלל, העבודה בהנהלת הרשת דרשה כוחות נפש עצומים והתבטלות גמורה לרצונו הק' של הרבי, באופן כזה שגם אם עוברים כמה חודשים ועדיין

לא קיבלו את משכורת הדחק, לא היו מרפים ידיים מעבודת הקודש. מי שלא ניחן בתכונות אלה – לא היה יכול להמשיך לעבוד ברשת לאורך זמן.

שיתוף פעולה עם ה'פעילים'

איך בכל זאת הצליחו להקים את הרשת למרות התנאים הקשים?

באותם ימים פעל ארגון ה'פעילים' ביישובים רבים בארץ, בעיקר במקומות בהם יושבו העולים החדשים. במסגרת עבודתם היו פעילי הארגון עוברים ממשפחה למשפחה ומשוחחים עם ההורים על מצבם הדתי. הם היו מגיעים גם למעברות העולים ומארגנים להם אירועים שונים שהיו מכניסים קצת צבע לחיים האפורים במעברות.

פעילות זו יצרה קשרי ידידות מצוינים בין ה'פעילים' למשפחות רבות של עולים חדשים כמו גם מתיישבים ותיקים. בשלב זה נוצר חלל ריק, כאשר

מעברות העולים בימים ההם

בס"ד

PEYLIM ORGANIZATION

ארגון פעילים

YAD L'ACHIM

יד לאחים

ISRAEL TORAH ACTIVITIES

פעילי המחנה התורתי בישראל

ירושלים: רח' נחום 8 טל. 02-5371003, ת. ד. 5195, מיקוד 91051, פקס. 02-5370043
Jerusalem: 8 Nachum st., Tel. 02-5371003, P.O.B. 5195, Zip 91051, Fax. 02-5370043

כ"ח בתמוז תשס"ג

פעולותינו:

- הפצת תורה
- חינוך
- קליטה רוחנית
- ישיבות לעם
- פרסומים תורניים
- מאבק במסיון

מע"כ
בני יו"ח הגאון החסיד מוהר"ר דוד חנזין זצ"ל
רח' נורדאו 9
פתח תקוה

יחי ניעם ה' עליכם.

אמנם השתתפתי במוצש"ק בהלוויית עטרת ראשכם הגאון החסיד מוהר"ד זצ"ל אך לא נתאפשר לי לבא להביע את תנחומי באופן אישי.
עם פטירתו של אביכם זצ"ל נסתלקה מארצנו הק', מעם-התורה, מקהיכת אנ"ש בכל אתר ואתר דמות עילאית של אדם גדול ירא אלוקים מנעוריו, חסיד המתחסד עם קונו אשר צהלתו על פניו וכובש צערי בפנים.
אבלחט"א, הכרתי היטב את אביכם זצ"ל מפעילות משותפת בשדה ההצלה הרוחנית. אזכרה ימים מקדם, עם בוא גלי העליה ההמוניים של אחב"י מעדות וגלויות שינות ואביכם זצ"ל שינס את מותניו לבא לעזרת ה' בגיבורים להכניס את ילדי העולים ב"רשת אהלי יוסף יצחק". במסירות נפש עצומה עשה את בעבודת הקודש לפתוח עוד ועוד בתי ספר, לנווט את תכנית הלימודים, להכניס צוות נאמן של מורים ומורות בכוחות עילאיים חרש את שבילי הארץ להוציא יקר מזולל.
באותם הימים, עמדתי מקרוב על גדלותו האישית. התבוננתי בהליכותיו הנאצלות. ראיתי מקרוב את דקדוקו הקפדני על טיבו וכשרותו של כל מאכל, ואכן בנרותיו הרבים, כמעט ולא טעם מאכל כלשהו מחמת חרדתו לכשרות המהודרת של המזון. ראיתי מקרוב את ההקרבה העצמית העצומה שלו אשר חרף המצב המשפיחתי לא הזניח פעולה-גדולה כקטנה למען הצלחת ה"רשת". בכל מקום בו הופיע קידש שם שמים בהליכותיו ושם שמים התאהב על ידו.
וכל זאת לצד כהונתו הרמה ברבנות פתח תקוה כאשר שקד על ביצור חומת הדת לבל יפרוץ בה פרץ, כך בענייני הכשרות וכך בענייני שמירת השבת אשר לעיתים נתקיים בו גווי נתתי למכים ולחיי למורטים.
בתקופה הרבה יותר מאוחרת, היה בינינו, אבלחט"א, קשר הדוק בעיני שלימות הארץ. כאשר אביכם זצ"ל נרתם במילא העוז למען מניעת נסיגה מנחלת אבותינו, ולמרות גילו המופלג, השתתף במרץ נעורים בכנסים ובפעילויות שיוות לחזק את עניין שלימות הארץ ולא שת ליבו לחשבונות צדדיים, מבית ומחוץ. לכני זמו לא רב. אף התקשר עמי, אביכם זצ"ל, וביקשני לפעול בעניינים הקשורים לטהרה וצניעות ואכמ"ל.
אביכם זצ"ל גילם באישיותו ובפעליו הכבירים את המושג "מסור ונתון" כאשר כל הליכותיו בקודש היו למולא את רצונו ופקודת קדשו של כ"ק אדמו"ר וזאת עשה במילא ההתלהבות דקדושא. ללא כל שיקולים טפלים ולא-ענייניים. קשה למצוא בזמנו אישיות שחברו בה גדלות עצומה בתורה לצד עושר עצום של מעשים טוביט בכל מיטורי העשיה הרוחנית, כאביכם זצ"ל.
ווי להאי שופרא דבלי בארעא.
השי"ת הרופא לכל שבורי לב יחבוש לעצבותיכם ולא תוסיפו עוד לדאבה.
בנחמת ציון וירושלים תנוחמו.

ברגשי כבוד,

הרב ש.ב. ליפשיץ
יו"ר

מכתבו של הרשד"ב ליפשיץ, יו"ר "יד לאחים", לבני משפחת חנזין, בו הוא מתאר את הימים הראשונים להקמת הרשת

ה'פעילים' היו מעוניינים להעביר את הילדים למוסדות חינוך דתיים, אולם אלה לא היו בנמצא בקרבת מקום מגורי העולים.

המצב שנוצר היווה קרקע פורייה להקמת מוסדות הרשת. שלוחים מטעם ה'רשת' (שרק קרמה עור וגידים באותם ימים) פנו למשפחות וביקשו שיארגנו בעבורם את הרישום לבתי ספר של הרשת, והם מצדם ידאגו להקמת המוסדות. ההצעה זכתה להיענות מידית, בעיקר בזכות העובדה שמנהל ה'פעילים', הרב שלום־בער ליפשיץ, הנו חסיד חב"ד; וגם בזכותו של הרב ישראל לייבוב, שמלבד היותו חבר בוועד הפועל של צעירי אגודת חסידי חב"ד, היה גם מזכיר ארגון ה'פעילים'.

במסגרת שיתוף הפעולה, היו פעילי הארגון עוברים בבתי המשפחות שעמן יצרו קשר, וביקשו מבני המשפחה לחתום על מסמך שבו הם מצהירים כי הם מעוניינים שילדיהם יתחנכו במוסדות חינוך של ה'רשת'.

כאשר עלה בידם לערוך רשימה של כמה עשרות ילדים שהוריהם מעוניינים שילמדו בבתי הספר של ה'רשת' – היו אנשי ה'רשת' פונים למשרד החינוך, מציגים את הרשימות ודורשים אישור לפתיחת בית ספר ומימון ההוצאות הכרוכות בכך.

החוק היה, שכאשר מגישים רשימה של 25 ילדים שהוריהם מעוניינים שיתחנכו במקום מסוים – משרד החינוך חייב להעניק תקן לכיתה אחת. כאשר היו מגישים רשימה של כמה עשרות ילדים – היו מקבלים תקן לכמה כיתות. הכול לפי מספר הילדים. החל ממספר מסוים של ילדים, כבר יכלו לקבל תקן בעבור מנהל בית ספר ומזכיר, ובשלב מסוים קיבלו גם תקן של בית ספר מוכר ורשמי לכל דבר.

כאמור, כסף למורים קיבלה ה'רשת' ממשרד החינוך, אולם לא קיבלה את מלוא הכסף, כיוון שלא היו לה תקנים מלאים לכיתות. פירושו של דבר, שכאשר היה מורה לכיתה של פחות מ־25 תלמידים – קיבלו ממשרד החינוך רק חלק מהמשכורת, והנהלת ה'רשת' הייתה צריכה להשלים את הפרשי השכר.

הסיבה לכך שלא הצליחו למלא כיתות של יותר מ־25 ילד, נעוצה בהוראתו של הרבי לעמוד בתוקף על ההפרדה בין בנים לבנות. כך, כאשר הצליחו לרשום 40 ילדים וילדות לכיתה א' – הוכרחו לפתוח בעבורם שתי כיתות נפרדות, למרות שממשרד החינוך לא הגיע תקציב לשתי כיתות!

לבד מהסיוע ממשרד החינוך, הוא קיבל גם סיוע מהרשות המקומית,

נחנך הבנין החדש בבי"ס חב"ד בחולון

מאת א. ח.

בטכס מפואר ורב רושם נחנך הבנין החדש דו־קומתי של בי"ס חב"ד אשר בדרום חולון.

„חנוכת הבית" שנתקיימה ב' ניסן, יום ההילולא דאדמו"ר הרש"ב נ"ע, בחצר בית הספר בשעות הערב, משכה אליה קהל אורחים והוזים נכבד, שהביע התרשמותו העמוקה מחדרי ה' למוד והשרותים המשוכללים, ו' ביחוד ממוסעי תלמידי הכתות הגבוהות בחגיגה עצמה.

עוד בשעות הבוקר ל'ב' ניסן לבש בית הספר' חג, החצר קושטה בדגלים ובכרזות דוגמת „ברוכים הבאים" מזמר שיר חנכת הבית", וכן ברשת רמקולים להעברת אירועי הטכס.

קדם לחגיגה סיור בכתות השונות ע"י האורחים החשובים שעמדו על העבודה המסורה וה' רבה המושקעת לחינוך ילדי ה' שכונה.

עם ערב החלו מגיעים אישים רבי מעלה שכבדו את הערב ב' נוכחותם, ביניהם ראש העיר מר ס. אילון, מפקח משרד החינוך הד"ר נ. ולנשטיין, יו"ר הנהלת רשת בתי הספר של חב"ד הרב ד. חנזין, מנהל מחלקת החינוך של עיריית חולון מר א. זבלדוב סקי, יו"ר ועד ההורים מר ג. פרלמוטר, מנהלי בתי הספר ה' סמוכים ועוד.

את הטכס פתחה תזמורת בית הספר בניצוחו של מר ש. רוזין, שהסליאה את קהל השומעים בבצוע המלוטש של הניגונים המגוונים. עם תום מחיאות הכפיים הסוערות נתכבדו האורחים בדברי ברכה ראשון למכרכים היה ראש העיר שסקר את התפתחות בית הספר במשך שש שנות קיומו הרף הקשיים האוביקטיבים שעמדו בדרכו. הוא הזכיר את הסער הרב שהגישה העיריה לבית הספר, ובהדגמות חגיגית זו הבטיח כי העיריה תעשה כל אשר ביכולתה לשגשוג בית הספר ולפריחתו. בסיום דבריו הגישה אחת מתלמידות להנהלה ולמורים פריחה וְרִישׁגים למודיים.

אחריו נטל רשות הדיבור מנהל בית הספר ר' יצחק גנזבורג שסיפר לקהל על „גלגוליו" ה' הכתות הגמוכות, שי, מאת הנהלת בית הספר, צוות המורים ו' אנשי השרותים, בצורת חמש מגילות עשויות קלף.

המפקח הד"ר נ. ולנשטיין, ה' מלוה את בי"ס בהדרכותיו ה' מועילות פרי ידע ונסיון עשיר, הפלה בדבריו את זכר הימים בהם למדו הילדים בתנאים קשים בצריף פרוביזורי שנבנה רובן ע"י תרומות, ביניהן של מורי המקום. הוא הביע התפעלותו על קצב ההתפתחות הדינמי ואחל שונים של המבנה המפואר בפרם היה לכוה. הוא ציין כי הודות לעזרתה הרבה של מחלקת החינוך של העיריה, שלא חסכה מאמצים וכספים, יכלה הנהלת בית הספר להתפנות לבעיות פדגוגיות, ויחד עם צוות המורים לרשום הצלחות בשפחי החינוך.

גם מנהל מחלקת החינוך של עיריית חולון מר א. זבלדובסקי הביע שמחתו על הערב הזה. הוא הסביר כי הוא שותף לחג ומקוה לראות בהמשך ההתפתחות בסיום הברכות בא תורם של תלמידי הכתות הגבוהות במוסעי ראוה שקצרו תשואות.

את הערב סיימה מקהלת בית הספר בפרקי שירה נבחרים. בשיחות שהתקיימו בתום הטכס עם מספר הורים שהיו עדיין תחת רישומו של המעמד, נשמע מפיהם על סיפוקם המלא מעברות הנהלת בי"ס וצוות המורים המשתקפים יפה בהשגיהם הנאים של התלמידים.

יחד עם הדואגים לבית הספר. יו"ר הנהלת הרשת הרב חנזין שהיה אחרון המברכים הביא בפני הקהל את ההשוואה בין חנוכת הבית הנוכחית לזו שהיתה נהוגה בימי הנשיאים. הוא ברך את התלמידים וקרא להם להיות דוגמא אישית בהתנהגותם בבית הספר ובחוץ.

מימין לשמאל: ד"ר ולנשטיין, א. זבלודובסקי, הרב ד. חנזין, ס. אילון (ראש העיר), י. גנזבורג, ד. פרלמוטר

הרב חנזין משתתף בחנוכת בית ספר חדש בחולון

שהקצתה מבנים בהתאם למספר התלמידים שנרשמו. הרשות המקומית הייתה אחראית גם לריהוט המבנים, למשכורות בעבור שרת בית הספר, וגם העניקה ספרי לימוד בסיסיים.

ייסודם של ארבעה בתי ספר

במהלך חורף תשי"ב הקימה הנהלת הרשת ארבעה בתי ספר ברחבי הארץ: זרנוגה, מנחת, יפו וכפר סבא.

זרנוגה הייתה באותם זמנים מעברת עולים שהוקמה ליד המושבה רחובות. במקום זה, שהיה מלא בצריפים, שיכנו אנשי הסוכנות את העולים החדשים מתימן. ה'פעילים' ערכו במקום חריש עמוק שהניב תוצאות מבורכות, כאשר עשרות הורים ביקשו לשלוח את ילדיהם למוסד חינוך על טהרת הקודש.

בזרנוגה התעוררה בעיה רצינית כאשר נודע כי לא הרחק מהמעברה שוכן כפר של ה'מזרחי' ובו בית־ספר ממלכתי־דתי. לאחר בירור מקיף שנערך במקום, התברר שמכמה סיבות לא יוכל בית הספר ביישוב השכן לקלוט את ילדי העולים ממעברת זרנוגה; מה גם שבית הספר לא היה באותו תחום שיפוט של מעברת זרנוגה, כך שמבחינה מסוימת הדבר לא עמד בניגוד לקריטריון שקבע הרבי – שלא יוקם בית־ספר של הרשת במקום שבו קיים כבר בית־ספר דתי.

בית־הספר, שנוהל בשנותיו הראשונות על־ידי הרה"ח ר' זלמן אבלסקי, מוקם בצריפים שאותם קיבלו בקלות מהרשות המקומית.

מנחת. 'מנחת' הוא כפר קטן שהיה סמוך לירושלים, במקום בו נמצאת היום שכונת "מלחה". את בית־הספר שם ניהל הרה"ח ר' אהרן מרדכי זילברשטרום, שהיה בעל ניסיון רב בתחום החינוך.

את ניסיונו רכש בעת שהותו בפריז, שם עבד במוסדות לחינוך יהודי שהוקמו על־ידי הרה"ח ר' שניאור־זלמן שניאורסון ע"ה, וכאשר הגיע לארץ – ביקשו הרבי לסייע בהקמת ה'רשת', ובעיקר בהכוונת מורים, והפנייתם להשתלמויות.

יפו. ביפו נערך רישום של כמה עשרות תלמידים, אולם העירייה סירבה להכיר בבית הספר החדש של ה'רשת', ומנהליו נאלצו להתמודד לבדם עם בעיית המבנים.

כאשר הבינו שאין בררה – יצא הרב יצחק גאנזבורג עם אביו לחפש מבנה מתאים, וכאשר מצאו בניין קטן עם כמה חדרים העומד למכירה – קנו אותו,

הרב יצחק גאנזבורג

וכעבור זמן קצר נחנך בית־הספר החב"די ביפו.

מנהל בית־הספר היה הרה"ח ר' אורי שי' בן־שחר, שהצליח מאוד בניהול בית הספר, עקב היותו אדם מסודר ועקבי.

כפר־סבא. גם בכפר־סבא היה בית־ספר של ה'מזרחי', אולם הוא שכן בקצה אחד של העיר, בעוד שאנשי ה'רשת' פנו לאוכלוסייה המתגוררת בקצה השני של העיר. חלק גדול מההצלחה בכפר־סבא נזקף לזכותו של ראש העיר מר מרדכי סורקיס. בתחילה התנגד הלה בחריפות להקמת בית הספר, אך לאחר פגישה שהייתה לו עם הרב חנזין (כדלהלן) הפך לידיד גדול לחב"ד, וסייע לבית הספר ככל יכולתו.

קשיי 'בראשית'

כדי ללמוד על הקשיים שאפיינו את ה'רשת' באותם ימים, שעל הטיפול בהם היה מופקד הגר"ד חנזין, ניתן ללמוד מסיפורו של הרב יצחק גאנזבורג מזווית אישית:

"במהלך העבודה המשותפת עם מנהל ה'רשת', הרה"ח ר' דוד שי' חנזין, התמניתי לתפקיד מזכיר הרשת. היות ולא היו תקציבים מיוחדים ממשרד החינוך בעבור הנהלת הרשת, וממילא גם לא למשכורת בעבורי – מינו אותי למזכיר בית־הספר של הרשת ביפו. כך יכולתי לקבל משכורת סמלית בעבור עבודתי כמזכיר, בעוד שאת רוב שעות היום הקדשתי לעבודתי כמזכיר ה'רשת'.

העבודה ברשת הייתה קשה ומתישה, ומצבה הכלכלי של ה'רשת' היה בכי רע, עד שרק אחת לכמה חודשים הייתי מקבל משכורת של כמה עשרות לירות – סכום פעוט שלא הספיק ליותר מכמה מוצרי יסוד...

"לא יכולתי לסבול עוד את המצב הקשה, והחלטתי לפרוש מתפקידי כמזכיר בית הספר ביפו, כדי שאוכל להקדיש מעט זמן בעבור פרנסת משפחתי.

הרב חנזין (נואם) בחגיגת הכנסת ספר תורה לבית ספר חב"ד ביפו. אייר תש"כ

"הרבי, ששמע על כך מהרב בנימין־אליהו גורודצקי, שלח לי מיד מכתב ובו הוא כותב "ומה תמהתי לקבל ידיעה אשר התפטר ממשרתו זו", וממשיך במכתב בזה הלשון:

"כיוון שאיני יודע פרטי הדברים, איני רוצה לכתוב עד"ז חוות דעתי במשקל ראשון, ואחכה למכתב מבאר הנ"ל, או – מה טוב – מכתב מודיע שחזר למשמרתו ולאיתנו, (ויעויין בעניין איתן שבנפש מאמר רבינו הזקן הנדפס בקונטרס תורת החסידות, ובמאמרים שנסמנו שם. ונדבר ע"ז גם בד"ה ראה דש"ק מברכים אלול השתא), היינו שבאיתן ותוקף הנשמה יפעל בהתרחבות ובהתפשטות, ובמילא גם בהצלחה מופלגה. והשי"ת ימשוך לו הצלחה בעבודתו בקדש, ובמילא גם בעניניו הפרטים.

"נראה שמכתבו של הרבי עורר בי את ה'איתן' שבנפש, כיוון שלמרות המצב הגשמי הקשה – החלטתי להיכנס עמוק יותר לעבודת הרשת... ולאחר שהתברר שלקראת שנת הלימודים תשי"ד קיים מחסור במורים בזרנוגה – התמניתי למורה בזרנוגה, מעברת עולים ליד רחובות. עם זאת, המשכתי את עבודתי כמזכיר הכללי של ה'רשת'.

"במסגרת עבודתי ב'רשת', מלבד הדאגה להקמת בתי־ספר חדשים, הייתי צריך לדאוג להשיג תלמידים ומורים לאייש בהם את כיתות הלימודים. את התלמידים השגנו בשיתוף פעולה עם ארגון ה'פעילים', ובאופן כללי זה העסיק אותי רק בחודשי הרישום.

"הקושי העיקרי היה בהשגת מורים מתאימים להוראה בבתי הספר – שהרי לא כל אחד מסוגל להיות מורה... מלבד זאת, לעתים, כאשר אחד המורים לא חש בטוב ולא היה יכול להופיע למשך זמן – נאלצתי לצאת ולחפש מישהו שיסכים לבוא ולמלא את מקומו של המורה. מובן שאת כל העבודות הללו נאלצתי לעשות בערבים ובלילות, מאחר שעד שעות הצהריים עבדתי כמורה.

"זכורני, שפעם באתי באישון ליל לכפר־חב"ד כדי לחפש מישהו שיסכים לבוא לכמה ימים למעברת זרנוגה כדי למלאת את מקומו של אחד המורים שלא חש בטוב. פגשתי את הרה"ח ר' אברהם מאיור, שהמליץ בפניי על אברך תושב הכפר.

"ניגשתי לאותו אברך, הסברתי לו את החשיבות שהרבי מייחס לעבודה ב'רשת' וכו', והוא הסכים להצטרף אלי לזרנוגה. למחרת הצגתי אותו בפני התלמידים, ופניתי לעבודתי במשרד. כעבור כמה דקות אני רואה את כל ילדי הכיתה מסתובבים בחצר... כאשר ניגשתי אליו ושאלתי אותו לפשר הדבר – הוא אמר לי בתמימות: 'באתי לכאן כדי ללמד ילדים שיושבים בשקט ומוכנים ללמוד, אבל הם לא רצו לשבת ויצאו מהכיתה...'

"זאת רק דוגמה אחת, כדי לשבר את אוזנו של הקורא, עד כמה קשה היה באותם ימים למצוא מורים בעלי ניסיון בתחום החינוך. פשוט לא היה לו מושג איך מלמדים כיתת ילדים.

הרב חנזין (שני משמאל) באחד מכינוסי הרשת

"את האמת אומר, שגם אני עצמי לא ידעתי בתחילה כיצד אמור מורה לנהל כיתת תלמידים. אני עצמי מעולם לא למדתי בבית־ספר, שהרי בילדותי למדתי ב מ ו ס ק ב ה

הרב חנזין באחד מאירועי הרשת

במחתרת, ואחר־כך בארץ הקודש נכנסתי מיד ללמוד בישיבה. למעשה מעולם לא ראיתי כיצד נראית כיתת תלמידים עם מורה...

"כאשר הרבי הורה לי להיכנס לעבודה ב'רשת', הוא הורה לי עם זאת, לעבור קורסים שאורגנו על־ידי משרד החינוך, כדי שאקנה ידע מקיף בהוראה. למעשה עברתי את הקורסים השונים תוך כדי עבודה ב'רשת', וב"ה הצלחתי לקבל תואר .B.A, שנחשב לתואר גבוה מהממוצע.

"במסגרת הקורסים קניתי השכלה כללית בתחומים רבים, כמו מתמטיקה, דקדוק, היסטוריה, ידיעת הארץ, טבע, וכמובן פסיכולוגיה ופדגוגיה. הדבר עלה לי במאמצים מרובים, אולם הייתה זו הוראה ברורה של הרבי – שכל עובדי ה'רשת' חייבים לעבור קורסים והשתלמויות.

"לרבי היה גם עניין בכך שאנשים מחוץ לחב"ד ידעו שמורי ה'רשת' עוברים קורסים והשתלמויות, כדי שבמשרד החינוך יעריכו כיאות את רמת החינוך ברשת, וגם משום שהרבה הורים לא היו מכניסים את הילדים שלהם ל'רשת' אילו היו שומעים שהמורים אינם עוברים השתלמויות. ואכן ראינו זאת במו עינינו, שהעובדה שמורי הרשת עברו השתלמויות – סייעה מאוד

בנכונותם של ההורים לרשום את ילדיהם לבתי הספר של הרשת.

"עם זאת, כאשר היה מדובר על אודות 'ימי עיון' המאורגנים על־ידי חוגים שדעותיהם אינן תואמות את רוח חב"ד – הרבי הורה חד־משמעית שנעשה הכול כדי שלא נחויב בהשתתפות ב'ימי עיון' אלו.

"וכך כותב הרבי באיגרת מתאריך כ"ח טבת ה'תשט"ז: "**בנוגע להשתתפות בימי עיון – יש להשתמט מזה בכל התחבולות אם רק אפשרי – אבל באופן דיפלומטי, און ניט איבערציען די סטרונע** [= לא למתוח את החבל] **בדיבורים חריפים, וגם לא לאמר שהוא גזירה מעבר לים. והרי צ"ל מובן וגם פשוט שאין השקפת מורי חב"ד כהשקפת הפוהמ"ז ואפילו המזרחי, שב"כ שלהם מנהלי 'ימים' אלו. וגם אין זה מתפקידם להכנס עמהם בויכוחים עד"ז".

להתגבר על הקשיים

ר' **יצחק גאנזבורג** מוסיף ומספר:

"הרבי התייחס גם למצבה הכללי של הנהלת הרשת, שאנחנו הצענו להוסיף עוד חברים להנהלת הרשת, כדי להקל מעלינו את עומס העבודה, אולם הרבי לא קיבל זאת, וכתב: "**וגם אין נצרך לספח אנשים חדשים בההנהלה בקביעות, כיוון שבטח כל אנ"ש יסייעו מזמן לזמן בהנצרך להם לעבודתם. ולעבודה קבועה מספיקים חברי ההנהלה דעתה. ובלבד שלא להתנהג ע"פ הקלוגינקען.**

"**ובמילא, בהנוגע אליו בפרט, הנה יש בידו לפעול גדולות בעניני הרשת, כיוון שהוא נייטרלי בין הצדדים השונים שיש שם, ובמילא יכול לפעול בנקל יותר גם בהחילוק של התפקידים השונים באופן שתמנע האפשריות לחיכוחים**".

ומסיים הרבי את איגרת קודשו: "**וכיוון שראיתי כמה מופתים מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, תקותי חזקה שאף שחברי ההנהלה הם בעלי בחירה וגם נוגעים בדבר, הנה תקויים בהם ההבטחה והציווי דבחרת בחיים, שזה יביא ג"כ תוספת ברכה והצלחה בעניניהם הפרטים**".

"כחודש אחר כך כתב הרבי מכתב דומה לזוגתי, במענה למכתבה שבו

כתבה כי מפאת עבודתי הרבה ברשת – אין לי זמן להתמסר לחינוך הילדים... הרבי מתבטא שם בביטויים מאוד מיוחדים, והוא מבקש ממנה גם לפרסם את המכתב. לכן אני רואה חשיבות מיוחדת להביא כאן את העתק המכתב:

"בזמננו זה, אשר לאחרי זמן ההשמדות ר"ל ול"ע, ובדור דעקבתא דמשיחא, אשר כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הנה זה – מלך המשיח – עומד אחר כתלינו ואינו מחכה אלא לסיום העבודה המוטלת על דורנו, שהיא קלה, לפ"ע, מעבודת הדורות שקדמונו, הרי על כל אחד ואחת לקיים הנאמר בכתוב החלש יאמר גיבור אני. ובהחלטה בתוקף בזה – מוציא גם הכוחות הנעלמים שלו בגילוי, ובמילא יכול לפעול כמה פעמים ככה, מאשר אם הי' זה בזמן הרגיל ובתנאים רגילים.

"ובפרט כשהמדובר הוא בתמים ומגזע אנ"ש, ואשר גם זוגתו – העזר שלו – היא גם כן בת חסיד וקבלה חינוך חסידותי, שאז ברור הדבר שאין הדבר תלוי אלא בהחלטתם בתוקף הראוי, ולא רק החלטה ברגע דהתעוררות או בעת התועדות, אלא החלטה ע"מ להביאה ומביאים אותה בפועל בחיי היום יומים, ואז לא נפלאת היא, שיקויים בכאו"א מאתנו מעין פתגם הבעש"ט, שאמר אשר כל אחד מבני ובנות ישראל יכול לעבור את הים על מטפחת אם רק היה מאמין באמונה פשוטה, והאריכות אך למותר".

מאיגרות אלו ניתן ללמוד על החשיבות העצומה שייחס הרבי לפעילות במסגרת ה'רשת'.

מקבל עליו עול הניהול

בקיץ תשי"א הורה הרבי להקים את 'רשת אהלי יוסף יצחק'. מכתבו של הרבי הגיע אז למשרדי צעירי אגודת חב"ד, אך החסידים לא תפסו את עומק רצונו של הרבי כפי הראוי. החסידים פשוט לא ידעו איך 'לאכול' את כל העניין הזה.

מי שנכנסו בעובי הקורה היו הרב מאיר בליזי'נסקי מרמת גן, והרב זושא וילימובסקי. הם החלו לחפש אדם שייטול על עצמו את הניהול והאחריות ל'רשת', ובעיקר שיהיה עקבי בעניין. הם מצאו את הרב חנזין כמתאים ומוכשר לכך, והוא אכן ניאות לקבל עליו את עול הניהול והחל לפעול בהקמת

בתי הספר.

היה זה זמן קצר לאחר פטירתה של רעייתו. הרבי הטיל עליו את משימת ניהול רשת מוסדות החינוך, ואמר לו שהוא צריך 'לאחוז' ברשת. רבי דוד כחסיד עם ביטול מופלא, קיבל את ההוראה בצייתנות ומני אז התמסר כל כולו לבתי הספר החדשים.

הוא קיבל עליו את המשימה לנהל את 'רשת אהלי יוסף יצחק' על כל המשתמע מכך: להקים בתי ספר, לדאוג לאישורים ממשרדי הממשלה, להשיג תקציבים מהרשויות המקומיות, להסדיר תקנים, לגייס מורים, ולנהל את כל הצד הפיננסי של הרשת.

עת לעשות לה'

במקביל לעבודתו זאת, השקיע מאמץ גדול להגביר את הרישום לבתי הספר של ה'רשת', בידיעה שכל ילד שייכנס לעולמה של יהדות, הוא בגדר הצלת עולם מלא.

הרב חנזין והרב יוסף וויינברג מארה"ב, בפגישתם עם שר החינוך מר זלמן שז"ר

הרב חנזין עם חלק מחברי הנהלת הרשת. מימין לשמאל: הרב זושא וילימובסקי, הרב מאיר בליז'ינסקי, הרב רפאל כהן, הרב חנזין, הרב אלכסנדר בן-נון

הגאון הרב **מיכאל הלפרין**, חבר בית דין רבני חב"ד, מספר כי הוא זוכר את הרב חנזין מגיע לראשי הישיבה בלוד ומבקש מהם אישור להוציא בחורים מהסדרים בשעות הערב לרישום ילדים בנמקו כי "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

"להנהלה היה קשה לוותר לבחורים על סדרי הישיבה, אבל הרב חנזין תמיד ניצח בטענותיו והצליח להוציא את הבחורים, ואני בתוכם, לרישום שהיה ממש הצלת נפשות".

יוצא לשטח

הגר"ד חנזין ריכז סביבו בחורים ואברכים צעירים וביחד היו נוסעים לערים הרחוקות במטרה לבנות את התשתית לבתי הספר הללו. בשנים הראשונות שלאחר פטירת רעייתו, היה משאיר את ילדיו בבית, ונוסע לערים השונות, שם הקים בתי ספר. הוא אישית היה עובר מבית לבית וקורא

להורים לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך על טהרת הקודש.

מסירותו לניהול ה'רשת' וקיומה, לא ידעה גבולות, כפי שמספר שוב הרב יצחק גאנזבורג, ששימש אז כמזכיר ה'רשת':

"תמיד התפעלתי ממידת המסירות של הרב חנזין לענייניו של הרבי באופן שלא מצאתי לה אח ורע. באותן שנים הוא היה אלמן מטופל בחמישה ילדים קטנים, ובכל זאת התמסר כל כולו לניהול ה'רשת', כאשר ענייניו של הרבי ומימוש רצונו הק' עומדים בראש סדר העדיפויות שלו.

"זכורני שכאשר הייתה מתקיימת אספת הנהלה – שבדרך כלל נמשכה עד לשעות המאוחרות של הלילה – הוא היה מביא את ילדיו לביתי או לבית הוריי, שם היו ילדיו משחקים עד לסיום האספה..."

התמודדות כפולה

בנו, ר' **מנחם חנזין** שי' מתאר את שהיה קורה בבית כאשר אביו ע"ה היה נוסע לאספות הנהלה:

"במשך 25 שנים אבא ניהל בפועל את ה'רשת'. בשנים הראשונות עוד היינו ילדים קטנים, ואבא היה נוסע לאסיפות הנהלה שהתקיימו בדרך כלל בשעות הלילה (כיוון שבשעות היום היה עסוק במשרדי הרבנות). לנו היה קשה מאוד. אני זוכר את עצמי נרדם מתוך ציפייה לפגוש את אבא (כשכל אחיי כבר ישנים) וקם בבוקר כשאבא כבר לא היה בבית... מדי פעם הייתי נשאר בבית עם חלק מאחיי הקטנים, בעוד האחרים נוסעים עם אבא. יש לזכור שבאותן שנים לא היו כמעט מכוניות פרטיות, והתחבורה ממקום למקום הייתה דלה, אטית וקשה ונמשכה שעות ארוכות.

"זכור לי שפעם אבא ביקש לנסוע לביתו של מועמד לתפקיד ניהול בית ספר. אבא ביקש לשכנע אותו לקבל את המשרה. הילדים הקטנים התעקשו לנסוע עמו, ולבסוף לא הייתה לו ברירה והם נסעו עם אבא, ושיחקו בבית של אותו מועמד... לפעמים פשוט נרדמנו ברכב שהסיע אותנו, עד שאבא היה מסיים את ענייניו וחוזר עמנו הביתה.

"אצל אבא זה היה פשוט שצריך לחזק את החינוך הכשר. באותם ימים

ידעו כולם כי זה נוגע בנפשות ממש. אבא התגבר על הקשיים האדירים, לאור עידודיו והמרצותיו הבלתי פוסקים של הרבי.

"באחת היחידויות אבא שטח בפני הרבי את בעיותיו – בכך שהוא מתקשה לחנך את ילדיו, כיוון שהוא עסוק למעלה מהראש בניהול הרשת ובמשרת הרבנות בפתח תקווה. הרבי לא הניח לו לפרוש, והבטיח לו "זיי וועלן זיין ערליכע יידן" [= הם יהיו יהודים יראי שמים].

הגאון הרב **יעקב כץ**, ראש הישיבה הגדולה "תומכי תמימים" בכפר חב"ד, נזכר כי בתקופת ייסוד הרשת ביקר פעם בביתו של הרב חנזין לרגל בעיה שהתעוררה עם בית הספר בכפר סבא. היה צורך דחוף לנסוע לשם ולהיפגש עם המפקח, והרב כץ נתבקש בו במקום להישאר שם במשך הלילה עם חבר נוסף כדי לשמור על הילדים...

ידע "להזיז קירות"

ר' **אורי בן שחר** מכפר חב"ד, שניהל את בית הספר ביפו בתקופה הראשונה לייסוד הרשת, צבר שעות לא מעטות במחיצת הרב חנזין:

"את הרב חנזין הכרתי כבר בהיותי נער בישיבת חב"ד בתל אביב, אך 'גיליתי' אותו שוב בשנת תשי"א, כשהקימו את הרשת. עבדתי אז במחנה התורתי חבר הפעילים. לאחר שייסדו את הרשת, פנו גם אלי וביקשו שאקח תפקיד ניהולי, וזאת כיוון שבשנת תש"י הייתי מורה במשך שנה בראשון לציון, ובשביל התנאים שהיו באותם ימים, זה היה נחשב לוותק מרשים...

"לאחר היסוסים קיבלתי עלי את תפקיד מנהל בית ספר חב"ד ביפו. בתחילה זה היה חצי משרה, אבל עד מהרה העבודה שאבה אותי לאורך זמן מלא.

"הייתה זו תקופה קשה מאוד בחיי ה'רשת'. נפתחו אז ארבעה בתי ספר בבת אחת: בכפר סבא, ביפו, במנחת ובזרנוגה. כדי להקים את כל זה, היה צריך "להזיז קירות" של ביורוקרטיה, ולשם כך שלחו את הרב חנזין. בכשרונו הרב ידע לפתוח דלתות במקום שאף אחד לא יכול היה לעשות זאת. אנשים שעמם היה בקשר במשרד החינוך, פקידים בכירים וזוטרים, בעיקר במנהל החינוך הדתי, היו מקשיבים לו".

הרב חנזין נואם בטקס חנוכת הבית של בית ספר חב"ד ביפו המורחב
שני משמאל: הרב אורי בן שחר

הקדיש את כל חייו בעבור הרשת

מוסיף ומספר ר' **אורי בן שחר** שי':

"אחת לחודש הייתי צריך לנסוע אל הרב חנזין כדי לקבל משכורות בעבור מורי בית הספר. הנסיעה לפתח תקווה באותם ימים לא הייתה קלה ומהירה כמו היום; מתחנת האוטובוס היה צריך ללכת הרבה עד לביתו. הייתי יושב אצלו שעות ארוכות בזמן שהיה עורך את החישובים והרשימות, רושם את הצ'קים ומכין את המשכורות. ראיתי שלא קל לו, ובפרט שכל העת היו ילדיו מסתובבים מסביב.

"מלבד זאת הוא ערך נסיעות שנמשכו לעתים על פני ימים ארוכים, בעיקר בימי החופש, בעיצומן של ההכנות לקראת פתיחת שנת הלימודים. לעתים היה עוזב את הבית ונוסע למשרדים השונים בירושלים ו'מבלה' שם ימים ארוכים עד שהשיג משהו – וכל זה במקביל לתפקידו ברבנות בפתח תקווה.

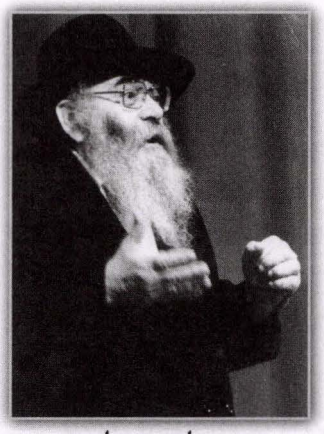
"כשאני חושב על זה היום, אני רואה עד כמה היהודי הזה הקדיש את כל חייו, כפשוטו, בעבור העניינים של הרבי. הוא עזב את כל ענייני הבית והתמסר לענייני הרשת. כבר שמענו רבות על 'מסירות נפש', וזו הייתה דוגמה נאותה".

"תמיד דיבר בנחת וברכות, יחד עם תקיפות"

חבר הנהלת ה'רשת' הרב **זלמן אבלסקי** (כיום רבה הראשי של מולדביה) מתאר את דרכי פעולתו של הרב חנזין:

"את עבודתו של הרב חנזין ראיתי מקרוב ומזוויות שונות. הייתי חבר הנהלה מחד גיסא, ומנהל בתי הספר ביפו, בזרנוגה, בכפר סבא ובקריית גת מאידך גיסא. אני זוכר את הרב חנזין מסור לרבי בתכלית המסירות. כשהרבי הורה לעשות משהו, הוא לא שאל שאלות ולא זרק את יישום ההוראה על אי־מי מחברי ההנהלה. הוא עצמו נסע לכל מקום כדי לראות כיצד לבצע את הוראות הרבי על הצד הטוב ביותר.

"ככלל הוא מעולם לא 'ויתר' על שום משימה. כשלא היה מי שיעשה פעולה כלשהי, הוא עצמו עשאה, נסע וסידר הכול מבלי להתלונן כנגד איש,

הרב זלמן אבלסקי

זאת למרות שהיה בתפקיד הנכבד של יו"ר ההנהלה. הרשת הייתה נטל כבד ביותר: המצב הכספי היה קשה, לא היו תקנים, ובמקביל לעבודה סיזיפית עם מנהלים ומורים, נערכו מאבקים לא פשוטים עם גורמי השלטון. ובכל זאת הרב חנזין כדרכו תמיד דיבר בנחת וברכות, יחד עם תקיפות. מעולם – באמת מעולם – לא ראיתי אותו רוגז או כועס על איש. לא ייפלא שהכול העריכו את עבודתו החשובה כל כך".

ענייני הרשת – קודש

הרב גלוכובסקי

מספר הרב **מנחם מענדל גלוכובסקי**, סגן מזכיר בית דין רבני חב"ד וחבר הנהלת הרשת:

"ענייני הרשת היו אצל הרב חנזין יקרים מכל יקר. אסיפות ההנהלה, היו אצלו בבחינת קודש. הוא היה מדייק לבוא בזמן, ובכל מהלך האסיפה היה יושב בכובד ראש; כך נהג גם בשנים שבהן חש חולשה. במובן מסוים הייתי אומר שהרשת הייתה אצלו במעלה גם מעל ענייני בית הדין, כי הדבר היה קרוב ללבו. הכרתי אותו בשנים שכבר היו מנהלים אחרים שניהלו בפועל את הרשת, אך עדיין ראיתי את ההתמסרות העצומה שלו אליה".

"יצמחו לי שערות על כף היד אם יהיה כאן בית ספר"

על עצמו מעולם כמעט לא היה מספר. לעתים, במצבי קושי מסוימים, היה מזכיר ומספר על השנים הראשונות של הרשת, ומתאר את הקשיים והבעיות שנוצרו.

פעם אחת סיפר על הקמתו של בית הספר בכפר סבא. כאשר הוקם בית

בית ספר חב"ד בכפר סבא

הספר, אמר ראש העיר מר מרדכי סורקיס, איש מפא"י, כי יצמחו לו שערות על כף היד אם יקום בית ספר חב"ד בעירו. הלה עשה כל מאמץ כדי להכשיל את הקמת בית הספר.

כשדיווחו על כך לרבי, הורה הרבי להיכנס אליו ולהסביר לו ש"באמת הוא ידיד של חב"ד, וסגנון דיבור מעין זה לא מתאים לו..."

הרב חנזין הסביר, כי הרבי לא רק שלא רצה להילחם עם יהודים, אלא רצה להרים אותם לדרגה אחת גבוהה יותר. הרב חנזין אכן הלך ללשכתו של ראש העיר ודיבר איתו ברוח הדברים הללו, ואלו התיישבו על לבו. מאז הפך לידיד גדול של חב"ד, ותומך מובהק של בית הספר.

צדקה מופלגת

מספר הרב **לייב זלמנוב** מבני ברק:

"בשנת תשי"ד ייסד הרבי את קופת 'קרן השנה', ועניינה היה – כפי שהרבי הגדיר אז – שכיוון שחייבים לתת צדקה, אז נותנים צדקה בעבור כל ימות השנה, כל אחד כפי ערכו, בסכום השווה למניין ימות השנה.

"בתקופה הראשונה, אבי ז"ל היה ממונה על אסיפת הכסף, אך לאחר פטירתו בשנת תשט"ז, המשכתי אני בתפקיד.

"היו חסידים שנתנו כספי תרומה רבים עד שהייתי משתומם. חסיד כמו

ר' פאלע כהן, שהיה יהודי עני ומרוד שבקושי חי מהמלמדות שלו, והיו לו חובות עד מעל הראש, אף על פי כן נתן סכומים יפים עד שרק הגביר ר' שמערל גוראריה היה יכול להתמודד עמו...

"הרב דוד חנזין היה גם הוא מגיע בקביעות ונותן בידי כסף לצדקה. הסכומים שנתן היו גדולים משל כולם.

"לאחר שקיבלתי הוראה מפורשת מהרבי, הייתי מעביר את כל הכסף לקופת הרשת, לידיו של הרב חנזין, כאשר במקביל הייתי שולח לרבי את רשימת שמות התורמים לצד סכומי הכסף".

שני תיקים שהכילו את ה'רשת'

סיפר ר' **משה בלוי** מבני ברק, כי את הרשת ניהלו בפועל הרב חנזין ולצדו ר' זושא הפרטיזן. הוא זוכר עדיין את המשרד הרשמי שהיה ברחוב הרב קוק בתל־אביב. המשרד הזה הכיל ספסל, שולחן, טלפון ישן ושני תיקים שהכילו את כל ענייני הרשת...

הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום** מוסיף, כי בתקופה הראשונה כלל לא היה משרד מסודר, ופעמים רבות העבודה המשרדית היתה נעשית על ברכיו תוך כדי נסיעה...

מסור בלב ונפש

הרשת הייתה בראש מעייניו. כל כולו היה מסור לענייניה. הוא גם טרח ועשה רבות מעבר לתפקידיו הרשמיים.

למרות מעמדו ותפקידיו הציבוריים, כאשר היה צורך לנסוע למשרדי הממשלה בירושלים להשיג תקציבים ותקנים בעבור הרשת, לא נסע כמו מנהלים רבים אחרים, עם פמליית עוזרים, אלא עשה הכול בצניעות ובחסכנות. לירושלים היה מגיע לבדו באוטובוסים וכך גם למשרדי הממשלה.

כשהרבי ביקש ממנו להעביר מסרים לאחד המורים או להתעסק בעניינים ספציפיים הנוגעים לאחד ממוסדות הרשת, לא הסתפק בשיחת טלפון או

כינוס לתלמידי הרשת לקראת יו"ד שבט

בשליחת שליח – הוא עצמו היה טורח ונוסע למקום ועושה את השליחות נאמנה.

הרב זלמן אבלסקי, שהיה מנהל בית ספר וחבר הנהלת הרשת, מספר כי היו מקרים שהרב חנזין הגיע לבית ספר עם פתיחת שנת הלימודים, וכשראה ששורר אי־סדר, החל לסייע בכול, אפילו בהעברת כיסאות ושולחנות מכיתה לכיתה...

כשהגיעו הדברים לידיעתו של הרבי, הורה לו כי יחדל לעשות מה שאחרים יכולים לעשות...

כזה היה: נתן את לבו, נפשו ונשמתו לחינוכם הטהור של ילדי ישראל.

לילות לבנים

הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום** שימש שנים רבות כיד ימינו של הרב חנזין בענייני הרשת, זאת מלבד תפקידו כמנהל בית ספר:

"הפגישה הראשונה שלי עם הרב חנזין היתה בתקופה שלפני פתיחת שנת הלימודים תשי"א. לימדתי אז כתבה בבית הספר של החינוך העצמאי,

כשבאמצע השיעור הגיע אלי הרב חנזין עם כמה אנשים נוספים, והציעו לי להשתלב בעבודת ה'רשת'. הם חיפשו מישהו עם נסיון בחינוך ובניהול; בעיקרון היה צריך לקחת את כל פרוייקט ה'רשת' בידיים ולקדם אותו הלאה.

"בסופו של דבר קיבלתי על עצמי את התפקיד, ומאז הייתי שוהה עם הרב חנזין הרבה מאד ימים ולילות. היינו יושבים על עניינים שונים של הרשת ודנים, בעיקר בנושאים בהם לא ידעתי מה לעשות ואיך להחליט. היתה לי אחריות לנושאים שונים שבחלקם טעות בשיקול דעת יכולה היתה לגרום לתוצאות הרסניות.

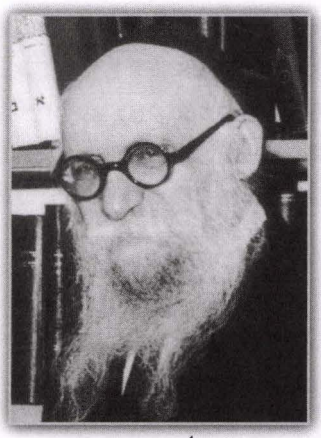
"במשך תקופה הייתי נמצא אצלו שלוש לילות בשבוע, א,ג,ה, עד אור הבוקר. היה חשוב לו שכל דבר ייעשה כחוק, כדי שלא יהיה פתח או סיבה למי שירצה לקלקל את עבודת הרשת. כך היה יושב וכותב מכתבים (מכונות כתיבה עוד לא היו כל כך מצויות, וכל שכן לא מחשבים...) לאנשים ולגופים רשמיים שונים.

"אני בעצמי עבדתי אתו באותה תקופה. סדר זה נמשך כשנה וחצי, כשהייתי יושב עמו כל הלילה. בבוקר היינו הולכים למקווה, ואני הייתי עייף מאוד, אך הרב חנזין רק התחיל את סדר יומו, כיוון שלאחר התפילה היה הולך לעבודתו ברבנות.

"מתי היה אוכל ארוחת בוקר? לפעמים היה נדמה לי שהוא אוכל את ארוחת הבוקר של אתמול..."

מסירות בחצות הלילה

הרב חנזין היה מרבה לכתת רגליו למשרד החינוך בירושלים, שם בעקשנות היה משיג אישורים לאותם מוסדות חינוך. לעתים קרובות היה נאלץ להיאבק בנחרצות בסירובם של פקידים לאשר תקציבים או תקנים, או אישורים שונים, מחמת עינם הצרה בחינוך היהודי המסורתי. אך להיאבק מעולם לא נרתע. היה מסוגל לנסוע באמצע הלילה לביתו של פקיד מסוים ולחכות עד שהלה יצא מהבית עם אור הבוקר, אז דיבר אתו אישית על חשיבות הצלת נפשות של ילדי ישראל – ומי היה יכול היה להתנגד לדברי האמת של הגר"ד חנזין?!

הרב שלמה יוסף זוין

פעם אחת נקראה אסיפה לביתו של הרב חנזין ברחוב הרב קוק 9 בעניין דחוף הנוגע לרשת. הגיעו הרב מאיר בליז'ינסקי, הרב אברהם פריז, הרב אהרן מרדכי זילברשטרום, ועוד. האסיפה נקבעה לשעת ערב.

על הפרק היה נושא מסוים, והוחלט שיש צורך לפנות לשר החינוך בעצמו באותם ימים, מר בן ציון דינור. איך יגיעו אליו? הועלה רעיון לפנות אל הגאון הרב שלמה יוסף זוין מירושלים שהייתה לו היכרות אישית עמו עוד מימי רוסיה.

השעה הייתה כבר 1 לאחר חצות הלילה, והרב חנזין אמר לנוכחים שצריך לנסוע כעת לרב זוין. עוד בטרם קלטו הנוכחים את הרצינות שבדברים, הוא כבר לבש את מעילו, וכולם יצאו אחריו לתחנת המוניות 'המקדים' בפתח תקווה (היחידה שהייתה אז בעיר), לקחו מונית ונסעו לירושלים. באותם ימים הכבישים לא היו כמו היום, והנסיעה ארכה זמן ממושך.

בהגיעם לירושלים אמר הרב חנזין לרב זילברשטרום, הצעיר שבחבורה, כי לפני שבאים לרב זוין בשעה כזו, צריך להודיעו קודם לכן בטלפון, ולוודא שאפשר להיכנס.

בימים ההם למצוא טלפון באמצע הלילה, היה דבר קשה ביותר. כולם נסעו אפוא עד רחוב הנביאים פינת שטראוס, שם היה בית מלון "סאן־רמו" בו מצויים בו תיירים, באומרו כי "כאן צריך להיות טלפון".

הרב חנזין הדריך את הרב זילברשטרום איך להתקשר: לאחר שניים, מקסימום שלושה צלצולים, יש לנתק, באמרו כי כמו שאני משער הוא יושב על הגמרא ולא הלך לישון. אבל אם לא ירימו את הטלפון אחרי שלושה צלצולים, סימן שבני הבית ישנים ואין צורך להעירם.

הרב זילברשטרום עשה כן, וכבר בצלצול הראשון הרים הרב זוין את הטלפון ואמר: "כן". הרב זילברשטרום הציג את עצמו וסיפר שהגיעה משלחת של הנהלת הרשת שמעוניינת להתקבל אצל כבודו להתייעצות דחופה בענייני הרשת. הרב זוין נענה בו במקום שיכולים להגיע לביתו ברחוב צפניה 35...

מיד כשנכנסו ראו על השולחן ספרים רבים שהיו פתוחים, והרב זוין עסק בהם. הוא הזדרז, ניגש למטבח וחזר עם כיבוד לאורחי הלילה הלא־צפויים. לאחר שהתיישב שאל במה מדובר, והרב חנזין הציג בפניו את העניין. התפתח דיון וכל אחד הביע את דעתו, ולבסוף הרב זוין סיכם את הפגישה בהבטיחו לפעול אצל שר החינוך, וכך נסתיימה הפגישה הלילית.

חברי הפמליה כולם חזרו עוד באותו לילה לפתח תקווה, כדי לנסות ולהספיק לישון מעט לפני עלות השחר.

קשרים במקומות הנכונים

עם זאת הצליח הרב חנזין לרקום מסכת קשרים חמים עם הנהלת משרד החינוך, מפקחים ומנהלים, כפי שזוכר הבן הרב מנחם חנזין, שלעתים היו מפקחים ממשרד החינוך מבקרים בביתם בימי חול המועד – לא ביקור של עבודה, אלא ביקור חג. "הם פשוט נהנו לשבת במחיצת אבא ולשוחח..."

על קירוב הדעת בינו לבין בכירים במשרד, ניתן ללמוד מהסיפור שסיפר הרב חנזין בעצמו, כי בהיותו פעם במשרד החינוך בירושלים, סיפר לו אחד מבכירי המשרד, שכאשר שר החינוך מר בן ציון דינור חזר מארה"ב, אסף את בכירי המשרד למפגש דיווח מהנסיעה. במהלך הפגישה סיפר להם שביקר אצל הרבי ביחידות והרבי תבע ממנו על אודות החינוך שאינו ברוח ישראל סבא. והוא (בחוצפתו) השיב לרבי "הלא ככל הגויים בית ישראל..."

הרבי ענה לו מיד מיניה וביה: "הלוואי, הלוואי. כל הגויים מחפשים לחזור לשורשים שלהם, הלוואי כך ינהגו גם בית ישראל".

וסיים שר החינוך: "זו הייתה תשובה נהדרת".

כשהרב חנזין סיפר על כך, הוסיף והסביר כי שר החינוך חשב בוודאי שהרבי יתקנו על פי המשך לשון הנביא יחזקאל "והעולה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגויים וגו'..." אך הרבי בחר להשיב לו דווקא באותה מטבע לשון...

התמסרות ללא לאות

מוסיף ומספר הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום** שי':

"לילות רבים הייתי יושב עם הרב חנזין ועובד לצדו. עליו לא ראיתי כלל אותות עייפות. אולם כשהיה מבחין שאני עייף, היה אומר לי שאם אמשיך לעבוד, אני עלול לעשות טעויות (ומכך נזהר ביותר כדי לא לתת עילה לפקידי הממשלה לפסול בקשות תמיכה וכדומה) והציע לי לישון.

"כמה פעמים נשארתי לישון בביתו, בחדר שממול לחדרו, וזכיתי לשמוע אותו אומר קריאת שמע על המיטה. בדרך כלל הוא היה מקפיד לסגור את הדלת קודם לכן, אולם פעם אחת בחפזונו שכח לסגור את הדלת, ואז שמעתי אותו בבירור אומר קריאת שמע. זו היתה קריאת שמע של עובד ה' גדול; 'עובד' חסידי בכל רמ"ח אבריו. כל מילה שאמר היתה מדודה ושקולה, בניגון חרישי ובדבקות גדולה. בחיים שלי עוד לא שמעתי קריאת שמע שכזו..."

הרבי התפלא ומכשיר הטלפון הותקן

על פרט אחד מני רבים, המעיד על הקשיים העצומים שניצבו לפני הרב חנזין בהנהלת הרשת, תעיד העובדה, כי בביתו לא היה מכשיר טלפון, ומדי לילה היה נאלץ לכתת רגליו מרחק רב עד לטלפון הציבורי שעמד ברחוב סלור פינת הברון הירש.

הרב חנזין (שני מימין) באחד מכינוסי הרשת

כאשר מזכיר ה'רשת', הרב יצחק גאנזבורג שהה אצל הרבי בחודש תשרי תשי"ח, נכנס

ליחידות ותיאר את עבודת הנהלת הרשת. מתוך דבריו הבין הרבי כי הרב חנזין מנהל את הרשת ללא טלפון בביתו. הרבי אמר בהשתאות ובתמיהה רבתי: "הרב חנזין האט ניט קיין טלפון?" (לרב חנזין אין טלפון?)

הרב גאנזבורג הבין היטב את הרמז, ובאסיפה הקרובה של הנהלת ה'רשת' הוחלט להתקין בביתו מכשיר טלפון, שהיה באותם ימים נדיר ויקר המציאות...

השמחה של הרב

מנהלים ומורים, וכן פעילים שעבדו ב'רשת', מעידים כי כל כיתה חדשה שנפתחה, וכל ילד שהצליחו להעביר מבית ספר חילוני לבית ספר חרדי, הפכו את יומו של הגר"ד ליום חג אמיתי.

הוא לא הסתפק בבניית מוסדות בלבד, אלא גם הקפיד מאוד על ביצור חומות החינוך והצניעות. כל עובדי הרשת ידעו שהרב חנזין לא מתפשר על פסיק בהלכה, ויהפוך עולמות אם יראה שאין נוהגים כראוי.

עבודה אמתית, מתוך הלב

מספר ר' **אורי בן שחר** שי':

"כבר סיפרתי שהרב חנזין בכשרונו ידע "להזיז קירות" במשרד החינוך. הוא הצליח להזיז דברים שלא ייאמנו, רק כיוון שהיה עקבי; אנשים הכירו בו כי הוא עושה דברים מתוך הלב, באמת לאמתה.

"זכורני שכל שנה, עם פתיחת שנת הלימודים, היו צריכים פקידי משרד החינוך לאשר את התקנים, המבנים, ובעצם כל מה שהיה קשור לפתיחת שנת הלימודים.

"משום מה, הרב חנזין היה מגיע תמיד למשרדו של מנהל אגף החינוך הדתי מר יוסף גולדשמיד ביום 31 באוגוסט לאחר השעה שתיים בצהריים, שעות ספורות לפני פתיחת שנת הלימודים, ומבקש שיאשרו לו לפתוח למחרת את בתי הספר! אינני יודע אם זו הייתה שיטה או שאילוצי העבודה

הם אלו שהכתיבו לו להגיע ברגע האחרון. מכל מקום, מנהל האגף לחינוך הדתי היה אומר לו בתדהמה: 'הרב חנזין, עכשיו אתה בא? שעות ספורות לפני פתיחת שנת הלימודים?'

"אבל בסופו של דבר תמיד היו מאשרים לו את מה שביקש, כיוון שראו בו איש אמת, שאין לו מאום בשביל עצמו, אלא עושה הכל בשביל העניין האמתי. אמת פנימית זו שקרנה מתוכו, שבתה את לבם הפקידים והשפיעה עליהם".

מכתת רגליו

מדי פעם היה הרב חנזין יוצא לערוך ביקורים בבתי הספר השונים ברחבי הארץ. הוא היה מגיע לראות מקרוב כיצד העניינים מתנהלים; או שלעתים היה מגיע ללוות משלחות ואישים נכבדים שהגיעו מחו"ל.

מספר ר' **אורי בן שחר**: "בשנת תשי"ח נשלחתי לתפקיד הוראה בבית הספר שהיה במושב ברוש שבדרום. פעמים אחדות במשך שנת הלימודים, היה הרב חנזין מגיע לבקר אצלנו. נסיעה לברוש באותם ימים, היה כמו לנסוע לקצה העולם. היה צריך לנסוע שעות רבות באוטובוס מקרטע, ואחר כך לצעוד עוד זמן רב מתחנת האוטובוס שבכביש הראשי ועד לבית הספר בלב המושב.

"קשה לי לתאר אדם מופלא שכזה. עוד לא ראיתי אדם שכל כולו היה נתון לרבי בלי סייג, כפי שהיה הרב חנזין".

הרבי לרב חנזין: הקביעות שלך בבתי הספר

מספר הגאון הרב **מנחם מענדל גלוכובסקי**, רבה של קהילת חב"ד ברחובות וחבר הנהלת הרשת:

"מדי פעם היינו נוסעים לבקר בבתי הספר של הרשת כדי לעמוד מקרוב על הנעשה. פעם אחת נסענו, הרב חנזין, אני ור' מאיר פריימן, שהיה מנהל

ה'רשת', לבית הספר בגבעת עדה. בנסיעות אלו היינו בדרך כלל מתוועדים, והוא היה מספר לנו עניינים שונים.

"באותה נסיעה סיפר לנו: 'כשהייתי אצל הרבי בפעם הראשונה, הוזמנתי להתארח על שולחנו של הרבי בחג הסוכות, בסעודה שהתקיימה בסוכה של הרבי הריי"צ.

"במקום נכח יהודי מארץ ישראל ששאל את הרבי איך הוא צריך להתנהג בנוגע ליום טוב שני של גלויות. הרבי ענה 'יושב כאן רב מארץ ישראל וכדאי שהוא יפסוק'. חשבתי לעצמי, סיפר הרב חנזין, איך אוכל לפסוק לפני הרבי? שתקתי. אבל הרבי לא נתן לי מנוחה. כשראיתי שכך, אמרתי שהקביעות של חסידים היא כפי שזה אצל הרבי – כלומר, שיש לקיים יום טוב שני של גלויות.

"הרבי שמע זאת והגיב: 'הרי יש לך בתי ספר בארץ ישראל!'

"שאלתי את הרב חנזין" – מוסיף הרמ"מ גלוכובסקי לספר – "כיצד אתה מפרש את הדברים של הרבי? והוא השיב: 'לפי עניות דעתי הבנתי זאת כך: שאם אני חשבתי שהקביעות שלי כחסיד זה היכן שהרבי נמצא, הרי הרבי רוצה לומר – אם נתתי לך בתי ספר בארץ ישראל, הרי אני נמצא בשבילך שם, בבתי הספר, וקביעותך היא רק שם!'

"בהמשך הרב חנזין פיתח את הנושא והסביר, שחסיד צריך לדעת מה הרבי רוצה ממנו באמת; במקום שבו נמצאת שליחותו של החסיד, שם הרבי נמצא בשבילו. אמנם אפשר לשבת בשולחן אחד יחד עם הרבי, אבל עדיין להיות במרחק של אלפי ק"מ ממנו, וכן להפך...

"זו הייתה שיחה מאלפת ביותר", מסכם הרמ"מ גלוכובסקי, "למדתי ממנה שמקומו של הרב חנזין בעולם היה בבתי הספר של הרשת!"

כושר שכנוע

הרב חנזין ניחן בכשרון שכנוע מיוחד, אותו ניצל גם לענייני הרשת.

באותן שנים של ראשית החינוך החב"די בארץ הקודש, היה מחסור במורים ובמנהלים עם רקע מקצועי שהיו גם שומרי תורה ומצוות. חברי

הנהלת הרשת עשו לילות כימים כדי לשכנע חסידים בעלי כישורים מתאימים לקבל עליהם תפקידים בתחום החינוך במסגרת הרשת.

כאשר ראה אי־מי שמתאים לתפקיד, היה פונה אליו ומפציר בו שיקבל עליו את התפקיד. לעתים היה צורך לשכנע, ואפילו לכפות את דעתו עליו עד שהלה ניאות ליטול עליו את התפקיד.

מספר הרב **מנחם מענדל גלוכובסקי**, חבר הנהלת הרשת:

"לעתים היו צריכים להכניס כוחות חדשים. פעם פנה אלי ורצה שאכנס להיות חבר בהנהלה באמרו כי צריך בהנהלה רב נוסף. היססתי ומכיון שהבין שהדבר חשוב, לא היסס מלבקש שוב ושוב.

"כך היה פעם עם אחד מאנ"ש בו ראה מועמד מתאים להיכנס לתפקיד בכיר ברשת. הלה התחמק מליטול עליו את העול הכבד, וכיוון שהלה היה חשוך ילדים שנים רבות, אמר לו הרב חנזין שמי שעובד ברשת, הקב"ה יברך אותו בזרעא חיא וקיימא!

"דיבורים מעין אלו היו בניגוד גמור לטבעו, אך הוא עשה גם דברים מופרכים מטבעו, העיקר כדי לעשות את המקסימום למען הרשת".

עבודת צוות הומוגנית

הרב חנזין נשא רשמית בתפקיד יושב ראש הרשת. הוא עסק בתפקיד הרשמי כמחצית יובל שנים, כאשר בענייני הרשת עסק כיובל שנים. ברבות השנים התחלפו המזכירים והמנכ"לים השונים, והוא נשאר בראש המערכה, מסור ונתון בלב ונפש.

אנשי הצוות שעבדו עמו, היו עמו תמיד באחדות דעים. "הוא הקרין נינוחות וסבלנות", אומר הרב יצחק גאנזבורג, "מעולם לא היו מריבות או חיכוכים, דברים שקורים רבות במקומות עבודה".

"שום דבר לא קנה אותו"

הרב ישראל בוטמן

ר' **ישראל בוטמן**, מנכ"ל הרשת בשנים האחרונות, מספר על התרשמות ראשונית מהפעילות של הרב חנזין ברשת:

"במשך השנים נסעתי עם הרב כמה פעמים בענייני הרשת – אם זה לסיורים בבתי הספר או לפקוד את לשכותיהם של פקידים בכירים במשרד החינוך, שם כיבדוהו מאוד.

"במשך עבודתי ברשת הכרתי מקרוב את עבודתו של הרב חנזין. בשבילי הוא היה מהבודדים שהיה לו יחס אמיתי לדברים של הרבי. שום דבר אחר לא קנה אותו: לא כסף, לא כבוד, לא משרה או שררה. 'רשת אהלי יוסף יצחק' הייתה כבבת עינו. גם בשנים האחרונות, כששימשתי אני כמנכ"ל בפועל, הוא המשיך להשקיע כמות עצומה של אנרגיה בניהול הרשת. במשך כל השנים הקפיד להגיע לאסיפות והיה מעורה בכל מה שקורה על אף גילו המתקדם. הוא אף תרם סכומים נכבדים באופן קבוע, למרות שמצבו הכלכלי לא היה בכי טוב.

בהתנהגותו לימד אותי הרב חנזין פרק ביחס של חסידים לרבי. הוא שמר מכל משמר על מוסדות הרשת, וכשהיו שביקשו להשתלט על בתי ספר ולשייכם לרשת חינוכית אחרת, הפך עולמות כדי למנוע זאת".

הרב חנזין (שני משמאל) באחד מאירועי הרשת

מקפיד על הפרטים

מוסיף ומספר ר' **ישראל בוטמן** שי':

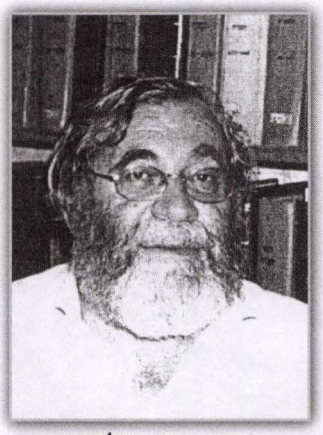
"בימים הראשונים שלי בהנהלת הרשת, הרב חנזין נסע אתי לבית הספר בגבעת עדה, שם קיבלה את פנינו המנהלת הרבנית פרלה וולוסוב. יחד עמה ערכנו סיור בכיתות בית הספר. כשהגענו לחדר המורות, שאל אותה הרב חנזין איפה נמצא חדר המורים? היא ענתה כי בבית ספר אין מורים ולכן גם אין חדר מורים.

"לאחר מכן הוא לקח אותי לצד ואמר לי: 'ר' ישראל, בבית הספר לומדים בנים, אבל אין מורים. תראה להביא לכאן מורים, ולסדר להם חדר מורים..."

כבוד והערכה למורי ישראל

על התבטאות מיוחדת שממנה ניכר יחסו המיוחד למורי ה'רשת', מספר מי שהיה מורה ברשת בשנות הכ"פים ר' **מרדכי אלפרט**:

"באחת האסיפות של המורים שאלתי־אמרתי באירוניה 'מה כבר יכול

ר' יהושפט אלפרט

להרוויח מלמד?' המצב של הרשת לא היה מזהיר, ואנו המורים התקשינו להתפרנס בכבוד. אמרתי זאת כי כאב לי באמת.

ציפיתי שיהיו תגובות, אבל ל'מנה' כזאת מהרב חנזין, באמת שלא חלמתי לקבל. הרב חנזין נעמד על מקומו וכשהוא מפנה אלי אצבע מאשימה אמר בכאב: 'איך אתה מדבר על 'מלמד'? אנחנו אומרים 'ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל'; הקדוש ברוך הוא הנו 'מלמד' בכבודו ובעצמו, אם כן כיצד אתה מעז לדבר על מלמדים?'...

"כולנו ראינו אז עד כמה כואב לו שמזלזלים בכבודם של המורים המלמדים תורה את ילדי ישראל".

13 שנה לצד הרב חנזין

ר' **יהושפט אלפרט**, אף הוא כיהן כמזכיר הרשת במשך שלוש עשרה שנה. הוא החליף בתפקיד את הרב יצחק גאנזבורג.

הערכה גדולה ועמוקה ביותר רוחש ר' יהושפט כלפי הרב חנזין. הוא, שצבר אלפי שעות עבודה במשרד ובמסעות בכל רחבי הארץ, היטיב להכיר מקרוב את הרב חנזין.

"במעטה החיצוני שלו הוא היה נראה תמים, קיצוני מאוד שלא סובל פשרות; כך היה מתנהג כשביקש להשיג תקציב, תקנים חדשים וכדומה. אבל פעמים רבות שמעתי אותו מנתח עניינים שונים לעומק, כשהוא זהיר בדבריו עד מאוד.

"הנה דוגמה אחת: פעם אחת היינו יחד אצל יו"ר המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך מר יעקב ניב ז"ל. מר ניב נחשב לאישיות מכובדת ובעל מהלכים במשרד החינוך. הייתה לו סימפטיה רבה לחב"ד. במהלך השיחה גלשנו לנושאים דתיים, כשמר ניב מביע את דעותיו האנטי־דתיות. תוך כדי שיחה אמר לו הרב חנזין: 'אתה יהודי טוב'. כמעט סיים את המשפט, ומיד חזר בו

הרב חנזין מקבל דולר לברכה מהרבי

ואמר: 'אתה אדם טוב'. הוא ידע מיד כי אצל אישיות שכזו מיד יתחילו לצוץ שאלות בסגנון 'מה, רק יהודים הם טובים?'

ציות מוחלט

"הביטול שלו לרבי היה ניכר על כל צעד ושעל" – ממשיך ר' **יהושפט אלפרט** לספר. "הוא נהג כעבד לפני אדונו. כל מה שהרבי אמר לבצע בענייני הרשת – הוא ביצע עד תום ללא ויתורים ופשרות. כשהבין כי כוונת הרבי היא באופן מסוים, לא היה אכפת לו מה אומרים אחרים. הוא גם לא התפעל מאלו שעמדו בדרכו; הוא פשוט ידע כי עליו לקיים את דברי הרבי, ויהי מה.

"השעה הנוחה ביותר לפגישה עמו, הייתה בשתים־עשרה בלילה. במשך כל היום הוא היה עסוק בענייני הרבנות ובפיתוח הרשת, וכך הישיבות והאסיפות החלו בשעות לילה מאוחרות.

"בישיבות ההנהלה היה מנתח כל נושא באופן מיוחד, כך שהכול יצא על הצד הטוב ביותר. הוא אהב לשמוע את דעתם של חשובי החסידים. לעתים היה מברר אצלי או אצל אחרים מה דעתו של הרב נחום גולדשמיד או של

אסיפת מורים ברשת. מימין לשמאל: ר' אהרן מרדכי זילברשטרום; ר' אברהם הרשקוביץ; ר' מרדכי אלפרט; ר' זושא וילמובסקי; ר' אליהו רבקין ור' משה סלונים

הרב משה וובר על נושא מסוים. את שניהם הערין מאוד".

מודל ראוי לחיקוי

"את הדילמות המפורסמות שעמה התמודדה הנהלת הרשת, הייתה בנוגע למורים ולמנהלים לא חב"דיים. דעתו הייתה כי מי שאין לו קשר לחב"ד, אל לו ללמד ברשת. פעם התקיימה ישיבה בנוגע למורה מסוים מגזע חב"די שביקשו למנותו למפקח ברשת. דיברו על כך שלמד פדגוגיה, ובין השאר אמרתי שאצלו יאנוש קורצ'אק הוא דמות לחיקוי.

"הרב חנזין שמע זאת, ומיד שאל בתמיהה: 'יאנוש קורצ'אק אצלו הוא מודל לחיקוי?' בו במקום פסק כי אין לקבלו כמפקח. הוא רצה מפקח שהמודלים שלו הם דמויות מעולם היהדות והחסידות...

"הכרתי את הרב חנזין כאדם דיסקרטי מאוד, שומר סוד בצורה לא רגילה. לא היה אפשר להוציא ממנו מה שלא רצה. אפשר גם לומר זאת אחרת: הוא נזהר מאוד מלשון הרע.

"פעם התקיימה אסיפה ובמהלכה אחד המשתתפים העליב אותו. הוא לא כעס ולא נפגע, ולאחר האסיפה שאל אותי: 'איך אתה רואה את הדברים? מה עלינו לעשות?' מבלי לתת כלל ביטוי אישי בתוך עבודת הקודש".

הרב חנזין באסיפת הנהלת 'רשת אהלי יוסף יצחק' באחת השנים האחרונות
מימין לשמאל: הרב יעקב ליברמן, הגרמ"מ גלוכובסקי, הגר"ד חנזין,
הרב ישראל בוטמן, הרב יוסף יצחק אהרונוב, הרב צבי רוטנברג

הכתובת

במשך השנים, כל המכתבים והמברקים שהגיעו מהרבי בענייני הרשת, היו מגיעים אל ביתו של הרב חנזין. גם לאחר שפרש מניהול בפועל בשנת תשל"ז, המשיכו המברקים להגיע לביתו.

הרב חנזין בירך לילדים והברכה התקיימה...

מספרת הגב' **רבקה ריבקין** מכפר חב"ד: "היה זה בשנת תנש"א, שש שנים לאחר נישואינו ועדיין טרם זכינו לילדים. באותה תקופה ניסה הרב חנזין לשכנע אותי ואת בעלי שאקבל עלי את ניהול בית ספר חב"ד ביפו. לא הסכמתי כיוון שהייתי טרודה בנושא הילדים והתקשיתי לקבל על עצמי משרה שכזאת.

"לאחר דין ודברים ממושך, הציע הרב חנזין כי אכתוב לרבי על ההתלבטות

שלנו ונוסיף במכתב כי הרב חנזין אמר שבזכות חינוך ילדי ישראל נתברך בילדים. זמן רב לא הסכמנו גם לכך, ואמרנו שאין לנו מה לשאול את הרבי, כיוון שברור לנו שמשרה כזו לא מתאימה כעת.

"לבסוף הרב חנזין הצליח לשכנע, וכתבתי לרבי את הספקות יחד עם הברכה של הרב חנזין. הרבי נתן ברכה, וכעבור תשעה חודשים מיום תחילת שנת הלימודים נולד לי בני בכורי!"

• • •

במשך חצי יובל ניהל הרב חנזין בפועל את הרשת, ולאחר מכן שימש כחבר הנהלת הרשת וחבר הנהלה, והיה שותף פעיל ומלא לכל האסיפות שהתקיימו עד יום פטירתו.

חסיד בכל מעשיו

הרבה מעלות לו לחסיד: הוא מדקדק במצוות ביותר, נוהג במנהגי החסידים, מסתופף בצל רבו ולומד מתורתו. אך מעל לכול ולפני הכול נמדד החסיד בביטול שלו כלפי רבו.

דומה שזה היה המאפיין המובהק בכל עולמו של הרב דוד חנזין כחסידו

של הרבי מליובאוויטש – ביטול. ביטול זה ניתן היה לראות בזמנים ובמקומות שונים. לא רק כשהיה מסתופף בחצר הרבי, קרוב אל המאור הגדול, אלא גם בהיותו בביתו, בעסקנותו, ובעצם בכל הוויית חייו.

בכל מה שפעל, הוא היה שואל את עצמו ובודק מהו רצונו של הרבי; או: כיצד ניתן ליישם טוב יותר את שאיפתו של הרבי בנושא הזה. ההתבטלות שלו לרבי הייתה התבטלות מוחלטת. מילה של הרבי, רצון של הרבי – היו אצלו קודש קודשים. מכך הוא קיבל את החיות שלו.

אמנם כל זה אינם אלא מאפיינים של מידת הביטול. כי הביטול כשלעצמו היה טבוע בנשמתו ובנפשו. ביטול מוחלט ברמה הגבוהה ביותר. וכבר העיד עליו בהתפעלות כ"ק אדמו"ר ממחנובקה זצ"ל, שהיה ידוע כממעט בדיבור: "אין עוד רבי שיש לו חסידים כמותו..."

מספר ר' **אורי בן שחר** שי':

"הכרתי את הרב חנזין עוד בהיותי נער בשנת תש"ג בתל אביב. הכרתי בו חסיד המסור לרבי בכל נפשו ובכל מאודו. הוא נטל עליו תפקידים שונים ודאג לעשותם באופן האמתי ביותר מתוך הקרבה מלאה. הוא לא היה מוכן לוותר לעצמו כהוא זה, כיוון שידע שזהו רצונו של הרבי – וכך צריך לעשות".

מסכת חיים של התקשרות מופלאה

מספר ר' **אליעזר זיגלבוים** ממקורביו:

"מסכת ההתקשרות המופלאה של הרב דוד אל הרבי, ראויה שתשמש מקור לימוד לחסידים ול'תמימים' בדורנו. הרב חנזין היה דבוק וקשור בכל עוז ברבי, והיה נוסע להסתופף בחצר קודשו בכל חודש תשרי, כיוון שזה היה מקור יניקת החיות שלו. תמיד עמד הכן לבצע כל משימה שיצאה מלפני הרבי.

"כשהיה מתוועד בשבתות, היה תובע מאנ"ש בעיקר דבר אחד: מילוי הוראותיו של הרבי ללא שום פשרות. לנגד עיני עדיין עומד הלהט המיוחד שדלק בעיניו, בשעה שדיבר על הרבי ומילוי רצונותיו הק'.

"הוא עצמו היה דוגמה חיה לזה. כשהייתה מגיעה הוראה כלשהי מהרבי, הוא היה מבצע אותה מיד בנאמנות מוחלטת, על אף הקשיים העצומים שהיו

לו. הוא יכול היה להשתמט באלף ואחת סיבות בשל הקשיים האמיתיים שניצבו בפניו, אך תמיד דחה הכול, וביטל את צרכיו מפני הוראותיו של הרבי".

מוסיף ומספר ר' **יצחק רודרמן**, חסיד חב"ד שהתגורר בפתח תקווה כשלושים שנה:

"במשך שנים ארוכות זכיתי ללוותו בשבתות מבית הכנסת בדרכנו הביתה. שיחות החולין שלו היו בדרך כלל על הרבי. בשבילו הרבי היה תמצית החיים. ראשו תמיד היה נתון לקיום כל ענייני הרבי".

אמונה עמוקה בדברי הרבי

כל דיבור של הרבי, היה אצל הרב חנזין קודש קודשים. אמונתו הייתה עצומה, והיה מקבל את הדברים כפשוטם. על דוגמה חיה, אחת מני רבות, של אמונה עמוקה בדברי הרבי, מספר ר' **מאיר ביטון**:

"בימי מלחמת המפרץ הראשונה, הודיע הרבי כי ארץ ישראל היא המקום הבטוח ביותר, כזכור לכולם. אולם כאשר טילי הסקאד נחתו בלילות והתפוצצו, היו רבים שהאמונה בלבם נסדקה. אצל הרב חנזין האמונה רק התעצמה.

"היה זה בליל שבת", ממשיך ומספר ר' מאיר ביטון, "בעיצומה של מלחמת המפרץ. לאחר התפילה יצאנו מבית הכנסת והלכנו יחד לעבר בית הרב. לפתע נשמעו צפירות עולות ויורדות המבשרות על טילי סקאד מתקרבים. אחד ממתפללי בית הכנסת שהיה עמנו, רץ מיד לביתו, ואילו הרב המשיך לצעוד יחד עמי ועם בנו ר' יוסף יצחק שי', כאילו לא אירע דבר. אמרתי בעדינות שיש אזעקה ואולי כדאי שנזדרז. אך הרב ענה בפשטות: 'נו, אז מה?'

"עברו שניות ארוכות, כשלפתע פיצוץ עז של סקאד החריד את העיר פתח־תקוה. אני ובנו נרעדנו ונבהלנו. רק הרב המשיך ללכת בשלוות נפש שהדהימה אותי.

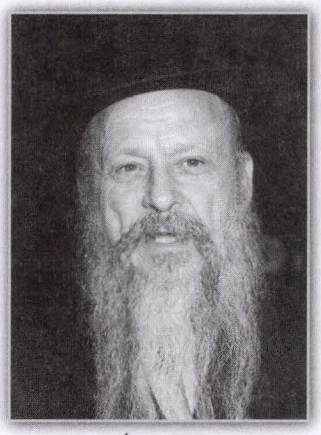
"זו הייתה דוגמה חיה של אמונה בדברי הרבי".

ללא משוא פנים

מספר הרב **שמואל חפר** שי', חבר הנהלת 'רשת אהלי יוסף יצחק':

"הרב חנזין היה קשור לרבי בכל נימי נפשו. כל מילה של הרבי היתה אצלו בגדר קודש קודשים. לא היו לו חיים משל עצמו, ואת כל חייו האישיים הקריב למען הרבי ולמען הציבור.

"פעמים רבות זכיתי להתלוות אליו לפגישות עם ראשי ממשלה, שרים, חברי כנסת ואישים בכירים אחרים, אם בענייני 'רשת אהלי יוסף יצחק', ואם בענייני תיקון חוק 'מיהו יהודי' או שלימות הארץ. תמיד היה נושא הדברים המרכזי, והיה מביע את עמדתו של הרבי ללא כחל ושרק, בתקיפות וב'גאון יעקב'. הוא היה מדבר בנמרצות מתוך אש קודש פנימית.

הרב שמואל חפר
חבר הנהלת הרשת

משה דיין, הרב שניאור זלמן גרליק, רבו של כפר חב"ד, והרב דוד חנזין

משמאל לימין: ראש הממשלה מנחם בגין, הרב ישראל לייבוב, הרב דובער חן,
הרב נחום טרבניק והרב דוד חנזין

"למרות שדבריו לא נעמו תמיד לאוזני השומע, היה נשמע בקשב רב בזכות עצם האישיות המפעימה שלו. קרנה ממנו מדת האמת. הוא האמין בעמדות של הרבי, הוא חי את זה, ואף אמר את זה בבירור. היו אלו דברים שיצאו מליבו ועל כן גם נכנסו אל הלב.

"לפעמים היה מדבר אל השר או המנכ"ל בסגנון של תמימות, עד שהיה נדמה כי דבריו קצת מעל הבנתם של השומעים. אבל היות שהוא אמר את דבריו בתמימות ובאמיתיות פנימית פשוטה, תמיד התקבלו דבריו על לב השומעים.

"בדרך כלל עסקן, אפילו עסקן חסידי, מנסה לקנות את לבם של השרים וחברי הכנסת או האנשים שיכולים לסייע בענייני עסקנותו. עסקן אף פעם לא ידבר בפני האנשים הנכבדים דברים ברורים ונועזים. הרב חנזין, לעומתם, למרות שטרח רבות בענייני עסקנות, מעולם לא השתדל לקנות לבו של מישהו. כשהיה מדבר, לא היה מתחשב איך הדברים יתקבלו אצל הפולטיקיאי. הוא אמר את האמת שלו, ובעצם את עמדתו של הרבי. דווקא גישה בלתי מתרפסת זו עשתה רושם רב על אנשים. אם אני הייתי אומר את אותן המילים, היו מלגלגים לי וזורקים אותי החוצה, אבל אצלו הבינו כי דבריו נובעים מתוך היושר והאמונה שפעימו בו.

"זו היתה גדלותו. הוא היה חסיד ברמ"ח אבריו".

מוסיף הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום** שי':

"לנגד עיניו עמדו רק הרצון של הקב"ה והרצון של הרבי. פעמים רבות נלוותי אליו לפגישות עם שר החינוך או בכירים אחרים, בבקשו תקציבים נוספים וכדומה; הוא לא היה מדבר כמו אדם שמבקש את טובתו של השר, אלא כאחד שבא לעשות טובה לשר בכך שנתנת לו האפשרות לסייע לחינוכם

מר אריאל שרון עומד ומאזין לדבריו הנוקבים של הגר"ד חנזין. משמאל: הרב יי"צ אהרונוב

הרב חנזין מאזין למאמר דא"ח ד"ה 'איתא במדרש תהלים' שאומר חתן בר מצווה.
מפליא כי למרות שהכיר ושמע מאמר זה עשרות רבות של פעמים,
מכל מקום הוא יושב בביטול ובהאזנה מלאה לקול מאמר חסידות

של ילדי ישראל ולמימוש רצונו של הרבי מליובאוויטש... זהו איש אמת".

כנתינתה מסיני

תורתו של הרבי הייתה אצל הרב חנזין כתורה מסיני – תורה שיש לאהוב אותה, להגות בה, לדקדק ולהפוך בה, וכל זאת מתוך ביטול לנותן התורה.

מוסיף ומספר ר' **אליעזר זיגלבוים**:

"הגמרא מספרת כי רבי אליעזר בן הורקנוס לפני מותו נשא את שתי ידיו לשמים ואמר 'שתי ידי כשני גווילי ספר תורה'. והיה רבי אליעזר מכונה בפי חבריו 'רבי אליעזר הגדול'. מדוע זכה לכינוי כזה? משום שלא אמר דבר שלא שמע מרבותיו. כשהיו שואלים אותו שאלה ולא שמע בנושא זה מרבותיו, לא היה משיב.

"מעין זה היה אצל הרב חנזין – היה מפליא לראות את הרב חנזין לומד

שיחה של הרבי; כשלמדנו עמו שיחה של הרבי בבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה, לא היה מוסיף שום דבר מעצמו, אלא צמוד למקור באופן מוחלט. אף על פי שהוא היה תלמיד חכם מופלג, ואם היה רוצה להוסיף ביאורים תורניים, היה יכול להרחיב ולבאר את העניין בצורה יפה ומרתקת. אבל כשלימד שיחה של הרבי, לא הוסיף דבר משלו.

"בעיני הדבר הצטייר כתכונתו המובהקת של רבי אליעזר הגדול, שלא אמר דבר שלא שמע מרבותיו".

נצמד לדברי הרבי

מעין זה מוסיף ומספר ר' **זלמן לאש** שי':

"הרב חנזין ידוע היה כבקי בנגלה ובחסידות, אך למרות זאת היה נחבא אל הכלים ולא גילה שמץ מגאונותו.

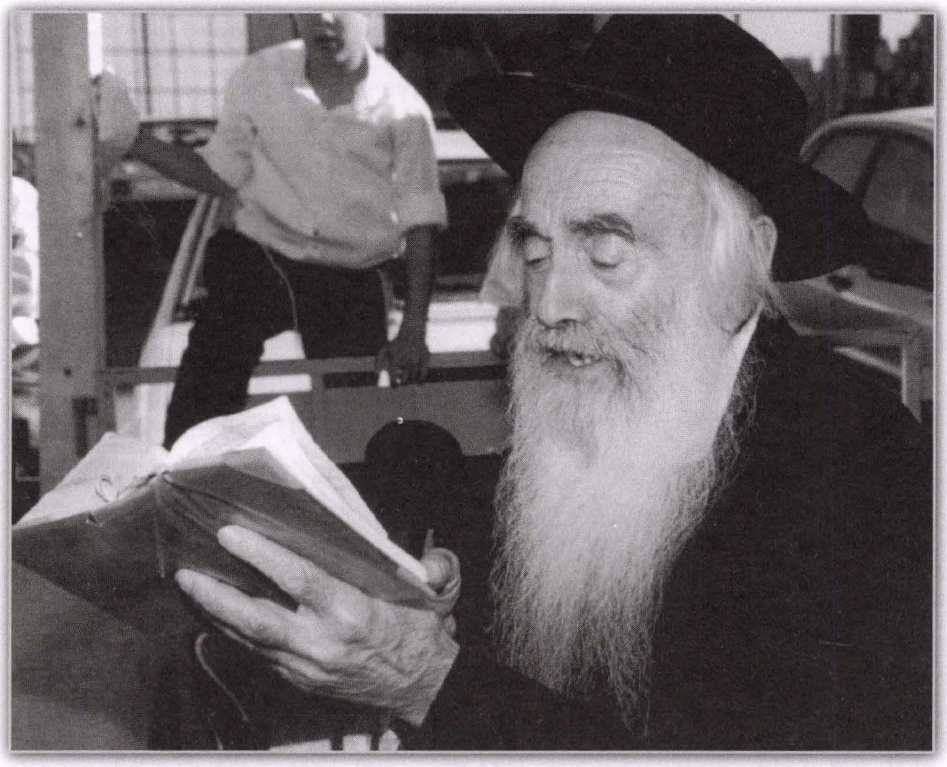
"מדי פעם הייתי מארגן התוועדויות בבית כנסת חב"ד בפתח תקווה, והרב דוד היה מגיע בקביעות ומקריא שיחה של הרבי בפשטות רבה. כך לימד אותנו – צריכים ללמוד את דברי הרבי כפי שהם".

מוסיף ומספר אחד המתפללים בבית כנסת חב"ד בפתח תקווה: "פעם הקריא שיחה של הרבי, וכהרגלו הסביר במילים הצמודות ביותר ללשונו של הרבי. העניין לא היה מובהר כל צורכו, והרב התבקש להסביר יותר, והוא חזר להסביר, אך שוב לא יצאו מפיו אלא המילים של הרבי..."

ביאורים נפלאים

ועם זאת – ניחן הרב חנזין בכשרון הסברה ובלשון מרתקת. פעם בשיעור חסידות נתבקש להבהיר עניין מסוים. הוא שתק לרגע, הרהר בדעתו, ומיד פתח בהסבר ארוך ועמוק בתורת החסידות בשפה ברורה וצחה, כאשר גם עניינים עמוקים ביותר התבארו בצורה יפה והובנו גם על ידי אנשים פשוטים בידיעתם.

את הביאור מסר במשך שעה ארוכה ללא כל הכנה מוקדמת...

מהי הווייתו של חסיד?

מספר הרב **מרדכי גולדשמיד** שי' מבני ברק:

"זכורני שבשנת תשי"ז הרבי אמר מאמר דא"ח ד"ה 'מים רבים'. היה זה מאמר ארוך ועמוק ביותר.

"יומיים בלבד לאחר שהמאמר הגיע לארץ (בימים ההם לא היה הדבר מהיר כמו בשנים האחרונות), חזר עליו הרב חנזין בפני הרבים בבקיאות רבה כאילו ידעו זה שנים רבות.

"על גאונותו לא התפלאתי, גם לא על זיכרונו המופלא. הלקח שאני הפנמתי מכך הוא שמאמר דא"ח של הרבי צריך להיות חלק בלתי נפרד מענייננו ומהווייתו של חסיד. למרות שבאותה תקופה הוא היה עסוק מאוד בענייני הרבנות והרשת, והיותו גם אב וגם אֵם לילדיו, מכל מקום הוא מצא את הזמן לשבת וללמוד את המאמר וגם לחזור עליו ברבים".

כי הם חיינו

הרב חנזין היה מרבה ללמוד 'לקוטי שיחות', ומקורביו מעידים כי היה בקי בהם היטב ישר והפוך. פעמים רבות נתבקש לחזור על נקודה משיחה של הרבי, וכשהיה מקשה קושיה המופיעה בשיחה, לא היה 'מקצר דרך' ומגיע היישר אל התירוץ הסופי, אלא קודם כל חוזר על כל השאלות והתשובות ש'בהווה אמינא' עד שהיה מגיע למסקנה הסופית.

פעמים רבות היה מגיע לאסיפות שונות, והיה מקפיד לפתוח את האסיפה בשיחה של הרבי על אותה פרשה.

כשהיה חוזר משהות אצל הרבי, היה חוזר בהתלהבות על שיחות שאמר הרבי במהלך שהותו. גם בהתוועדויות חסידיות היה מרבה לחזור על שיחות של הרבי בצורה מופלאה ובלשונו העשירה.

'משפך' ו'נפה'

לעתים קרובות היה הרב חנזין נושא דרשות והרצאות, אם לרגל אירועים שונים, מסיבות, או דרשות שבת וחג בבתי הכנסת השונים. בדרך כלל היה מתכונן מראש, או שהיה מהרהר מספר דקות לקראת הדרשה.

לאחר שהחלו לצאת לאור עולם ספרי ה'לקוטי שיחות', תורף דרשותיו נסבו בקביעות סביב אותם רעיונות שהופיעו ב'לקוטי שיחות' שבפרשה, ותמיד היה מוצא איך לקשר זאת למאורע שבו השתתף.

פעם הופיע באירוע של אנשים מחוג ליטאי, וגם שם נשא דברים שמקורם היה ב'לקוטי שיחות', אך מבלי לצטט את המקור. כאשר בנו הרב מנחם שי' שאלו מדוע אין הוא אומר את הדברים בשם אומרם, הפנה אותו לתוספות בש"ס הקובע כלל יסוד, שכאשר ברור לכול שהדברים הם דברי רבו, אין בזה איסור של מי שאינו אומר דבר בשם אומרו...

דיוק בלשון הרב

הרב חנזין היה מקפיד ללמוד את המכתבים הכלליים ששלח הרבי "לבני

ובנות ישראל בכל מקום שהם", דווקא כפי שהם במקור בשפת האידיש, ולא בתרגומם הנפוץ, באומרו שזה דווקא לשון הרב.

הרבי דיבר על פסקו של הרב חנזין

מספר ר' **חיים ו'** מירושלים: "בשנה הראשונה לנישואיי, נסעתי עם רעייתי לרבי לקראת חודש תשרי תשמ"ז. באותה תקופה קבענו ללמוד יחד שיעור בחסידות, אך מדי פעם רעייתי התלבטה האם נשים צריכות ללמוד עניינים בחסידות, ובפרט מאמרי 'השכלה' וכדומה.

"כשהיינו אצל הרבי, הכנסנו לרבי מכתב על כמה נושאים, ובין השאר שאלנו גם על אודות הנושא הזה.

"כעבור ימים אחדים קיבלנו תשובה מהרבי על כל הנושאים, ועל השאלה

הזאת השיב הרבי שיש לפנות לרב מורה הוראה כדי שיפסוק בעניין הלכה למעשה.

"כשחזרנו לארץ פנינו לרב דוד חנזין והצגנו בפניו את העניין. הרב חנזין שאל אותנו שאלות שונות, חקר את הנושא לפרטיו, ובסוף השיב כי מדובר בדין מפורש בשולחן ערוך, שהרי לימוד חסידות קשור לאהבת ויראת ה', ואלו מצוות דאורייתא שאין הזמן גרמן ועל כן גם נשים מחוייבות בזה. הוא הוסיף ואמר כי לדעתו, הספר המתאים ביותר ללימוד הוא "דרך מצוותיך", בחיבור שורש מצוות התפילה.

"ימים אחדים לאחר מכן, בשבת קודש פרשת תרומה תשמ"ז, אמר הרבי מאמר חסידות אודות חובתו של יהודי בניית המשכן, וכי חובה זו מוטלת על אנשים כנשים, ואדרבא – נשים הקדימו בנתינת התרומות.

"באופן מפתיע קישר זאת הרבי ללימוד נשים את תורת החסידות, וכך אמר הרבי: 'שהרי ענין זה (עשיית המשכן בלבו של כל אחד ואחד) היא מצווה תמידית, בדוגמת שש המצוות אמונה אהבה ויראה וכו' המנויים בהקדמת ספר החינוך שהם מצוות תמידיות. ובמילא מובן שהם שייכים גם לנשים (הפטורות רק ממצות עשה שהזמן גרמא) .. וטעם הדבר מה שמדגישים ענין זה דוקא עכשיו – אף שלא הדגישו זה בספרים ובמאמרי רבותינו נשיאנו – הרי זה מצד ענינים של היפך כו' דמכיון שישנם אלו שאומרים להיפך (היינו היפך הדין כו') האט מען געגומען אויף זיך להדגיש בפירוש שענין זה שייך גם לשנים, והיינו, שאין הכוונה בהנ"ל לחדש דברים חדשים, כי הלואי היו אוחזים בדברים הישנים...'

"עבורי היה זה פלא גדול ביותר – מסיים ר' חיים את סיפורו – שכן היה זה ימים אחדים בלבד לאחר פסק דינו של הרב חנזין, ולא הודענו על כך לרבי. חשתי שהרבי פשוט חיכה לפסק דין של רב בישראל, כדי להוריד ענין זה בפועל ממש לעולם הזה..."

'ביטול' בחיי העסקנות

ההתקשרות המופלאה של הרב חנזין לרבי, התבטאה לא רק בלימוד והשתעשעות בתורתו של הרבי, אלא גם בחיי העסקנות, ובפרט במסגרת

פעילותו ב'רשת אהלי יוסף יצחק' במשך עשרות שנים.

מספר ר' **אורי בן שחר**: "כאמור, הכרתי אותו עשרות שנים, ובכל צעד ושעל ראית את ההקרבה המלאה שלו בעבור העניינים של הרבי שהיה אחראי להם. בדרך כלל כשאדם עוסק בדבר־מה, הוא שוקל שיקולי תולעת אלו ואחרים. אצל הרב חנזין לא היה דבר כזה – הוא הניח את כל חייו האישיים בצד והקריב את עצמו למילוי רצונותיו של הרבי. הוא עשה זאת מבלי לוותר לעצמו כהוא זה כדי להפיק את המקסימום.

"לכל אורך הדרך ראיתי את האמת הפנימית והאמונה העמוקה שלו בכל מה שעסק. האמת שלו הייתה לא באופן של לא לרמות את הזולת, אלא בדרגה אחת גבוהה יותר: אמת פנימית טהורה שנבעה מעומק נפשו".

בזמן שיכול היה להתענג מסוגיה בש"ס...

מוסיף ר' **אליעזר זיגלבוים**: "העסקנות המרובה ב'רשת' דרשה ממנו זמן ועמל רב, אך הוא לא נלאה והיה מתרוצץ בלי סוף במשרד החינוך ובמשרדים נוספים, כדי להקים ולבסס את ה'רשת' שהייתה בראשית דרכה.

"אין לשכוח שהיה מדובר בתלמיד חכם מופלג, בקי בש"ס ובפוסקים, רב בישראל, שמסר את כל כולו לענייניו של הרבי והתעסק, לכאורה, בנושאים פרוצדורליים 'יבשים', וזאת בזמן שיכול היה לשבת כל הזמן באוהלה של תורה ורבנות ולהתענג מזיווה. פעילותו זו עשתה אותו בעיניי לדוגמה מוחשית של אדם ששעבד את כל כולו לענייניו של הרבי מתוך רצון למלא את השליחות במלואה – ובמקרה זה לפעול לחינוך ילדי ישראל ללא פנייה וללא כל טובת הנאה ח"ו".

מתייצב בכל עת ושעה

מספר הרב **שמואל חפר** שי':

"הרב חנזין לא היה עסקן במובן הרגיל, למרות שהקדיש לזה הרבה זמן, אבל הוא לא ראה בזה עניין של עסקנות, אלא צורך כי הרבי רצה את זה. הוא

טיפל בענייני העסקנות באותה התלהבות וחיות כפי שישב ולמד או התפלל – לא לשם אינטרס אישי, אלא כדי למלא את רצון הרבי נטו. מבחינה זו הוא היה יחיד.

"כשצלצלתי אליו גם בשתיים בלילה, ואמרתי לו שצריך לנסוע מחר בבוקר לפגישה חשובה – גם בתקופות שהוא לא חש בטוב – הוא התייצב ובא. לעתים אנחנו העסקנים היינו צריכים לדון מראש אם יש צורך אמיתי לטלטל אותו לפגישה זו או אחרת; אבל חשבנו שהסמכותיות והאישיות המיוחדת שלו ישפיעו על הנוכחים. הוא אף פעם לא אמר 'לא', כיון שלא היה אצלו שום דבר שקדם לביצוע עניין של הרבי. בכל עת ובכל שעה, ביום ובלילה, הוא היה חייל נאמן שהתייצב על משמרתו.

"הוא היה תקיף וענוותן גם יחד, ושניהם נבעו אצלו מאותה נקודה – ביצוע רצונו של הרבי. בכל עניין הגיע מכח שליחותו של הרבי. כשהוא השיג הישגים, לא לקח את הקרדיט לעצמו, אלא ידע שהצליח בזכות כוחו של הרבי. אולם בכל הנוגע לענייניו האישיים, הוא היה בטל לחלוטין בפני כל אדם".

כמו כולם

כששהה במחיצת הרבי, כל גינוני הרבנות היו כלא היו. כשהיה עומד בתור במעמד חלוקת הדולרים שהתקיים מדי יום ראשון, הוא היה מתייצב בתור כמו שאר עמך ישראל. אילו רק היה רוצה, יכול היה לעקוף את כל התור ולעמוד בראשו כפי שעשו עוד רבנים ואישים חשובים רבים, אבל הוא הרגיש שכלפי הרבי כולם שווים. כך עמד בתור שעות ארוכות.

כשהגיע סוף סוף תורו, עמד מול הרבי בדחילו ורחימו. הרבי נתן לו דולר, בירכו, והוסיף לו עוד דולר או שניים. לאחר מכן יצא כמו כל יהודי אחר...

ויפקד מקום דוד

הרב חנזין המחיש כל העת מהי דמותו של חסיד. אחד מאנ"ש תושב פתח תקווה, מספר, כי כל שנה, כשהרב חנזין היה נוסע להסתופף אצל הרבי

בחודש תשרי, היה מקומו במזרח של בית הכנסת נשאר ריק. "המקום הריק של הרב חנזין בחודש תשרי, היה בעבורי אמירה ברורה שמקומו של חסיד בחודש תשרי, הוא אצל הרבי".

כך היה נותן דוגמה של 'התקשרות' לא רק בנוכחותו, אלא גם בנפקדותו...

כאחד החסידים

מספר ר' **אשר דייטש**, מנהל בית חב"ד בפתח תקווה:

"כשהרב חנזין היה מגיע לרבי, היה משתתף ב'חזרה' שלאחר ההתוועדות שהתקיימה במוצאי שבת. בדרך כלל, לאחר ההתוועדות הכול היו הולכים לביתם לסעודת שבת וכו', ונשארו רק הבחורים והאברכים הצעירים. הוא לא ראה משום פחיתות כבוד להישאר עמם ולשמוע את החזרה על ההתוועדות;

היה חשוב לו לקלוט מה שיותר ולדייק בדברי הרבי.

"גם כאן התגלה זיכרונו הפנומנלי יחד עם ענוותנותו. בדרך כלל היה יושב ושותק ומקשיב בריכוז לדברי ה'חוזרים'. מדי פעם היה מעיר הערה או מתקן לפי הצורך, ואז ניכר היה כי הוא זוכר כל מילה מההתוועדות".

כרוך אחרי השלוחים

לאחר האסון הגדול שאירע בכפר חב"ד בשנת תשט"ז, עם הירצחם של חמישה תלמידים, הגיעה ארצה קבוצה של שלוחי הרבי, במטרה לעודד את ציבור התושבים בכפר חב"ד בפרט, ואת ציבור חסידי חב"ד בארץ בכלל. הרבי הורה לכמה מחשובי החסידים, ובתוכם לרב חנזין, ללוות את השלוחים בנסיעותיהם.

"הוא לא חשב כיצד למלא את המשימה, אלא עשה אותה כפי שהרבי אמר לו", מספר הגאון הרב **יצחק יהודה ירוסלבסקי** שליט"א, "הוא נסע אתם לכל מקום, ושהה עמם גם בשבתות יחד עם ילדיו הקטנים. כל מכשול לא הרתיע אותו מלקיים את הוראתו של הרבי.

"כך בשליחות הזאת, וכך בכל שליחות אחרת שקיבל מהרבי; הוא ראה חובה לבצעה בעצמו, ומיד, גם אם היה זה באמצע היום או באמצע הלילה. כל זאת אף על פי שמצבו הכלכלי והמשפחתי, לא היה פשוט. הוא לא חיפש אמתלאות להשתמט ממילוי רצונו של הרבי".

הניסיון הגדול

בחודש אדר תשמ"ה, נלב"ע הגה"ח הרב זלמן שמעון דוואַרקין ע"ה, רב ומרא־דאתרא של שכונת 'קראון הייטס' במשך שנים רבות. ככל רב ומרא־דאתרא, השיב הרב דוואַרקין על שאלות בענייני הלכה ופסק פסקי דין בעניינים העומדים על הפרק.

קרוב לשנה אחר פטירתו עדיין לא התמנה רב רשמי לקהילת קראון־הייטס – אם כי היו רבנים שישבו על מדין ופסקו שאלות בהלכה, אך לא בתפקיד רשמי.

ב"ה. יום שישי י"ז אדר שני ה'תשמ"ו.

כבוד הרה"ג וכו' הר"ר ד. חנזין

שלום וברכה!

בשם נציגי הקהל דקראון הייטס מתכבדים אנו להודיעכם שכבודכם נמצא ברשימת הרבנים המעומדים להבחר ע"י תושבי השכונה דקראון הייטס לרבני השכונה, בשבועות הקרובים.

ברשותכם להתקשר לר' אליעזר שי' צירקינד. טל. 773-6427, 773-1702

נ.ב. על מסירת הדו"ח מאסיפת נציגי ה - 24 בחי כנסיות דשכונת קראון הייטס אודות מינוי רבנים לשכונה, הי' מענה כ"ק אד"ש:

נ"ה ונ"ח -
אזכיר עוה"פ עה"צ
שיח"ר שיכוונו אל כוונה כ"ק מו"ח אדמו"ר מהר"ח זי"ע בהמשך.

ב"ה. ז' ניסן תשמ"ו.

הודעה חשובה

ברצוננו להביע תודתנו לקהל הרחב דקראון הייטס אשר השתתף בהשתתפות מלאה [יותר מ- 90%] בבחירות לרבנות והביעו בזה הזדהותם ברציונות וחשיבות הענין אשר לדעת כמה פוסקים הרי זה זכות וחוב הקהל למנות רב או רבנים ובכלל במצות מנוי שופטים, (עיין ספר החנוך מצוה תצ"א).

מחובתנו להבהיר לקהל אשר עפ"י החלטות קודמות מאסיפת הנציגים כל רב מועמד יקבל הודעה בכתב אודות מועמדותו ובאם לא יתנגד ישמר שמו כמועמד, לאחר שמשמונת המועמדים הביעו רק שלשה התנגדותם נשארו חמשה מועמדים.

לא הי' זה מן הנכון מצדנו לדרוש מכאו"א שישאל דעת כ"ק אד"ש לפני הבחירות.

כמו"כ הי' למראה עיני כ"ק אד"ש שמות המועמדים וכו' ובכל זאת ידוע שהרב חנזין קבל מענה כ"ק אד"ש **לאחר הבחירות**, שימשיך ברבנות בפתח תקוה ובועד רבני אנ"ש בארה"ק.

אי לכך נשארו עתה שני רבנים בלבד שנבחרו בדעה רוב הקהל.

עפ"י החלטת הנציגים, הנה לאחר חגה"פ בעז"ה, ידונו אודות רב שלישי כמו"כ אודות מסיבה וכיו"ב להכתרת הרבנים.

כאו"א מהושבי השכונה אשר רצונו להביע הצעותיו מתבקש להודיע ע"י הנציג דביהכנ"ס אליו משתייך או לכל נציג אחר מנציגי הקהל.

בכבוד ובברכה
ובברכת חג כשר ושמח
א. צירקינד - יו"ר

ב"ה. ח' ניסן השמ"ו.

תושב נכבד, שלום וברכה!

ברצוננו להביע תודתנו לקהל הרחב דקראון הייטס אשר השתתף בהשתתפות מלאה [יותר מ-90%] בבחירות לרבנות והביעו בזה הזדהותם ברציונות וחשיבות הענין (עיין ס' החנוך מצוה תצ"א).

מחובתנו להבהיר לקהל אשר עפ"י החלטות קודמות מאסיפת הנציגים כל רב מועמד קבל הודעה רשמית בכתב אודות מועמדתו, ואם לא הביע התנגדות נשאר שמו כמועמד.

הינו **ולאחר הבחירות** קבל הרב חנזין שי' מענה כ"ק אד"ש שימשיך ברבנות בפתח תקוה ובועד רבני אנ"ש באה"ק, נשארו עתה שני רבנים בלבד - הרב ק. מרלו והרב א. אזדבה - שנבחרו בדעת רוב הקהל.

עפ"י הוראות כ"ק אד"ש במענה המצו"ב וכהחלטת הנציגים הנה תיכף לאחר חגה"פ בעז"ה יתעסקו אודות בחירות לרב שלישי.

בכבוד ובברכה
ובברכת חג כשר ושמח
א. צירקינד - יו"ר

מענה כ"ק אד"ש שיצא ז"ע על מסירת הדו"ח מהאסיפה האחרונה ותשובה על איזה שאלות ששאלו.

(1) **"נת' וח"ח - וגם על עסקנותם בצרכי השכונה".**

אודות ההחלטה לעשות וועד ההכתרה עכשיו, מחק אד"ש החזבה **עכשיו** והוסיף:

(2) **"לאחרי גמר הבחירות (גם רב ג')"**

על ההודעה שיש מלעיגים על שהעמידו רב מבלי שהי' לו רשות מוקדם וכו' וכו', ובקשת עצה להשקטת המלעיגים הי' מענה כ"ק אד"ש:

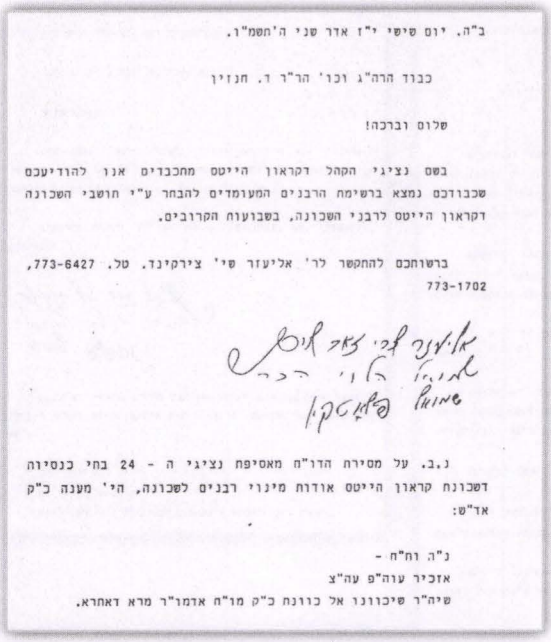
(3) **"כבר "השקיטם" ארה"ז בתחלת שו"ע שלו. - יכול להוסיף - דאיתא בס' אשר לעג - אותיות עגל".**

על השאלות: א) **אם** לעסוק עכשיו קודם חגה"פ בבחירת רב ג'?
ב) אם לעסוק אחר חגה"פ תיכף בבחירת רב ג'?
ג) אם להמתין עד זמן שנראה בעליל שיש צורך לרב ג'?
ד) בכלל לא להתעסק בבחירת רב ג'?

מסמכים והודעות המתעדים את הבחרו של הרב חנזין לרב בשכונת קראון הייטס

בחורף תשמ"ו הוחלט לקיים בחירות כלליות בקרב תושבי השכונה לרבני שכונה חדשים, כאשר הציבור הוא שאמור לבחור ברבנים המתאימים.

רבנים שונים הציגו את מועמדותם, וביניהם הוצגה גם מועמדותו של הרב דוד חנזין, לאחר שכמה מנכבדי השכונה ביקשו זאת ממנו. יש להניח כי בין שאר השיקולים, עמד לנגד עיניו גם הרצון לגור בסמיכות לרבי, ובכך ליהנות מאורו ומזיוו, לא רק חודש אחד בשנה; שהרי לא היו אצל איש תשוקה וגעגועים להיות אצל הרבי, כפי שהיו אצל הרב חנזין.

ב"ה. יום שישי י"ז אדר שני ה'תשמ"ו.

כבוד הרה"ג וכו' הר"ר ד. חנזין

שלום וברכה!

בשם נציגי הקהל דקראון הייטס מחכבדים אנו להודיעכם שכבודכם נמצא ברשימת הרבנים המעומדים להבחר ע"י תושבי השכונה דקראון הייטס לרבני השכונה, בשבועות הקרובים.

ברשותכם להתקשר לר' אליעזר שי' צירקינד. טל. 773-6427, 773-1702

נ.ב. על מסירת הדו"ח מאסיפת נציגי ה - 24 בחי כנסיות דשכונת קראון הייטס אודות מינוי רבנים לשכונה, הי' מענה כ"ק אד"ש:

נ"ה וח"ח -
אזכיר עוה"פ עה"צ
שיה"ר שיכוונו אל כוונת כ"ק מו"ח אדמו"ר מרא דאתרא.

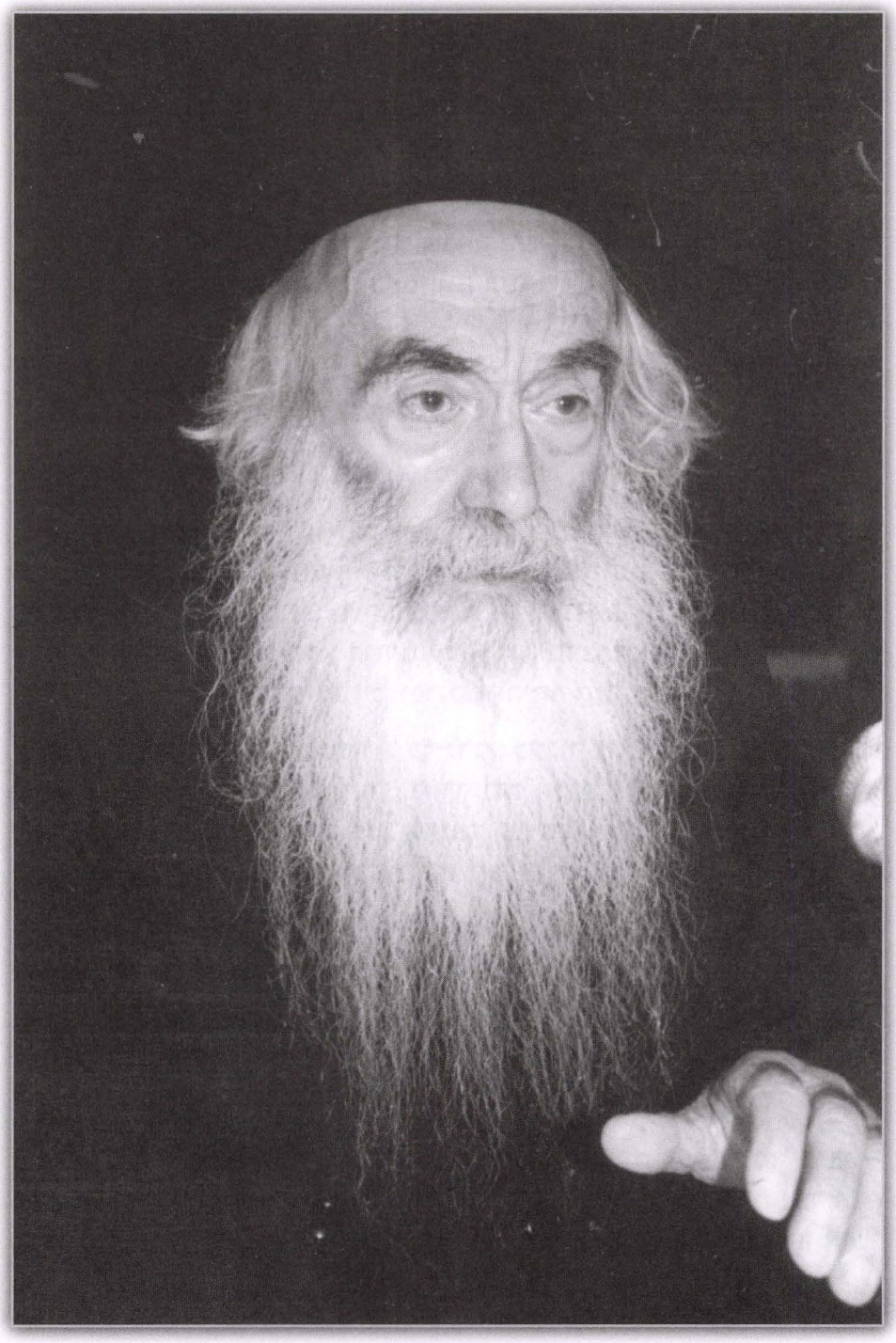
מכתב מנציגי קהילת קראון הייטס, המאשר את מועמדותו של הרב חנזין לרבנות השכונה

הבחירות התקיימו ביום ד' בניסן תשמ"ו, ובהן עלו ונבחרו הגאונים החסידים: הרב דוד חנזין ע"ה, הרב יהודה קלמן מארלאו ע"ה ויבלח"א הרב אברהם אזדאבא שליט"א.

אולם זמן קצר לאחר הבחירות קיבל הרב חנזין הוראה מפתיעה מהרבי, כי עליו להישאר בפתח תקווה בארץ הקודש. תשובה זו התקבלה בפליאה ובתדהמה – אך הוראתו של הרבי הייתה לו "קודש קודשים". הוא ויתר על כל תכניותיו ושאיפותיו, ומתוך ביטול מוחלט המשיך למלא את תפקידיו בארה"ק.

"צריכים להיות בשמחה"

אהבה רבה ויחס לא־רגיל הרעיף הרבי על הרב חנזין במשך כל השנים.

מלבד תפילות וברכות לרוב שהעניק לו, הרבי גם דאג לו ברמה הפרטנית. דוגמה קטנה לכך ניתן ללמוד מכך שפעם אחת יצא הרבי בחול המועד סוכות מבית מדרשו. בדרכו עבר על פניו של הרב חנזין. שלא כהרגלו עצר הרבי מהילוכו המהיר, ואמר לרב חנזין: "הרב חנזין, אתם צריכים לפסוק לעצמכם שצריך להיות בשמחה..."

ייתכן שהרבי אמר לו זאת, לאחר שראה סבר של דאגה ועננה נסוך על פניו של הרב חנזין. חסידים מעידים כי מחווה זו היא יוצאת דופן בדרכו של הרבי.

דאגתו של הרבי

על דאגתו של הרבי לרב חנזין, מוסיף ומספר הרב **שמואל חפר** שי':

"זכיתי להיות במחיצתו של הרב חנזין פעמים רבות בנושאי ה'רשת' ובפגישות שונות בעניין תיקון חוק 'מיהו יהודי' ושלימות ארץ הקודש. למרות השעות הרבות שהיינו יחד, נדיר היה לשמוע ממנו דברים אישיים על אודות עצמו. רק אחת שמעתי ממנו דברים על אודות מצבו האישי הקשה. הוא היה אז מטופל בחמישה ילדים קטנים ופרנסתו היתה קשה וכו'.

"מצבו כאב לי מאד וכתבתי על כך לרבי. כעבור זמן קיבלתי מכתב בחזרה בה כתב הרבי בנוגע להרב חנזין, בערך בזה הלשון: 'צודק בתיאורו בקשר להרד"ח, ומי שיתעסק בזה [= בהשגת שידוך עבורו] **זכותו אין לשער**, ותשלום כל הוצאות דמי השדכנות יהיו מכאן'.

"הרב חנזין עצמו סיפר לי כי ביחידויות רבות הרבי דרש ממנו בתוקף להנשא בשנית, אך הדבר לא יצא לפועל מטעמים שונים".

בדרך כבוד

אחד היסודות החשובים בחייו של החסיד, הוא נתינת דמי 'מעמד' לרבי – כספי תמיכה ואחזקת ביתו ועניניו של הרבי. במשך כל ימות השנה צבר הרב חנזין כסף, וכשהיה מגיע לחודש תשרי לרבי, היה מעניק לו זאת באופן אישי בהיותו ב'יחידות'.

הרבי ידע שמצבו הכספי של הרב חנזין קשה, ושקוע בחובות רבים, ועל כן דאג להחזיר לו את הכסף בדרך כבוד מבלי לפגוע בו חלילה, ומבלי שאיש ידע על כך.

לקראת סיום חודש תשרי, נקראו מספר רבנים להיכנס לחדרו של הרבי, שם דיבר הרבי עמם דברים אחדים, ולאחר מכן נתן לכל אחד מעטפה אטומה.

כשיצאו הרבנים החוצה, נשאלו על ידי הנוכחים מה קיבלו מהרבי. הרבנים שהיו במקום פתחו את המעטפה וגילו בה שני קונטרסי שיחות קודש שיצאו לאור באותם ימים.

הרב חנזין הגיע לאכסנייתו ופתח את המעטפה, וגילה סכום כסף נכבד שהרבי החזיר לו באופן כבוד מבלי שמישהו יידע על כך...

סיפור זה סיפר לאחר מכן הרב חנזין עצמו לבני משפחתו.

שלא לפגוע

מספר הבן ר' **מנחם** שי':

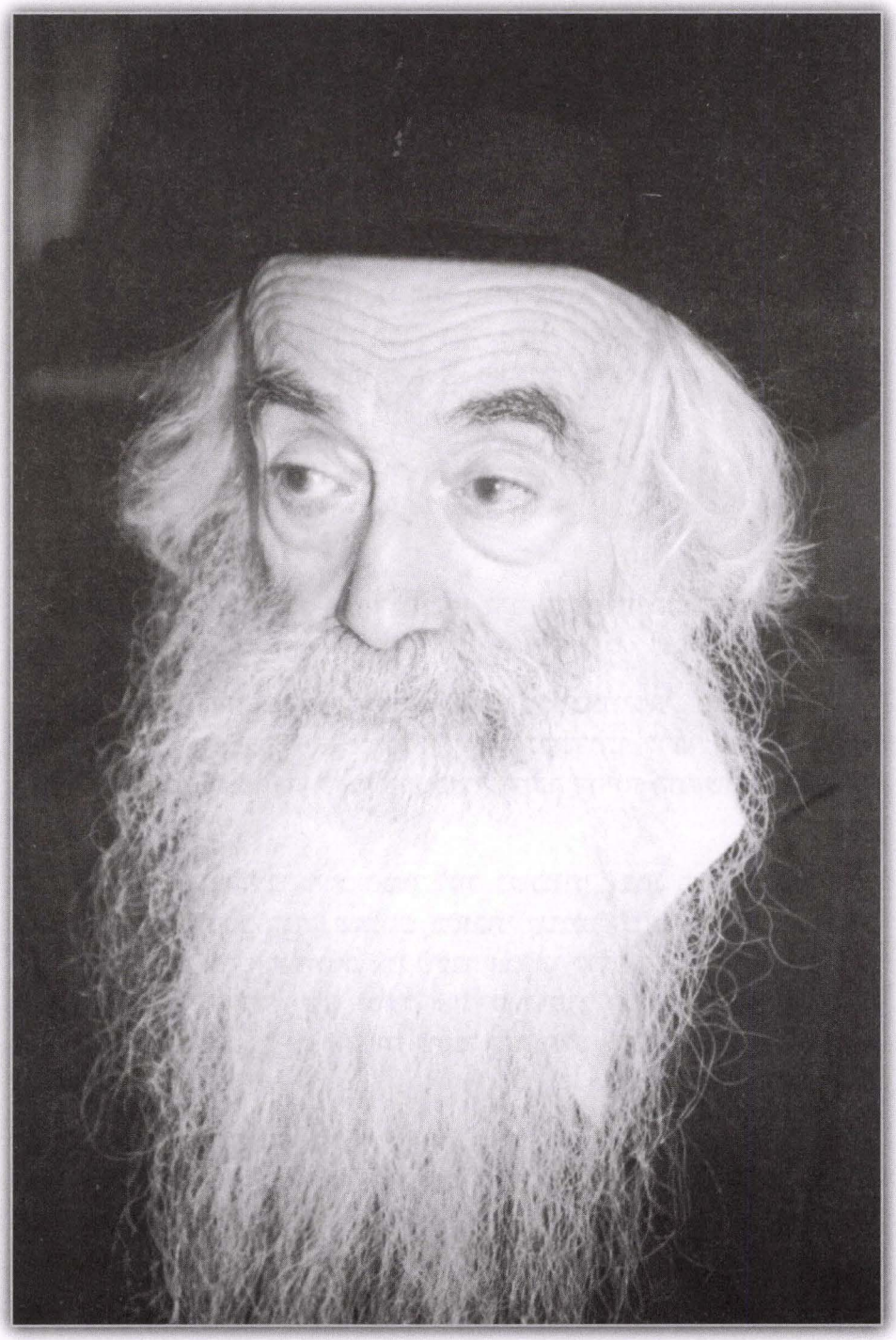
הרב חנזין בהתוועדות עם החסיד הנודע בעל מסירות הנפש
ר' מענדל פוטרפס, בישיבת 'תומכי תמימים' בכפר חב"ד

"יום אחד ראיתי את אבא נתון בהתרגשות רבה. שאלתיו לפשר הדבר, והוא סיפר לי כי הרבי שלח אליו קונטרס חדש של מאמר דא"ח שיצא לאור באותם ימים. אבא סיפר לי כי כבר ראה את הקונטרס ימים ספורים קודם לכן אצל אחד החסידים עליו הייתה הקדשה, אולם הבחין כי בקונטרס שהרבי שלח אליו, הדף האחורי היה חלק ללא כל הקדשה כנהוג.

"אבא המשיך וסיפר כי בקונטרס המקורי הופיעה הקדשה לרגל בואו בקשרי שידוכין של בחור שהוצע כשידוך לאחותי, אך בסופו של דבר השידוך לא יצא אל הפועל. כשהרבי הכניס את הקונטרס למעטפה, דאג שהקונטרס הנשלח אליו יהיה ללא הקדשה כדי שלא לגרום לו לחולשת הדעת..."

שליחות מיוחדת

באחת הפעמים שהרב חנזין שהה אצל הרבי בחודש תשרי, נכנס ליחידות. במהלך היחידות שאלו הרבי האם הוא מכיר את הרב סולובייצ'יק מבוסטון. הרב חנזין השיב בחיוב, וסיפר כי הוא זוכר אותו בתור בחור צעיר, כשהרב סולובייצ'יק הגיע לישיבת "מרכז הרב" ואמר פלפול בפני התלמידים. הרבי חייך ושאלו האם הוא זוכר את תוכן השיעור. הרב חנזין השיב בשלילה, אולם

ציין שזוכר את נושא הסוגיא שעליה נסב השיעור.

בתום חודש תשרי נכנס הרב חנזין שוב ליחידות, והרבי שאלו אם יוכל לעכב את חזרתו ארצה, ולנסוע לבוסטון לבקר את הרב סולבייצ'יק. הרבי ביקש שידבר עמו בעניין חשיבות שלמותה של ארץ ישראל, והאיסור במסירת שטחים. הרבי אף הורה לו כי בתחילת השיחה יזכיר לו את אשר שמע ממנו לפני ארבעים שנה, ורק לאחר מכן ידבר עמו בעניין שלשמו בא.

הרב סולובייצ'יק קיבל את פני הרב חנזין בסבר פנים יפות, וכשזה סיפר לו על ביקורו בישיבת "מרכז הרב" ועל נושא השיעור שמסר, נהנה הרב סולובייצ'יק. מובן שלאחר מכן היה לו קל יותר להציג את העניין שלשמו הגיע...

חסיד לדוגמה

מספר ר' **דניאל שטרן**, חסיד ויז'ניץ ורב אכסניות הנוער ובתי הארחה בישראל:

"הרב חנזין היה מקושר לרבו, הרבי מליובאוויטש, בצורה מעוררת התפעלות, עד שאפשר היה להמליץ על התקשרותו לרבי כדוגמה ומוסר השכל לחסידים גם מחצרות אחרות, כיצד צריכה להיות התקשרות של חסיד לרבו.

"בשנה האחרונה עבר הרב חנזין לגור בשכונתי, ובחג הסוכות הייתה לי הזכות הגדולה שהרב חנזין ישתמש בסוכתי שבניתי בחצר הבניין. הרב היה מגיע לאכול שם את ארוחותיו. אני שכבר אכלתי קודם לכן, התיישבתי לצידו והתבוננתי בצורה בה ישב וסעד את סעודתו; ה"איידלקייט" וההנהגה האצילית שלו בלטו גם אז, למרות שכבר היה חלש מאוד והדיבור היה קשה עליו.

"כשהייתי שואל אותו מענייני הנהגות הרבי מליובאוויטש וסדר עבודתו בימי הסוכות וכו', כאשר החל לדבר על הרבי התעורר לחיים ושוחח בעניין בשמחה וחיות מיוחדת".

בן אצל אביו

אחד הסממנים המאפיינים חסיד מן השורה, הוא הסתופפותו בצל רבו, שהייה במחיצתו; שמיעת דברי תורתו וספיגת אווירת הקדושה השוררת בחצרו.

הרב חנזין ראה בנסיעותיו אל הרבי, חלק בלתי נפרד מהווייתו החסידית. לא פלא אפוא שבשנים האחרונות השתדל רבי דוד לנסוע לרבי לפחות אחת בשנה, למרות הקשיים הרבים שנערמו לפניו.

פרנסתו לא הייתה מצויה בשפע, אך אף על פי כן, כחסיד הדבוק לרבו, חש את החובה ואת הצורך לנסוע לרבי ולהסתופף בצלו. גם אם לא היה ברשותו כסף לנסיעה, היה לווה לשם כך במיוחד למטרה זו – אף על פי שלא נהג כך לגבי שאר צורכי היום־יום. כשקרובי משפחה טענו כלפיו וכלפי ילדיו, למה הוא נוסע הרי אין לו כסף, אמר: "אני משתוקק להיות בראש השנה עם היהודי הכי אמתי בדור..."

הרבי נהנה מבואו

מספר הגאון הרב **יצחק יהודה ירוסלבסקי** שליט"א, רב קהילת חב"ד בנחלת הר חב"ד ומזכיר בית דין רבני חב"ד בארץ הקודש:

"כשהרב חנזין הגיע לרבי באחת השנים הראשונות, אמר הרבי לאחד החסידים שהוא מאוד נהנה מכך שהרב חנזין הגיע, אבל אסור שהוא עצמו ידע על כך, כדי שלא ירבה בנסיעה... ייתכן שאמר זאת כיוון שידע שהפרנסה

אצלו בדוחק".

באחת השנים היו מחירי הטיסות לקראת חודש תשרי גבוהים. חברות התעופה הוזילו את הכרטיסים רק בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. בנו הרב מנחם הציע לו לנסוע לאחר ראש השנה, וכך לחסוך בסכום כסף משמעותי. הרב דוד, אף על פי שלא ניחן בעודף כסף, אמר בפשטות: "חשוב מאוד להיות בראש השנה עם ראש בני ישראל..."

הוא קנה את הכרטיס היקר ונסע לרבי לקראת ראש השנה.

פעמים אחדות התבטא הרבי כי חסידים מגיעים לרבי כבר בח"י באלול, ובפעמים אחרות אמר כי עלז חסידים להישאר ב"בית חיינו" עד אחר שבת פרשת "נח" ואפילו פרשת "לך לך". רובּ החסידים שמשועבדים למקום עבודתם ומשפחתם התקשו להישאר זמן כה רב במחיצתו של הרבי, אולם הרב חנזין התגבר על כל המכשולים, ומדי שנה היה מגיע ל־770 לקראת ח"י אלול וחוזר ארצה רק לאחר פרשת לך לך.

מה שמעיק באמת

למרות המצב הכלכלי הקשה שהיה נתון בו, ועל אף ההלוואות שנטל על עצמו לצורך נסיעה זו – לא אלו הטרידו את הרב חנזין. מה שהעיק עליו יותר מכול היא העובדה שהוא מכביד על מארחיו, משפחת הרב יצחק גורביץ'. משפחה זו היא שאירחה את הרב חנזין ובניו מדי שנה.

"אחותי היא כלתו של הרב חנזין", אומר הרב גורביץ', "ולכן נבחרתי כמארח. אולם "קרבת משפחה" זו לא היוותה תירוץ מספק בשביל הרב, והוא תמיד התנצל על כך שהוא מטריח את המשפחה.

"באמת שהוא מעולם לא הטריח אותנו, משום שמאז שהגיע ועד שחזר לארץ, לא ביקש מאתנו מאומה. אני מצדי ביקשתי לכבדו, ומכיוון שידעתי שהוא לא יבקש דבר, הייתי דואג להכין לו מכל טוב".

הרבי התעניין אם הרב חנזין יגיע להתוועדות

בעת שהייתו בחצר הרבי, חשו מכריו כי הוא מתהלך בתחושה של עבד לפני רבו. ביטול מוחלט. הוא לא הסכים להתוועד, לא דיבר דברי תורה בשעת הסעודה אצל מארחיו, והוא עצמו השקיע עצמו יותר מהרגיל בלימוד שיחותיו של הרבי. הגאון הרב **מיכאל הלפרין**, מרבני חב"ד בארץ הקודש, מספר כי בכמה הזדמנויות כאשר בא לבקרו בבית מארחיו, מצאו יושב ולומד בעיון רב שיחות של הרבי, כשמסביבו פתוחים כמה ספרי לקוטי שיחות והוא משווה בין המקורות.

בתקופת שהייתו אצל הרבי חש ביתר שאת את הביטול ואהבה לרבי. על כך מספר מארחו הרב גורביץ':

"כידוע סבל הרב חנזין מ'שושנה' ברגלו. באחת השנים תקפתו המחלה בתשרי אצל הרבי. הוא סבל כאבים גדולים, אך אלו לא הטרידו אותו כמו

הדאגה שמא לא יוכל להשתתף בהתוועדות שעתידה הייתה להתקיים כמה ימים לאחר מכן. הזמנו את ד"ר משה פלדמן, רופא בשכונה, לבדוק אותו, ולאחר בדיקה מקפת הביע הרופא תקווה כי בימים הקרובים יחול שיפור.

"לפני ההתוועדות בירר הרבי אישית אצל ד"ר פלדמן מה מצב בריאותו של הרב חנזין, ואם יגיע להשתתף בהתוועדות. לשמחתו של הרב חנזין לא היה גבול כאשר מצבו הוטב, והתאפשר לו להגיע להתוועדות".

רוקד לבדו מול הרבי

מוסיף ומספר הרב גורביץ':

"את האהבה הגדולה שלו לרבי ראיתי בשמחת תורה תשל"ט. היה זה בדיוק שנה לאחר התקף הלב הידוע. בזמן ההקפות רקד הרב חנזין לבדו מול הרבי בעצמה גדולה כשכולו קורן משמחה אמתית. הוא פשוט שמח לראות את הרבי משמח את הקהל כמו בשנים עברו, ולאושרו לא היה גבול".

הנה אנכי והילדים

שמעתי מהרב **חיים דוד דרוקמן**, רבה של קריית מוצקין:

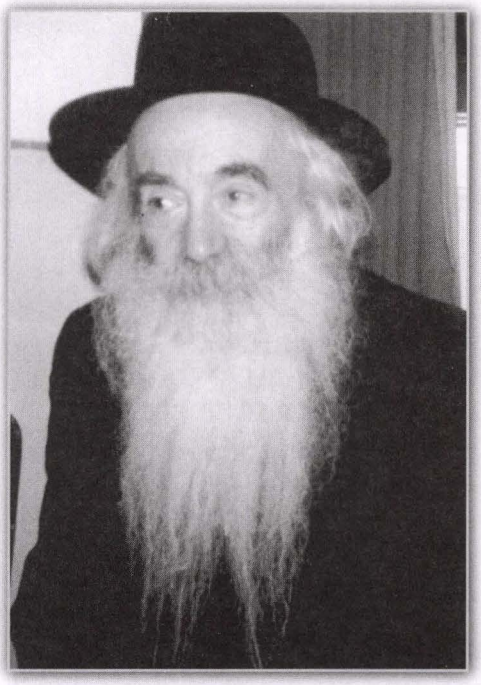
"פעם התוועד הרבי עם אלפי החסידים. כאשר הרב חנזין נכנס פנימה, הבחין כי כל המקומות תפוסים. הוא הביט כה וכה, ועד מהרה מצא מקום בין הילדים שישבו על הרצפה סביב הרבי, והוא התיישב ביניהם...

"בסיום השיחה ראהו הרבי על הרצפה בין הילדים, והוא חייך חיוך רחב ונדיר..."

דמות מופת של חסיד

הרב חנזין זכה לנסוע אל הרבי פעמים רבות, ובכל ביקור, למרות צניעותו וענוותנותו, שימשה דמותו הייחודית לאברכים ולבחורים הצעירים דוגמה חיה ודמות־מיפת של רב חסידי ששוקד יומם ולילה על לימוד נגלה וחסידות,

מתפלל ברצינות ובכובד ראש, עוסק בצורכי־ציבור באמונה ובמסירות שקשה למצוא כמותה, בעוד הוא עצמו מרכז את מוחו ומחשבתו לקלוט כל תנועה וכל הגה של הרבי.

"פניו האירו באושר"

מדי שנה, כשהיה חוזר ארצה, היה נוהג כמנהג החסידים להתוועד ולספר את אשר ראה ושמע וחווה בחצרות הקודש.

אברך שלא מחוגי החסידים העיד, כי ראהו זמן קצר לאחר שחזר מחצר הרבי, "אפשר היה לראות במוחש את עיניו הזורחות ופניו המאירות באושר..."

בפעם הראשונה

בפעם הראשונה נסע לרבי בשנת תשי"ט, ומאז נסע עוד פעמים רבות.

כפי שהיה נהוג באותן שנים, לאחר שחזר ארצה, התוועד עם חסידים בירושלים, בפתח תקווה, בתל אביב, בראשון לציון, בכפר חב"ד ובלוד. בכל מקום סיפר את מה שראה והרגיש, ולימד את ניגון 'שאמיל' שאותו לימד הרבי בשמחת תורה באותה שנה. התוועדויות אלו נמשכו עד אור הבוקר.

בהתוועדות שהתקיימה בישיבת 'תומכי תמימים' בלוד בהשתתפות המשפיע הרש"ח קסלמן ע"ה, נכח גם העיתונאי מר שמואל הכהן אבידור שהעלה על הכתב את דבריו. וכך סיפר הרב חנזין בכנות ובצניעות אופיינית על ההתעוררות שלו לנסוע לרבי:

הרב חנזין בהתוועדות עם תלמידי הישיבה. לשמאלו המשפיע הרב שלמה חיים קסלמן ולימינו החסיד הנודע ר' אברהם פאריז

"הבעתי משאלה"

ביום השלישי בערב, אור לד' באלול תשי"ח, היה עלי להתייעץ בדחיפות עם כבוד קדושת הרבי שליט"א בעניינים הנוגעים לרשת החינוך של חב"ד בארצנו הקדושה. זה היה זמן מועט לאחר שקיבלנו את פקודת הרבי בפסוק: "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה". הרבי שליט"א תבע מאתנו בתוקף להרחיב את רשת בתי־הספר של חב"ד ולפתוח בתי־ספר גם במקומות יישוב מרוחקים ביותר. הרבי אף העביר הוראה לכמה אברכים בעלי משפחה, וצעירים רווקים, להתפנות מכל ענייניהם ולצאת מיד להקים בתי־ספר במרחבי הנגב ועמק־יזרעאל. ובזאת יקיימו את הקריאה "ופרצת" בפועל ממש. כמובן, כל אלה שהרבי שליט"א קרא בשמותם, לא היססו אפילו רגע־קט. הם נטלו מיד את בני משפחותיהם, קיבלו חופש ללא תשלום ממקומות עבודתם ועברו מן הערים הגדולות אל הכפרים ואל יישובי העולים הרחוקים ושם החלו בחינוך הבנים והבנות לתורה.

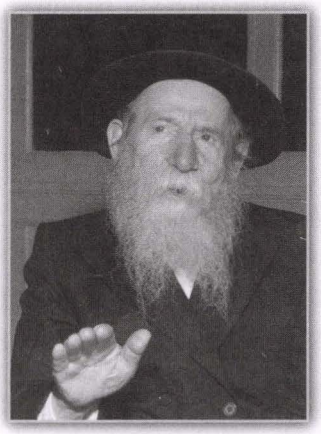
מאחר שהדבר אשר על אודותיו רציתי לשמוע את חוות דעת הרבי היה דחוף ביותר, הזמנתי שיחה טלפונית אל "המרכז לענייני חינוך", שם נמצא

הרבי שליט"א מדי יום ביומו. את השיחה לברוקלין הזמנתי לפתח־תקווה. אולם כמה שעות לפני שהשיגו את הקשר הודיעו לי שעלי לנהל את השיחה מתל־אביב ועברתי לביתו של אחד מאנשי שלומנו בתל־אביב.

דיברתי טלפונית כעשר דקות. השיחה התנהלה עם הרב חיים־מרדכי חודקוב, המנהל של המרכז לענייני חינוך. הוא הבטיח לי להביא את הדברים בפני הרבי שליט"א. תוך כדי השיחה הישירה עם ברוקלין, נתעוררו בי געגועים עזים ביותר לבקר אצל הרבי. זה כבר חשבתי לנסוע אל הרבי אבל נתעכבתי עד כה מסיבות שונות. עתה חשתי משיכה עזה לראות את פני הרבי שליט"א ובתום השיחה הבעתי משאלתי בפני הרב חודקוב, שאני רוצה להיות אצל הרבי בחודש תשרי. הרב חודקוב ענה לי, שהוא ישאל על כך את הרבי. הודיתי לו והמתנתי לתשובה.

כעבור שבוע ימים קיבלתי לביתי "אפי־דיוויט" – כלומר דרישה לבוא לאמריקה לביקור, שנשלח ממש למחרת השיחה מבית הרבי. היה ברור, שהרבי שליט"א ענה למשאלתי בחיוב. עד אותה שעה לא היה בידי לא דרכון ולא יתר הדברים לצורך הנסיעה.

הלכתי למשרדים המתאימים בפתח־תקווה וברמלה ובכל מקום קיבלו אותי בסבר פנים יפות מאוד ומיהרו להיענות לבקשותי. הרגשתי, כי ממש מן השמים מסייעים עמי בנסיעתי. עברו רק יומיים מאז התחלתי לטפל בדבר וכבר היו בידי כל הניירות מוכנים. בהמלצתו של הרב יצחק אלימלך וולגלרנטר, המזכיר הראשי של הרבנות הראשית לארץ־ישראל, פניתי אל הקונסוליה האמריקנית בתל־אביב וכאן נתנו לי מיד את הוויזה. כאן עלי להזכיר את המלצתו של הרב הגאון ראובן כץ שליט"א, הרב הראשי בפתח־תקווה, שעזרה לי בהרבה.

ר' ניסן נעמנוב

דא"ח מעל האטלנטיק

יצאתי ללוד, כשכמה מאנשי שלומנו באים להיפרד ממני בשדה התעופה. טסנו לרומא ומשם לפריז. בעת שהמטוס חנה בשדה התעופה בפריז, הבחנתי לפתע בהרב החסיד ר' ניסן נעמנוב, ראש

ישיבת ליובאוויטש בעיר זו. עד מהרה נודע לי, כי גם הוא טס אל הרבי שליט"א וממש באותו מטוס. סידרנו שנשב זה על יד זה וכאשר המריא המטוס מפריז והחל לחצות את האטלנטיק, כבר היינו שקועים שנינו בשיחת חסידים חב"דית נלהבת. שמחתי לשמוע מפי ר' ניסן על חיי אנ"ש בפריז. הוא אף סיפר לי, כי זה מקרוב נוסדה ישיבה של ליובאוויטש בדניה. סיפרתי לו משלום־אחים בארץ־ישראל ומהנעשה בישיבות ובמוסדות החינוך.

הפגישה עם ר' ניסן שי' הייתה לי לעזר רב, שכן בו בזמן שלי הייתה זאת הנסיעה הראשונה אל הרבי שליט"א, אצלו הייתה זאת נסיעתו השלישית. הוא סיפר לי פרטים רבים על בית הרבי ובמשך כל שעות הטיסה בילינו בדברי תורה ובשיחת רעים מועילה.

ביום שישי ערב שבת־קודש ניצבים, בערך בשעה שתים־עשרה בצהריים, נחת מטוסנו בניו־יורק. מיד בירידתי מן המטוס הבחנתי בקבוצת אברכים מצעירי אגודת חב"ד, שבאו להקביל פנינו. כעבור שעה קלה ישבנו במכוניתו הפרטית של אחד האברכים ונסענו לעבר איסטרן־פארקוויי בברוקלין.

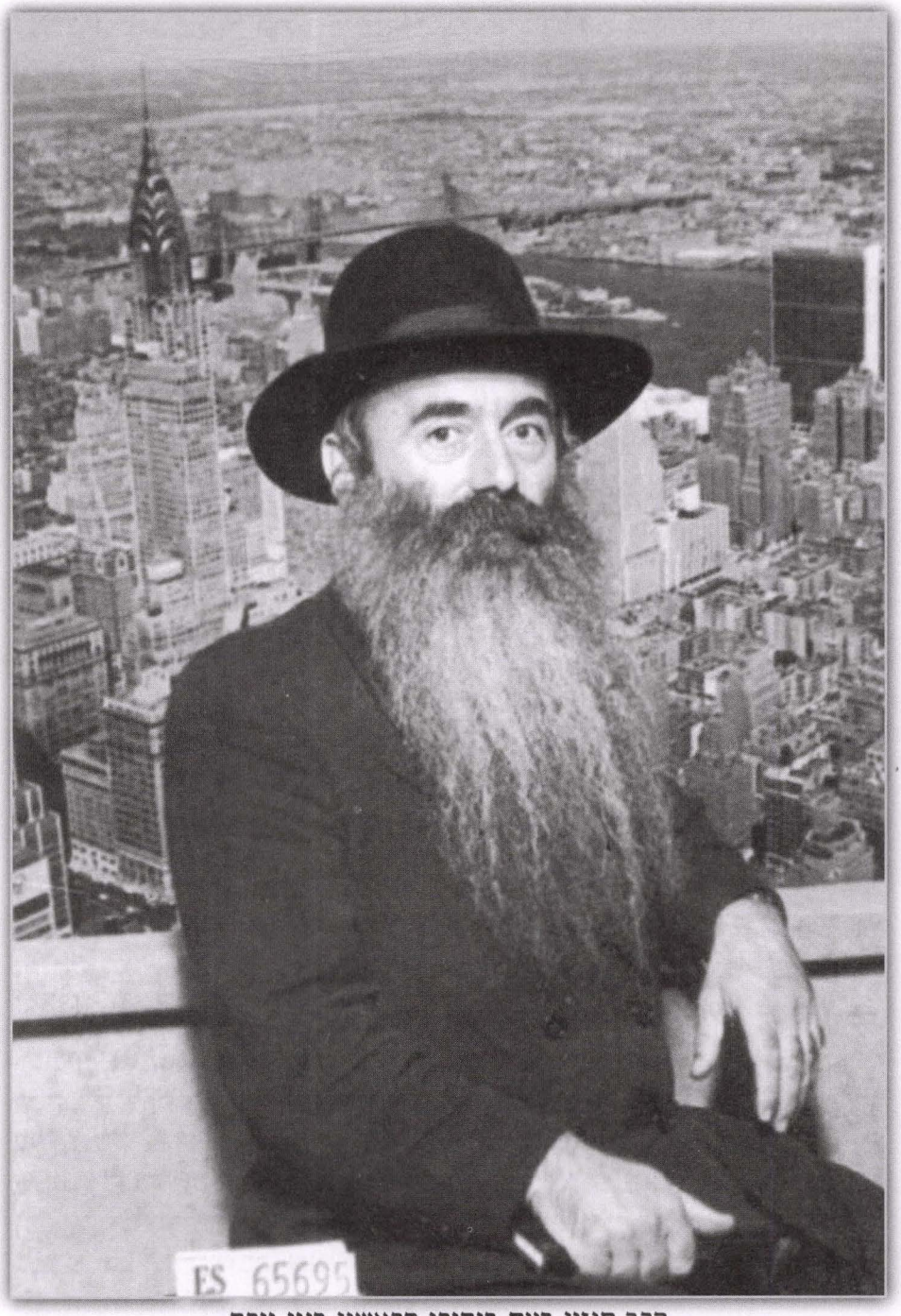
קבעו לי אכסניה בבית משפחת גאנזבורג, שהוא ממול הבית 770 באיסטרן־פארקוויי. מאכסנייתי זאת התקשרתי טלפונית עם המרכז לענייני חינוך ושמעתי, כי הרבי שליט"א יצא אל ה"אוהל" של הרבי מוהר"ר יוסף יצחק, נשמתו בגנזי מרומים. הרבי שליט"א התעכב ליד ה"אוהל" של הרבי־החותן זמן רב וחזר העירה סמוך לכניסת השבת.

נודע לי, כי זה היה ביקורו השני באותו שבוע אצל ה"אוהל". בפעם הראשונה ביקר ביום א' דסליחות.

פגישה ראשונה

כשכולי נפעם ונרגש נכנסתי בערב שבת בין השמשות לבית־המדרש. הבית היה מלא מפה לפה. ליד השולחנות ישבו חסידים זקנים ובחורי הישיבה והקשיבו למאמר חסידות שחזר האברך העילוי ר' יואל כהן שי'. הוא חזר על מאמרו של הרבי מי"ב תמוז, דיבור המתחיל: "ופרצת".

יש שם שתי דלתות לצד מזרח שדרכן נכנס הרבי לבית המדרש. אלא, שכניסתו בשבת אינה ככניסתו בימות החול. בשבת נכנס הרבי מהדלת אשר

הרב חנזין בעת ביקורו הראשון בניו-יורק

לצד דרום. רטט עבר בכל גופי כאשר נפתחה הדלת ונתגלתה דמותו של הרבי שליט"א. קור וחום החלו לשמש בי בערבוביה. נעצתי מבטי ברבי וריכזתי את עצמי לבל אאבד שום תנועה מתנועותיו. ראיתי את הרבי עובר בזריזות אל מקום ישיבתו הקבוע. זה המקום שנקבע לישיבתו עוד בשנת תש"א עם הגיעו לאמריקה. הרבי שליט"א יושב סמוך לשולחן ארוך ולפניו דיומד (סטנדר בלעז). כאשר הוא קם לשמונה־עשרה מזיזים קמעא את השולחן הצדה.

הסתכלתי היטב בדמות דיוקנו, כשאני עומד מחריש ומשתאה למראה חזותו המופלאה. יש בפני הרבי שליט"א מין מבע מיוחד של שמחה עילאה ופשטות עצומה, כאחד. מזיגה של דחילו־ורחימו עם שמחה וטוב לבב. פשוט אין לשער כמה הוד ורוממות שופעת הדמות, כל כמה שמרבים להסתכל בה. ראיתי בימי שני חיי כמה וכמה גדולים וצדיקים – אך הבעה כזאת טרם ראיתי. הכול בלי כל בליטות ובלי שום תנועה. פשטות וחביבות. חום מלטף ואש יוקדת. הוא ישוב בלי להתנועע, מבטו מרוכז בסידור התפילה שלפניו והוא מתפלל בדבקות מרוממת כל רואה. הוא מתפלל עם הציבור ובתוך הציבור ועם זאת ניתן להבחין עד כמה עליון ומקודש הוא בתפילתו, בלי שנראים מצדו איזה סימנים או תנועות לכך.

לילות של יחידות

אחד הדברים המפליאים ביותר הוא סדר הזמנים של הרבי. קשה בכלל להבין כיצד מתחלק אצלו הזמן. מה שרואים בעין הוא, שכל רגע ורגע יקר בעיניו ביותר והוא ממלא את כל שעותיו ורגעיו בענייניו, בסדר ובדייקנות נפלאים.

הלילות של ימי א' ג' ה' בשבוע – הם זמן של "יחידות". וזה ללא הגבלה. בלילות אלה מכניסים לרבי רשימה הכוללת כחמישים־שישים שמות של מבקשים להתקבל ל"יחידות" וכולם עוברים לפניו באותו לילה ממש. יש לילות שהרבי מתחיל לקבל ל"יחידות" בשעה שמונה בערב והוא מקבל עד שמונה בבוקר. שתים־עשרה שעות רצופות, נכנסים ויוצאים לחדרו אנשים וכל אחד ואחד מתעכב אצלו לשיחה – מי ממושכת יותר ומי פחות. כך היה בכל עשרת ימי תשובה, שאז רבו מאוד הבאים ל"יחידות" גם מאנשי אמריקה וקנדה וגם מאלה שבאו במיוחד מעבר לים.

הייתי ב"יחידות" שעתיים תמימות, מרבע לשלוש אחרי חצות הלילה עד רבע לחמש לפנות בוקר. מובן שחלק ניכר של השיחה בעת ה"יחידות" הוקדש לענייני הרשת של בתי ספר חב"ד בארצנו הקדושה. הרבי מכיר את הבעיות של כל בית־ספר ובית־ספר והוא מתעניין בפרטים הפעוטים ביותר. בדברו על ה"רשת" נוהג הרבי לומר: "החזיקו עצמכם ברשת" – היינו שלא אנו נושאים את ה"רשת" אלא היא נושאת אותנו בבחינת "ארון נושא את נושאיו".

כדי לקבל מושג עד כמה מחושב זמנו של הרבי אספר מה ששמעתי מפי אנ"ש. בח"י באלול הייתה התוועדות בלתי צפויה מראש, לא ידעו שהרבי שליט"א יצא לפתע מחדרו להתוועד והייתה התוועדות של שלוש שעות. סמוך לחג הסוכות העיר הרבי כבדרך אגב ואמר: "עדיין לא גביתי את אותן שלוש השעות". מכאן יכולים אנו להבין עד היכן דברים מגיעים ומה פירוש העניין של זמן אצל הרבי. העולם מדמה את הזמן לכסף וכאן הזמן הוא עניין של חיות ונשמה. חבילות חבילות של מכתבים מגיעים יום־יום לרבי שליט"א. יש מכתבים בענייני הכלל ויש מכתבים הנוגעים לחיי נפש של אנשים פרטיים. הרבי קורא את כל המכתבים וכותב תשובות לכל מכתב ומכתב. דבר זה עצמו מצריך שעות רבות ביותר.

תהלים והנהגות

בשבת־קודש פרשת "נצבים" ראיתי את הרבי שליט"א בעת אמירת התהלים. הוא יצא מחדרו המיוחד לבית־המדרש ואמר תהילים עם כל הקהל. היה קהל גדול מאוד. הרבי אומר תהילים מתוך ספר התהילים הנדפס עם הפירוש "יהל אור" של בעל ה"צמח צדק". אמירת התהלים היא בהתרגשות גדולה מאוד. שפתי הרבי נעות במרץ רב אבל גופו אינו זע, רק גון פניו משתנה חליפות ומראה על סערת הנפש. רואים איך הוא מדפדף את הדפים של ספר התהלים וניכרת מזה גודל התרגשותו.

לאחר התפילה אין הקהל מתפזר. הכול משתדלים לתפוס מקומות קרובים לרבי, כדי לראות כל תנועה ותנועה שלו בעת ההתוועדות. הרבי חוזר לשולחן וחוזר רק לאחר מכן להתוועדות כשהוא יושב אצל השולחן ומאחוריו יושבים זקני החסידים והרבנים. מקומו של הרבי גבוה במקצת משאר המקומות. נזדמן לי לעמוד מקרוב והבחנתי, כי בעת אמירת ה"מאמר" החזיק הרבי

מטפחת בידיו וגלגלה מסביב לכף היד, כפי שנהגו גם נשיאי חב"ד נשמתם עדן. מובן שהוא מחזיק את המטפחת מתחת לשולחן ומי שעומד קצת בריחוק אינו מרגיש בה.

אין בכוחי לתאר את מראהו של הרבי בשעת אמירת ה"מאמר". הרי לכאורה ראיתי את הרבי בתפילה? אבל כאן עניין אחר לגמרי, וזאת פשוט קשה לתאר בחרט אנוש. צבעי הפנים של הרבי, אופן ישיבתו, קולו ותנועותיו – כל־כך עזים שלא ייתכן כלל לתארם במילים. הרבי פותח את עיניו וסוקר במבט חודר את כל הקהל כולו. כל אחד ואחד מרגיש כאילו הביט הרבי רק בו ומבטו חודר עד לנקודה הפנימית ביותר של נפשו. והנה עוצם הרבי את עיניו, בצורה שלא ראיתי עוד מימי. הגבות כמו נפרשות מעל העיניים ללא קיפול, והרושם של עצימת העיניים אינו פחות מהרושם שעושה כשהוא מביט בעיניו הפקוחות.

הרבי שליט"א עולה לתורה ל"מפטיר". הוא קורא את ההפטרה תוך בכי. מאחר שעליתי לתורה ב"שביעי" עמדתי סמוך לרבי, כשהוא עלה ל"מפטיר". הדוחק היה גדול מאוד. הקהל נדחק לעבר הבמה. נאלצתי להיאחז בכל כוחותי בשולחן לבל יזיזוני ממקומי. בקולו של הרבי מורגש ניסיון להתאפק מבכי. רואים שהוא עושה הכול להתגבר, אבל הבכי פורץ מאליו.

אחרי מנחה נשאר הקהל במקום. אף על פי שרוב הציבור הספיק רק לקדש על היין ולטעום חתיכה קטנה של "מזונות", אין איש זז מן המקום, אלא יושבים וחוזרים על ה"מאמר" של הרבי, שנאמר בשעת ההתוועדות.

ראש־השנה

רוממות עילאית הורגשה בראש־השנה. רוממות זו הורגשה מבעוד יום, בערב ראש־השנה, כאשר הרבי קיבל מהקהל פדיון נפש. מאות אנשים עברו לפניו בסך ומסרו את ה"פדיון". אחרי כן נמסר הפדיון הכללי. לאחר קבלת הפדיון נסע הרבי אל ה"אוהל" של האדמו"ר מוהר"ר יוסף יצחק נשמתו עדן. הרבי קרא ליד ה"אוהל" את שמות האנשים מתוך רשימות שהיו בידיו.

במעריב של ליל א' דראש־השנה הבחינו הנוכחים בבית־המדרש כי הרבי יושב תפוס בשרעפיו, וקל היה להכיר כי הוא מרחף במחשבותיו בעולמות

"אין בכוחי לתאר את מראהו של הרבי בשעת אמירת ה'מאמר'"

העליונים. לאחר התפילה בירך הרבי את הקהל ב"לשנה טובה תכתב ותחתם". מישהו מתוך הקהל ענה: "גם אתם".

לאחר התפילה רבים לא עזבו את בית־המדרש אלא נשארו עומדים שם סמוך לבימה למען יוכלו להיות למחרת קרובים אל הרבי בעת התקיעות.

לפני התקיעות הביאו חבילות־חבילות של "פתקאות", והן הונחו לפניו על הבימה. כאשר עלה לתקיעות כיסה בטליתו את חבילות הפתקאות ונשמע קולו כשהוא בוכה. גם "למנצח לבני קורח" והפסוקים שלפני התקיעות נאמרו בבכייה גדולה. בעת התקיעות עצמן היה רגוע ומהפסוקים שלפני התקיעות עד התקיעות ניכרה אצלו השתנות גדולה – הוא עבר לפתע מהתרגשות עצומה לשלווה.

ל"תשליך" הלך כל הקהל הגדול בשורה ארוכה ומסודרת. בראש השורה צעד הרבי שליט"א, כשלידו הרב חודקוב. אחרי כן צעדו תינוקות של בית רבן ואחרי כן בחורי הישיבות ואחריהם קהל החסידים. בכל שעת המצעד – הלוך

וחזור – נפסקה התנועה ומשני עברי הרחוב עמדו המונים והביטו במבטי הערצה על הצועדים.

הילדה האילמת

ביום השני דראש־השנה נערכה התוועדות בצריף הגדול. ההתוועדות התחילה כ־20 דקות לפני השקיעה. הרבי בירך על שתי חלות – אחת בצע ואת השנייה מסר בשביל הבחורים בישיבת פריז.

תוך כדי הסעודה הבחנתי באיש פשוט אחד, שלא מאנ"ש, שנכנס בצעדים תקיפים והתייצב על הבמה. הרבי הבחין בו וסקר אותו במבטיו. האיש החזיק בידיו ילדה קטנה. לפתע פרס הרבי פרוסה של חלה ומסר אותה לאיש זה. האיש האכיל את לתינוקת בפרוסת חלה. כחצי שעה לאחר מכן ניגש רב אחד מאנ"ש לומר "לחיים". הרבי חזר ופרס פרוסה של חלה ונתן לאותו רב.

כל העניין היה תמוה בעיני ולא ידעתי פשרו. בינתיים הבחנתי איך הרבי סוקר במבטיו את הקהל העצום, עונה לכל אחד ואחד "לחיים" ואיש אינו נעלם ממבטיו החודרים.

רק לאחר החג נודע לי הדבר. האיש הזה, שבא עם הילדה, אינו חסיד, זהו יהודי ארץ־ישראלי, שבא לאמריקה עם הילדה, כדי שינתחוה לאחר שנתגלה כי היא אילמת. הניתוח בוצע, אולם כמה ימים לאחר מכן התעורר חשש כבד לחיי הילדה. הרופאים אמרו נואש. מישהו יעץ לאב זה שייכנס אל הרבי. האיש בא בשברון לב אל הרבי ושפך לפניו את מר־שיחו. הרבי ציווה לו לפנות אל רופא אחד מידידיו. האיש עשה כן והילדה ניצלה. לא עברו אלא ימים מספר בלבד מאז החל לטפל בה אותו רופא, והילדה פתחה פיה ואמרה: "אבא"...

בראש־השנה בא האיש אל הרבי והביא עמו את הילדה ואז כיבדו הרבי בפרוסת חלה.

והנה בשעה שהרבי מסר את החלה לילדה נפל פירור של חלה מאותה פרוסה. אחד הנוכחים ראה זאת ומיהר להרים את הפירור, אבל הרבי רמז לו למסור גם פירור זה לילדה. רק כאשר קם לומר "לחיים" נתן גם לו הרבי פרוסת חלה.

לאחר "הבדלה" מחלק הרבי כוס של ברכה. אז עובר לפניו הקהל וכל אחד מקבל קצת יין מכוסו. גלונים של יין נשפכים בשעת מעשה, כי מאות הם העוברים לפני הרבי באותה שעה. ביניהם רבים הבאים במיוחד למעמד זה, ולאוו דווקא חסידי חב"ד, כדי לזכות בכוס של ברכה מידי הרבי.

היום הקדוש

בערב יום הכיפורים חילק הרבי "לעקח" לכל הנוכחים. לחלוקת ה"לעקח" באו שוב המונים, יהודים שלא ראיתי אותם לא בראש־השנה ולא בשבתות ראיתי עתה. הרבי מסר מנה של 'לעקח' לאנשי חב"ד וכן לשלוחים, שהוציאו לפועל את הקריאה "ופרצת" ויצאו לחנך ילדים וילדות בשליחות הרבי.

אחר הצהריים הצטופפו רבים ליד דלת חדרו של הרבי. הרבי ניגש לדלת

ובירך את הקהל בברכת כוהנים. הוא אמר דברי ברכה מיוחדת לבחורי הישיבה ובירך אותם שה"ופרצת" יבוא אצלם לידי ביטוי בלימוד התורה בנגלה ובנסתר.

שעה קלה לאחר מכן הופיע הרבי בבית המדרש, כשהוא לבוש "קיטל" ועומד על מקומו הקבוע. בחזרת הש"ץ רמז באצבעו לשיר את "דרכך" ו"כי אנו עמך" – בניגונים הקבועים לכך.

אחרי ה"נעילה" הסתובב הרבי אל הקהל כשכולם מנגנים את הניגון הידוע בשם "המארש של נפולאון" – הרבי ניצח בידיו והקהל שר בהתלהבות, כמי שנכנסו בשלום ויצאו בשלום.

ועידת הצעירים

בראשון דחול המועד נערכה ועידה של צעירי אגודת חב"ד. באו נציגים מכל קצווי תבל. הרבי הורה שכל נציג ישמיע דבריו ואף הוא עצמו דיבר על ערך הכינוס וציין את הצעירים כ"מחנה דן" – שבט דן היה השבט המאסף לכל המחנות, מה שאבד במדבר לכל שבט אחר נאסף בחזרה על ידי מחנה דן.

בליל שמחת־תורה יצאו מאות אברכים בשליחותו של הרבי לשמח את הקהל בבתי הכנסת של ניו־יורק. הרבי חיכה עם ה"הקפות" עד שכולם שבו ועם שובם שתה עמהם "לחיים". הוא הכריז, כי הוא נותן "משקה" רק למי שהלך בשליחות השמחה של ה"הקפות".

ניגון שאמיל

ההקפות נמשכו כמעט עד אור הבוקר וסמוך לאור הבוקר לימד הרבי ניגון חדש בעל שלוש בבות, כשבשעת מעשה זולגות עיניו דמעות שליש. לאחר מכן סיפר את הסיפור הזה: בחבל קווקאז יש אזור של הרים גבוהים. באזור הזה חיו לפני מאה וחמישים שנה בערך שבטים פראיים למחצה, שהיו חופשיים כציפורי דרור. בלי שיהיו להם ההגבלות של חוקי המלכות ואפילו לא ההגבלות של חוקי התרבות. כאשר התחילה להתפשט מלכות הצאר, הוא החליט לכבוש את ההרים האלה. אבל כל ניסיונותיו עלו בתוהו, אף על פי

הרב חנזין עומד בפתח חדרו של הרבי ומקבל ד' מינים בערב חג הסוכות

שעלה עליהם בכוחות גדולים. עד שנפל על המצאה.

למנהיג הפראים, שאמיל שמו, הוצעו הנחות שונות אם יקבל עליו את שלטון הצאר. הוא נתפתה וקיבל את השלטון. אבל מיד לאחר מכן פרקוהו מנשקו ושלחוהו לארץ גזרה. ישב שאמיל בארץ גזרתו, אדמת מישור, ונזכר מפעם לפעם בהרים הגבוהים ששם התהלך חופשי מהגבלות. מיד נתמלא געגועים עזים והחל לשיר ניגון בן שלושה בבות – האחד בבא של געגועים על העבר, השני בבא של צער על הירידה בהווה, והשלישי בבא של תקווה לעתיד.

משל זה הוא על דרך ירידת הנשמה לגוף...

הרבי שליט"א האריך בדברים וחזר וניגן את הניגון החדש בן שלוש הבבות, שהן: געגועים, צער ותקווה.

כאן כדאי להזכיר, כי באסרו חג סוכות נערך כנס תורה, כעין ועידה של ראשי ישיבות חב"ד מכל העולם. הרבי שלח לכנס את דברו ב"מאמר" בחידושי תורה בנגלה. בכל הכינוסים נשמעה התביעה "ופרצת" – לפרוץ ימה וקדמה, וצפונה ונגבה.

זהו רק מעט מן המעט ממה שניתן לספר על שלושים הימים במחיצתו של הרבי.

• • •

אלו הם הרשמים שסיפר הרב חנזין לאחר שובו ארצה מביקורו הראשון אצל הרבי.

ענווה של אמת

"דוד הוא הקטן" –
הוא בקטנותו מתחילתו ועד סופו (מגילה י"א)

תמיד צעד לבדו ברחוב בפשטות ובענווה

אחת התכונות שהרב דוד חנזין התאפיין בה ביותר, הייתה מידת הענווה המופלגת שלו. באישיותו שילב ענווה עצומה למרות היותו נושא תפקידים רשמיים רבים, והייתה זו ענווה אמתית שנבעה מתוכו ומפנימיותו.

למרות גדלותו בתורה, מעולם לא התנשא על הזולת. אף על פי שעמד בכמה דרגות מעל כלל הציבור, מעולם לא נתן לזולת להרגיש בכך והיה מדבר עם כל אחד, קטן כגדול, בבחינת חבר הנמצא באותה דרגה.

ענוותנותו הייתה מדהימה

ממש. הוא סלד באמת ובתמים מכל עניין של כבוד והתנשאות. הבאים אתו במגע שלא הכירוהו מקרוב, לא העלו על דעתם כי מדובר ברב ותלמיד חכם מובהק שכל הש"ס שגור בפיו. הוא קירב כל אדם בסבר פנים יפות ומאירות – ומעל הכול, בפשטות מדהימה.

גאונות בענווה

מספר הרה"ג **מנחם מענדל גלוכובסקי**, רב קהילת חב"ד ברחובות וסגן מזכיר בי"ד רבני חב"ד:

"אף על פי שהיה מלא וגדוש בלימוד, הוא היה אדם פשטן ביותר. היה מדבר עם כל אדם כשווה עם שווה. ראיתי אצלו בפשטות 'הווי שפל רוח בפני כל אדם'. לפעמים היה מתקשר אלי להתייעץ, ואני הרגשתי שלא בנוח, כיוון שבגילי הייתי יכול להיות נכדו. לעתים היה שולח אלי אנשים כיוון שרצה לשמוע את דעתי. הוא היה גאון לא רק בלימוד, אלא גם בפשטות ובענווה".

"זה לא אני, זו האמת!"

שיעורי תורה רבים מסר הרב חנזין במשך השנים, בהם שיעורי חסידות רבים. שלא כמו אצל מגידי שיעור שונים, מעולם לא היה אכפת לו אם השתתפו בשיעור עשרות אנשים או אפילו משתתף בודד. הוא היה מוסר את השיעור באותו להט ובאותה חשיבות.

אחד ממשתתפי שיעוריו מספר כי עקב אחרי הרב חנזין וראה כיצד היה יושב בשיעוריו ביראת כבוד ובחרדת קודש. מעולם היה נזהר שלא להשעין את ידיו על השולחן, וגם כשהיה חם מאוד בחדר, לא הוריד את המגבעת מעל ראשו.

מספר ר' **יהודה בוק**, חסיד מודז'יץ מפתח תקווה:

"השתתפתי בקביעות בשיעור תניא שמסר הרב חנזין – שיעור שהיו בו אחד או שניים נוספים בלבד. השיעור התקיים בקביעות בבית הכנסת הגדול. לפעמים, לקראת התפילות היו מגיעים אנשים פשוטים שלא הבינו את מהות

השיעור. הם היו מצטרפים לשיעור ומתחילים לשאול שאלות שלא תמיד היו קשורות לתוכן השיעור. למרות זאת הרב חנזין השיב לכל אחד מהם בענווה ובאורך רוח, ונתן לשואלים את הכבוד הראוי.

"באחד השיעורים השתתף יהודי שלא הסכים עם הביאור שנתן הרב, והוא התעקש על קושייתו שוב ושוב. כאן השיב לו הרב בנחרצות: 'דברים אלו לא שלי, אלא כך היא האמת. אני לא אומר את זה כי אני יותר חשוב ממך; כל מי שיושב כאן יותר חשוב ממני. אני אומר זאת כי זו האמת!...'

"היה לי קשה להאמין למשמע אוזני, אבל הרב בגילו ובגדלותו בתורה, ענה ליהודי שבקושי ידע לקרוא בענווה ובפשטות כה מופלגות..."

"אני לא חכם, אבל אברך אותך..."

אפיזודה נוספת משיעור התניא, מספר אחד הצעירים שהשתתפו בשיעוריו בקביעות:

"בסיום אחד השיעורים אמרתי פעם לרב שאני מבקש ברכה עבור חולה. הרב קם ממקומו והביט בי, כמו ממתין. לא הבנתי למה כוונתו, ואז התברר

הרב חנזין מברך את נינו למשפחת הולצברג, עם כניסת היום הקדוש

כי הרב חשב שאני רוצה לברכו. הרב כבר היה למעלה מתשעים, ולמרות זאת קם על רגליו כדי לקבל ברכה מאברך צעיר...

"לאחר שהבהרתי לו כי ברצוני לקבל ממנו ברכה, התחמק בתואנות שונות. אמרתי לו שכתוב בגמרא כי מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. על אתר השיב הרב חנזין: 'אתה מתכוין למה שכתוב במסכת מגילה? אבל אני לא חכם... בכל אופן, שה' יעזור שמי שצריך רפואה יבריא'.

"בשיעורים הבאים הרב מצא בכל פעם את ההזדמנות לשאול אותי מה עם החולה שעליו ביקשתי ברכה. כשסיפרתי פעם שהמצב השתפר, פני הרב אורו כאילו היה מדובר בבן משפחה שלו..."

הברכה נתונה

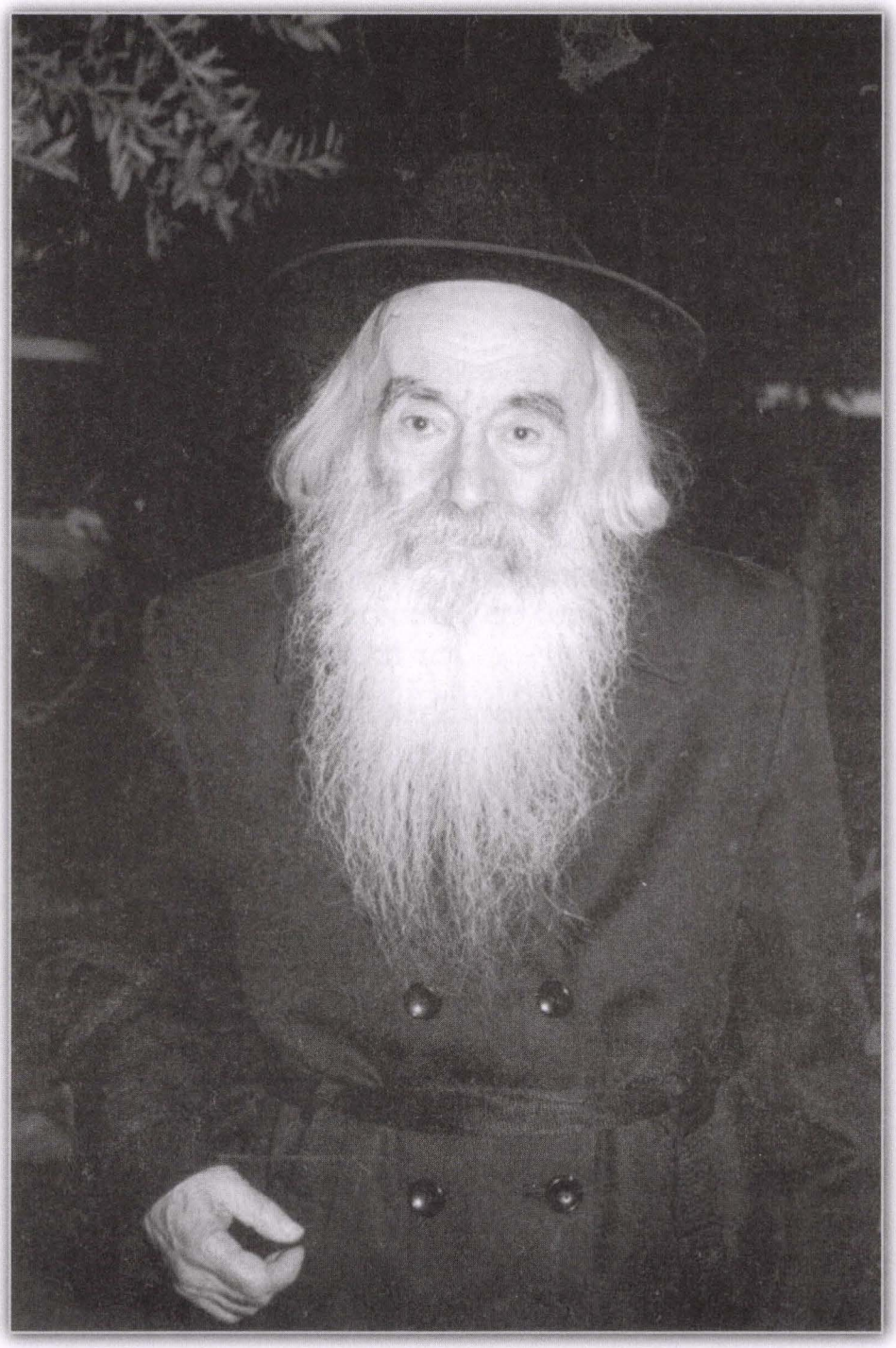
פעם השתתף בהתוועדות י"ט כסלו בקרית הבעל־שם־טוב בפתח תקווה. כשפנה ללכת, ניגש אליו אברך לא חב"די וביקש את ברכתו עבור בנו שסובל מבעיה רפואית מסויימת. הרב חנזין הסביר לו בפשטות את "טעותו" בכך שהוא מבקש את ברכתו, "אבל", הוסיף, "הרבי מברך את כל מי שמשתתף בהתוועדות, ואם כן, יש לך כעת ברכה מהרבי".

אחר שהעניק לו את ברכת הרבי, הוסיף הרב חנזין לברכו בחמימות רבה ובמאור פנים...

גדול השלום...

הרב חנזין סלד מכל שמץ של מחלוקת, בפרט כשזה נגע אליו.

באחת משנותיו האחרונות הגיע הרב למסור את שיעור התניא הקבוע שלו בבית הכנסת הגדול. כשהגיע לשם התברר לו כי בחדר שבו אמור היה להתקיים השיעור, התמקמה קבוצת תלמידים שהתלמדה פרקי חזנות. הרב פנה אליהם והעיר בעדינות כי במקום מתקיים שיעור קבוע. אחד תלמידים הצעירים החל להתווכח עם הרב.

שומעי השיעור תניא ביקשו להבהיר לצעירים את טעותם, וכי מתקיים כאן שיעור קבוע על ידי רב חשוב, ועליהם להתחשב בכך, אך הרב חנזין רמז שאין צורך להכנס עמם למחלוקת חלילה. הוא ביקש ממשתתפי השיעור לסור עמו לבית חב"ד שם יקיים את השיעור. הרב, שההליכה כבר הייתה קשה עליו, לא ויתר על השיעור, וצעד כברת דרך עד בית חב"ד, שם מסר את השיעור כהרגלו.

מובן שאיש לא שמע מילה של טרוניה ממנו...

רוכב על הגמל

אחד המפעלים החינוכיים שהרב חנזין עמד מאחוריהם, היה רשת קייטנות 'גן ישראל' שפעלה במסגרת בתי הספר של 'רשת אהלי יוסף יצחק'.

במהלך הקייטנה הראשונה של 'גן ישראל' שהתקיימה בכפר־חב"ד, הביאו גמל לצורך האטרקציה. הרב חנזין מצדו, כדי לשמח את לבם של הקייטנים, עלה וטיפס על הגמל, ואף הצטלם עמו.

אחד המדריכים שנכח במקום אמר בהתפעלות "כזה היה הרב חנזין, מטפס על גמל מבלי לקחת בחשבון כלל את כבודו, העיקר לשמח את לב הילדים..."

לא גבה ליבי ולא רמו עיני

מספר ר' **אליעזר זיגלבוים**, ממקרוביו במשך עשרות שנים:

"באחד השנים, בשבת פרשת שופטים, דיבר הרב חנזין בהתוועדות אודות המלך שספר התורה צריך להיות מונח בחיקו בתמידות 'לבלתי רום לבבו מאחיו'. הרב חנזין הסביר שמצד אחד יכול המלך להיות נחוש ותקיף, אך מצד שני הוא צריך להתנהג בענווה ובשפלות הלב כלפי אחיו. במשך שעה ארוכה ביאר שצריכים להיות שני הכיוונים, ולדעת להשתמש בכל תכונה כפי העניין הנדרש.

"אם באנו למצות את ענוותנותו של הרב חנזין, כך הייתה דרכו – הוא היה שיא הענווה, אך כשהיה צריך, הוא ידע גם להיות תקיף ולוחם גדול למען

הרב חנזין משתתף באירוע בישיבת חב"ד בקריית-גת

ענייני היהדות.

"אני זוכר שפעם אחת, במהלך אחת ההתוועדויות, דיבר על עניין מסוים בתקיפות ובכאב גדול. לאחר מכן ידע הרב חנזין גם לקום ולהתנצל בפני הציבור אם פגע במישהו.

"פעם אחת הבאנו לפתח תקווה משפיע צעיר כדי שיתוועד עם הקהל בהתוועדות י"ט בכסלו. הרב חנזין אף הוא השתתף בהתוועדות, ולמרות היותו רב ותיק במקום, ותלמיד חכם מופלג, ישב לפני המשפיע הצעיר בביטול מוחלט, כשהוא מעניק לו את כל הבמה, מתוך כבוד גדול...

"אנשים שלא הגיעו לקרסוליו בלמדנות וביראת שמים, הסתובבו תמיד עם פמליית תלמידים ומקורבים, בעוד שהוא צעד תמיד לבדו. מעולם לא דחף את עצמו למרכז העניינים. ענווה זו הייתה גם הסיבה המדהימה שמעולם לא שמעו אותו מדבר על עצמו או מספר על דברים שעברו עליו בחייו..."

"קול גדול" ו"קול דממה"

מספר ר' **שמואל דוד חרמץ**, מחסידי חב"ד בפתח תקווה:

"לאחר חתונתי הגעתי לגור בפתח תקווה, ואז יצרתי עמו קשר ראשוני. אף על פי שהייתי אברך צעיר, תמיד הרגשתי כי הוא מדבר עמי 'בגובה העיניים'.

"פעם אחת באתי לשאול אותו שאלה בעניין פרטי, והוא הציע לי שאבוא אליו הביתה מאוחר יותר, ובינתיים יחשוב על תשובה נאותה.

"כשהגעתי לביתו, פתח ספר מאמרים והחל לקרוא עמי מתוך מאמר דא"ח ד"ה 'ובשופר גדול יתקע וקול דממה דקה ישמע'. הוא קרא והחל להסביר לי את התשובה שמצא לנכון מתוך דברי המאמר: 'האופי שלך אינו נותן לך להרים את הקול מתי שצריך, אך במאמר מסביר הרבי ש'שופר גדול יתקע' זה באופן שמעל הטבע, ו'קול דממה דקה' זה דרך הטבע. הרבה פעמים צריך ללכת בדרך של 'שופר גדול יתקע' אף על פי שזה בניגוד לטבע האישי, אך צריך לעשות זאת מבלי להתבייש מאיש ומבלי לחשוש מפני התוצאות'.

"אמרתי לו שאינני הטיפוס של הרמת קול, והוא אמר בפשטות – אז תשב ותלמד שוב ושוב את המאמר הזה...

"באותה הזדמנות הביא דוגמה לכך באמרו: 'הרבי אמר לי לשבת ברבנות פתח תקווה, ועד שלא שלחו אותי משם, המשכתי לשבת'...

הצנע לכת

למרות היותו מהדר וקפדן גדול בענייני הלכה ומנהג, פעמים רבות הסתיר והצניע את מעשיו.

מדי שנה בחודש תשרי, בעת שהייתו בשכונת 'קראון הייטס', היה מתארח בבית משפחת גורביץ'. מטבע הדברים, כאשר היה נמצא זמן ניכר במחיצת בני המשפחה, היו אלו צריכים להכיר בגדלותו. אולם בעל הבית, הרב יצחק גורביץ' מספר, כי בגין היותו צנוע היה מסתיר את אורחותיו ומנהגיו.

"פעם ראיתיו נוהג ליטול את ידיו בין אכילת דגים לבשר, ושאלתיו למקורו של מנהג זה. הוא ביטל את העניין במחי יד, אך שמתי לב שמאז לא נהג עוד כך. אינני יודע אם הפסיק כדי שלא לשנות ממנהג המקום, או שעשה זאת בהצנע".

מוסיף ומספר הרב גורביץ':

"שמתי לב שאם היה מבקש להפנות את תשומת לב של בן שיחו לסוגיה בגמרא, מעולם הוא לא היה מצטט בעל פה, אלא ניגש לארון ספרים ומוציא את המסכת המתאימה, מראה עצמו כמחפש את הסוגיה, ואז מראה לבן שיחו את שמצא – וזאת אף על פי שברי לי כי ידע את הש"ס בעל פה".

כך מעיד גם ר' **אלכסנדר זלפריינד** שהכירו במשך שנים רבות, כי מעולם לא הפגין 'לומדות', אך כשדיברו עמו בלימוד, ניתן היה עד מהרה להיווכח כי מדובר במי שבקי בכל הש"ס, אך הוא בענוותנותו הצניע זאת.

הרב חנזין בחגיגת הכנסת ספר תורה לבית ספר חב"ד ביפו בחודש אייר תש"כ. מאחור מנגנים החסידים ר' בנימין ור' זלמן לוין

מתנצל ברבים

הרב חנזין הקפיד שלא לפגוע ביהודי כלשהו. אם חש פעם שאיזשהו יהודי נפגע ממנו, היה מבקש ממנו מחילה. ואם "הפגיעה" הייתה קבל עם, הרי היה קם ומבקש סליחה בפני כל הנוכחים, בלי שחש עצמו מורם מעם.

ר' **יצחק רודרמן**, מוותיקי חסידי חב"ד בפתח תקווה מספר, כי פעם נוכח בעת שנשא דברים ברבים, ומאן דהו הפסיקו באמצע דבריו. ברגע זה קטע הרב את נאומו ולא המשיך עוד, מחמת שלא רצה לבייש או לפגוע בפלוני.

מקדים שלום לכל אדם

ר' **אלכסנדר זלפריינד** שהיה בילדותו שכן של הרב, ראה תמיד את האכפתיות שלו ומהזולת. "תמיד הקדים שלום לכל אדם, אפילו לילדים.

זכורני כי פעם היה לו ויכוח נוקב עם אחד התושבים, והנה למחרת הרב

התנהג עמו באהבה ובמאור פנים כאילו לא אירע דבר.

"עוד הבחנתי כי היה קם בפני יהודים מבוגרים, אף על פי שברוב המקרים הוא היה מבוגר מהם".

לישרים בליבותם

על דוגמה אישית, מספר ר' **משה דוד כהן**, מנהל קרן למען יהדות קאזחסטאן:

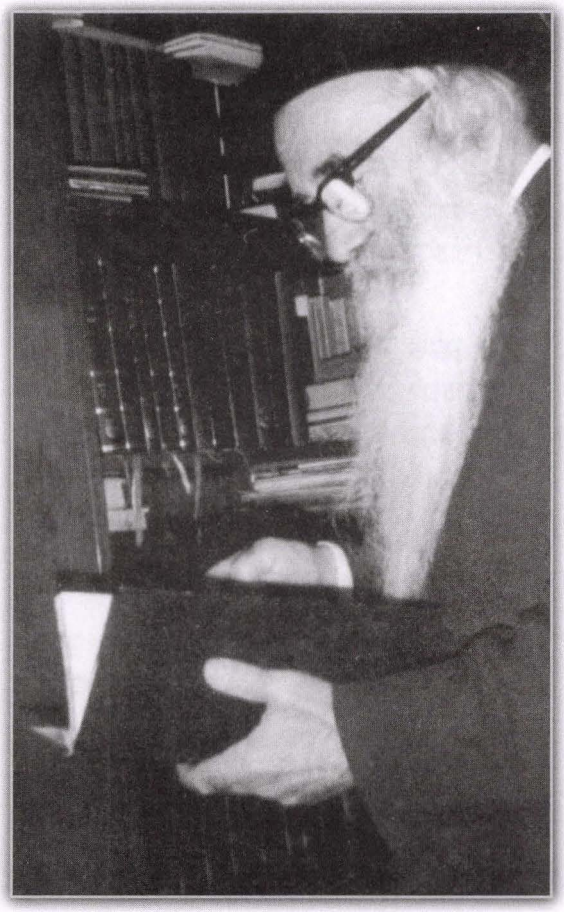
"פעם אחת פניתי אל הרב חנזין בהיותו חבר בית דין רבני אנ"ש, וביקשתיו שיכתוב מכתב תמיכה בעבור מגבית כ"ף מנחם אב, במטרה לסייע לפעולות על שמו של רבי לוי יצחק נ"ע, אביו של הרבי. הרב חנזין מסיבותיו שלו לא אהב לכתוב מכתבים מהסוג הזה (כפי שלמדתי רק לאחר מכן), אולם לאחר שהרב ירוסלבסקי שליט"א הוציא מכתב שכזה, הוסיף אף הוא בכתב ידו כי הוא מצטרף לקריאת קודש זו.

"לאחר שחתם, הוציא הרב חנזין מכיסו סכום כסף כתרומה, באמרו בפשטות: 'אם אני מבקש מכולם לתרום, אני חייב בעצמי לעשות זאת'..."

נתן הרגשה טובה

"בעת שהיו באים להתייעץ עמו או לשאול שאלה בהלכה, הקפיד לתת הרגשה טובה, אף על פי שאת פסקו נתן בנחרצות ובתוקף" – אומר ר' **זלמן לאש**, ממקורביו. "הוא נתן הרגשה שחשוב לו לדבר אתי, פשוט היה נראה שהוא נהנה לשוחח. בענוותנותו הגדולה הוא העניק את ההרגשה שמדברים עם יהודי חביב, ולא עם רב וגאון בישראל", מסכם ר' זלמן לאש.

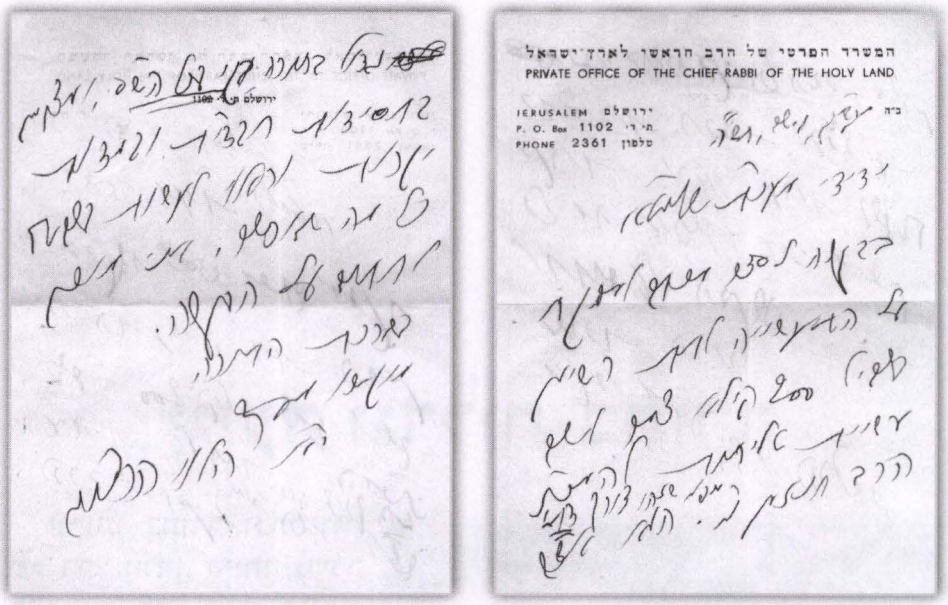
יגיעה וגדלות בתורה

יגיעתו בתורה ובחסידות של הרב חנזין, הייתה נדירה במהותה. הוא שקע בלימוד תורה בכל כוחו עד ימיו האחרונים. עבודתו את ה' הייתה בקדושה ובטהרה ובמסירות נפש כחסידי קמאי. ספרי החסידות, ובמיוחד ספרי מאמריו ושיחותיו הק' של הרבי מליובאוויטש, היו שגורים על לשונו.

פעם אחת נתבקש על ידי המועצה הדתית בפתח תקווה לציין את קורות חייו, והוא עשה זאת בפשטות ובענווה. ממכתב זה עולה כוח התמדתו העצום:

"למדתי ברוסיא בעיר קונוטופ אצל רב מובהק.

מכתב המלצה של הרב הראשי לארץ ישראל הרב הרצוג משנת תש"ה,
בבקשה לסייע לרב חנזין בקבלת רשיון להשגת 200 ק"ג צמר לעשיית טליתות.
"הוא איש גדול בתורה **בקי בכל הש"ס**, ומצויין בחסידות חב"דית
ובמדות יקרות", מעיד עליו הגר"א הרצוג.

בשנת תרפ"ט עברנו, המשפחה שלנו, לגור בעיר מוסקבה (כי בעירנו היינו יותר מדאי ניכָּרים). במוסקבה למדתי אצל הגאון הגדול הרב ר' אבא דוד גולדפיין, רבה של מוסקבה, חתנו של הגאון העצום שר התורה הגאון הראגוטשובי, רבה של דווינסק.

"בחמשה עשר בשבט שנת תר"ץ סימתי בפעם הראשונה ש"ס תלמוד בבלי. בט"ו סיון שנת תרצ"א סימתי בע"ה ש"ס בבלי בפעם השניה".

כך במילים פשוטות ו'יבשות' הוא מתאר בקצרה את התמדתו העצומה בימים ההם.

"בקיאות והבנה יוצאות מן הכלל"

הרב **ברוך שמעון סלומון** שליט"א, רבה של פתח תקווה, שלמד עמו

אנכי
ה

תקופה ממושכת, מעיד:

"הייתה לרב חנזין בקיאות והבנה יוצאות מן הכלל. זכורני שכשהתחלתי ברבנות בכפר אברהם, לפני שלושים ושמונה שנים, למדתי אתו עניינים של הלכה ופסק. הייתה לו שליטה מצוינת גם בידיעה וגם בהגדרות ובסברות הלימודיות.

"כשלמדתי עמו עשרות שנים לאחר מכן, לאחר פטירת בנו הרב יעקב משה, היה הרב חנזין צלול וחד בכל ענייני הלימוד".

אילו היו שמים את האצבע...

הגאון החסיד הרב שלמה יוסף זוין ע"ה, שהכיר היטב את הרב חנזין עוד מתקופת היותו בחור בירושלים, העיד עליו כי אם היו שמים את האצבע על עמוד כלשהו בגמרא, הוא יכול היה להמשיך את כל העמוד בעל פה...

מראה־מקום מהלך

כאמור, גדלותו בתורה הייתה לשם דבר, וכבר בצעירותו היה ידוע בבקיאותו בש"ס ובפוסקים. כאשר היו צריכים לדעת מראה־מקום בש"ס, היו ניגשים לרב חנזין והוא היה מציין מיד באיזה דף בגמרא ובאיזו שורה נמצא העניין המבוקש.

מספר הרב **מיכאל הלפרין** שליט"א, רב הגבעה הצרפתית בירושלים וחבר בית דין רבני חב"ד:

"כשהיינו יושבים ודנים דין תורה בבית הדין, היה הרב חנזין מביע את דעתו כשהוא מביא מקורות לכל עניין שעסקנו בו".

תשובות גאוניות ונעימות

מספר ר' **דניאל שטרן**, רב אכסניות הנוער ובתי הארחה בישראל:

"פעמים רבות פניתי אל הרב חנזין בשאלות הלכתיות שונות, אז ניתן היה להבחין שהוא בקי ב'שולחן ערוך הרב' ישר והפוך, ולא רק בזה, אלא בקי נפלא בשולחן ערוך בכלל עם כל הפוסקים.

הרב חנזין בהתוועדות י"ט כסלו המרכזית בכפר חב"ד, לשמאלו יושב אחיו ר' מרדכי

"במרוצת השנים הזדמן לי לפנות הרבה לרבנים, אולם קשה למצוא רב בדמותו של הרב חנזין, כאחד שנהירים לפניו כל שבילי התורה וההוראה, והוא עונה על השאלות בבהירות, יחד עם ענווה ופשטות ונעימות כזו..."

פלפול ארוך בדא"ח

פעם אחת בשבתו בהתוועדות י"ט כסלו בפתח תקווה, חזר מאמר חסידות ארוך, בנעימות ובטוב טעם. כשסיים את אמירת הדא"ח, פנה אליו אחד הנוכחים ושאל אותו אם גם יוכל לומר פלפול בדא"ח.

נענע בו הרב חנזין את מבטו המיוחד והשיב בשאלה:

"ואם אומַר, תקשיב?"

"הן", השיב הלה.

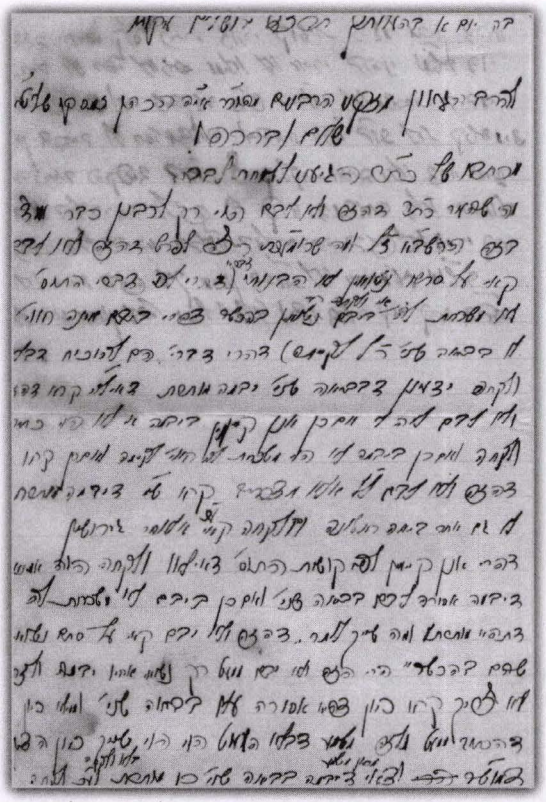
מיד פתח רבי דוד ואמר פלפול בדא"ח במשך שעה ארוכה.

נהירין לו שבילי הש"ס

מספר בנו ר' **מנחם** שי':

"בתקופת היותי תלמיד בישיבת 'תומכי תמימים' בלוד, הגעתי פעם אחת הביתה ובשעת מנוחה קראתי בספר 'אישים ושיטות' שכתב הרב זוין. הפרק שקראתי, עסק בתורתו ובשיטתו של הגאון הראגטשובער. הרב זוין מביא שם דוגמאות לחידושים של הראגטשובער על המשניות, כשהוא מעמיד בזה יסוד בשיטתו של הגאון.

"בדיוק אבא הגיע הביתה וכשראה אותי קורא, שאל במה אני עוסק. כשסיפרתי לו אמר: 'הבה ונשמע את היסוד של הגאון, ונראה אם אמצא את הדוגמאות בש"ס'. לאחר שסיימתי להרצות בפניו את הנושא שקראתי, החל לצטט כמה וכמה מקומות בש"ס כדוגמאות שבהן יש חילוק ונפקא־מינה לפי שיטתו של הגאון..."

חידושי תורה שכתב הרב חנזין לאחר עלייתו, אל הרב זמסקי שנותר ברוסיה

שמחת תורה לשמה

מוסיף ומספר בנו ר' **מנחם** שי':

"פעם אחת סיפר לי אבא, כי בשנת השמיטה פנה אליו יהודי בשאלה הלכתית. הלה הגיע לביתנו בשעות אחר הצהריים, ומכיוון שהייתה זו שאלה מורכבת, אבא אמר לו שהוא רוצה לעיין בספרים ומחר בע"ה יבוא שוב ויקבל תשובה ברורה.

"הוא שיער אלו ספרים דנים בעניין, והיות שחלק מהספרים לא היו אצלנו, כיתת רגליו כדי לשאול את ספרי ההלכה הרלוונטיים. באותו לילה ישב שעות ארוכות ולמד את העניין מכל צדדיו עד שבירר הלכה לאשורה.

"אולם למחרת הלה לא הגיע משום מה כדי לקבל את התשובה המבוקשת. ואבא סיים את סיפורו בקורת רוח: 'מה אתה חושב? אני הרווחתי בינתיים שביררתי עניין בהלכה כראוי'...

ריתחא דאורייתא

הגרב"ש סלומון שליט"א נזכר כי כשהיה ילד קטן, לפני 55 שנים, הוא זוכר את הרב חנזין ואת אביו הרב דוד סלומון זצ"ל, עומדים ומתווכחים בלימוד, והוויכוח היה מתוך להט אמתי של ליבון ובירור עניינה של תורה. "הוויכוח כה התלהט, עד ששאלתי את אמא בבהלה למה הם רבים?..."

ניצול של הרגע

הרב חנזין ניצל כל רגע פנוי ללימוד תורה באופן של 'עמל התורה'. מספר הרב **שמחה ראם**, מרבני פתח תקווה:

"הרב חנזין היה אחד הרבנים הטרודים ביותר שבין חברי לשכת הרבנות בפתח תקווה, כאשר בנוסף לכך היה טרוד ראשו ורובו בענייני 'רשת אהלי יוסף יצחק'. מכל מקום, בכל פעם שהיו לו כמה דקות פנויות, הוא לא בזבז את הזמן, ומיד פתח גמרא והתעמק בלימודו".

כך מספר גם הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום**: "לילות רבים הייתי יושב בביתו ועוסק בענייני הרשת השונים, כשאני מתייעץ עמו בפרטים השונים. אולם בכל רגע פנוי שהיה לו, היה נוטל לידיו ספר ולומד בשקידה. הפליא אותי לראות כזו השתוקקות ואהבת תורה..."

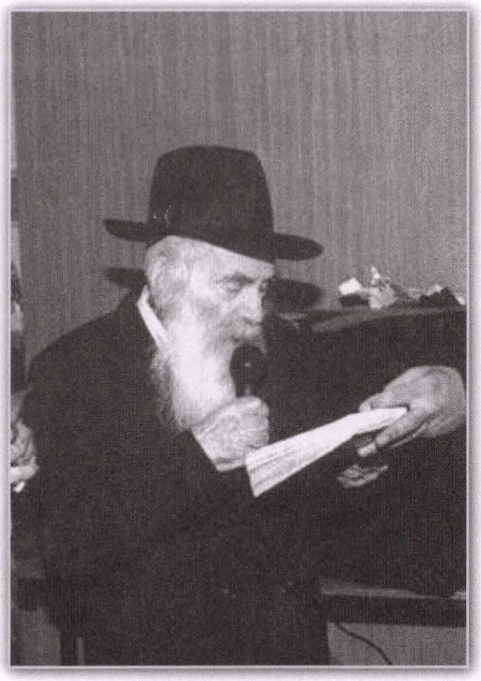
בקריאת התורה מדי שבת, היה מנצל את הזמן שבין גברא לגברא כדי לעבור על פירוש 'כלי יקר' שעל הפרשה.

מה לא כתוב בש"ס...

מספר ר' **אליעזר ריינהולד**, מבאי ביתו:

"היה זה לפני עשרים שנה בערך, כאשר זכיתי להסיע את הרב לאירוע כלשהו שהתקיים בכפר חב"ד. במהלך השיחה שעסקה בנושא ארץ ישראל, אמר לי דבר מה (שאיני זוכרו). הערתי לו בעדינות 'כבוד הרב, הרי ידוע לי שבגמרא כתוב

הפוך'. הוא חשב כמה שניות, ואז שאל אותי 'איפה זה כתוב?' אמרתי שאינני יודע, אבל שמעתי זאת בשיעור גמרא שהשתתפתי בו. הוא חשב עוד קצת ואמר בפסקנות ובפשטות: "לא, לא זכור לי שכתוב דבר כזה בש"ס'...

ממעשה זה למדתי כמה דברים: (א) הגאונות העצומה שלו שיכול היה לומר בבטחה מה כתוב ומה לא כתוב בש"ס. (ב) הוא נזהר מלבטל את דברי, ושמר על כבודו של בן שיחו. (ג) קודם שקבע עובדה לאשורה, ניסה לברר שוב איפה כתובים הדברים שאמרתי, שמא אני צודק...

סוגיות ומפרשים 'עפו'

מספר ר' **שמואל דוד חרמץ** מפתח תקווה:

"פעם אחת החליטו שניים מאנ"ש בפתח תקווה להתחיל בשיעור רמב"ם במסלול שלושה פרקים ליום, כשהרב חנזין מסר את השיעור. הם היו עקביים מאוד, ומדי יום היו מביאים ומחזירים אותו מביתו ולביתו. שיעור זה היה מתקיים גם בימי שישי ובמוצאי שבת. הוא מצדו הקפיד מאוד על השיעור.

"לפעמים נקבעו דיני תורה של בית דין רבני חב"ד בבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה, והרבנים הדיינים היו מגיעים וממתינים לו. הוא לא היה מפסיק את השיעור באמצע, אלא היה ממשיך עד שסיים את כל הלימוד היומי. שיעור זה נמשך לפעמים גם שלוש שעות!

"במהלך השיעור היה קורא את הרמב"ם ומסביר בפשטות. מעולם לא הראה את הגאונות שלו, זולת פעם אחת, כאשר תוך כדי דיבור התחיל בנו

הרב חנזין עם רבני חב"ד במעמד סיום כתיבת
ספר התורה הראשון לילדי ישראל בכותל המערבי

הרב יעקב משה ע"ה – שהיה גדול בתורה בפני עצמו – להקשות על הרמב"ם מגמרות שונות. הרב חנזין, שבדרך כלל היה מקשיב לבנו בתשומת לב ובשתיקה, חרג ממנהגו והשיב לו על דבריו. הרוחות התלהטו וסוגיות מכל הש"ס עם ראשונים ואחרונים 'עפו' שם, בעוד הנוכחים מקשיבים בהשתאות מבלי יכולת לעקוב..."

אהבת הספר

ר' **זלמן לאש**, ממקורביו, עוסק במכירה ובקנייה של ספרים עתיקים.

פעם אחת הציע לו למכור כמה ספרים עתיקים שמצויים אצלו, ובכך ייקל עליו מבחינה כלכלית, אך הרב חנזין סירב. "ראיתי במוחש עד כמה כל ספר יקר ואהוב בעיניו".

דקדוקי הלכה ומנהג

מלבד היותו גאון בתורה, היה הרב חנזין ירא שמים בתכלית, והיה נזהר ביותר בקוצו של יו"ד בענייני הלכה ומנהג. אף על פי שלעתים נקלע להזדמנויות שאפשר היה להקל בענייני הלכה ומנהג, מכל מקום היה מקפיד עד קוצו של יוד.

סיפור ולקחים בצידו

הרב גלוכובסקי

מספר הרה"ג הרב **מנחם מענדל גלוכובסקי**, רב קהילת חב"ד ברחובות וסגן מזכיר בי"ד רבני חב"ד:

"פעם אחת ישבנו באספה חשובה עם חברי הנהלת 'רשת אהלי יוסף יצחק'. האספה שהחלה בשעות אחר הצהריים, נמשכה עד השעות המאוחרות של הלילה. אחד הנוכחים מזג מים בכוסו של הרב חנזין, אולם הוא שם לב כי אף על פי שחלפו חמש שעות מתחילת האספה, הרב חנזין לא נגע בכוס המים, אף על פי שכבר היה הרבה אחרי גיל גבורות.

"כשנוכחתי בכך, שאלתיו לפשר העניין. הרב חנזין השיב בפשטות כי טרם התפלל ערבית.

"השבתי לו כי יש בזה צדדים בהלכה לקולא, אולם הרב דוד השיב לי כי עניין זה נוגע בדיון הלכתי בין הריטב"א, ה'מגן אברהם' ורבי עקיבא אייגר. הסתפק באמירה זאת, ולא יסף.

"לאחר הדיון הוסיף הרב חנזין הסבר ואמר: 'ישבתי הרבה עם זקני החסידים, וראיתי שכך נוהגים זקני חסידים, ואם כך הם נוהגים, הרי זה מדרכי החסידות, ועל כך יש להקפיד...'

מסיים הרב גלוכובסקי: "ישבתי באסיפה חמש שעות ולמדתי כמה עניינים: (א) הזהירות העצומה שלו בעניינים של הלכה עד קוצה של הלכה. (ב) עד שלא נשאל, לא הסביר פשר התנזרותו מהמים. וזה מעיד על ענוותנותו העצומה. (ג) היה מעניין לשמוע מפיו את אחד הפרמטרים מהו 'דרכי החסידות' – הוא מנהג שנוהגים זקני החסידים...

"זה היה אצלו בדם. זו דוגמה של ענווה ופשטות, שאילו לא היינו שואלים אותו, הוא לא היה אומר את זה, כי אצלו לא היה שייך 'בליטות' ופרסום".

זהירות מופלגת

מוסיף ומספר הרב **מנחם מענדל גלוכובסקי**:

"פעם אחת ישבנו בדין תורה שהתקיים בבית כנסת חב"ד בפתח תקווה. הדיון נמשך שעות ארוכות, ובאמצע עשינו הפסקה להתרעננות. אותו יום היה חם מתמיד, והמזגן בבית הכנסת משום־מה לא פעל. החום היה מכביד. יצאתי אפוא לקנות בקבוק מים קרים בחנות סמוכה. כשחזרתי, מזגתי כוס מים גם בעבור הרב חנזין.

"כשמזגתי את הכוס הוא שהה בדיוק בחדר השני. כששב לשולחן הדיונים, חזר הדיון למסלולו ונמשך עוד שעה ארוכה. במשך כל העת שמתי לב כי הרב חנזין לא נוגע בכוס המים.

"בתום הדיונים, שאלתי אותו מדוע אינו שותה מן המים, והלא החום קשה (מה גם שהיה כבר הרבה אחרי גיל גבורות), השיב לי הרב חנזין בפשטות: 'אינני יודע מי קנה את המים ומי מזג אותם בעבורי. חששתי שאולי זה אחד מבעלי הדין, ואם כן, אזי יש בזה משום שוחד'..."

כך היה נזהר ומחמיר על עצמו גם בחששות רחוקים, ובספק נדנוד של חשש.

הכתובת של מכשיר הפקס

ממשיך הרב גלוכובסקי: "במסגרת עבודתנו בבית־הדין וב'רשת', טענתי בפניו כמה פעמים שהעובדה שאין לו בביתו מכשיר פקס, מקשה עלי לשלוח לו חומר להגהה ולמכתבים שונים. לפעמים הייתי עושה זאת באמצעות דואר מהיר או שליחים מיוחדים.

פעמים רבות ביקשתי ממנו שיתקין פקס בביתו, אך הוא כשלעצמו היה רחוק מ'שכלולים' שכאלה.

"יום אחד אמר לי שיש לו בשורה טובה בשבילי. יש לו פקס. הוא סיפר שכשחזר מבית הכנסת הביתה, מצא מכשיר פקס מונח ליד הדלת. מישהו רצה כנראה שיהיו לו חיים יותר קלים. הוא ביקש אפוא שאשלח אליו מישהו כדי לחבר את הפקס.

"ביקשתי אז מר' חיים ליברמן, חבר הנהלת ה'רשת', שיבוא לביתו לסדר את הפקס. כשהגיע אל הבית, לא ידעו בני הבית על אודות פקס כלשהו. התקשרתי אליו ושאלתי היכן מונח הפקס, והוא התנצל: 'שכחתי להגיד לך, אבל לאחר מכן חשבתי לעצמי מי האיש ששלח אלי את הפקס? מי יודע אם אין זה מישהו שרצה לשחד אותי כיוון שאני חבר בבית הדין?'

"'אז לאן שלחת את הפקס בחזרה אם אינך יודע מי הביא את זה?' החזרתי לו בתמיהה.

"'ראיתי שכתוב שם 'BROTHER' אזור תעשיה בפתח תקווה, אז שלחתי את זה אליהם בחזרה...' השיב בפשטות האופיינית לו".

אף על פי שהיו צדדים להקל...

על זהירותו המופלגת בענייני הלכה, ניתן ללמוד גם מהסיפור הבא:

בימי ה'שבעה' הגיעה לבית הרב אשה שעבדה בביתו בתקופה לאחר

שהתאלמן בשנת תשי"א. היא הייתה אז נערה צעירה, ובשעות שלפני הצהרים ניקתה וסידרה את הבית. כעבור תקופה הבחינה כי לעתים הרב חזר הביתה בשעות הצהריים אך לא היה עולה לביתו בקומה השניה, אלא ממשיך ומסתובב סחור סחור עד שאחד מילדיו היה שב מבית הספר; או אז היה עולה יחד עמו הביתה. "לא הבנתי לפשר הסיבובים המוזרים הללו, אולם לאחר זמן התוודעתי יותר לדיני 'ייחוד', והבנתי כי הרב מקפיד על כך עד קוצו של יו"ד, אף על פי שהיו צדדים בהלכה להקל".

הזכות בילדים

מספר הבן הרב **מנחם** שי':

"פעם אחת כשהגעתי לישיבה תיכונית במסגרת פעילות את"ה בישיבה, נכנסתי בשיחה עם אחד הר"מים, ונודע לו שאני בנו של הרב דוד חנזין. הוא התרגש ואמר 'הודות לאביך יש לי משפחה ברוכת ילדים, עשרה במספר'.

כשראה את תמיהתי סיפר לי כי פעם הוא וזוגתו פנו אליו כרב בישראל, וביקשו ממנו היתר הלכתי. לאחר ששמע מהם את כל צדדי העניין, הבין שאין להם סיבה מוצדקת, והחל לשוחח עמם בדברי עידוד על גודל העניין בהבאת ילדים לעולם. 'הדברים חלחלו בנו, וברוך ה' שזכינו למשפחה לתפארת עם עשרה ילדים בלעה"ר, כן ירבו', סיים את סיפורו".

גם זה נבע מתוך קפדנותו מכל נגיעה שהיא בענייני הלכה.

על קוצו של מנהג

במסגרת תפקידו כחבר מועצת הרבנות הראשית בפתח תקווה, היה הרב חנזין מרבה לערוך חופות וקידושין.

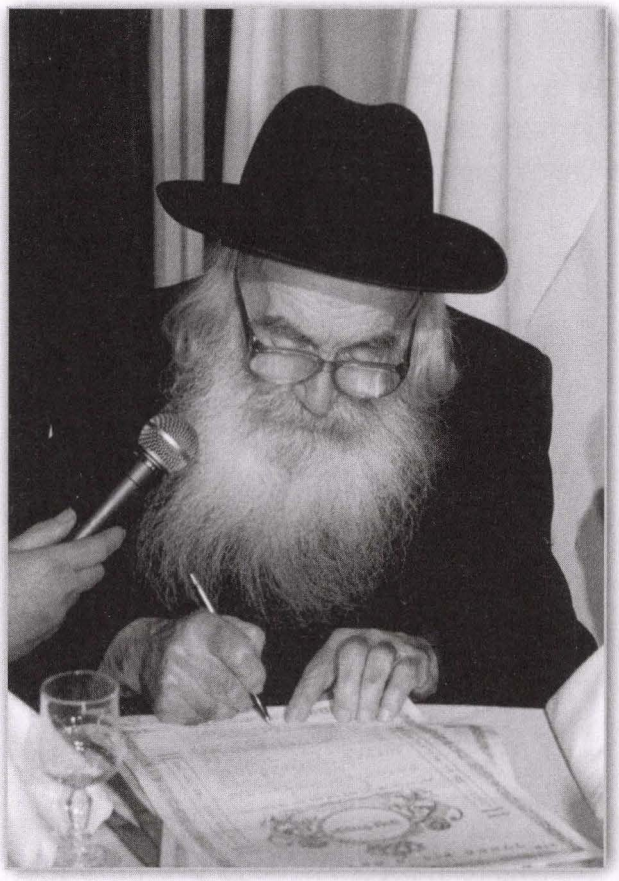
פעם אחת הגיע לאולם כדי לערוך חופה, וראה כי אפריון החופה מוצב בתוך האולם כמנהג הספרדים, ולא תחת כיפת השמים. כשנכנס בשיחה עם המחותנים, התברר לו כי הנם אשכנזים. הרב חנזין הסביר להם שאשכנזים צריכים לנהוג כמנהג הרמ"א, והחופה תיערך תחת כיפת השמים. המחותנים

התרגזו והתחוללה מהומה, אך הרב חנזין עמד על שלו.

בשלב מסוים קם יהודי מהמוזמנים, והחל לצעוק על הרב חנזין: "גם אבא שלי היה 'חניוק', אבל לא כמוך..."

נושא דלי חלב ברחוב העיר

הרב חנזין היה ירא שמים גדול ללא כל פשרה. פיעמה בו יראת שמים עמוקה. מספר הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום**: "עדיין לנגד עיני עומדת התמונה כשראיתי אותו בפעם הראשונה בפתח תקווה. באתי אז לפגוש אותו בביתו ולשמוע פרטים על העבודה שהוצעה לי.

הרב חנזין כותב כתובה באחת מאלפי החופות שערך

"כשהגענו לביתו הוא לא היה שם, רק ילדיו. המתנתי לו אפוא עד שיחזור. לפתע ראיתי את הרב חנזין עולה במעלה רחוב הרב קוק על הדרך שטרם היתה סלולה. ראיתי לנגד עיני יהודי נשוא פנים, לא גבה קומה, צורה פרטיכיאלית, ובידו הוא אוחז דלי עם חלב. מסתבר כי הוא הגיע מהחליבה. הוא הקפיד שלא לקנות חלב, למרות ההכשר שהיה אז. הוא כבר היה רב בעל מעמד נכבד בעיר, ולמרות זאת מחל על כבודו וסחב דלי עם חלב ברחובות העיר, העיקר שילדיו לא ישתו את החלב עם ההכשר הרגיל. לא עניין אותו מה יאמרו הבריות על כך שהרב המכובד הולך ברחוב עם דלי מלא חלב..."

זהירות עצומה מחשש ל'שרויה'

הרב ברוך שמעון סלומון שליט"א, רבה של פתח תקווה עדיין זוכר אותו מימי ילדותו, כשהיה יושב ואוכל מצות בפסח ושראשו בתוך שקית ניילון – וכל זאת מתוך זהירות עצומה שלא ייכנס לחשש של 'שרויה'.

"מעולם לא ויתר לעצמו"

מוסיף **הגרב"ש סלומון** לספר:

"למדתי אתו בחברותא עד לאחרונה, כאשר כבר בקושי היה קם מהכיסא. כשסיימנו את הלימוד, תמיד היה מקפיד ללוותיני עד לדלת למרות הקושי הגדול.

"כך בעניין זה וכך בכל עניין של הלכה או מנהג – מעולם לא ויתר לעצמו".

זהירות יתרה

מספר בנו ר' **מנחם** שי':

"בימי ילדותי, היו מגיעות שאלות רבות בענייני הכשרות של עופות ובשר, ואבא שהיה ידוע כבקי גדול בהלכות טרפות, היה פוסק לכל אחד את פסקו – וזאת למרות שבכל פעם פתח מחדש קודם למתן התשובה את הספר 'דרכי תשובה'. לעתים קרובות היה מקריא את גוף ההלכה בקול רם באוזני השואל, כמו אומר 'אין זה פסק שלי, אלא של השולחן־ערוך'.

"פעם אחת, כשהייתי ילד כבן עשר, הגיע בשעות הערב יהודי עם שאלה הלכתית מורכבת. על הצלחת הוא שם אוזני תיש בהם הייתה השאלה. מתברר כי להלה היה תיש בכור, ועל כן הוא קדוש מרחם. במקרים כאלה ממתינים עד שייפול מום בתיש, ואז יהיה כשר לשחיטה. אותו יהודי שכנראה היה חסר סבלנות, הבחין פעם בפצע קטן באוזנו של העז, ובכך התיר לעצמו לשחטו בחשבו כי זה פצע הראוי לפסלו.

"אחד ממכריו שנודע לו על העניין, העיר לו כי לא כל מום פוסל את קדושתו של הבכור. כשהלה שמע את העניין, הגיע לאבא עם אוזנו של התיש

הרב חנזין בכפרות בערב יום הכפורים תשס"ג, האחרון לחייו

כדי לברר את העניין מבחינה הלכתית. אבא בדק את אוזני התיש, אך חשש מלפסוק על דעת עצמו, והורה לו לבוא למחרת לרבנות, שם ישבו כמה רבנים על המדוכה, ופסקו כי הפצע אכן לא מספיק כדי לפסלו מקדושתו".

לא העניק הכשר

הרב חנזין, אף על פי שהיה מנכבדי הרבנים בפתח תקווה, ואחראי על השחיטה בבית המטבחיים, מעולם לא נטל עליו את האחריות הכבדה להעניק הכשרים באופן עצמאי (מלבד מה שהוטל עליו במסגרת הרבנות).

רק פעם אחת העניק תעודת כשרות לחברת דגים 'אלדג', וגם אז חזר בו כעבור זמן קצר, וזאת מחשש שמא יהיה משהו שלא כדבעי.

מוסיף ומספר בנו ר' **מנחם** שי':

"תקופה מסויימת, היה אבא אחראי מטעם הרבנות על ההשגחה בבית חרושת למצות באיזור התעשיה, סמוך לצומת גהה. בחצות לילה קרא לי לפתע אבא, הזמין מונית, ויחד נסענו לבית החרושת. כשהגענו למקום ראינו את המשגיח מזמר עם העובדים. בראותו את הרב חנזין, נבהל במקצת. אבא החל לשאול אותו על פרטים שונים מהנעשה במפעל, ומיד גם ערך עמו סיור מקיף ויסודי בכל המחלקות".

בשל היותו 'ירא הוראה', נמנע מלערוך מכירת חמץ במשך שנים רבות, ורק בשנים האחרונות ניאות לבצע זאת.

'ערב קבלן'

מנהג חב"ד הוא שבמכירת חמץ לפני פסח, יהיה 'ערב קבלן'.

במשך תקופה ארוכה דאג הרב חנזין לכך שרבה של פתח תקווה הגאון הרב ראובן כץ, יכניס 'ערב קבלן' למכירת חמץ של תושבי העיר. הוא עשה כל מאמץ כדי לסדר זאת, ולצורך העניין הטיל את כל כובד משקלו.

בזכותו ביצעה הרבנות בפתח תקווה מכירת חמץ על פי כל כללי ההידור. כמו כן הרב סלמון שליט"א, ממשיך בחומרא זו עד עצם היום הזה.

שומר פיו

פעמים רבות התקיימה התוועדות חסידים בבית כנסת חב"ד בפתח תקווה. לעתים היו אלו קידושי שמחה של יהודים שאינם דתיים תושבי השכונה, שחגגו בר־מצווה או שבת חתן וכדומה.

כשהיה יושב בהתוועדות שכזאת, עד שלא ידע בבירור מי הביא את האוכל ומהו ההכשר המדויק, לא טעם מאומה. אך עם זאת היה נזהר שלא לפגוע באיש, והיה עורך את בירוריו בתבונה ובשקט.

מכלכל דבריו במשפט

הרב חנזין היה נזהר לא רק במה שנכנס אל הפה, אלא גם במה שיצא מפיו.

למרות גדולתו הכבירה בתורה, מעולם לא היה ממהר לפסוק, ותמיד היה חושב ומהרהר על אודות התשובה – הן בענייני הלכה, הן בענייני עסקנות ועשייה וכדומה. גם כשכבר היה עונה לשואליו, היה זהיר מאוד בדבריו, ושוקל כל מילה לגופה.

לעתים העניין שעל אודותיו נשאל לא היה ברור לו כל צורכו, והוא היה מתחבט ושואל ומברר שוב ושוב עד שהכול היה מחוור כראוי, ורק אז ניגש לפסוק את פסקו.

היתר לצאת לחו"ל

מספר ר' **אליעזר ריינהולד** מחסידי חב"ד בפתח תקווה:

"הדבר היה תקופה מסוימת לאחר שהגעתי לפתח תקווה. במסגרת עסקיי זומנה לי נסיעת עבודה לחו"ל. מישהו העיר לי שיש לקבל היתר הלכתי לנסיעה. הלכתי אפוא אל הרב חנזין והייתי בטוח שכשאומר לו שאני צריך לנסוע במסגרת עבודתי, הוא פשוט יאחל 'נסיעה טובה', כמו שרבנים רבים לא מקפידים בנושא הזה, ובפרט כשמדובר לצרכי פרנסה.

"כשביקשתי ממנו היתר לצאת לחו"ל, השאלה הראשונה שלו הייתה: 'החברה לא תוכל להתקיים אם לא תיסע?' נדהמתי. מיד ראיתי את הגישה הישירה והעניינית, לברר ולבדוק האם הנסיעה באמת הכרחית.

"במשך שעה ארוכה עוד המשיך לתחקר אותי ולשאול למה, ואיך, וירד עד לפרטי פרטים. בסופו של דבר מצא נימוקים שונים כדי להתיר את הנסיעה, אבל בכל זאת אמר לי שאם אני יוצא מהארץ, עלי לקבל על עצמי תוספת בלימוד התורה..."

מבעד לחלון

פעם אחת בשבתו בשיעור בבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה, נכנס פנימה נער צעיר וסיפר לרב כי הוא כעס על אמו, ובכעסו נדר בפניה שלא ייכנס עוד לבית הכנסת. לאחר שנרגע, 'תפס את עצמו' והגיע לרב חנזין כדי לספר לו את שקרהו.

הרב חנזין השתאה בקול רם ואמר לו: "אז מה אתה עושה כאן? צא מיד מבית הכנסת".

וכך, כשהלה עומד מעבר לחלון, תחקר אותו הרב על פרשת הנדר עד שמצא לו היתר ראוי, והתיר את נדרו.

יראֹ הוראה

למרות היותו גאון עולם ובקי בש"ס ובספרי הלכה, היה הרב חנזין מאלה ששיבחו חז"ל "יראי הוראה".

במשך השנים נדרש אמנם לענות על רבבות שאלות בהלכה, אך כל מכריו מעידים כי לא אהב לפסוק הלכות. הוא היה 'יראֹ הוראה'. צרור העובדות הבאות יעיד על כך:

ר' **אליעזר זיגלבוים** שי':

"זכורני שכשהיה חבר הרבנות בפתח תקווה, הגיע אליו יהודי לשאול שאלה הלכתית בעוף. בדיוק התקיימה אז ישיבת מועצת הרבנות, והוא ביקש מהשואל להיכנס אל הרב ראם וביקשו שיפסוק במקומו. כה היה נזהר מלפסוק הלכה...

"כמה שידעתי שהוא זהיר בענייני הלכה, הרי שהמעשה הבא לימד אותי מהי זהירות:

"אחד מילדיי שבא בברית השידוכין, נרשם לנישואין במשרדי 'העדה החרדית' בירושלים, סמוך למקום מגורי המחותנים. החופה עצמה התקיימה בפתח תקווה והלכך כיבדנו את הרב חנזין בסידור קידושין, אולם הוא מצדו אמר כי הוא מוכן לערוך את החופה רק אם יקבל אישור בכתב מ'העדה החרדית' שהם מתירים לו לערוך את החופה והקידושין..."

מוסיף ומספר ר' **שמואל דוד חרמץ**:

"פעם אחת הגיע אליו יהודי לשאול בהלכות אבלות. הרב חנזין לא פסק לו על אתר, אלא ניגש אל ארון הספרים, הוציא את ספר ההלכה הרלוונטי וקרא לו את התשובה מבפנים, כמו אומר 'יש לסמוך על הספר ולא על פסק ההלכה שלי'. כך היה נוהג פעמים רבות.

"פעם אחת הייתה לי שאלה הלכתית והלכתי לקבל ממנו פסק הלכה. הוא החל לחקור ולדרוש ולשאול וירד לפרטי פרטים. מאז נוכחתי כי אין הוא ממהר להשיב על כל שאלה, גם אלו ה'שגרתיות', בטרם הכול בהיר ומחוור לפניו כל צורכו".

כך היה נוהג בענייני הלכה, וכך גם באופנים שונים שנגעו לציבור. על מקרה מעין זה מספר ר' **אשר דייטש**, מנהל בית חב"ד בפתח תקווה:

"פעם אחת הגיע אלי יהודי שהתפתה להצעה בנקאית והשקיע את כספו במניות עד שהפך לבעל חוב גדול. הוא היה שבור מאוד עד שביקש לשים קץ לחייו. לקחתי אותו אל הרב חנזין במטרה שהרב יעודד אותו ואולי גם יכתוב בעבורו מכתב המלצה בעבור נדיבי עם.

"כשהגענו לרב חנזין, הוא לא קיבל בפשטות את הסיפור, ואף לא התרגש מהאיומים של האיש. ראשית הוא בדק שהכל אמת; הוא חקרו ושאלו שאלות רבות. הוא אף ביקש לראות מסמכים שיאשרו את הסיפור. בסופו של דבר

אמר לאיש 'לא נראה לי שהמכתב שלי יעזור. מי ייתן לך כסף בגלל מכתב שלי?'

"לאחר התלבטויות רבות, ניאות לכתוב מכתב המלצה – וזאת משום שהבין כי עצם נתינת המכתב תתן לאותו יהודי תקווה שיוכל לצאת מצרתו. אבל גם אז נזהר מאוד בנוסח המכתב וכתב: 'יהודי זה **מספר** כי מצבו כך וכך, ומצווה לעזור לו'..."

לפסוק הלכה ולהבין 'בין השורות'

מספר ר' **אליעזר ריינהולד**:

"פעם אחת כשפתחנו את המקרר בבית, התברר כי נשפכו כמה טיפות חלב על עוגת פרווה שעמדה מתחת. התקשרתי אליו ושאלתי האם העוגה כעת חלבית. הוא בדק ושאל היטב איפה נשפך החלב, ולבסוף הורה לי לחתוך את החלק של העוגה, והתיר את שאר העוגה כמאכל פרווה.

"עשר שנים לאחר מכן אירע לנו מקרה דומה בערב שבת, וכמה טיפות של חלב נשפכו לתוך סיר המרק שעמד מתחתיו. התקשרתי אליו שוב והצגתי בפניו את שאלתי. בו במקום נזעק: 'איך זה קורה לכם תמיד?'...

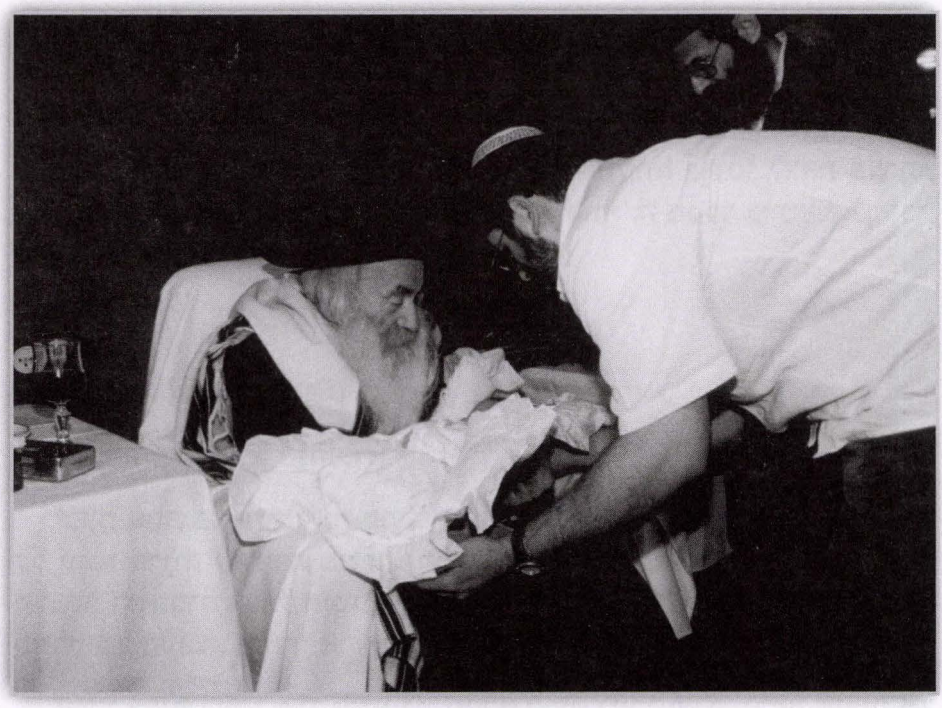
"גם הפעם חקר ובירר היטב את פרטי המעשה, ולאחר שהבין בוודאות כי החלב בטל בשישים, הכשיר את המרק.

"למרות פסק ההלכה, הרגיש כי איני חש בנוח עם כל העניין, והוא הוסיף לחקור ולשאול אותי שאלות שונות עוד זמן ממושך. בסופו של דבר שאל: 'אם אפסוק לך שאתה חייב לאכול את המרק, זה יפריע לעונג השבת שלך?' השבתי בחיוב, והוא נענה על אתר: 'אם כך, תשפוך את המרק'...

כך היה פוסק הלכה, לא רק על פי כללי ההלכה 'הקבועים', אלא גם קרא והבין בין השיטין.

זהירות ב'הרגש' חסידי

אחד מחסידי חב"ד בפתח תקווה שהתקרב ליהדות, ערך ברית מילה לבנו,

הרב חנזין בסנדקאות

וכיבד את הרב חנזין בסנדקאות. רגעים ספורים קודם עריכת ברית המילה, החל אחד מדודיו של אבי הבן לעשות מהומה על כך שלא מכבדים בסנדקאות את הסבא, אביו של אבי הרך הנימול. לאחר שהלה חולל מהומה – שאליה הצטרפו עוד מבני המשפחה – עזב את אולם השמחות בכעס יחד עם הסבא.

אחד הנוכחים במקום מספר כי עמד מן הצד וראה את הרב חנזין עומד במקומו שלוו ונינוח, אף על פי שכל המהומה התחוללה לכאורה בגינו. הוא לא וויתר על הכיבוד, ולא משום שחפץ בכבוד, אלא הבין כי אותו אברך רוצה שהסנדק של בנו יהיה יהודי ירא שמים, וחסיד, ולא יהודי שאינו שומר שבת.

הרב חנזין חשב כי האברך צודק בגישתו, שסנדק צריך להיות ירא שמים – ואם יש מהומה, אזי צריך רק לדעת לפתרה בצורה הנעימה ביותר, אך לא לוותר על העיקרון...

כך היה דואג לא רק לענייני הלכה, אלא גם ל'הרגש' חסידי.

מרביץ תורה ברבים

הרב חנזין היה לא רק תלמיד חכם מופלג, שכל רגע מעתותיו נתון ללימוד; הוא היה לא רק רב בישראל שעמד על משמר קודשי ישראל וענייני הדת – אלא גם מרביץ תורה ברבים באופן מופלג, שרק מעטים יכולים היו להתחרות במספר השיעורים שמסר מדי שבוע.

נושא זה של הפצת תורה בער כאש בעצמותיו, ובמשך יותר מיובל שנים כיתת רגליו משיעור לשיעור וממקום למקום, ובכל מקום הרביץ תורה לעדרים – אם בשיעורי גמרא, הלכה, או חסידות.

שיעוריו היו מופלאים. מחד גיסא – היה קורא מתוך הספר ומסביר בפשטות מבלי להיכנס לפלפולים מיותרים. מאידך גיסא – לעתים היה נעצר משטף הקריאה ומוסיף הסברים וביאורים רבים משלו שהאירו את הנושא באור יקרות. וזאת לדעת, כי הרב חנזין ניחן בכשרון הסברה נדיר, עד שהשומעים היו מתמוגגים.

פן נוסף היה בשיעוריו של הרב – מעולם לא התחשב אם בשיעור השתתפו עשרות אנשים או אפילו משתתף בודד. הוא היה מוסר את השיעור באותו להט ובאותה חשיבות, והיה מכתת את רגליו לצורך כך גם מרחקים ארוכים.

דברים היוצאים מן הלב

מספר בנו ר' **מנחם** שי':

"במשך שנים רבות אבא נסע לקיבוצים ולמושבים, שם התקיימו ערבי יהדות וערבי חב"ד. בכל מקום היה נושא דברי התעוררות וחיזוק ביידישקייט, והיה מעורר רבים ליהדות. ערבים אלו התקיימו בעיקר בשנות ה־50 וה־60.

"פעם אחת לקח אותי עמו אל 'בית העם' בכפר סבא. היה זה חג החנוכה, ואני כילד ישבתי מאחוריו והתבוננתי בסקרנות בקהל שנאסף. אני זוכר שהוא דיבר על החשמונאים ומלחמתם למען היהדות, ושם בדבריו את הדגש בצד הרוחני.

"הקהל ברובו היה מורכב מאנשים ונשים מבוגרים, ולפי מראם היו בעלי עמדה והשפעה, מפא"ניקים. לא היה קשה להבחין ביותר משניים ושלושה ששמעו את דבריו וניגבו דמעות..."

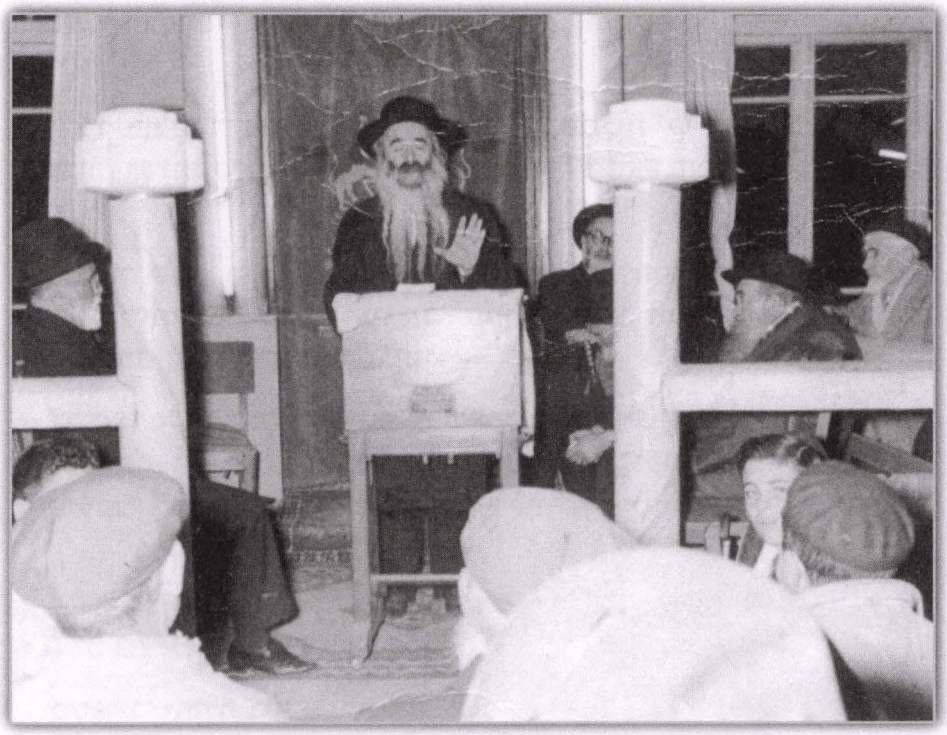
דברים תקיפים

במהלך אותם ערבי היהדות בקיבוצים, היה מביא בפניהם את היהדות בגאון ובתוקף יהודי. הוא עצמו סיפר פעם לבנו הרב מנחם שי', כי ערב קודם לכן ביקר בקיבוץ באיזור בית ג'ובּרין, שם דיבר כי בעצם הם היו רוצים לקיים תורה ומצוות, אלא שמתביישים אחד מהשני. בהקשר לכך, ציטט בפניהם את המדרש האומר כי אלו שלא רצו לצאת ממצרים, גם הם רצו לחזור בהם ברגע האחרון, אלא שהתביישו מחבריהם.

בסגנון כזה בחר לדבר בפני הקיבוצניקים שעוד השתמרו בהם זכרונות חמים מבית אבא...

תורה לעדרים

שיעורי תורה קבועים מסר הרב חנזין במשך השנים, וזאת למרות טרדותיו הרבות בענייני הרשת ובענייני הרבנות.

הרב חנזין נושא דברים נלהבים לפני כארבעים שנה

זמן מה לאחר נישואיו, כיהן כרב בית הכנסת 'שונה הלכות' במשך כשנתיים ימים, שם מסר שיעורים קבועים בפני מתפללי בית הכנסת.

לאחר מכן החל במסירת שיעור בחסידות בבית הכנסת 'תפארת בנימין' בשכונת כפר גנים בפתח תקווה. השיעור התקיים מדי שבת בשעות אחר הצהריים במשך עשרות שנים. בתחילה היה מוסר את השיעור הרב נחום גולדשמיד ע"ה, ולאחר שהפסיק, נטל עליו הרב חנזין להמשיך בשיעור. מאז מדי שבת היה הולך מרחק רב, גם אם לעתים השתתפו בשיעור שני אנשים בלבד.

מספר בנו הרב מנחם: "עוד בהיותי ילד כבן שמונה, ואחר כך במשך השנים, אני זוכר שלפעמים הייתי מתלווה אליו לשיעור זה. זה התחיל בשיעור בספר התניא ולאחר מכן נוסף גם שיעור בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן.

"באותו בית כנסת התפלל בשבתות יהודי ששם משפחתו מרקוס. הלה

נמשך לשיעורים של אבא, ובמשך השנים התחזק מאוד בשמירת תורה ומצוות.

"כמו כן מסר שיעורי תורה קבועים בשכונות קרית יוספטל (פג'ה) ושעריה. בשנות הממי"ם מסר שיעורים ב'יורה דעה' ובהלכות שבת במסגרת כולל ערב.

"במשך שנים מסר שיעורים גם בבית הכנסת הגדול בפתח תקווה. גם כשהיו משתתפים מעטים, היה אבא מקפיד להגיע, ומעולם לא ערך חשבון כמה אנשים משתתפים בשיעורים".

כל זאת מלבד אינספור שיעורים שמסר כל יובל שנות מגוריו בבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה, שם מסר שיעורים בתורה אור, לקוטי תורה, חזרת דא"ח, 'עין יעקב', לקוטי שיחות ורמב"ם, וכן שיעורים פרטיים.

אבלו בליבו וצהלתו בפניו

מספר ר' **יהודה בוק** מפתח תקווה:

"הרב חנזין היה מוסר שיעור קבוע בתניא בבית הכנסת הגדול. תקופה מסויימת, כשכבר התקשה ללכת ברגליו, שלח את בנו הרב יעקב משה ע"ה, למסור את השיעור במקומו. לאחר שנפטר בנו, חזר הרב חנזין למסור את השיעור בעצמו מתוך מסירות רבה.

"כבר למחרת קומו מה'שבעה' חזר הרב חנזין למסור את השיעור במקומו למרות שהדבר היה כרוך מצידו בהתאמצות עצומה. עבורי זה היה השיעור הראשון של הרב בו השתתפתי. הרב חנזין היה נתון בתוך האבל והשבר הגדול שניתך עליו, אבל הוא לא דחה את מסירת השיעור.

"כשהבחין בי כ'פנים חדשות' בשיעור, פנה אלי במאור פנים ושאל ודרש בשלומי בחמימות רבה, מבלי שניתן היה לחוש כי מדובר ביהודי שנמצא באחד משעותיו הקשות, כשצערו גדול מנשוא.

"שיעור זה התקיים שנים רבות ונמשך עד חג הפסח תשס"ג".

תניא בכל תנאי

הרב חנזין לא ראה את עצמו פטור מהפצת המעיינות כפשוטו, חרף עיסוקיו וטרדותיו המרובים, והוא חש בכך חובה וזכות ראשונים במעלה.

זו הייתה הסיבה שראה לנכון להשתתף בערבי חב"ד בשנות הכפי"ם, למרות שהיו בביתו ילדים קטנים, והוא היה נעדר מביתו לילות רבים, וכל זאת בנוסף לטרדות 'הרשת'.

משום כך, כאשר בחור צעיר, תלמיד ישיבה ליטאית, שביקש ממנו ללמוד חסידות, הרב חנזין קבע עמו חברותא בלימוד תניא, ולשם כך הקדיש לו הרבה מזמנו. "הייתי מגיע לביתו, והוא לימד אותי", מספר ר' **מיכאל הירשזון**, כיום מחסידי חב"ד.

"פעם אחת ביקשתי לקבוע זמן לשיעור וטלפנתי אליו הביתה. את הטלפון הרים אחד מבני המשפחה שהסביר לי כי היום הרב אינו חש בטוב, ושאל אם אוכל לבוא ביום אחר. מובן שהסכמתי, אלא שלפתע שמעתי את קולו של הרב חנזין בטלפון שאומר לי: 'מיכאל, תבוא. אל תשים לב למה שאמרו לך'...

"הרב אמר, ואני הגעתי. כשבאתי התברר כי הרב נרדם בחולשתו. המתנתי עד שיקום, כשלפתע שמעתי את הרב נאנח מכאבים.

"זמן קצר לאחר מכן יצא הרב מחדרו וישב ללמוד אתי במשך שעה ארוכה כאילו לא סבל מאומה..."

ללכת בין הטיפות

מוסיף ומספר ר' **מיכאל הירשזון**:

"אף על פי שלמדתי בישיבה ליטאית, הרב חנזין לימד אותי חסידות בהקפידו שלא להיכנס לנושאים שיש בהם עניין לוויכוח או שכנוע הזולת. כך היה גם כשבתמימותי ערכתי השוואות בין שיעורי החסידות לשיעורי מוסר ששמעתי בישיבה הליטאית. מעולם לא התווכח עמי או ניסה לשכנע.

"הוא ידע לזהות מי מבקש ללמוד חסידות ומי מבקש רק לקנטר. היה אצלנו בחור בישיבה שאמר כי גם הוא רוצה ללמוד חסידות עם הרב חנזין.

את מה ששיערתי במחשבתי, גילה הרב חנזין כבר בשיעור הראשון. הוא שאל אותו 'אתה רוצה לטעון או ללמוד?' וסירב להמשיך ללמוד עמו...

"כשביקשתי לעבור לישיבה חב"דית, הוא אמנם עודד אותי, אך לא הסכים לסייע לי. הוא לא פירט את הסיבה, אבל הצלחתי להבין כי הוא אינו מוכן להיכנס לסוג של עימות כלשהו, אפילו בדקות, עם אחיינו הרב ברוך שמעון סלומון, רבה של פתח תקווה וראש הישיבה שבה למדתי. הוא ברח מכל שמץ של מחלוקת.

שלושת רבעי שעה לכל צד

עוד על שיעורי תניא 'פרטיים' שהעניק הרב:

לפני חמש־עשרה שנים בערך, החל הרב חנזין ללמוד תניא פעם בשבוע עם שני בחורים צעירים מפתח תקווה, ניניו של ידידו החסיד הרב אברהם פריז ע"ה. השניים למדו בישיבה ליטאית, והרב חנזין ביקש לקרבם.

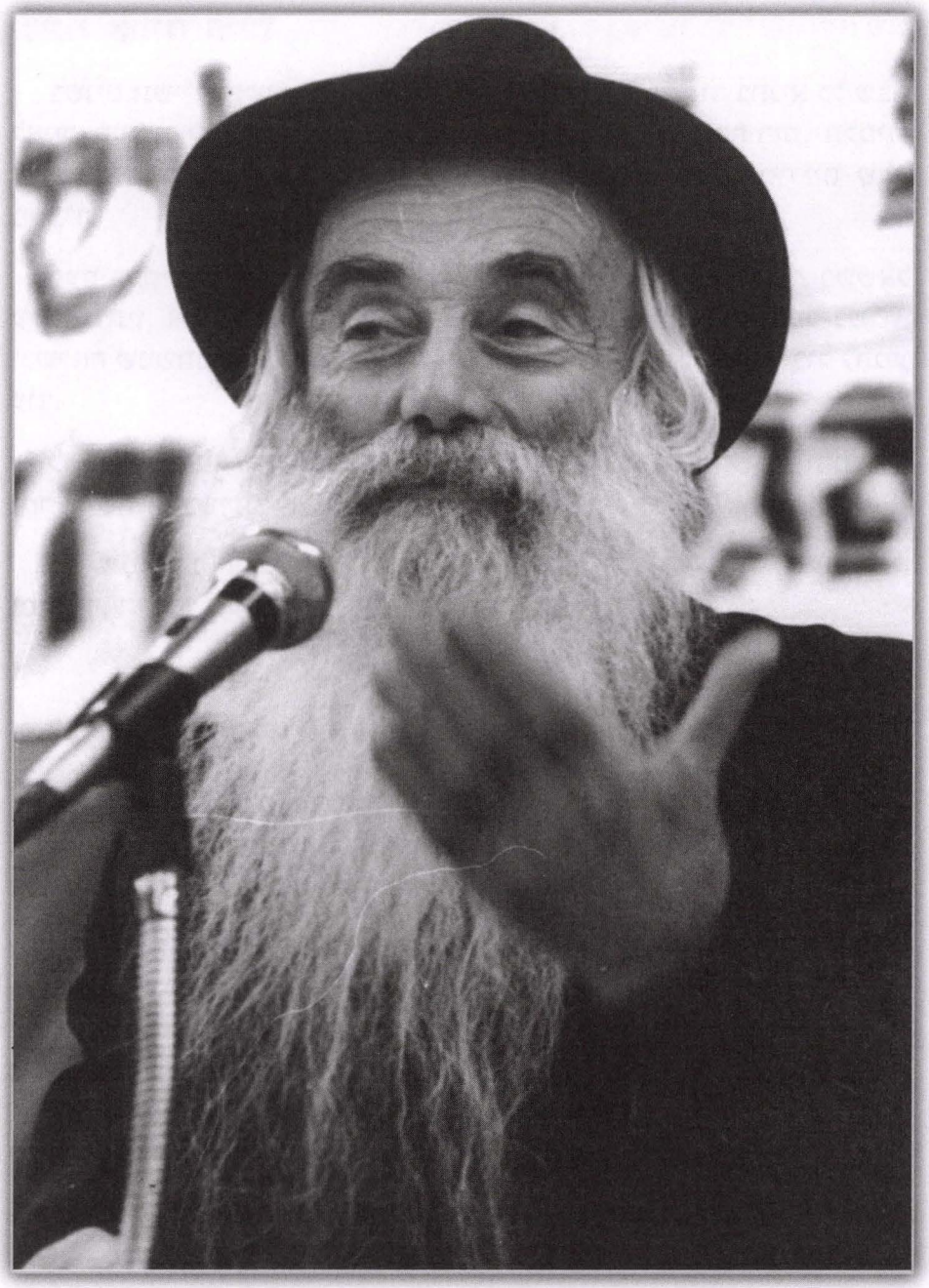
"במשך שנה ויותר הרב חנזין לימד אותנו תניא", מספר ר' **נתן פריז** בהתפעלות רבה. "הייתי כבן 14 בלבד ואחי בן 15; צעירים מדי כדי להבין את ההשקעה של הרב. מה שכן ידענו הוא, שהרב הולך כשלושת־רבעי השעה ברגל מביתו עד לבית הכנסת שבו למדנו. ההליכה הייתה קשה עליו ולמרות זאת לא ויתר על שיעור בתניא".

כיום שני האחים הם אברכים חסידיים שבנו בתים חסידיים לתפארת.

אומר ועושה

מספר ר' **יהושפט אלפרט**, שהיה מזכיר הרשת במשך 13 שנים:

"בין מורי הרשת היו רבים שלא היו חסידי חב"ד. בנוגע אליהם היו שתי דעות: היו שאמרו שהעיקר שהם מאמינים ברבי, ומשום כך הם מסוגלים לחנך היטב את התלמידים בהתאם לרוח חב"ד. הרב חנזין מצדו טען שכדי להחדיר חסידות, צריכים להיות יסודיים. בעקבות זאת נקבע שמורי הרשת הלא חב"דיים ישתתפו בשיעור פעם בחודש עם החסיד הרב נחום גולדשמיד ע"ה, שהיה ידוע בהסבריו המאלפים בחסידות.

"אומר ועושה – והרב חנזין עצמו קבע אתי שיעור בלקוטי תורה במשך תקופה ממושכת..."

שינוי אורח חיים

בשנים תשי"ח-תשי"ט התקיים בבית משפחת חנזין שיעור בתניא כל שבת לאחר סעודת ליל שבת. אל השיעור היו מגיעים כמניין בחורים, תלמידי ישיבת לומז'ה בפתח תקווה. היו מהם גם בחורים מבתים חסידיים שלא מחב"ד.

פעם הבחין הרב דוד חנזין כי אחד הבחורים חדל להגיע לשיעור. כששאל על אודותיו, אמרו לו חבריו כי הוא מחמיר שלא להשתמש בחשמל בשבת, וכשראה שמשתמשים בחשמל בבית משפחת חנזין, החליט שאינו יכול להגיע עוד.

לשבת שאחריה דאג הרב חנזין להשיג 'לוקס' במקום החשמל, והתלמיד חזר להשתתף בשיעורים...

כך שינה את אורח חייו, ואף הוציא הוצאה כספית למרות שעת דחק ומחסור, העיקר שעוד בחור ילמד תורת החסידות...

סוד גדולתו של השיעור בין מנחה לערבית

במשך עשרות שנים, מדי ערב, בין תפילת מנחה לערבית, היה מוסר שיעור ב'עין יעקב' בבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה. הוא היה קורא ומסביר בפשטות בהתאם לרמתם של השומעים.

פעם שם לב כי אנשים אחדים יושבים בחדר הפנימי של בית הכנסת ואינם משתתפים בשיעור. התפלא הרב ושאלם מדוע אינם משתתפים, והוסיף: "והלא אדמו"ר הזקן כותב בתניא (עמוד קלז) 'על כן אהוביי אחיי ורעיי אל נא תרעו הרעה הגדולה הזאת ותנו כבוד לה' אלהיכם בטרם יחשך, דהיינו בין מנחה למעריב כל ימות החול, ללמוד בעשרה פנימיות התורה שהיא אגדה שבס' ע"י שרוב סודות התורה גנוזין בה ומכפרת עונותיו של אדם'.

"אם אדמו"ר הזקן כותב כך, מדוע אינכם משתתפים בשיעור?!"

כְּאֵב רחום

הכאב של כלל עם ישראל

מעיד עליו הרב **מנחם מענדל גלוכובסקי** שליט"א:

"תנאי החיים שבהם היה חי, והייסורים שעבר, היו למעלה מגדר אנוש. כשהייתי עמו ראיתי שהוא אדם משכמו ומעלה. תמיד עסק בתורה מתוך ייסורים, ולמרות זאת, מעולם לא שמעתי ממנו שום תלונה.

"השתתפתי אתו באספות ובדיונים רבים בעניינים הנוגעים לכלל. לא היה לו כאב פרטי; הכאב שלו היה כאב של כלל עם ישראל, ובפרט בשנים האחרונות, לנוכח מה שקרה בנושא שלמות הארץ. הוא היה מדבר בכאב על כלל ישראל.

"הפתרון שלו למצב היה להוסיף בהפצת המעיינות, בלימוד החסידות, בהנהגות חסידיות, ביראת שמים. 'בער' לו תמיד להוסיף בפעולות של הפצת המעיינות, והיה דורש לעשות פעולות ולהגביר את מערך ה'מבצעים'. כל פעם שנפגשנו או כשדיברנו בטלפון, הוא היה מביע כאב על המצב הכללי, והיה שואל עצה מה עושים..."

מבצעים בגופו

לא רק נאה דורש, אלא נאה מקיים. הוא עצמו כיתת רגליו יחד עם בנו

הרב יעקב משה ע"ה, כדי לרשום ילדים לספר התורה של ילדי ישראל.

פעמים רבות אף עמד בעצמו בדוכני תפילין, וזיכה את העוברים ושבים בהנחת תפילין.

"אסע באוטובוס לכל מקום בארץ"

מספרת אחת מנשות קהילת חב"ד בפתח תקווה:

"לפני חמש־עשרה שנה נזקק בני לעבור ניתוח. אני ובעלי חששנו מהניתוח ולכן שאלנו את הרבי מה עלינו לעשות. המענה היה להתייעץ עם רב. החלטנו לשוחח על כך עם הרב חנזין, אך מסיבות שונות החלטנו לעשות זאת מבלי להזדהות.

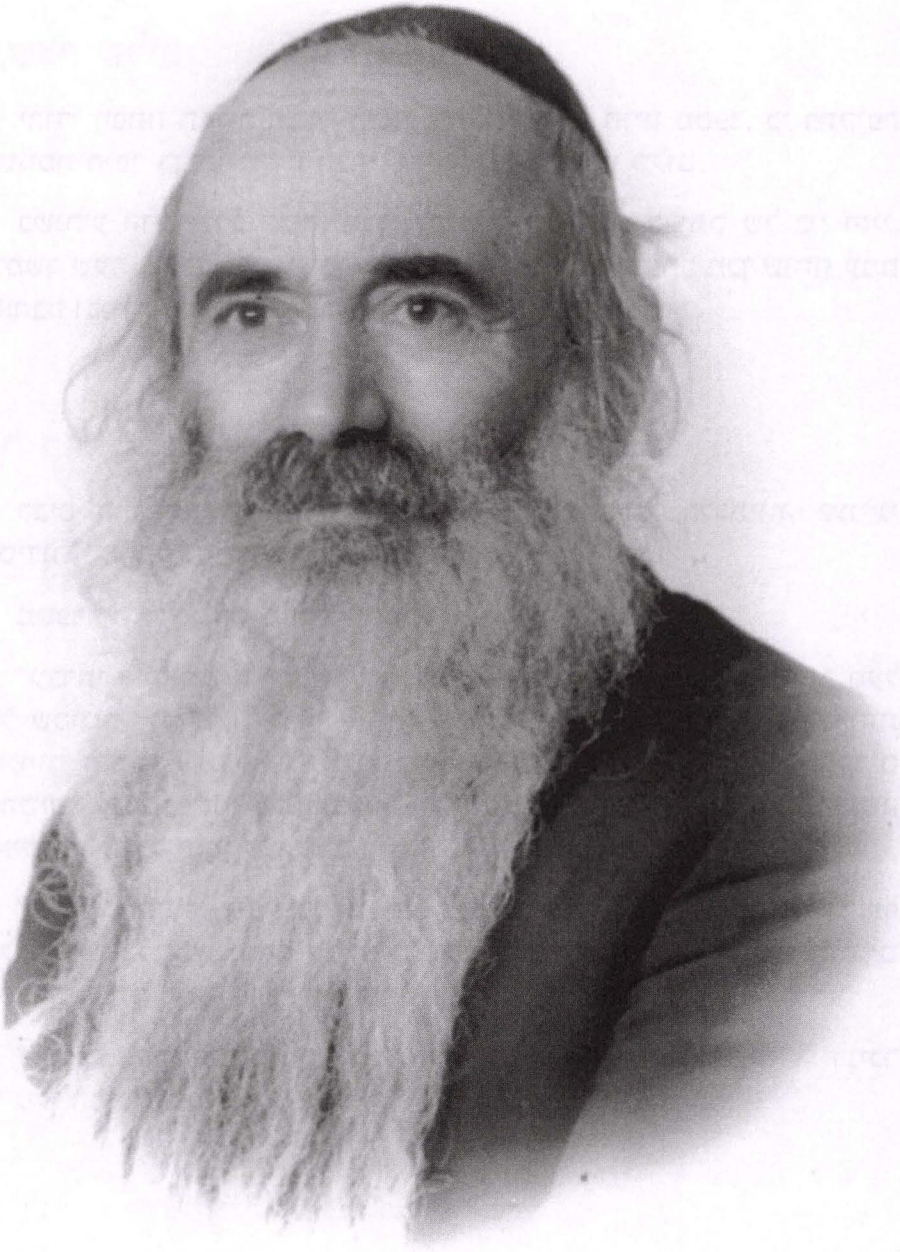
"טלפנתי לרב חנזין וביקשתי להתייעץ עמו בנושא. הוא הצטנע באמרו 'מי אני שאחליט בשבילכם?' כשאמרתי לו שיש תשובה של הרבי להתייעץ עם רב, הסכים לדבר אתי. השיחה נמשכה למעלה משעה.

"מה אומר ומה אדבר? כבר קודם לכן הכרנו את הרב כאדם מכובד ותלמיד חכם, אך לפתע התגלה כאדם שמסוגל לנתח בעיות בבהירות רבה כאיש מקצוע לכל דבר. לאחר לבטים לכאן ולכאן, שאל בעדינות אם אפשר לדעת מי אני. לאחר שאמרתי לו, הציע שהוא ייפגש עם הרופא המנתח וישוחח עמו על הפרטים שטרם היו בהירים לו.

"לאחר כמה ימים הודעתי לרב כי הרופא אמר שאין לו זמן להיפגש עם רבנים, באמרו שהוא 'עסוק בניתוחים'.

"כשהרב חנזין שמע זאת, הורה שלא נלך עוד אל הרופא הזה, בנמקו את הסיבה שאין לו רגישות כלפי ההורים שרוצים להירגע בכך שהרב ישוחח עמו. 'הוא רוצה רק כבוד' אמר הרב והוסיף: 'אני מוכן שתמצאו רופא אחר בכל מקום בארץ, ואני אסע להיפגש עמו'. כששאלתי איך ייסע והרי אין לנו רכב כדי לקחתו, השיב בפשטות: 'אסע באוטובוס לכל מקום בארץ'... התרגשתי. הרב הישיש בקושי מכיר אותנו ובכל זאת הוא מוכן לנסוע לכל מקום באוטובוסים בשביל להיפגש עם הרופא?!

"לבסוף מצאנו רופא אחר והניתוח עבר בהצלחה. כך נמנענו מלהטריח את

הרב חנזין. אבל הלקח שלמדנו מהסיפור – היה עצום!"

משכין שלום

יהודי מפתח תקווה שהיה מבאי ביתו של הרב חנזין מספר, כי בתקופה מסוימת הופר בביתו שלום הבית, והיה צורך להשכין שלום.

כשנודע הדבר לרב חנזין, מבלי להסס טרח והגיע לביתם של בני הזוג, ובמשך שעה ארוכה ישב ושמע את טענות הצדדים, ולאחר מכן שוחח עמם באהבה ובנחת עד אשר הדברים שבו לתיקונם.

כל הזמן שבעולם

רבים היו האנשים שהיו מתייעצים עמו בשאלות הלכתיות, בענייני חסידות ועל קשיים בחיי היום יום, ועוד.

מספר ר' **זלמן לאש** מפתח תקווה:

"עברתי לגור בפתח תקווה לפני עשר שנים בערך, אז הרב כבר היה מעל גיל שמונים. למרות זאת הוא היה מקדיש לי ולאחרים זמן רב לשיחות אישיות ולמתן עצה. אני לא מתכוון לשיחה בת שתי דקות. היו מקרים שהשיחה עם הרב נמשכה ארבע או חמש שעות. תמיד הוא נתן את ההרגשה כאילו יש לו כל הזמן שבעולם.

"זו לא הייתה האמת, שכן הוא היה אדם עסוק מאוד. מלבד הלימוד הרצוף שלו, הרי שכל העת הגיעו לביתו אנשים והטלפון לא פסק לצלצל. עסקנים חסידים וסתם 'עמך' ששאלו שאלות בהלכה, או ביקשו עצה.

"למרות זאת הרב המשיך בשיחה איתי במתינות וברוגע. כלל לא היה ניכר בו גילו המתקדם..."

שמח בשמחת הזולת

מעיד הרה"ג הרב **מאיר גרוזמן**, מראשי ישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית בכפר חב"ד:

"אצל הרב חנזין ראיתי דמות של יהודי השמח באמת בשמחת הזולת. כשהיה מגיע לחתונות, היה שמח באמת בשמחה של החתן והכלה והמשפחות. הייתי מתבונן בו מן הצד ורואה איך שהוא רוקד מתוך שמחה פנימית אמתית, מבלי שהיה ניכר בו במשהו כל הסבל והתלאות שעברו עליו בחייו".

כך גם בתפקידו כמנהל 'רשת אהלי יוסף יצחק'. למרות היותו בתפקיד ניהולי, העניק הרבה אהבה לתלמידי הרשת והקפיד להשתתף, במעט הזמן שהיה לו, בשמחות שלהם, שם רקד בשמחה, כאילו מדובר בשמחת בנו יחידו...

משתתף בשמחת הזולת

הרב חנזין הקפיד תמיד גם להרגיש את השמחה של הזולת. על כך מספר הרה"ג הרב **מנחם מענדל גלוכובסקי**:

"הרב ישראל בוטמן, מנכ"ל רשת אהלי יוסף יצחק, שוכנע על ידי הרב חנזין ליטול על עצמו את תפקיד ניהול הרשת, והשניים היו עומדים בקשר רצוף.

"זמן מה לאחר מכן, נולד לרב בוטמן בן לאחר שנים רבות. התקשרתי אל הרב חנזין בעניין מסוים, ובמהלך השיחה שאל אותי אם אני נוסע לברית המילה שתתקיים בנהריה. השבתי בחיוב, ושאלתי בחזרה אם ירצה להגיע לברית. הוא השיב בחיוב, והציע שאבוא לאסוף אותו.

"ידעתי שנסיעה לנהריה בגילו אינה נסיעה פשוטה, וניסיתי לשכנעו להשתתף בשמחה מרחוק. הוספתי כי אבי הבן יבין את סיבת אי־בואו, אך הוא התעקש להגיע ולהשתתף אישית בשמחה של הזולת.

"ממקרה זה ראיתי עד כמה היה רגיש לזולת – זאת בנוסף שראה בכך חלק מתפקידו ברשת".

דוגמה לספר 'איוב' שמח

הרב **ברוך שמעון סלומון** שליט"א, רבה של פתח תקווה, מחדד את הדברים:

"מי שהכיר את הרב חנזין מקרוב, יודע כי כל חייו היו מלאים בסבל ותלאה עצומים. הוא היה ספר 'איוב' מהלך. אך כל מי ששוחח עמו, לא הרגיש כי יהודי זה כה סובל בחייו. תמיד בקעה ממנו שמחה פנימית.

"לא רק זאת – אלא שתמיד היה משתתף באמת בשמחתו של הזולת. גם כשאחרים היו בצרה, הוא היה יודע לחזק את ידיהם ולעודדם במילים טובות.

"אני תוהה לפשר הכוח העצום הזה, וההסבר היחיד שיש לי, נעוץ בכך שהרב חנזין כל חייו היו מלאי אמונה. הוא חי במציאות ש'לית אתר פנוי מיניה', וכל מה שקורה עמו, נעשה בהשגחה העליונה".

על כך מספר ר' מנחם מענדל שי', נכדו של הרב חנזין – כי פעם שאל את הסבא מדוע המשפחה עוברת סבל כה רב? הזדעזע רבי דוד ואמר "מעולם אפילו לא חשבתי מחשבה כזאת..."

אכפתיות מהמורים

מספר ר' **אורי בן שחר** מכפר חב"ד:

"הרב חנזין היה מנהל הרשת, ואנו כמורים נשלחנו על ידו למקומות שבהם היו בתי הספר, שם לימדנו את התלמידים. אף על פי שבאופן רשמי היה צריך לדאוג לנו למשכורות ותו לא, הוא אישית דאג גם לשאר צרכינו, כמו מצרכי אוכל וכדומה.

"במשך תקופה לימדתי בבית הספר שהוקם במושב 'ברוש'. במושב זה לא גידלו ירקות לאכילה, אלא בעיקר כותנה. כשהגיעה שנת השמיטה, הבעיה הוחרפה שבעתיים. אני זוכר שהוא חשב עלינו כל העת, והיה שולח לנו ארגזי פירות וירקות באמצעות הדואר. לפעמים הסחורה הייתה מגיעה רקובה, אבל בתנאים שהיו באותם ימים, הוא עשה את המקסימום מבחינתו. הוא פשט דאג לנו.

"באותם ימים לא היו טלפונים כפי שיש היום; רק במזכירות המושב היה טלפון. בלילות הייתי הולך לחדר המזכירות ומדבר עמו על הבעיות השונות שעלו על הפרק, והוא היה עונה ופותר את מה שצריך.

"פעם סיפרנו לו על בעיה שיש במקווה הטבילה, וכי צריכים לנסוע עד באר שבע כדי לטבול, אך תמיד הייתה מתעוררת בעיה כיצד לחזור הביתה, כיוון שכבר לא היו אוטובוסים. כששמע זאת, עשה מאמצים גדולים כדי לפתור את בעיות המקווה במושב".

עדינות נפש

מעיד הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום** שי': "לפני כל התכונות המופלאות, הרב חנזין היה עדין נפש. הוא לא פגע בבני אדם, וגם כשהיה צריך להעיר למורה או למנהל בית ספר, הוא עשה את זה בכפפות כפולות, בדרכי נועם ובעדינות רבה".

מוסיף ומספר ר' **אליעזר זיגלבוים**:

"הכרתי את הרב חנזין עשרות שנים כמתפלל בבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה. אולם ההיכרות הראשונה שלי עם הרב חנזין, הייתה במסגרת תפקידו בהנהלת ה'רשת'. הוא היה מעורב בשיבוץ תפקידי כמורה בבית הספר בתענכים.

"כבר בהיכרות ראשונית זו, ראיתי בו את דמות החסיד שמסור למילוי כל משימה בדיוק כפי רצונו של הרבי, ובד־בבד הוא היה אוהב ישראל שהיה מסור לכל פרט לטובתנו המורים. הוא רץ לדאוג לנו למקום מגורים, והוא גם שהתרוצץ להשיג כסף למשכורות".

חש רחשי לב 'עמך'

רגיש היה הרב חנזין לכל פניותיהם של 'עמך', ומכיוון שמרובים צורכי עמך, היה משתדל לתת את לבו ונפשו בשביל הזולת. ר' מאיר ביטון, מחסידי חב"ד שהתגורר מלפנים בפתח תקווה, למד בביתו של הרב חנזין במשך כמה

שנים, והיה עד לאנשים הרבים שהגיעו להתייעץ עמו ולשטוח בפניו את דאגותיהם. "הדלת לא הייתה נסגרת. כל העת היו מגיעים רבנים, עסקנים, חסידים ותושבי פתח תקווה. כולם באו לבקש עצות מהרב או לשאול שאלות בהלכה, והוא כרב וכרועה רוחני היה משיב לכל אחד מתוך נתינה פנימית.

"היו לי עמו שיחות שלעתים נמשכו שעות ארוכות, ועל אף שהיה קשיש, הוא הבין היטב את רחשי לבו ובעיותיו של הדור הצעיר כאילו היה בחור בן עשרים..."

גם בעת ביקוריו בחודש תשרי בארה"ב, לא ידע מנוחה. "אף על פי שהיה אורח בשכונה, רבים היו מגיעים אליו להתייעץ עמו בענייני הכלל והפרט", מעיד מארחו הרב גורביץ'.

חודשים ספורים לפני פטירתו, הגיע לביתו יהודי תושב פתח תקווה, וסיפר לו כי אין לו מהיכן לממן את צורכי החתונה של בתו. הלה שהיה רגיל להתייעץ עם הרב, סיפר זאת כדי לקבל ממנו עצה.

ימים ספורים לאחר מכן ביקשו הרב לסור אל ביתו ומסר בידו סכום כסף גדול כדי לממן את הוצאות החתונה...

התעניינות מכל לב

מספר ר' **יהודה בוק** מפתח תקווה:

"הייתי מהמשתתפים הקבועים בשיעור התניא שמסר הרב. גם בתקופה האחרונה, כשהיה חלש ותשוש, הוא היה מגיע במסירות רבה כדי למסור את השיעור. כמעט תמיד, לאחר השיעור, פנה אלי והתעניין אם יש לי אוטובוס לחזור הביתה...

לראות את הפנים של היהודי הזה

מספר בנו ר' **מנחם** שי':

"במקום עבודתי הכרתי יהודי תושב שכונת 'נווה עוז' בפתח תקווה. הלה במקורו היה מארגנטינה וכשעלה ארצה התגורר בקיבוץ של השומר הצעיר.

בניגוד לעובדים אחרים, מעולם הוא לא הסכים להניח תפילין.

"לפני חג הפסח פנה אלי ושאל אם אוכל להשיג לו מצה שמורה עבודת יד. כיוון שהתגורר בפתח תקווה, שלחתי אותו לאבא כדי שיקבל ממנו מצות. מאז, מדי שנה הוא היה מגיע לאבא ומקבל ממנו מצות.

"בהזדמנות שאלתי אותו למה הוא כל כך רוצה מצה, אם הוא אינו רוצה להניח תפילין?

הלה השיב בהתרגשות: "מאז שהגעתי בפעם הראשונה לאביך, אני פשוט נהנה לראות את הפנים של היהודי הזה..."

מסייע ככל יכולתו

מספר ר' **אשר דייטש**, מנהל בית חב"ד בפתח תקווה:

"כשהגעתי בשליחות הרבי לפתח תקווה לפני כעשר שנים, הרב חנזין כבר היה כבן 83. אף על פי שהיה ותיק בפתח תקווה, והכיר את כל העניינים עוד בטרם לידתם, הוא קיבל אותי בסבר פנים יפות ובשמחה כאילו אני החב"דניק הראשון שהגעתי לעיר. בכל עניין ועזרה עמד לצדי והשתדל לסייע עד כמה שהיה יכול".

ילדים מספרים על אבא

במשך יותר מיובל שנים, שימש הרב דוד חנזין כאַב וכאֵם גם יחד לילדיו. לאחר פטירתה הפתאומית של רעייתו מרת רחל ריסא ע"ה, בהותירה אחריה חמישה יתומים שהגדול בן שש וחצי שנים והקטן בן תשעה חודשים בלבד, התמסר לגידולם מתוך רגשות אהבה ששפעו מלבו.

עם פטירתו של הרב חנזין, נזכרו ילדיו בתקופות שונות בימי ילדותם. מסיפורים אלו המסופרים מתוך הבית, ניתן ללמוד רבות על אישיותו הנפלאה של הרב חנזין כהורה, כרב, כאיש חינוך וכאיש ציבור, כאיש תורה וכאיש הלכה רם מעלה, בזווית חדשה שלא כולם הכירו.

הרב חנזין בחברת ילדיו בצעירותם

כיצד להסביר לילדים על פטירת האם

חודשים אחדים לאחר פטירת האם מרת רחל ריסא, שאל הרב חנזין את הרבי מליובאוויטש האם לספר לילדיו אודות פטירת האם, ואם כן, כיצד? באותה תקופה היו הילדים צעירים ביותר, וחלקם התאכסנו בבתי קרובי המשפחה.

במכתב שכתב לו הרבי הוא מתייחס גם לעניין זה:

"במענה על שאלתו אם לגלות לילידיו שי' ע"ד פטירת אמם ז"ל, הנה לדעתי לאט לאט יסבירם שהאלקים הביאה עתה למקום כזה שאינו סובלת כל חולי ומחלה, אשר מקום כזה נמצא בשמים, ומשם יכולה ג"כ להשפיע על כל ילידי' ולבקש את השי"ת שיצליחו בלימודיהם והנהגתם, וגם עתה רחמי האם על הבנים והבנות ומתגעגעת שיתנהגו באופן המתאים לבני ובנות ישראל אשר עי"ז גורמים לה נחת רוח ביותר, ואז ביכולתה ג"כ לפעול שיהי' אצלם ענייניהם בהצלחה, והשינוי הוא רק בזה שאין רואים בעיני בשר כו' וכו', מובן מעצמו שאין האותיות שבהם ישתמש בדברו עם הבכירים מתאימים לאלו שהם צעירים, אבל התוכן לפי ערך יכול להיות שוה לכולם עפ"י הנ"ל..."

דאגת אב לילדיו

הבת, מרת **לאה**: כאבא הוא היה מאוד מסור אלינו, אף על פי שהיה מוגבל מאוד בזמנו. תמיד היה מכין לנו את האוכל בדיוק איך שאהבנו, ולמרות עיסוקיו הרבים, היה מתאמץ וטורח בשביל זה.

דאגתו הייתה באופנים רבים נוספים. זכורני שכאשר למדתי בסמינר בתל אביב, הייתי מגיעה הביתה בסביבות תשע בערב. באופן קבוע הוא היה מחכה לי בתחנת האוטובוס. מיד כשירדתי מהאוטובוס עם חברותי, הייתי רואה אותו עומד וממתין לי, ומלווה אותי עד הבית כדי שלא אהיה לבד.

כילדה הייתי נוסעת לעתים עם חברותי לים. תמיד הקפיד לברר עם מי אני נוסעת, ומתי בדיוק אני צריכה לחזור. אמרתי את השעה המשוערת שבה אחזור. והוא, למרות שהיה טרוד במשרדו ברבנות, היה זוכר לצלצל ממשרד

הרב חנזין עם שניים מניניו

הרבנות ולוודא שחזרתי הביתה בשלום...

ר' **מנחם**: דאגה זו ליוותה אותנו כל השנים, גם לאחר שנישאתי והייתי אבא לילדים. בתקופה שבה שירתתי במילואים באזור הבקעה, כשהייתי מגיע לבסיס, הייתי מקפיד להרים טלפון ולעדכן אותו שהגעתי. הוא דאג לי מאוד, ואני ידעתי את זה ועל כן התקשרתי לעדכן אותו. הוא מצדו תמיד היה מודה לי על כך שהתקשרתי...

מ' **לאה**: זכורני שכשביקרתי בבתי חברותי, שלהן היו אבא וגם אמא, תמיד חשבתי לעצמי שבשום אופן לא הייתי מוותרת על אבא שלי כדי שיהיה לי אבא ואמא כמו שיש לחברות שלי. 'זה אבא מיוחד במינו', הייתי מהרהרת לעצמי בגאווה...

ר' **מנחם**: בתור ילד אירע מקרה שלא מצא חן בעיני, והתרגזתי על אבא. בכעס של ילד הטחתי בו כי הוא אינו אוהב אותי. עדיין אני זוכר את המבט הממושך שהוא נתן בי, ולאחר הרהור קל אמר לי: "כשתגדל, ויהיו לך ילדים, אז תבין את גודל האהבה של אבא לבן..."

זה 'תפס' אותי כבר בגיל כה צעיר. המילים הללו נחרטו בלבי בצורה חזקה עד עצם היום הזה. ואכן, במשך השנים כמה פעמים יצא לי להרהר על אודות

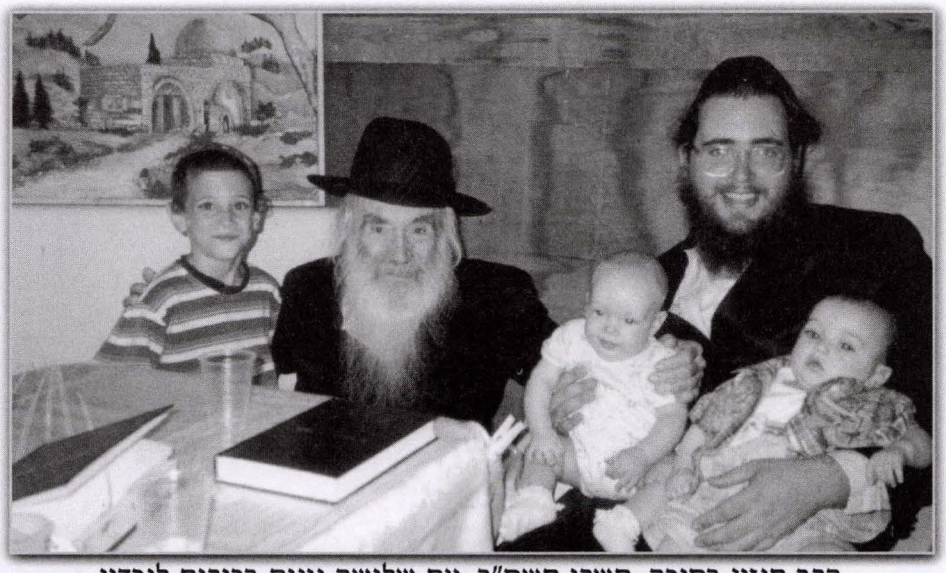
הרב חנזין עומד מאושר ליד שלושת ניניו למשפחת הולצברג

החכמה בצורת התגובה שלו. הוא לא ניסה לשכנע אותי כי הוא אוהב אותי, אלא רק הסביר לי ב'אותיות' פשוטות כדי שאוכל להבין, והשאיר את העניין לשיקול דעתי לכשאגדל...

חינוך של תורה

הבת, מרת **לאה**: במשך שנים, בתור ילדה, אני זוכרת אבא נוטל לידו חומש מיד לאחר סעודת שבת, ומתחיל לומר 'שניים מקרא ואחד תרגום'. הוא היה אומר זאת בצורה כה יפה, בקול רם ובניגון נפלא. עד שלא סיים את כל הסדרה, לא היה אפשר לומר שהסתיימה הסעודה. במשך שנים רבות הייתי בטוחה שאמירה זו היא חלק בלתי נפרד מסעודת שבת...

במשך השבת אבא היה יושב עם ה'מקראות גדולות' ומעיין בפירושים השונים. ההתמדה וניצול הזמן היו חלק מהמהות שלו. אני זוכרת שלפעמים הייתי מתעוררת לפנות בוקר ושומעת אותו אומר תהלים או לומד בקול רם

הרב חנזין בסוכה, תשרי תשס"ב, עם שלושה נינים בכורים לנכדיו
מימין: נין כהן, באמצע: נין לוי ומשמאל: נין ישראל

ובנעימה מיוחדת. לא זכור לי מקרה שישב פעם בחוסר מעש בלי ספר ביד. או שעסק בצורכי ציבור – הרבה מאוד – או שישב ולמד בהתמדה. תמיד ישב עם ספר, גמרא, שו"ע או ספר חסידות. והיה לומד בקול, בחשק ובהתלהבות. הוא היה 'חי' את הלימוד.

כן לא זכור לי שאבא הלך לנוח בשעות הצהריים. רק פעם ראיתי אותו ישן בצהריים. הייתי אז נערה צעירה, ונכנסתי לחרדה עמוקה. פשוט מעולם לא ראיתי את אבא עם עיניים עצומות, וזה הבהיל אותי...

בשנים האחרונות, כשכבר עבר מזמן את גיל הגבורות, אמר לי פעם שהוא מאוד עייף. הצעתי לו שילך לנוח, אך הוא הגיב ואמר: "אבוי אם הגעתי למצב שאני צריך לנוח, זה סימן לא טוב"...

ר' **מנחם**: אבא היה קם מוקדם מאוד בבוקר, והולך לישון בשעת לילה מאוחרת, כאשר כל שעות היום היו מוקדשות לענייני הרבנות וה'רשת'. במצב כזה, היה לנו אותו בעיקר בשבתות. הוא היה יושב בראש השולחן, ואנחנו היינו יושבים בנימוס ובדרך ארץ, כאשר ממעל ריחפה תחושת־מה של התרגשות; הנה, יש לנו את אבא שלנו...

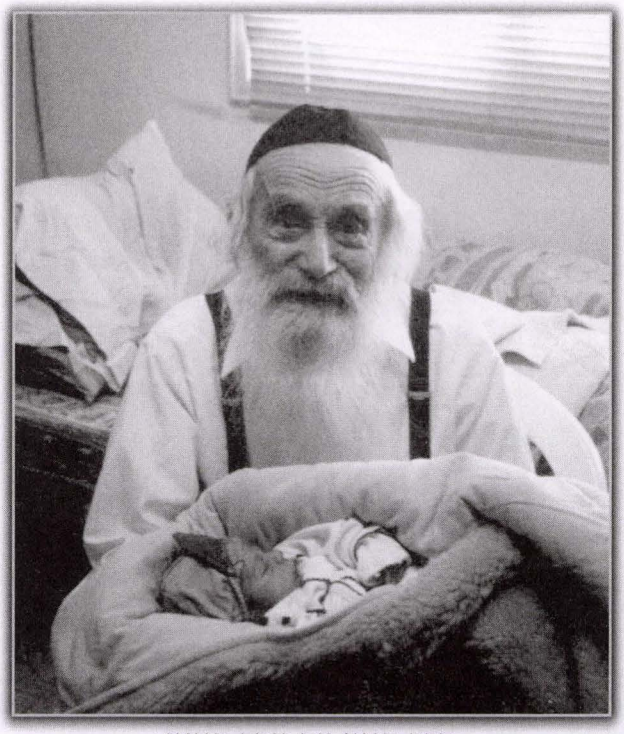
הרב חנזין עם בנו ר' יוסף יצחק ונכדיו בכפר חב"ד בשנת תשל"ו

במהלך סעודת השבת אבא היה מדבר דברי תורה או מספר לנו סיפורים חסידיים שונים. בסעודה הוא היה מנגן ניגוני השתפכות הנפש חב"דיים מתוך רגש רב, כשעיניו זולגות דמעות.

בלילות בהם היה בבית, היה קורא באוזנינו את ספר הזכרונות של הריי"צ כשהוא קורא בעברית בתרגום סימולטני.

פעילות ציבורית בבית

ר' **מנחם**: היו זמנים שבשעות אחר הצהריים והערב הוא היה נמצא בבית, אבל גם אז היו מגיעים אלינו הביתה אנשים רבים בענייני ה'רשת'. פעמים

הרב חנזין עם אחד מניניו

רבות היו נערכות בביתנו אסיפות הרשת עד השעות הקטנות של הלילה. חברי ההנהלה ידעו שהוא מטופל בילדים, ולכן הסכימו שהאסיפות ייערכו בביתנו. פעמים רבות, לאחר סיום האסיפות, היה ממשיך לעבוד בענייני הרשת עד השעות המאוחרות של הלילה.

לפעמים היה מגיע הביתה בשעת ערב מאוחרת לאחר שסידר חופה וקידושין וכדומה, ואנשים כבר היו ממתינים לו, והוא היה יושב עמם ומנהל את ענייני הרשת השונים או שעונה על שאלות בהלכה. פעמים רבות היה מציע להם לאכול, ואף היה עומד עליהם ומבקש שיאכלו מהאוכל שהוא עצמו בישל קודם לכן...

מ' **לאה**: כשהיינו ילדים צעירים, הגיע פעם לביתנו יהודי שה'רשת' הייתה חייבת לו הרבה כסף, והוא היה זקוק לזה מאוד. הלה אמר לאבא שלא ייצא מהבית עד שיקבל את כל כספו! זה אמנם לא היה חוב פרטי של אבא, אבל הוא היה המנהל והאחראי לתשלומי ה'רשת'.

כפי שאיים, כך אכן עשה. הוא נשאר כל הלילה לשבת ליד השולחן, ובסוף נרדם כשראשו על השולחן. אדם אחר היה מסלק אותו מהבית, אבל אבא קיבל אותו בסבר פנים יפות וביחס אוהב. הוא הבין את כעסו וכאבו, ולא פגע בו. הוא אף אפשר לו להישאר בבית עד שהחליט ללכת מעצמו. מקרה נפלא זה חרוט בזיכרוני עד עצם היום הזה לדוגמה ולמופת...

הרב חנזין עם הרבי

ר' **יוסף יצחק**: ימי שישי אצלו היו מוקדשים לסדר עניינים שונים במשרד החינוך בירושלים, כי ביום זה היה פטור מענייני הרבנות. הוא עצמו היה מבשל את מאכלי השבת, והיה עושה זאת ביום חמישי או לאחר שחזר עייף ויגע מירושלים. לפעמים אירע ששב הביתה בשעה מאוחרת, ואנחנו כילדים היינו דואגים לו מדוע טרם חזר.

חינוך חסידי

מ' **לאה**: אני זוכרת את הנסיעה הראשונה של אבא לרבי בפעם הראשונה בשנת תשי"ט. הבנים נשארו אצל סבא וסבתא, ואילו אני התארחתי בבית משפחת גאנזבורג בתל אביב. למרות שהייתה לי אכסניה טובה וחמה, התגעגעתי מאוד לאבא. אני זוכרת שחשבתי לעצמי שלא אתן לו עוד לנסוע לרבי.

הרב חנזין בחגיגת בר המצווה של בן זקוניו ר' יוסף יצחק שי'

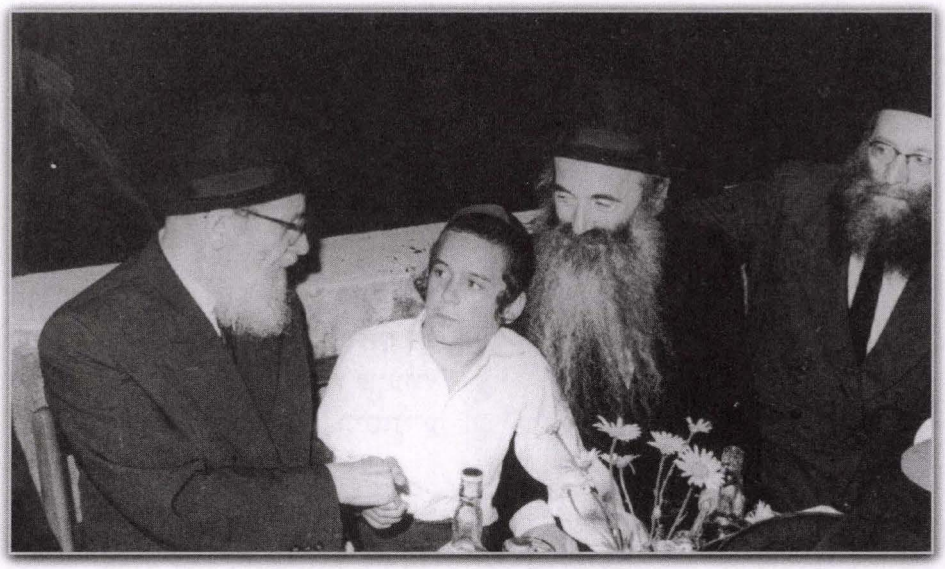
כשחזר ארצה ראיתי כי קרן עור פניו. כולו היה אור ושמחה. אני זוכרת שבתור ילדה השתוממתי למראה הנפלא הזה, ובלבי החלטתי החלטה נחושה לומר לאבא כי עליו לנסוע שוב לרבי...

ר' **מנחם**: היו מבני המשפחה המורחבת שאינם חסידים, שלא הבינו את פשר הנסיעה של אבא לחודש החגים, מה גם שהוא מילא תפקיד של אב ואם גם יחד. דיבורים אלו הגיעו אלינו, הילדים, וגם לאוזניו של אבא.

באחד הימים שאלנו את אבא למה הוא נוסע לרבי, ומשאיר אותנו בארץ. אבא אסף את כולנו, והסביר לנו כי הוא נסע להיות אצל הרבי,

הרב חנזין נושא דברי ברכה בחגיגת בר המצווה של בנו יוסף יצחק

הרב חנזין בחגיגת בר מצווה

כיוון שראה יהודי אמיתי. המילים הללו התקבלו על לבנו יותר מכול, ומאז הבנו את הצורך שלו לנסוע.

אבא ראה את הנסיעה לרבי כעניין של קודש.

מ' **לאה**: במשך כל החודש אבא לא היה יוצא משכונת 'קראון הייטס'; הוא היה נשאר כל הזמן במחיצתו של הרבי.

פעם אחת אבא אמר לי שהוא ראה שכולם קונים מתנות לילדים שלהם, אז הוא שלח מישהו עם כסף כדי שיקנה לי מעיל אדום. "לא נסעתי לקנות כי לא רציתי לצאת מד' אמות של הרבי", הסביר לי, "לכן שלחתי מישהו אחר שיקנה בעבורך את המעיל".

על 'מופת' שהיה לרב חנזין מהרבי, מוסיף ומספר ר' **מנחם**:

באחד הבניינים הסמוכים לנו התגורר הרב כאצס. לא היו יחסים מיוחדים בינו לבין אבא פרט לאמירת 'שלום' מנומסת ברחוב.

יום אחד אני רואה את הרב כאצס עולה במדרגות ביתנו. הוא היה יהודי מבוגר שהתקשה ללכת. שאלני אם אבא בבית, והשבתי בחיוב. הוא נכנס לביתנו והסתגר עם אבא בחדר, והם דיברו ביניהם משך זמן מה. כשיצא

הרב חנזין עם בנו ר' יוסף יצחק

ליווהו אבא עד חדר המדרגות.

לאחר מכן ראיתי את אבא נרגש, וכששאלתי מה קרה, סיפר לנו כי באותה שנה כשהיה אצל הרבי ביחידות. לפתע, באמצע היחידות, הרבי הסתכל עליו במבט מיוחד ואמר לו כי הוא צריך להשתדל ללמוד בחברותא. אבא היה אדם עסוק, ועם זאת לא חסרו שיעורי תורה, וכשחזר ארצה, לא איסתייע כל כך עניין הלימוד.

ואז, הגיע לביתנו הגיע הרב כאצס, שהיה דיין בגימלאות, וביקש מיזמתו כי אבא יקבע עמו שיעור תורה.

ואכן, במשך תקופה הם למדו יחד 'אבן העזר'...

• • •

את מסכת הסיפורים בין הבנים לאב, מסכם הבן ר' **יוסף יצחק** שי', שסייע רבות לאביו בשנים האחרונות בכל עניין שנזקק לו:

היה זה באחת התקופות האחרונות, כשסייעתי לו ללבוש את מעילו. ברגע מסוים החזקתי אותו באופן הדומה לחיבוק חזק. אבא הביט בי ואמר: "כמה שאתה אוהב אותי, אני אוהב אותך הרבה יותר"...

אבא

אבא תלמיד חכם מובהק
בתורה ובקדושה דבק,
ספרי הקדש אורחותיו
שיחות הרבי נר לרגליו.

עמל הרבה ושינן
קול לימודו בבית התרונן.
מסר שיעורים ללא ספור
הפיץ חסידות, תורה ואור.

התמסר בכל שיעור
במסירות לאין שיעור,
להחדיר אור של קדושה
בשיעורי תניא קדישא.

לזיכוי הרבים שינס מתניו
בכל הארץ כתת רגליו,
בהרצאותיו דיבר בשפתו העשירה
מתובלת בסודות ורזין דתורה.

השיב מעוון בנים שובבים
וקידש שם שמים ברבים;
את אור הרבי בכבוד הבהב
ושם חב"ד על ידו התאהב.

• • •

שמור לו מקום מכובד
במסירת נפשו על מקוואות חב"ד.
כך היה בסיפור "די תמים"
כשביום משלהי הקיץ החמים,
עמדה בפתח הדלת
משלחת מכובדת
הזכירו שמו הנודע של גביר
המתנדב לשפץ את המקווה בעיר,
בתכניתו להקים בניין
על הריסות הישן,
מחכים רק לאישור הרב על העניין;

אך בפקחותו קלט הרב את המזימה,
לעקור מקווה חב"ד בהסוואה ומרמה
הרב חנזין עמד מלוא קומתו
במלוא הדרת תורתו,
וזעק בקול נחר
"כאן לא רוסיה – איננו בנכר,
לא אתן להרוס את המקווה
במוקדם או במאוחר".

לקול זעקתו של הרב,
על המקוה שכמעט נחרב
כולם נאלמו
ובעד הדלת חמקו ויצאו;
אחדים התנצלו
על העגמה שגרמו.

סוף דבר נשמע
מלאכת המקוה נשלמה,
בתוך כל המקוואות החדישים
מקווה חב"ד שופץ בתוך חודשים.

• • •

בפקודת הרבי הקים את רשת חב"ד
עם חברי ההנהלה בד בבד;
ימים ולילות השקיע בהקמת ה"רשת"
לקרב ילדי ישראל למורשת.

הרבי מעודד ממריץ ומברך
והרב חנזין מוסיף והולך.
עם הרבה נדודי שינה
אסיפות הנהלה,
להמשיך במשימה – לטכס עצה,
וברוב יועץ תשועה.

הדרך קשה – זרועה מוקשים,
אך הרבי דוחף על אף הקשיים.
"ופרצת" – איך נפרוץ?
מצאנו דרך, אך שוב היא בוץ

אך שבע יפול צדיק וקם
קמים בכח המשלח, עם רעיון מתוחכם.
וכך מוקמת ה"רשת"
על פני כל הארץ נחרשת,
ועולים רבים היא גודשת.

מוציאים יקר מזולל
מתאמצים להכניס עוד עולל,
למסגרת החינוך הייחודי,
עוד פורק עול הופך לחב"די .

הרב חנזין בהוראת הרבי מתייצב
את הרשת לעצב,
עולה על גשרים
ליצור קשרים,
פותח ערוצים
להדברות עם יועצים,

מגיע לראשי ערים
וסוף סוף – מאשרים!

כי את העינים היהודיות של הרב
ומסירות הנפש שלו בקור ובשרב.
גם שר החינוך אינו מסרב,
כי את הרב אי אפשר פה לאכזב.

והיד שם "למעלה" רושמת
עוד שעות – וההנהלה נושמת...
מגדילים ומרחיבים את הרשת
והרבי משגר שביעות רצון מרגשת.
בהופעתו שהקרינה הוד
ייצג את חב"ד בכבוד.

• • •

קשור לרבי בכל נימי נפשו
זכה ושהה בחגים במחיצתו,
זכה להתברך מברכתו
זו היא שיא שאיפתו.

אריכות ימים צלילות הדעת
שיבה טובה, ומיתת נשיקה.
יתגדל ויתקש שמיה רבה
ונזכה במהרה לגאולה השלימה.

בתו לאה

זוטא רבה

זוטות מחייו של הרב דוד חנזין, כפי שסיפרו בני משפחתו, ידידיו, באי ביתו, מכריו ומוקיריו שהיו עמו בקשר שנים רבות. 'זוטא' ל'זוטא' מצטרפת, ואלו משרטטות תמונה נפלאה של דמות גדול בישראל, בעל מידות נפש נאצלות.

חינוך למידת הביטחון

סיפור מופלא ומרתק, מספר הבן ר' **מנחם** שי':

"בהיותנו ילדים, היה המצב הכלכלי בבית דחוק מאוד. היו ימים שלא היה מה לאכול.

"באחד הימים הגיע אבא הביתה אחר הצהריים, וראה כי המקרר ריק. גם לא היה לו כסף לקניית מוצרים. הוא החליט לנצל את ההזדמנות לחנך אותנו במידת הביטחון המופלגת בה ניחן, ואמר לנו 'בואו ונצא יחד אל העיר לקנות אוכל, וה' כבר יעזור לנו'.

"יחד כולנו יצאנו מרחוב הרב קוק לעבר רחוב רוטשילד, כאשר לפתע מישהו קרא לאבא מעבר לכביש. אבא הורה לנו להמשיך ללכת ולא להמתין לו. הם שוחחו ביניהם, וכעבור רגעים אחדים אבא חזר והצטרף אלינו בשמחה: 'תראו מה חשובה מידת הביטחון. הנה, היהודי הזה עצר אותי ושאל אם אני צריך הלוואה'...

"כעבור שעה קלה חזרנו הביתה עמוסים בכל טוב..."

כה גדולים היו אמונתו ובטחונו כי ישועת ה' תבוא כהרף עין.

סירוב לפגישה שלא לצורך

מוסיף ומספר ר' **מנחם** שי':

"זכורני שבביתנו ביקר הרב זאב סגל, בן דוד של אמא ע"ה, שכיהן כיו"ר הסתדרות הרבנים בארה"ב. הוא סיפר לאבא שהיה בביקור בשדה בוקר ונפגש עם בן גוריון, ותוך כדי שיחה עלה שמו של הרב חנזין.

נענה בן גוריון ואמר: "כן, שמעתי על הרב חנזין, והייתי רוצה להכירו פנים אל פנים".

אבא לא התרגש מהמחווה, ואמר בפשטות: "אין לי עניין להיפגש עמו..."

כך הייתה דרכו – להתרחק מגינונים, ולעסוק רק במה שצריך באמת.

תלמוד תורה חסידי בפתח תקווה

במשך כל השנים מסר הרב חנזין את נפשו על חינוכם הטהור של ילדי ישראל, במסגרת תורנית. הוא הקדיש ימים ולילות במסגרת 'רשת אהלי יוסף יצחק' שהקימה בתי ספר בכל אתר ואתר.

למרות זאת, הרב חנזין הקדיש את זמנו לייסוד מוסדות חינוך על טהרת הקודש גם מעבר למסגרת הרשמית של בתי הספר. אחד מהם היה בהקמת תלמוד תורה חסידי בפתח תקווה, שהוא היה ממייסדיו. בנו מנחם נכנס ללמוד בו בהיותו בגיל 3 אצל המלמד החסידי ר' זלמן לוין ע"ה.

מספר ר' שמואל דוד חרמץ, כי פעם הרב חנזין סיפר לו על כך, אך בענוותנותו לא אמר כי הוא שייסד את החיידר, אלא דיבר בלשון כללית "אנחנו".

היה זה התלמוד תורה החסידי הראשון בפתח תקווה לכלל החוגים החסידיים, ואחר כך הפך לתלמוד תורה "חוג חתם סופר" הקיים עד עצם היום הזה.

לעת זקנתו מקים תלמוד תורה חדש

הרב חנזין לא היה מסוג האנשים שלעת זקנתם חיפש מנוחה ושלווה. כמו בכל השנים, מעולם לא חש כי הדברים באים בקלות.

אף על פי שעבר את גיל הגבורות, אזר כוחותיו להקמת תלמוד תורה חב"ד בפתח תקווה – מוסד חינוכי שהיה נחוץ במשך שנים ארוכות. כאשר קמו מספר עסקנים, ובראשם ר' שמואל דוד חרמץ ור' אליעזר ריינהולד, ונטלו עליהם את משימת הקמת הת"ת, לא חסך הרב חנזין כל מאמץ כדי לסייע להקמתו בפועל.

הרב חרמץ מספר כי דבר ייסוד הקמת הת"ת נזרק לחלל האוויר בתורת רעיון בלבד, אולם הרב חנזין ראה בזה צורך ממשי, והחל לדחוף את העניין כל הזמן, וסייע בגופו, בנפשו ובממונו – "לקהילת חב"ד בפתח תקווה לא יהיה שם של קהילה, עד שלא יקום בה תלמוד תורה", חזר ואמר פעמים רבות.

לאחר שנערכה המסיבה הראשונה לילדי כיתת מכינה ובה 17 התלמידים הראשונים, היה הרב חנזין נרגש, ובפאתוס האופייני לו אמר: "ליובאוויטש תקעה יתד נאמן בפתח תקווה".

משדל להנחת תפילין בשמי דום

בעיתון "פנים אל פנים" (ז' אדר ראשון תש"ל) מתאר העיתונאי שמואל אבידור על טיסת חסידים לרבי בה השתתף גם הרב חנזין:

"מטוס חדיש ומצוחצח של "אל על". אך בפנימיותו הוא דומה עתה יותר לבית תפילה חב"די, מיד לאחר תפילת שחרית ביומא דפגרא. על כל המושבים נראים חסידים שפניהם זוהרות, עיניהם יוקדות וזקניהם גדושים. צעירים, מגודלי זקן שצבעו כשחור הפחם, או אדום כאש לוהטת. ישישים, הדורי שיבה, שזקניהם הצחורים או האפורים מכסים את מלוא רוחב החזה.

"..השירה החסידית נמשכת בגובה הטיסה. היא נעשית חודרת יותר, לבבית יותר, ובינתיים פותח יושב ראש המועצה המקומית בכפר חב"ד, ר' שלמה מיידנצ'יק, במבצע 'הנחת תפילין'. הוא עובר בין אנשי הצוות של אל

על החושפים לפניו ברצון את הזרוע השמאלית כדי שהוא יניח עמהם תפילין. מאנשי הצוות עוברים לקברניט, עמו צריכים לנהל קצת וויכוח. הוא אמנם מציג עצמו כ"אוהד גדול של חב"ד", אבל העניין של "מבצע תפילין" אינו נראה לו. 'כיצד אני יכול לעשות דבר שאיני מאמין בו?' הוא טוען.

"מתערב חבר הרבנות הראשית בפתח תקווה, הרב דוד חנזין, והוא מתחיל להסביר לקברניט בעברית ספרותית נאה, את הרעיון של הנחת תפילין.

"רבי דוד חנזין, הוא בעל הדרת פנים נדירה. זקנו רחב וארוך, עיניו חומות וטובות ובזויות פיו תלוי תמיד חיוך מלבב. הוא הגיע לארץ ישראל. למד בישיבת 'מרכז הרב' ונמנה עם טובי הלומדים בישיבה. לפני כחצי יובל שנים דבק באורח פעיל בתנועת חב"ד והוא נעשה לאחד האישים המסורים ביותר בשטח 'הפצת המעיינות' של חב"ד.

"בטוב טעם הוא מסביר עתה לקברניט של 'אל על' כי אין כלל יהודי שאינו מאמין. יש רק ולפעמים האמונה מוסתרת ומכוסה ואז צריך לחפשה ולהעלותה. דווקא על ידי הנחת תפילין אפשר לגלות את המאור הפנימי שבנפש. אולי אין הוא חש טעמן של תפילין משום שלא הניחן. אדרבא, טעמו וראו כי טוב. יניח תפילין ויתחיל להבין. יפתחו בו מעיינות שהיו תחילה סתומים. קולו של הרב דוד חנזין מתנגן בנעימות כובשת. הקברניט ניצב מולו פעור פה, ובולע כל הגה היוצא מפיו.

"זרועו השמאלית מורמת אט אט, והוא מגישה בהכנעה רבה לרבי דוד חנזין כדי שיקשור עליה את התפילין. רבי דוד קושר את הרצועה השחורה לזרועו של הקברניט, והוא נראה אותה שעה כמפי שנתמלאו כל משאלות לבו. בתנועה עדינה הוא עוטר לראשו של הקברניט את "של ראש", הוא פותח לפניו סידור תפילה, והקברניט של "אל על" מתחיל למלמל את הפסוקים של 'שמע'".

סיוע בגוף ובנפש

על כך מוסיף ומספר ר' **שמואל דוד חרמץ**:

"הוא ליווה את הקמת החיידר וביסוסו במשך כל השנים. הוא הקדיש את מיטב כוחותיו ומרצו לביסוס הת"ת. לא עשינו צעד מבלי להתייעץ עמו.

ניהלנו שיחות רבות, שבהן התווה בפני דרך, כיצד מוסד חינוכי, ובפרט תלמוד תורה חב"די, צריך להיות.

"הוא הלך אתנו למוסדות הרשמיים כדי לרשום את הת"ת כחוק. כשהדברים לא התנהלו כפי המצופה, סייע לנו בעצה ובתבונה מתוך ניסיונו העצום שרכש במשך שנות עבודתו ברשת. בשלב מסוים, כשהתעוררו בעיות רבות ונדמה היה שיצטרכו לדחות את פתיחת הת"ת בשנה נוספת, דחק הרב חנזין במנהלים כי אין להמתין, וכי יש למצוא דרכים חדשות כדי להסדיר חוקית את הקמת הת"ת".

ר' זלמן לאש מחסידי חב"ד בפתח תקווה מתפעל: "למרות גילו המתקדם, היה מגיע בקביעות לאסיפות של הנהלת התלמוד תורה. היו אולי מי שחשבו כי הוא מובטל, אבל כיוון שהייתי נכנס ויוצא בביתו בתדירות, אני יכול להעיד כי עד יומו האחרון היה טרוד יומם ולילה, בלימוד ובסיוע לחסידי חב"ד מכל רחבי הארץ, בכלל ולתושבי פתח תקווה בפרט".

בכל ממונך

הרב חנזין סייע להקמת התלמוד תורה החב"די, לא רק בגופו ובתבונתו, אלא גם בממונו. ר' אליעזר ריינהולד, ממקימי הת"ת, מספר כי הרב חנזין עצמו הכריז בבית הכנסת חב"ד שכל אחד חייב לתרום בעבור הקמת החיידר.

הקבלה הראשונה של הת"ת רשומה על שמו...

בשלב מסוים התקבלה החלטה שכל מי שעולה לתורה בבית כנסת חב"ד, יעשה 'מי שבירך' נוסף כאשר הנדבה תוקדש עבור הת"ת. סדר זה החזיק מעמד כמה שנים – ופסק. רק הרב חנזין המשיך בזה, וגם בעלייה לתורה האחרונה שלו בבית הכנסת, הרים תרומה נוספת בעבור הת"ת.

פעם אחת, כשנערכה התרמה מבית לבית בקרב אנ"ש לביסוס הת"ת, פנה הרב חנזין אל מנהל הת"ת הרב חרמץ ושאלו: "ומה עם הרב קוק 9?" – בהתכוונו, מדוע לא עולים גם אליו לקבל תרומה...

הרב חנזין מבקר בכתה בבית הספר "אור חיה" בפתח תקווה.
עומדים מימין לשמאל: הרב שלום דובער גוטניק, הרב חנזין, הרב אשר דייטש
יו"ר בית חב"ד, והרב יוסף שמואל גרליצקי

רווה נחת

בתלמוד תורה למדו לא רק ילדי קהילת חב"ד בפתח תקווה, אלא גם ילדים מבתים שהתקרבו לאור היהדות, ומשפחותיהם היו בשלב זה או אחר של קיום חיי תורה ומצוות. הנהלת הת"ת עשתה כל מאמץ כדי לסייע לילדים ולמשפחותיהם באורח חייהם החדש.

כשהסתיים המחזור הראשון של תלמידי הת"ת, ואלו התקבלו לישיבות חב"ד השונות, רווה הרב חנזין נחת, ואמר כי העובדה שהתלמידים יוצאים מהת"ת ומתקבלים כולם לישיבות חב"ד, היא השכר הגדול של הקמת החיידר. הוא דיבר בהתפעמות גם על בתים חסידיים שיקומו בעקבות השפעת הת"ת.

שאיפה להתקדמות

מספר ר' **שמואל דוד חרמץ**:

בני הבכור שי' היה תלמיד במחזור הראשון של בוגרי הת"ת. כשסיים את החיידר, משום מה לא סיפרתי על כך לרב חנזין. זמן מה לאחר מכן בא אלי ואמר: "שמעתי שהבן שלך סיים את החיידר. אם כן, למה לא פתחתם ישיבה קטנה?" הביע את תמיהתו. "אם הייתה ישיבה קטנה בפתח תקווה אזי היה זה עניין גדול מאוד".

למרות זקנותו וחולשתו בשנים האחרונות, לא חסך הרב כל מאמץ, והיה מוכן להתאמץ ביתר שאת אף להקמת ישיבת חב"ד בפתח תקווה.

בית ספר חב"די לבנות

גם לאחר שהקים את התלמוד תורה בפתח תקווה, לא שקט על שמריו.

באחד הימים העלה ר' מאיר ביטון, אז מבני הקהילה בפתח תקווה, רעיון לפתוח בית ספר חב"ד לבנות. "היו היסוסים רבים אם לפתוח את בית הספר או לא", נזכר אחד מבני הקהילה.

באחת השבתות נערכה התוועדות חסידים בבית הכנסת, והרב חנזין דיבר על אודות מסירות הנפש הדרושה לחינוך על טהרת הקודש. הוא לא דיבר באופן ישיר, אבל היה ברור למה כוונתו. הוא אמר: "הגם שיש שאלות וספקות; צריך לדעת שחינוך טהור מקימים מתוך מסירות נפש דווקא".

הרב חנזין יכול היה לומר דברים בסגנון זה, שהרי מי כמוהו מסר נפשו למען חינוכם הטהור של ילדי ישראל.

דברים אלו שאמר באותה התוועדות, הם שהכריעו את הכף לטובת פתיחת בית הספר שקם והיה למוסד מפואר, המחנך בנות ישראל על ברכי התורה והחסידות החב"דית הצרופה.

האמונה כמקור לחב"ד

בקשר לבית הספר החב"די לבנות, מספר ר' **אשר דייטש**:

"עם הקמת בית הספר ערכנו רישום מאסיבי כדי שנוכל לבסס את בית הספר כראוי. בין השאר ביקרתי בביתה של משפחה מקורבת, במטרה לשכנע להכניס את בנותיהן לבית הספר. ההורים היססו באמרם כי שמעו שבחב"ד אין, כביכול, יראת שמים.

"חשבתי לעצמי איך אוכל לשכנע אותם בצורה הטובה ביותר, כיוון שהיה צריך להעביר את המסר בצורה עדינה מבלי לפגוע חלילה במישהו. הגעתי למסקנה שהרב חנזין הוא האדם המתאים ביותר לשכנע אותם.

"ערכתי ביניהם פגישה שהתקיימה בבית הכנסת. הרב חנזין ואני ישבנו מול שני ההורים, והם שטחו בפניו את מה שהציק להם.

"הרב חנזין בפיקחותו הרבה לא שלל את דבריהם. הוא התחיל לדבר בעניין כללי ורחב יותר. הוא הסביר כי ביהדות יש הרבה מאוד עניינים ונושאים, ולכל חוג יש פן מסוים שבו הוא מצטיין: לימוד תורה, צניעות, טהרה, וכדומה. 'אולם' – הסביר בסבלנות – 'יסוד היסודות של כל היהדות היא האמונה, ואמונה יש בחב"ד! יראת שמים וכל שאר המידות הטובות, יונקות את כוחן מנקודת האמונה'.

"ואז סיפר להם על חב"ד ברוסיה, על מסירות הנפש של חסידים לכל עניין שקשור ללימוד תורה ושמירת מצוות; על האמונה הצרופה למרות המבחנים האדירים, אף על פי שרבים הוצאו להורג. 'בתקופת הנסיון הזאת בדקו את חוט השידרה של העם היהודי, וכולם ראו מי שרד ומי לא', אמר, 'מי שהחזיק ביסוד האמונה – שרד ביהדותו'.

עם החסיד בעל מסירות הנפש ברוסיה
ר' מענדל פוטרפס

"'אולי במקום אחר תמצאו יותר צניעות או התמדה בלימוד

וכו', אבל לנו יש את יסוד היסודות – האמונה'.

"דברים אלו שכנעו את ההורים, ובנותיהן נשלחו לבית הספר החב"די החדש שהוקם".

גאון יעקב

מספר הרב **אהרן מרדכי זילברשטרום** שי':

"פעם הלכתי עם הרב חנזין לפגישה מכרעת וגורלית עם שר החינוך מר בן ציון דינור לגבי ה'רשת'. הפגישה נערכה בלשכת השר בירושלים. באותם ימים פרצופים של יהודים חרדים לא היה בגדר דבר מצוי במסדרונות משרד החינוך המפא"יניקי.

"הלכנו לאותה פגישה גורלית לאחר תפילת שחרית. הרב חנזין העדיף ללכת היישר אל הפגישה מאשר לחזור קודם הביתה ולשתות משהו, כך שהיינו עם הטלית והתפילין תחת ידינו. (בכלל, הרב חנזין היה סבור שאם יתפלל עוד חמש דקות זה יעזור יותר לפגישה מאשר אם ילבש עניבה וכדומה.)

"כשנכנסו לבניין משרד החינוך, הפקידים הביטו בנו בעניין רב. רובם עדיין ידעו מה זה טלית ותפילין, והסתכלו עלינו בתמיהה רבתי. אודה ולא אבוש כי התגנבה אז לליבי מחשבה שאולי אסור היה לחשוב אותה, שמא הופעתנו בצורה כזאת תיצור דעה קדומה כנגדנו מצד הפקידים. היה חסר לי ה'גאון יעקב' שהיה לרב חנזין.

"כשנכנסנו ללשכת השר, ראה אותנו מנהל לשכתו עם הטלית והתפילין תחת שחיינו, והוא אמר בנימוס לרב חנזין 'ברצון אשמור על הפיקדון שלכם עד סיום הפגישה' ובכך נתן יותר מרמז כי אין זה יאה להכנס ללשכת השר בצורה שכזו. אבל הרב חנזין סירב, והוא נכנס אל חדרו של השר במלוא הגאווה היהודית..."

'איוב' ו'שיר השירים'

שנים לא קלות עברו על הרב חנזין בחייו. הוא סבל צרות וייסורים רבים מספור. מקורביו השתאו כיצד אדם יכול לשאת צרות כה רבות. "הרב חנזין היה דוגמה מוחשית של ספר איוב", מעיד עליו אחיינו הרב **ברוך שמעון סלומון** שליט"א, רבה של פתח תקווה, "אולם עם זאת, כל מי ששוחח עמו, לא הרגיש שהיהודי הזה סובל ממשהו. מתוכו קרנה שמחה תמידית.

"המפליא מכול – בד בבד עם היותו ספר איוב מהלך, הוא היה דוגמה ומופת לספר 'שיר השירים', שכולו מלא שירה ותשבחות לקב"ה.

"הוא קיבל כוחות בזכות האמונה העצומה שפיעמה בו, שההשגחה הפרטית מלווה את האדם בכל פרט ופרט, ואין רע יורד מלמעלה".

לדעת את המקום הנכון

באי ביתו מספרים כי הוא היה חי בעניות גדולה. בביתו לא היה כסף. לא היה לו אף כדי לקנות ריהוט מינימלי, אך מעולם לא התלונן ואפילו לא ביקש סיוע מאיש.

מספר ר' **אליעזר זיגלבוים**, ממקורביו במשך שנים רבות:

"לעתים נקלע הרב חנזין למצבים כלכליים קשים ביותר. היו תקופות שהיו צריכים לסייע לו כדי לצאת מן המיצר.

פעם אחת, כשמצבו הכספי היה קשה, התכנסה חבורה של עושי מצווה שרצו לסייע, ודנו בדרכים כיצד לעזור. בשלב מסוים קם אחד הנוכחים והציע שלאחר שיסדרו את חובותיו של הר"ד, יש לבקשו שיתחיל לנהוג באורח חיים לפי האפשרויות הכספיות.

אחד ממשתתפי האסיפה, החסיד ר' מאיר בליזינסקי ז"ל – שהיה חסיד דגול ובעל 'מוחין' נפלא – קם ממקומו ואמר בהתרגשות: "מי מאתנו יכול לומר לרב חנזין איך וכיצד לנהוג, הרי הוא למעלה־מעלה מאתנו?!"

זורע צדקות

למרות מצבו הכלכלי הקשה של הרב חנזין, תמיד הקפיד לתת צדקה כפי האפשרויות, ואף יותר מכך. הרב **לייב זלמנוב** מבני ברק, שהיה האחראי על גביית כספי 'קרן השנה', מספר כי איש לא יכול היה להתחרות עם הרב חנזין בסך התרומות שנתן...

כל מי שביקש ממנו צדקה, קיבל סכומים בעין יפה, אפילו בסדר גודל שאנשים אמידים לא נותנים...

מוסיף ומספר ר' **אשר דייטש**, מנהל בית חב"ד בפתח תקווה:

"כשהגעתי לפתח תקווה בשליחות הרבי, הרב חנזין קיבל אותי בסבר פנים יפות, ונתן לי את כל הסיוע הנדרש. הוא היה נוסע עמי לאנשים שהייתה לו השפעה עליהם, ומבקש מהם לתרום לפעילות בית חב"ד.

"לא פעם הגיע לבית חב"ד כדי להתקשר לגביר פלוני או אלמוני על מנת להתרים אותם. הוא היה מגיע ברגל במיוחד לשם כך, וממתין עד שאחייג לאותו אדם ואז היה מדבר אתו בצורה מלבבת.

"כשנודע לו פעם אחת שבית חב"ד נקלע למצוקה כספית, נסע עמי במיוחד לגמ"ח של 'חברא קדישא'. כשהגענו למשרדי החברה, הוא ישב עם המזכיר וביקש הלוואה, כשהוא עצמו חתם עליה ערבות!...

"בהלוך נסענו במונית, אך בחזור הלכנו ברגל באמרו שחבל על כספי הקודש...

"בוקר אחד הגיע לבית חב"ד ורשם 12 צ'קים של תרומה שנתית, וזאת אף על פי שמצבו הכספי לא היה קל באותם ימים".

נזהר מלהטריח

הרב חנזין נזהר כל השנים מלהטריח אנשים בעבורו. תמיד חש עצמו כאחד האדם, בטל בפני כל אחד, ועל כן, מדוע יש להטריח בעבורו?! דוגמה לכך מספר ר' אליעזר ריינהולד, ששימש כבעל תקיעה בבית כנסת חב"ד בפתח תקווה:

"במשך שנים רבות היה הרב חנזין נוסע לרבי לחודש החגים. באחת השנים עבר ניתוח ולא יכול היה לנסוע. הוא נשאר אפוא בביתו גם בראש השנה, מאחר שלא יכול היה להגיע לבית הכנסת.

"בבוקרו של ראש השנה, הגיע אלי בנו ר' יוסף יצחק, ושאל אם אוכל להגיע לביתם לאחר התפילה כדי לתקוע בשופר בעבורם. מובן שראיתי בזה כבוד רב.

"לאחר מאה התקיעות שתקעתי בבית הכנסת, יצאתי ל'מבצעים' בשלושה מקומות, וגם שם תקעתי בשופר. כשהגעתי לביתו של הרב חנזין הייתי לאחר 190 תקיעות מתישות.

"כשהגעתי לביתו, הודה לי בחום על בואי, והתנצל מאוד על הטרחה שגרם לי. לאחר שסיימתי לתקוע שלושים תקיעות 'מיושב', ביקש בעדינות־נפש אם אוכל להמשיך ולהשלים למאה תקיעות. זכיתי לסייעתא דשמיא, והשלמתי את כל מאה תקיעות.

"באותו מעמד ראיתי את הרב חנזין עומד ובוכה כפי שלא ראיתי מעולם...

"בעיקר השתוממתי לנוכח הנימוס וההתנצלות החוזרת ונשנית שלו, על הטרחה שגרם לי".

לא להשתמש בזולת

בכל יום שלישי הייתה מתקיימת בכפר חב"ד אסיפה של הנהלת 'רשת אהלי יוסף יצחק'. הרב חנזין היה מגיע לכפר חב"ד באוטובוסים ועומד כאחד האדם בצומת הכניסה של כפר חב"ד עד שמישהו אסף אותו בטרמפ.

בחזור, מעולם לא הסכים שייקחו אותו טרמפ לביתו. מספר ר' **משה זלמנוב**, שהיה באותם ימים בחור צעיר ובעל רכב, כי פעמים רבות הציע לו שייקחהו לביתו, מה גם שזמנו בידו, אך הרב חנזין סירב. "הוא הסכים מקסימום שאביא אותו עד צומת בית דגן ושם עלה על אוטובוס לפתח תקווה.

יש לזכור כי הרב חנזין כבר לא היה אדם צעיר, אך למרות זאת סירב להטריח במיוחד את הזולת.

איש אמונה

את כוחות הנפש האדירים שלו, שאב הרב חנזין מאמונה יצוקה וכבירה שפיעמה בו. הוא היה איש של אמונה וחזון. מעולם לא ראה את המאורעות מסביב כאירוע מקומי אקראי, אלא חלק מתהליך כולל של ההשגחה העליונה.

מכאן גם היה שואב את הפאתוס המיוחד שהיה לו כאשר היה נואם בפני ציבור. כאיש מורם מעם, תמיד היה מדבר בסגנון של תהליכי דורות, חזון וראייה למרחוק, מצבו של כלל עם ישראל וכדומה. הוא יכול היה לדבר בהתוועדות בפני אנשים בודדים באותו פאתוס והתרגשות כאילו דיבר בפני רבבת אנשים...

עם ישראל ינצח!

אחד משומעי לקחו הקבועים מעיד כי בסוף כל שיעור היה אומר מעומק לבו: "עם ישראל ינצח".

היה ניכר בו כי צרותיהם של עם ישראל נוגעות ללבו. כל העת הוא היה חי את מצוקתו של עם ישראל, אבל באמונה שלמה ידע והאמין כי סופו של עם ישראל לנצח!

חזון של תלמוד תורה

מספר ר' **שמואל דוד חרמץ**, ממייסדי תלמוד תורה חב"ד בפתח תקווה:

"הת"ת בימי ה'בראשית' שלו, היה ממוקם בעזרת הנשים של בית כנסת חב"ד בעיר, ולמדו בו שבעה עשר תלמידים בלבד. באותה תקופה הלכנו ללשכתו של ממלא מקום ראש העיר מר אברהם מרמורשטיין, כדי להשתדל אצלו בעבור הת"ת.

"מר מרמורשטיין קיבל את הרב חנזין בכבוד גדול, ובעצמו טרח והכין לו כוס תה. לאחר מכן פתח הרב חנזין ודיבר על התלמוד תורה בעיני החזון שלו: 'קם כאן תלמוד תורה חדש בעיר', פתח ואמר, 'אנחנו זקוקים למגרש גדול בשטח של כמה דונמים; יהיו שם מבנים גדולים, שטחי מגרשים רחבי ידיים,

הרבה עצים וגינות נוי...'

"אני ישבתי לידו וחשבתי לעצמי שבתלמוד תורה החדש יש בסך הכול שבעה עשר ילדים, אך הוא בחזונו ראה תלמוד תורה גדול ומצליח, מפותח עד מאוד..."

הכלל והפרט

מספר ר' **אשר דייטש**: "פעם אחת התקיימה פגישה מצומצמת בעניין סיוע לת"ת. בפגישה השתתפו ראש העירייה, מנכ"ל העירייה, הרב חנזין, מנהלי הת"ת, ואנוכי.

את הפגישה פתח הרב חנזין, אך בהיותו איש חזון – במקום לדבר על תלמוד תורה מקומי קטן שזקוק להתפתחות, הוא החל לדבר בפאתוס האופייני לו על אודות חשיבות חינוכם הטהור של כל ילדי ישראל בארץ ישראל...

איש מעש ופרקטיקה

למרות היותו איש חזון שלנגד עיניו היו פרושים דורות העבר והעתיד, היה הרב חנזין איש של פרקטיקה ומעש. הוא ידע להגיע לתכלע"ס ולעמוד על הדרוש.

מוסיף ומספר הרב חרמץ, מייסד ת"ת חב"ד בפתח תקווה:

"בפגישה שהייתה לנו עם ממלא מקום ראש העיר מר אברהם מרמורשטיין, ביקש הרב חנזין תקציבים וסיוע להתפתחות הת"ת החדש. היה זה ערב ראש חודש אלול, ערב פתיחת שנת הלימודים, ובת"ת היה עדיין חסרים ריהוט וציוד רב ובסיסי. כדרכם של פוליטיקאים התחמק מר מרמורשטיין באמרו כי אגפי העירייה סובלים מקיצוצים עמוקים, מה גם שנושא זה שייך למחלקה לחינוך תורני, והוא כלל לא מופקד עליה.

"הרב חנזין בפשטות ובפיקחות האופיינית לו אמר: 'אתה הרי יודע שאני לא מבין כלל בפוליטיקה, אבל אני יודע שאתה עוזר להרבה אנשים במסגרת

ילדי תלמוד תורה חב"ד בפתח תקווה

תפקידך בעירייה; באנו אליך כדי שתעזור לנו'.

"דבריו הכנים של הרב חנזין כבשו את לבו, ובו במקום הרים מר מרמורשטיין טלפונים לאנשים הנכונים, ובאותו יום הביאו לת"ת כיסאות, שולחנות, משחקים ושאר הציוד הנדרש..."

לא מסתפק בהצהרות

סיפור מעין זה מוסיף ומספר ר' **אשר דייטש**:

"פעם אחת הייתי עמו בפגישה אצל ראש העירייה. לאחר שכל אחד השמיע את דבריו, ביקש הרב חנזין סיוע ממשי. ראש העיר סירב להתחייב ורק אמר בצורה לא מחייבת 'אשתדל'.

"הרב חנזין לא הרפה: 'אנחנו רוצים לשמוע הבטחה שהכול יהיה בסדר'.

"בסופו של דבר ראש העיר קיים שתי שיחות טלפון בו במקום, וסידר את כל העניין כראוי".

שתיקה שמדברת הרבה

שתקן היה הרב חנזין בטבעו ובמהותו. ככל שבענייני הכלל היה דורש ומדבר, הרי שבענייניו הפרטיים, ובפרט בענייניו האישיים שלו, היה שותק. לא היה כמעט אפשר להוציא ממנו מילה על אודות עצמו. גם כשהיו שואלים אותו על אירועים שונים שהיו בעבר שהוא היה נוכח בהם, גם אז היה שומר על שתיקתו, אלא אם כן הייתה מדיבורו תועלת לרבים.

הוא קיים במוחש את מאמר חז"ל "מילה בסלע, שתיקה בתרי".

מקורביו היו אומרים שלעתים בשתיקותיו, היה אומר יותר מאשר אילו דיבר...

"כשהייתי מתייעץ עמו בענייני התלמוד תורה", מספר ר' שמואל דוד חרמץ, "גם אז היה מסנן כל מילה שיצאה מפיו, ונזהר מאוד שלא לומר מילה מיותרת. ממנו למדתי דוגמה חיה של זהירות בדיבור".

חייל נאמן

הרב חנזין היה חייל נאמן בצבאו של הרבי מליובאוויטש. מעולם לא היה דבר שאמר 'קשה לי', 'איני יכול', וכדומה. על פן אחד מני רבים, מספר ר' **אשר דייטש**, מנהל בית חב"ד בפתח־תקוה בעשור האחרון:

"כאשר הגעתי לפתח תקווה, היה הרב חנזין כבר בן יותר משמונים. מאחריו היה עבר עשיר של פעילות בענייניו של הרבי, אך למרות זאת לא חש כי הוא יכול לצאת לפנסיה, אלא עסק וטרח כל העת בענייני מוסדות חב"ד במרץ רב.

"הוא דחף ללא לאות להקמת מוסדות חינוך חב"דיים בפתח־תקוה, מסר שיעורי חסידות בבתי כנסת רבים, ובמיוחד הקפיד על שיעורו הקבוע בבית הכנסת הגדול של פתח תקווה. שיעור זה מסר במשך שנים רבות, וכאשר הרגיש שאינו לפי כוחותיו, מסרו לבנו הרב יעקב משה, שבעצמו היה תלמיד חכם ובקי עצום בש"ס ובספרי חסידות. לאחר פטירתו של הבן, חזר הרב חנזין למסור את השיעור.

"מעולם לא חילק הוראות סתם, אלא התנדב בגופו לעזור ולסייע ככל

הנדרש. פעמים רבות הצטרף עמי לפגישות עם ראש העירייה כדי להשיג משאבים למוסדות החינוך. הוא עצמו טיכס עצה וסייע בדרכים שונות לגיוס כספים.

"זכורני כי לפני כשבע שנים הלך עמי יחד לפגישה עם הורים על מנת לשכנעם לרשום את ילדיהם לבית ספר חב"ד, והוא בן שמונים וחמש..."

נס בדרכים

מספר ר' **ינון מלמד**, מקהילת חב"ד בפתח תקווה:

"הרב חנזין, כידוע, סבל מ'שושנה' ברגל, ולעתים לא יכול היה לצאת מביתו בעת התקפה של המחלה.

"פעם הצעתי שילך לרופא מומחה כדי לבדוק את הרגל. במקביל ביקשתי ממנהל המחלקה האורתופדית בבית הרפואה 'הדסה' בירושלים, רופא ידוע ומפורסם, שיבדוק את רגלו של הרב באופן אישי. הרופא הסכים לרדת במיוחד לתל אביב כדי לפגוש את הרב באופן פרטי. הרב חנזין אף הוא מצדו הסכים, ואני הצעתי לקחת אותו למרפאה.

"הבדיקה הייתה צריכה להתקיים בשעה חמש, ואני הגעתי לביתו בשעה ארבע ורבע, כשלפנינו דרך של כארבעים דקות עד למרפאה. אולם רק בעשרה לחמש ירד הרב מביתו ונכנס לרכב. הרגשתי לא נעים מכך שהפרופסור שהגיע במיוחד, ימתין לשווא. למרות זאת הרב חנזין התיישב במקומו בשלוות נפש, הוציא ספר תהלים והחל לומר פרקי תהילים ברוגע ובנעימות. אני מיהרתי מאוד, והשתדלתי לעקוף מכוניות, אך הוא ישב על מקומו שלוו ורגוע.

"באופן פלאי, ממש נסי, הגענו למקום בשעה חמש בדיוק. על פי דרך הטבע זה פשוט בלתי אפשרי...

"הרופא שלמד להכיר את הרב מקרוב, מיאן לקחת כסף בעבור הביקור, אך הרב חנזין התעקש לשלם לו את המחיר המלא..."

שונא מתנות יחיה

סיפר ר' **שלמה יודקוביץ'**, בעל חנות דגים בשוק פתח תקווה:

"הרב חנזין היה קונה אצלי בקביעות דגים לכבוד שבת קודש. בתקופה מסויימת ההמחאות שנתן לי הרב חנזין, לא כובדו. אני מצידי לא הטרדתי אותו בעניין, אבל הוא שראה באותו פרק זמן שהמחאות שחתם עליהן, חזרו, פנה אלי לברר אם לא קרה כך גם להמחאות שנתן לי. אישרתי זאת, אבל ביטלתי את העניין במחי יד, ואמרתי לו שאין כל צורך לשלם, וזה בסדר גמור. ראיתי לעצמי זכות לסייע לרב במה שאפשר.

"הוא מצידו לא הניח לי בשום אופן, והתעקש לשלם את כל הסכום, כולל העמלות ששילמתי בגין ההמחאות החוזרות. כשהגיע אלי עם הסכום, הייתה על פניו נהרה של שמחה, באומרו 'כעת אני מקיים מצוות דאורייתא של פריעת בעל חוב'..."

משלם לאיש כמעשהו

מוסיף ומספר ר' **ינון מלמד** מפתח תקווה:

"ראיתי לעצמי זכות גדולה להסיע את הרב חנזין למקומות אליהם היה זקוק להגיע. כך גם לקחתי אותו ברכבי לכפרות בערב יום כיפור בכפר חב"ד. תמיד הקפיד לשלם לי את הוצאות הדלק למרות סירובי הנמרץ..."

לשון עשירה

מקורביו של הרב חנזין, שומעי לקחו, ובני הקהילה מעידים כי הרב חנזין ניחן בלשון עשירה, וכשהיה מדבר בפני הציבור, היה מסביר ומתאר דברים בשפה מיוחדת וציורית השמורה לו.

שמח עם הזולת

ר' **יצחק רודרמן** היה מקורב לרב חנזין במשך עשרות שנים:

"השמחה של הרב חנזין הייתה תמיד מנת חלקו. תמיד היה שמח בשמחת הזולת מבלי שים לב למצבו שלו שהיה לעתים קשה מנשוא".

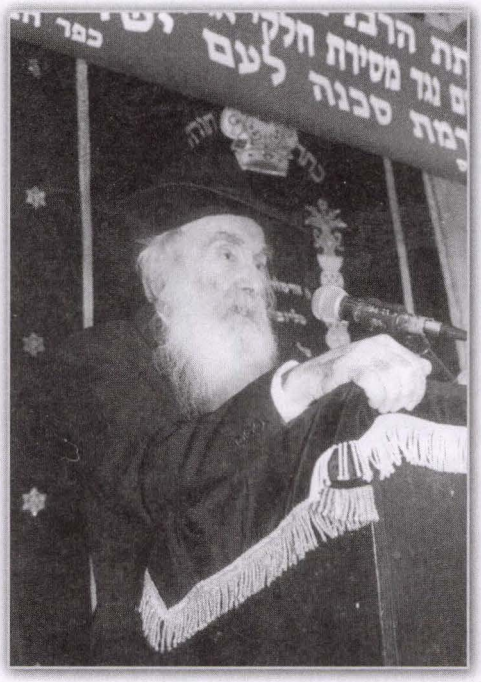
'פנימי'

עבודת ה' של הרב חנזין התאפיינה בעבודה 'פנימית'. תפילתו הייתה בלי 'בליטות' ובלי רעש. תפילתו רגועה, וכשהיה עומד בתפילת שמונה־עשרה, היה עומד כמעט ללא זיע, כעבד קמיה דמריה.

הוא צדיק!

פעם אחת כשיצא מחדרו של האדמו"ר ממחנובקה זצ"ל, אמר עליו האדמו"ר בהתפעמות:

"אַ זעהסט דאָס איז אַ איד אַ צדיק..."

התנאים הנדרשים

ר' **אליעזר זיגלבוים**, שהכירו מקרוב עשרות שנים, מעיד בהתפעמות:

"רבי פינחס בן יאיר מתווה את הדרך (עבודה זרה דף כ ע"ב) כיצד יהודי יכול להגיע לדרגה של רוח הקודש. כלל אינני בר הבנה בעניינים כאלה, אבל אני יכול להעיד שהתנאים שחז"ל מונים כדי להגיע לדרגה זו, נמצאו ברב חנזין באופן ודאי:

"תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי (חסידות, חסידות) מביאה לידי ענווה, ענווה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי (קדושה, קדושה) מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים, וחסידות גדולה מכולן..."

כל שלב ושלב שחז"ל מונים, התאפיין באישיותו של הרב חנזין. הוא היה זהיר מופלג בכל דבר ועניין, גם בדיבורים שיצאו מפיו, ועל אחת כמה וכמה במעשים; זריזות – הוא היה זריז וראשון לכל עניין מצווה. מעולם לא ישב בביתו ונתן לאחרים לעשות במקומו. נקיות – תמיד היה נקי ומסודר ללא רבב. בגדיו היו מסודרים ויאים. פרישות – היה מופרש לגמרי מכל העניינים של העולם הזה. כל מי שהכיר אותו מקרוב, יודע כי כל עניני העולם הזה, היו רחוקים ממנו בהחלט. טהרה – כמה כוחות הקדיש כדי להרבות טהרה בישראל. התאמץ ללא סוף בעניני מקוואות, כדי להוסיף בטהרה. הוא היה חסיד במלוא מובן המילה; עניו באופן מוחלט, וירא חטא עד קצה גבול היכולת.

יושב על מדין

בראש בית הדין

"זקן רבני חב"ד", "אב בית דין" ו"חבר הנהלה בבית דין רבני חב"ד" – אלו היו תאריו הרשמיים במסגרת הרבנית חב"דית.

כדי להבין את התארים דלעיל, ראוי לסקור את ההיסטוריה של בית הדין.

בית הדין לחסידי חב"ד הוקם בחודש אב תשל"ו. באותם ימים היה הרב דוד חנזין רב חשוב ונכבד בפתח תקווה ובקרב חסידי חב"ד בארץ הקודש – והוא מונה לחבר בבית הדין.

אב בית הדין הראשון היה הגאון החסיד הרב שלמה יוסף זוין זצ"ל. לאחר פטירתו, הורה הרבי למנות את הרבנים המבוגרים מגיל שישים לתפקיד אב"ד, כאשר כל כמה חודשים אמורה הייתה להיערך הגרלה מי יכהן כאב"ד בפועל. השלושה שענו לתנאים הללו, היו הגאון החסיד הרב נחום טרבניק, הגאון החסיד הרב יהודה קולאשר (בוטראשוילי) והגאון החסיד הרב דוד חנזין. בשנים האחרונות הראשונים נפטרו לבית עולמם, והרב חנזין נותר אב"ד לבדו.

לפני מספר שנים כתב הרבי מכתב לבית הדין בציינו כי הוא חבר "הנהלת בית הדין". הרבנים הבינו כי הרבי מבקש למנות הנהלה לבין הדין, וכמצוות הרבי הוקמה הנהלה בת שלושה חברים – הגאון החסיד הרב יצחק יהודה

ירוסלבסקי, מזכיר בית הדין; הגאון החסיד הרב מנחם מענדל גלוכובסקי, סגן מזכיר, ולהבלח"א הגאון הרב דוד חנזין ע"ה, חבר הנהלה.

במשך כל השנים ישב עם ההרכבים השונים, דן דיני תורה ואף נטל חלק פעיל בהחלטות החשובות שנתקבלו הנוגעות לחיי עדת חסידי חב"ד בישראל.

על פסקים רבים של בית הדין התנוססו חתימות שלושת חברי הנהלת בית הדין.

דן דין אמת

עם ייסודו של בית הדין לפני כשלושים שנה, הצטרף לבית הדין, שבו כיהנו גם גדולי גאוני חב"ד, הגאון רבי שלמה יוסף זוין זצ"ל, הגאון רבי יעקב לנדא זצ"ל, הגאון רבי שניאור־זלמן גרליק זצ"ל, הגאון רבי אלכסנדר יודאסין זצ"ל, הגאון רבי דובער אליעזרוב זצ"ל – כל אחד מהם בעל שיעור קומה בשדה הרבנות ועולם התורה.

שבת אחים גם יחד. הרב חנזין עם קבוצה מרבני חב"ד. עומד מימין: הפרטיזן הרב זושא וילימובסקי. יושבים: הרב אליעזרוב, הרב מרדכי שמואל אשכנזי, הרב פנחס לייבוש הרצל, הרב דוד חנזין, הרב יעקב משה חנזין, הרב משה וובר

לימים נעשה הרב חנזין לדמות הבולטת והדומיננטית של בית הדין כשריד לרבני הדור הקודם, כאשר דבריו נשמעים כסמכות רבת השפעה.

אחד ה"חסרונות" הגדולים של הרב חנזין, הוא בהיותו צנוע וענוותן. לעתים נתקבלה בבית הדין החלטה שלא כדעתו; גם כשהיה בטוח בנכונות עמדתו – ביטל לחלוטין את דעתו מפני דעת חבריו.

חבריו הרבנים מספרים כי בשבתו בדיני תורה, שתק יותר משדיבר. שתק, אך הקשיב היטב. היו בעלי דין שחשבו שאפשר לספר לו חצאי אמיתות ולהעלים פרטים שונים הנוגעים לדיון, אך הוא הבין היטב את אשר לפניו – ומכל מקום היה שותק.

כשהיו צריכים להגיע לידי החלטה, היה מביע את דעתו במשפטים ספורים וקצרים יחד עם נימוקיו. עמדתו תמיד הייתה ברורה לחלוטין. "היו בעלי דינים שפירשו את שתיקותיו בדיונים כחוסר התמצאות, אך כשהגענו לשמוע את דעתו בשלב ההכרעה, נוכחנו מיד שהוא יודע היטב את הנושא, מכיר איפה האמת נמצאת, וכך מביע דעתו בחדות על אודות העניין", מעיד הרב מנחם מענדל גלוכובסקי.

תקיפות ורוך

הרב חנזין, ששילב בתוכו ענווה ורוך, יחד עם עוז ותקיפות, הביא תכונות אלו גם לעבודתו במסגרת בית הדין. כשהיו הדברים נוגעים לפרט, היה נוהג ומחליט בחסד וברחמים; לאנשים שבאו אליו עם צרותיהם ובעיותיהם, היה מתנהג עמם ברכות וברחמנות רבה. אך כשהדברים נגעו לענייני הכלל ולענייניו הק' של הרבי, הוא היה לוחם נאמן ועקבי ללא פשרות בבחינת "לקנא את קנאתי", עד שרצונו של הרבי ייעשה כדבעי.

אצל הרב חנזין לא היה מושג של משוא פנים. הוא לא קירב או ריחק בגלל סיבות צדדיות – אלא עשה הכול כפי ההלכה הכתובה בשולחן ערוך. כשהיה מגיע לפניו דין תורה והיה נראה לו שהוא נוגע בדין – מיד פסל עצמו מלדון. כך גם אם היה מדובר בבעל דין שבעיצומו של הדיון פגע בו או העליבו, הוא מיד פסל עצמו מלדון מחשש שמא יהיה נוגע בדבר ולא יוכל לדון דין אמת לגופו של עניין.

חברי בית הדין מספרים

מזכיר בית הדין, הגאון החסיד הרב **יצחק יהודה ירוסלבסקי**, שהיה עד לרבים מהדיונים הללו, מספר:

"הרב חנזין היה איש אמת בדין. את גאונותו מעולם לא הבליט. אך כשהיה צורך, ידע לצטט במדויק את ההלכה המתאימה. הוא סבל רבות מבעלי דין אולם לא נרתע מאיש. בית דין רבני חב"ד עיקר עיסוקו הוא ביישום הוראות הרבי בתחומים שונים ומגוונים הנוגעים לחיי חסידי חב"ד בארץ הקודש. על כן היו פעמים שהיו בעלי עניין שונים, ולעתים היו מגיבים בחריפות לפסק שלא כפי רצונם. אך הרב חנזין לא נרתע – הוא תמיד נצמד לדברי הרבי ללא פשרות".

הרב ירוסלבסקי

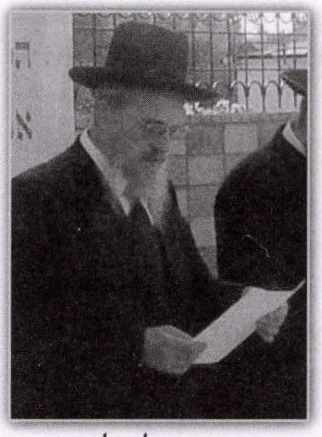
הגאון החסיד הרב **מיכאל הלפרין**, חבר בית הדין, מוסיף ומספר על ההערכה העצומה שרחשו חברי בית הדין כלפי הרב דוד:

"היו מקרים שהיינו צריכים למצוא את המקור בספרות ההלכתית, והוא מיד היה שולף את הציטטה בדיוק במקום. זה לא משנה אם זה היה בשולחן ערוך, גמרא, ראשונים ועד אחרוני ספרי ההלכה. מעולם לא ציטט כדי להפגין ידע, אלא מתוך חתירה להגיע אל האמת הצרופה.

"הגר"ד היה עקבי בדעותיו. כשאמר את דעתו, עמד עליה, ולא בקלות ניתן היה לשנות את דעתו. אדרבא, תמיד ביקש לשכנע את אחרים.

"אולם גדלותו האמיתית הייתה – שלאחר שחברי בית הדין שקלו וטרו בעניין, והרוב החליט לפסוק שלא כדעתו, מיד היה מבטל דעתו מפני דעת הרוב.

"בשעת הדיונים נזהר היה תמיד בלשונו. תמיד השתמש בלשון נקייה ובשפה טהורה ואצילית.

הרב מיכאל הלפרין

חלק מחברי בית דין רבני חב"ד. מימין לשמאל: הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי, הרב מנחם מענדל גלוכובסקי, הרב דוד חנזין, הרב מיכאל הלפרין, הרב זאב דוב סלונים, הרב בן ציון ליפסקר והרב יוסף העכט

כשדיברו בעניין של עזרה לזולת, קולו היה ספוג ברגש של רחמנות".

חבריו כיבדוהו

על ההערכה שהרבנים חברי בית הדין רחשו לו, ניתן ללמוד מכך שרבים מדיוני בית הדין התקיימו בפתח תקווה (אם בביתו או בבית הכנסת חב"ד בעיר), וזאת כדי שלא להטריחו בנסיעה.

הרב חנזין במעמד הכנסת ספר התורה הראשון לילדי ישראל בכותל המערבי

הפִּכִּים האחרונים

ביום חמישי האחרון לחייו אמורה הייתה להתקיים בביתו ישיבת בית הדין, אולם בשל סיבה צדדית הדבר לא יצא לפועל.

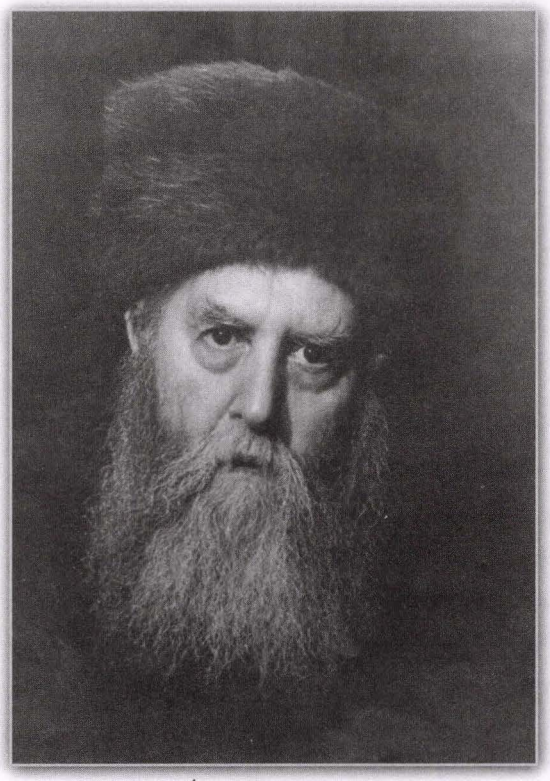
הרב גלוכבסקי: "רק לאחרונה השתתף בדיון שהתקיים בבית הדין. הדברים האחרונים שחתם עליהם היה מחאה חריפה בעניין 'מפת הדרכים' שאימצה ממשלת ישראל. כן חתם על מכתב תמיכה למשפחה חסידית שראשה נפטר בדמי ימיו.

עם פטירתו איבד בית הדין את המיוחד שבחבריו, דמות מופת שהכילה בקרבה גדלות בתורה יחד עם צניעות וענווה; תקיפות – מחד גיסא, וחמלה מאידך גיסא. חבל על דאבדין.

להט חיים של גאולה

"הגאולה הייתה מציאות החיים שלו. עם עניין זה הוא היה חי בכל רגע ממש. זו הייתה מציאות החיים שלו – האמונה בביאת המשיח", כך מעיד עליו רבי ברוך שמעון סלומון שליט"א רבה של פתח תקווה.

התייחסותו של הרב חנזין לנושא הגאולה, הייתה קודם כל כיהודי מאמין. משמעות נוספת הייתה לאמונתו הטהורה, בשמשו דוגמה לרבים בהיותו רב בישראל המשפיע על שומעי לקחו לצפות לגאולה, והן בהיותו כחסיד הבטל לרבי.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ מליובאוויטש

פעילותו הענפה בנושא הגאולה לא החלה בשנים האחרונות, אלא כבר לפני חמישים שנה, כאשר כ"ק אדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש יצא בקריאה "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה". באותם ימים יצא הרב חנזין יחד עם ידידו הטוב הרב אפרים וולף ע"ה

מעיר לעיר וממושב למושב, ובכל מקום הפיצו קריאה קדושה זו.

על עבודה זו הודה להם אדמו"ר הריי"צ במכתב מיום ט"ו באלול תש"ג:

"טוב מאוד עשו לפרסם את הקול קורא לאלתר לתשובה. ותודה וברכה לידידי מוה"ר אפרים שי' וואלף ולהנכבד והכי נעלה המצויין בתורה ומשתדל ביראת שמיים מוה"ר דוד חנזין עבור טרחתם בנסיעות לעורר על התשובה".

אילו בית המקדש היה נבנה כעת...

החיות שנבעה מלבו של הרב חנזין בנושא הגאולה לא ידעה גבולות, כפי שמספר ר' **מרדכי אלפרט**:

"באחת השנים באתי לביתו בצהרי ערב חג הפסח כדי לקבל ממנו מצה של הרבי שהיה מחלק בפתח תקווה. כשנכנסתי לביתו ראיתיו עומד ומדבר בלהט עם אחיינו הרב ברוך שמעון סלומון, רבה של פתח־תקוה. לא יכולתי שלא לשמוע את שיחתם, ושמעתי כי הם מתפלפלים ביניהם בדינים הנוגעים למצב שבו משיח יתגלה כעת בערב פסח לאחר חצות – מה יהיה סדר הקרבת קרבן פסח?..." במשך עשרים דקות שקלו וטרו בנושא כמו יודעים בוודאות שכל רגע יישמעו פעמי משיח...

"כך היה מונח וחדור באמונה כי משיח עתיד להתגלות בכל רגע נתון".

כמו שהגאולה מגיעה בזה הרגע...

מוסיף ומספר ר' **אליעזר ריינהולד**:

"זכורני שבאחת ההתוועדויות ישב פעם והסביר למתוועדים איך הגאולה תבוא, ואיך כל באי עולם ירגישו זאת במוחש. 'לא יצטרכו לשמוע רדיו ולקרוא עיתונים כדי לדעת כי משיח הגיע', אמר, והוסיף לתאר כהנה וכהנה את רגע התגלות המשיח. פתאום פסק מלדבר. הסתכלתי וראיתי על פניו התרגשות עצומה. נדמה היה לי שראיתי בעיניו כאילו כעת מגיעה הגאולה, והוא חש זאת כדבר שבהווה..."

בשנים האחרונות, מאז יצא הרבי מליובאוויטש בקריאה לחסידיו "עשו כל

אשר ביכולתכם", תבע הרב חנזין מהחסידים לעשות כמה שיותר בהכנת העולם לגאולה, אם בפרסום או בשיעורים ובדרכים נוספות.

עשו כל אשר ביכולתכם

רבים מהחסידים זוכרים את שיחתו הנוקבת של הרבי ביום חמישי בלילה, אור לכ"ח ניסן תנש"א, כאשר הודיע "אני את שלי עשיתי, ומכאן ולהבא עשו אתם כל אשר ביכולתכם להביא את משיח צדקנו בפועל ממש", הרבי אף ביקש בשיחתו "אחד, שניים או שלושה שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות".

שיחה זו גרמה לזעזוע עמוק בקרב כל חסיד, ובמהירות הוחלט על אסיפה בהולה שנקבעה למוצאי שבת בבית הכנסת "בית מנחם" בכפר חב"ד,

בהשתתפות רבני חב"ד וחסידים מכל רחבי הארץ.

ללא ארגון או הכנה מוקדמת, נקהלו אלפי חסידים לאסיפה הבהולה. בראש האסיפה ישבו כמעט כל רבני חב"ד, וביחד טיכסו עצה מה וכיצד לעשות.

הרב חנזין, בהיותו זקן רבני חב"ד, היה מראשי המדברים. הוא דיבר ברגש רב על אודות האחריות המוטלת על החסידים וההכרח לעשות ולפעול ללא לאות כדי לזרז את הגאולה (ראה בנספחים ראיון מאלף שהעניק באותם ימים ל"כפר חב"ד").

ממשיכים כרגיל

גם לאחר ג' בתמוז, לא פסק הרב חנזין מלעודד ולחזק את החסידים ללכת בדרך האמונה.

בשבוע הראשון לאחר ג' בתמוז, נערכה בבית הכנסת המרכזי בכפר חב"ד אסיפת רבנים מיוחדת, שאליה הוזמנו ובה נטלו חלק כמעט כל רבני חב"ד בארץ, לדיון במצב ולמתן הוראות לאנ"ש לגבי ההמשך. הרב חנזין עמד בתוקף רב על דעתו שצריך להשאיר את הכול כמות שהוא ללא שינוי.

באותה אסיפה אכן נתקבלה החלטה ברוב גדול להמשיך את כל העניינים כרגיל, כפי שהיה קודם לכן.

בחזית המאבק על שלימות הארץ

עשור השנים האחרונות היו שנים של כאב ועגמת נפש עצומה לרב חנזין, וזאת בעקבות מהלכי ממשלת ישראל במסירת שטחים לידי אויבי ישראל. הרב כאב מאוד את מהלכי הממשלה, ובכל הזדמנות אפשרית מחה על כך

רבני ישראל בכנס מחאה מטעם עמותת הרבנים "פיקוח נפש"

מימין לשמאל: הרב זלמן אבלסקי, רבה של מולדביה; הרב משה לנדא, רבה של בני ברק; הרב יוסף שמואל גרליצקי, רב מרכז ת"א; הרב דוד חנזין, זקן רבני חב"ד; הרב דוד מאיר דרוקמן, רבה של קריית מוצקין; הרב אשר לעמיל כהן, רב קהילת חב"ד בביתר עילית, והרב מרדכי שמואל אשכנזי, רבו של כפ"ח

בריש גלי. בהתוועדויות בהן נשא דברים, היה מביע דברים תקיפים ונמרצים כנגד פעולות הממשלות השונות.

האמת בפשטותה

רבנים רבים היו מביעים מחאה לנוכח מעשי הממשלה, אך דומה היה כי אצל הרב חנזין הדברים מגיעים מרובד עמוק ופנימי הרבה יותר. בכל עת ורגע הלך עם הכאב הגדול בלבו. "כיצד ייתכן שיהודים ימסרו שטחים מארץ ישראל?" היה זועק מנהמת הלב.

דווקא בשל האמונה העמוקה שפיעמה בלבו על אודות עליונותם של עם ישראל ו'גאון יעקב', חתכו מעשי הממשלה בבשרו ביתר שאת. הוא לא דגל בארץ ישראל השלמה מתוך מניעים זרים, אלא מתוך שכך הוא ציווי התורה הקדושה והשולחן ערוך. דברים אלה הביע אף באוזני ראש הממשלה אריאל שרון בשעה שנפגש עמו. הרב חנזין לא נכנס לפילוסופיות מדוע אסור למסור שטחים. הוא פשוט הוציא חומש בראשית וקרא ביחד עם ראש הממשלה את הפסוק הראשון של התורה יחד עם ביאור רש"י במקום, ובמילים פשוטות ביאר לו את המילים "ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

דברים קשים באוזני ראש הממשלה

על ביקורו אצל ראש הממשלה מספר העיתונאי מר **יוסף אליטוב**:

"בשנים האחרונות לחייו ניהל הגר"ד חנזין מערכה קשה נגד הניסיונות של ממשלות נתניהו ושרון למסור חלקים מארץ ישראל לפלשתינים. מעטים האנשים שיודעים על הקשר של הרב מפתח תקווה לקמפיין הפרסומי של 'נתניהו טוב ליהודים'. כאשר ח"כ אריאל שרון פנה בתשנ"ו לבית דין רבני חב"ד בבקשה שירתמו את החסידות למען ניצחונו של הימין מול פרס, נטו הרבנים לדחות את הבקשה מתוך טענה שאל לה לחסידות להתערב בפוליטיקה. שרון ניסה להתחכם ולמצוא פרצות בעמדות של הרבנים, אך ללא הצלחה.

"בשלב מסוים הוא נפגש עם הגר"ד חנזין והתחייב בפניו כי ממשלתו של

נתניהו לא תמסור שטחים וגם תעמיק את החינוך היהודי. הגר"ד חנזין זימן את שרון לישיבה של מליאת בית הדין, במהלכה הציג את הדברים לפני הרבנים, ואז קם הגר"ד חנזין וצעק: 'מדובר בפיקוח נפש של ממש. אם פרס ייבחר לראש הממשלה, הוא יקרע את הארץ לגזרים, וחיים של מאות אלפי יהודים יהיו בסכנה. נכון שחב"ד לא מתערבת בפוליטיקה, אבל כאשר מדובר בפיקוח נפש לא נכנסים לשאלות שכאלו'.

"הרבנים קיבלו לבסוף את עמדתו של הגר"ד חנזין, אבל אז הוא ביקש מכתב התחייבות משרון ומנתניהו והשניים אכן חתמו על מסמך מיוחד שהגר"ד חנזין שמר אצלו. "אתם תשמרו עלי ואני אשמור על ביבי וביחד כולנו נשמור על ארץ ישראל", כך אמר שרון לרבנים לפני שנפרד מהם.

"לאחר שנתניהו עלה לשלטון והחל לדבר על הסכמי וואי, נסע רבי דוד לירושלים ונכנס ללשכתו של ראש הממשלה. הוא דפק על השולחן ודיבר בתקיפות: 'אתה הבטחת לנו לשמור על הארץ ולא לתת חלקים ממנה לערבים. למה אתה לא מקיים את ההבטחה?' הרבנים שהתלוו לפגישה ניסו להרגיעו, אבל הוא לא שקט. 'מדובר בפיקוח נפש ואני לא אתפשר על כך. אסור לך לסכן את חייהם של כל כך הרבה יהודים'.

"באחד המפגשים עם נתניהו, לאחר שנחתם הסכם חברון, הוא פנה אל נתניהו, אחז בידו ואמר: 'בנימין, עדיין לא הגליד הפצע של טבח תרפ"ט, כאשר טבחו ללא רחם נשים וילדים למרות יחסי השכנות הטובים בין היהודים לערבים. בעצמי ראיתי אדם שהיה ניצול תרפ"ט. הערבים ימ"ש חתכו את כל גופו, ובנסי נסים יצא חי. האם על האנשים הללו ניתן לסמוך?' נתניהו ניסה להסביר את בעיית מדיניות החוץ של ישראל, אבל רבי דוד לא קיבל תירוצים. 'אתה הבטחת לנו במפורש ואני תובע ממך שתקיים את דברך. אני לא מקבל שום תירוצים'.

על הרגשתו בעת הפגישה סיפר לאחר מכן לתלמידו ר' מיכאל הירשזון שמספר: "הרב חנזין היה מאוכזב מאוד מההתייחסות של נתניהו לדבריו. הוא אמר ש'יש אנשים שאתה מדבר אתם, והם אפילו לא מקשיבים לך. המילים לא נכנסות לאוזניו כלל. כשדיברתי אתו היה נראה כאילו הוא נמצא בעולם אחר'..."

"עיני העדה"

באחת ההתוועדויות שהתקיימו בבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה, נשא הרב חנזין דברים חריפים ותקיפים לנוכח מהלכיו של נתניהו וממשלתו בכל הנושא הקשור לשמירת שלמות הארץ.

אחד הנוכחים לחש באוזני חברו כי לרב חנזין יש חלק נכבד בעלייתו של נתניהו לשלטון. איכשהו הלחש הגיע עד לאוזניו של הרב חנזין. הוא השתתק זמן ממושך, נתון היה בהרהוריו. לבסוף הרים את עיניו ואמר בכאב:

"כן, לפעמים הקב"ה מסמא את עיני העדה בהחלטותיהם..."

"קשה לי להביט בעיניים היהודיות שלו"

"כששרון נבחר לראשות הממשלה והחל לדבר על משא ומתן, פגש גם הוא בלשכתו את רבי דוד", ממשיך אליטוב. "תמיד כשהתקשרו לבקש פגישה עבור הגר"ד חנזין, הסכים שרון לקבלו, אף על פי שידע שהדבר יעלה לו בשעה של תוכחה גלויה חסרת פשרות.

"באחד המפגשים, כשראה רבי דוד ששרון לא מתייחס כראוי לדבריו, ביקש מאחד האנשים ששהו בחדר להביא לפניו חומש. הוא פתח את החומש בפרשת מסעי (במדבר לג, נב־נו) והחל לקרוא בקול רם מהפסוק, יחד עם דברי ה"אור החיים" במקום.

"לאחר מכן פנה לשרון ואמר: 'יש יהודים שמתביישים להראות שהם יהודים ומנסים להיות 'ככל הגויים בית ישראל'. זה מצב של גלות שחייבים לצאת ממנו. באתי הנה לצעוק: הצילו! באתי לכאן להזכיר לך את פרצופם האמיתי של הערבים. ההתקפלות שלך תביא צרות לעם ישראל. אתה הלא האמנת תמיד בדברים הללו. מדוע אתה מתכחש להבטחות שלך?'

שרון השיב ואמר בהכנעה: "רבי דוד, אני מקבל כל מה שאתה אומר באהבה".

"הרב חנזין לא הרפה: 'מר שרון, אתה נבחרת לשמור על ארץ ישראל ולדאוג שילדיה ידעו יותר על המורשת היהודית שלה. אל תמעל בשליחות שלך', היה הרב חנזין אומר לראש הממשלה. שרון היה משפיל עיניים ומקשיב

הרב חנזין נושא דברים תקיפים באוזני ראש הממשלה מר אריאל שרון
בתמונות למטה – מימין: הרב יוסף יצחק אהרונוב

במבוכה לדברי המוסר של הרב.

"כשרבי דוד היה יוצא מהחדר, היו שואלים עוזריו של שרון את ראש הממשלה, מדוע אין הוא משיב לו על טענותיו. 'תגידו אתם, איך אני יכול להתמודד עם עקשנות יהודית אותנטית כמו של הרב הזה?' שאל שרון, והוסיף, 'קשה לי להביט בעיניים היהודיות שלו, הן מבטאות את העקשנות

היהודית של הדורות הקודמים. יש בהן כל כך הרבה אמת, עד שקשה להתמודד אתן'.

בהזדמנות אחרת אמר שרון למקורביו: "תראו מה זה רבנים וראשי ישיבות. האיש הזה שכל אשה ובן, הבריאות שלו לא מי יודע מה, אבל הוא כואב רק כשהוא בא לדבר על ארץ ישראל, הוא פשוט מדבר מדם לבו כאילו פגעו בו אישית".

מחאה באוזני הציבור

ר' **אליעזר זיגלבוים**:

"לעתים, כשעל סדר היום הציבורי היה עניין בוער הנוגע לשלימות הארץ, הוא היה עוצר את קריאת התורה, ומדבר בפני הציבור.

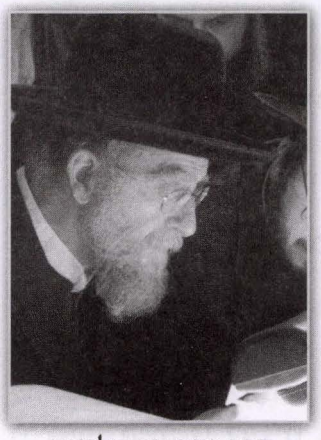
"זכרוני שבאחת השנים, בשבת פרשת מסעי, הוא לקח את הסטנדר והפך אותו לעבר הציבור. באותם ימים רצה שר הביטחון משה דיין להוציא את ספרי התורה ממערת המכפלה. הגר"ד קרא באוזני המתפללים מתוך התרגשות של כאב את הפסוק 'ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצררו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה,' והקריא מתוך תרגום אונקלוס שמבאר שיהיו קבוצות של מחבלים והם יהרגו בכם וכו'".

נקרא אל הדגל בכל עת

"הרב חנזין עורר תמיד את חברי בית הדין לפעול יותר למען שלמות הארץ", אומר הגאון הרב **זאב דב סלונים**, חבר בית הדין.

למרות גילו המופלג וחולשתו, דומה כי לא הייתה אפילו פעם אחת שהרב נקרא אל הדגל בנושא ארץ־ישראל ולא נענה בחיוב.

ביום כ"ו בסיון תש"ס נערכה עצרת למען

הרב זאב דב סלונים

שלמות הארץ בבית כנסת חב"ד בפתח תקווה, בהשתתפות רבנים נכבדים. היו עסקנים מסוימים שלא אהבו את עצם קיום כינוס המחאה, והם הפעילו לחצים גדולים על הרב חנזין שלא ישתתף בעצרת.

הרב חנזין לא נרתע, ובשעה מאוחרת הגיע לאסיפה ונשא נאום תקיף ונמרץ.

וכך אמר באותו מעמד: "באתי כדי להיות יחד אתכם כי אני מעריך את אלו שאכפת להם. אפילו שאנו יותר חלשים, אבל אנו חזקים מהם כי ה' אתנו. אנחנו ננצח! אלא שצריך לעשות, להתאושש ולא להיות בבחינת נרדמים".

באסיפה נכח גם ר' ברוך מרזל איש חברון. זה אמר כי אנשי חברון מחכים להוראות של רבני חב"ד כדי לארגן פעולות מחאה כנגד הממשלה.

הרב חנזין התגלה במלוא תקיפותו בשעה שענה ברורות: "כשמחכים להוראה של רבנים זהו תירוץ בלבד. כשם שהולכים לאכול לא שואלים את הרבנים, כך גם בעניינים של פיקוח נפש לא צריך לחכות לדברי הרבנים. צריך לפעול ולעשות!"

בנושא זה אף העניק ריאיון עיתונאי שבו נשא עמדה תקיפה וחדה בכל הנוגע לפעולות הממשלה (ראה במדור 'נספחים') במסירת חלקים מהעיר חברון. ריאיון זה התפרסם במהירות והכה גלים רחבים בארץ. כלי התקשורת הביעו התעניינות רבה בעמדתו המוצהרת של הרב.

חבר בעמותת הרבנים "פיקוח נפש"

הגאון החסיד הרב דוד חנזין זצ"ל אף היה נמנה על ראשי רבני עמותת "פיקוח נפש" – עמותת רבנים שהוקמה כדי למחות ולזעוק כנגד מהלכי הממשלה בכל הקשור למסירת שטחים לידי אוייבי ישראל. הוא היה מרבה ליטול חלק בכינוסי העמותה למרות חולשתו בשנים האחרונות.

באחד הימים התקיים בתל אביב כנס חירום של עמותת הרבנים "פיקוח נפש" כדי להביע מחאה וזעזוע, עקב מהלכי הממשלה בפתיחת ה"מעבר הבטוח" ופינוי היאחזויות ביהודה ושומרון.

הדוברים בכנס היו הגאון הרב דוד חנזין זקן רבני חב"ד, הגר"מ לנדא רב

אב"ד ב"ב, כ"ק האדמו"ר מלוקווא וולברוז', הגרד"מ דרוקמן רב העיר קרית מוצקין והגר"י גערליצקי רב מרכז ת"א ויו"ר העמותה.

משטרת ישראל שלחה אף היא נציג לכנס במגמה לצלם ולהקליט את דברי "ההסתה" של הרבנים.

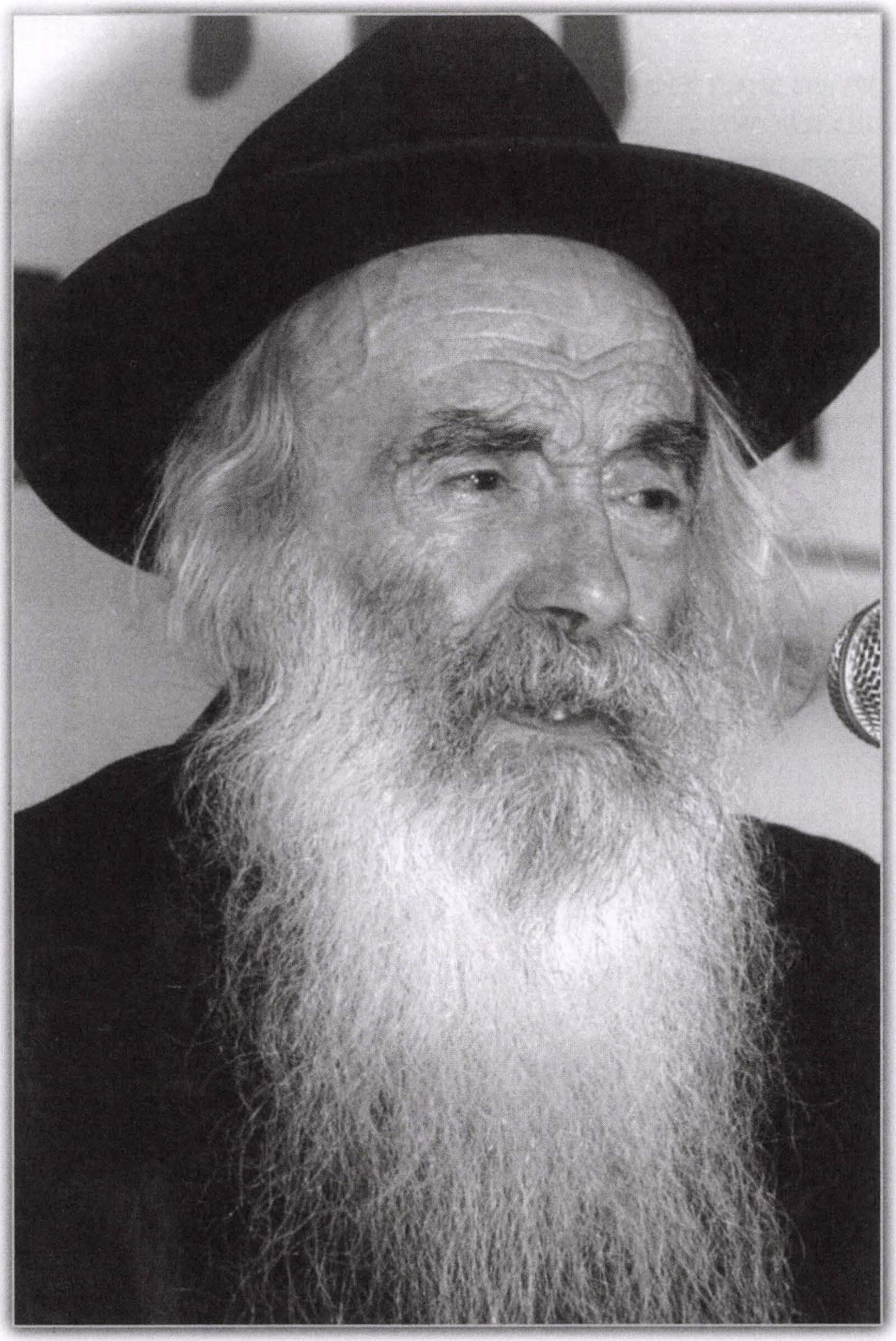
למרות נוכחותה של משטרת ישראל, לא נרתע הרב חנזין, וכמו תמיד, דבריו היו תקיפים וחוצבי להבות, היוצאים מלב כואב ומורתח. אמונתו היוקדת והתקשרותו המוחלטת לרבי הצליחו לחדור לליבות כולם, קרובים כרחוקים. וכך הוא אמר: "אנו מוחים נגד ראש הממשלה הגוזל מאתנו את ארץ ישראל. כולנו יודעים שלא משחקים עם דבריו של הרבי, כשהרבי אומר שזה סכנה אנו כולנו רועדים ופוחדים מהמצב, רוצים להעלים מאתנו את האמת אך לא יעזור לאף אחד.

"לא תגורו מפני איש" – חובתו של כל אחד ואחד להתגייס למערכה ובכך להסיר את חרון אף ה' וחילול ה' הנורא אם ח"ו לא תהיה מחאה כפי רצונו של הרבי, והרי ידועה הגמ' (בבא בתרא) האומרת שכאשר אדם מוחה על גזלת אדמותיו, אדמותיו נשארים בחזקתו.

"אין שום דרך להגיע להסכם שלום עם שכנינו באם נוותר על שעל של ארץ ישראל. כי בזה הננו מרמים את עצמנו ואת האומות שמסביבנו. רק על ידי עמידה איתנה על כל ארץ הקודש יכבדו הערבים אותנו, ונגיע להסכם שלום".

שתדלנות אצל חבר מועצת גדולי התורה

במשך שנים רבות ניצל הרב חנזין את קשרי ידידותו עם האדמו"ר ממחנובקה זצ"ל, חבר מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל, והיה מבקרו לעתים תכופות, בבקשו שהאדמו"ר יעלה את נושא שלימות הארץ בישיבות מועצת גדולי התורה.

כוחם של ישראל

כאשר פרצה אינתיפאדת אל־אקצה, התבטא הרב חנזין על הכתוב בפירוש ה'כלי יקר' בפרשת העקדה "וארבה את זרעך כחול הים", ומבואר שם, כמו שהחול עומד בפני גלי הים המתנפצים בגבולו, כך לא יוכלו אומות העולם לכלות את ישראל.

והוסיף הרב חנזין, כי בכל המלחמות בארץ ישראל, היהודים נצחו. כך גם יהיה אם כעת ייצאו במלחמה כנגד הערבים. אולם ליהודים אין את האמונה והבטחון באותו ניצחון ניסי – בעוד שהערבים יודעים את הסוד, והם ישתמטו ממלחמה ויעשו רק פיגועי טרור. הוא הוסיף והסביר זאת בכך שבמלחמה הערבים באים רח"ל להשמיד ח"ו את עם ישראל, ואז יש לישראל את הכח של "כחול הים", ולכן הערבים לא פותחים במלחמה כוללת, ומראים את כוחם רק בפיגועים מקומיים שהם נגד "יחידים" ולא נגד הכלל!

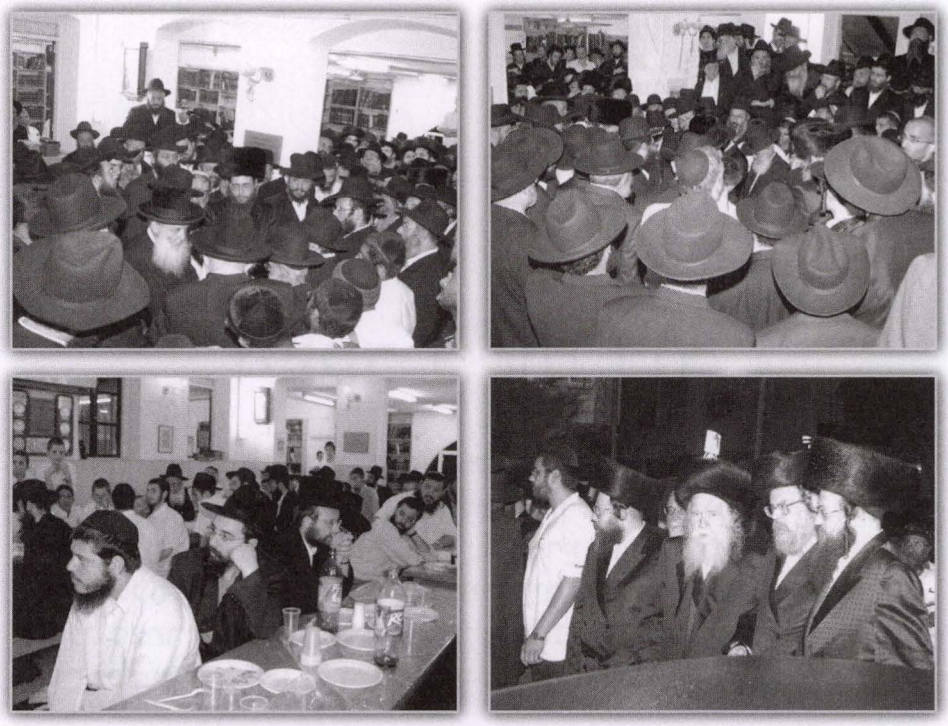
ויפקד מקום דוד

בשנים האחרונות, כשכבר היה תשוש וחלש, לא נרתע הרב חנזין, והתמודד ונלחם בכל כוחו במקום שבו ראה חילול ה' או פגיעה באמונה. במשך שעות היום שהה בביתו, רכון על ספריו. שום טרדות או ייסורים לא הפריעו לעמל התורה שלו, והוא, שייסורים היו מנת חלקו כל ימי חייו, התהלך בשמחה ובאמונה וזכה להאיר נשמות כאובות ומיוסרות של יהודים רבים. כל חייו היו ללא כל נגיעה בחיי העולם הזה.

תשעים ושלוש שנות מסירות נפש, עמל בתורה, לחימה ללא פשרות וייסורי איוב, נחתמו בליל שבת קודש פרשת פינחס תשס"ג. ביום חמישי קודם לכן צם את צום י"ז בתמוז, למרות חולשתו ולמרות היום הארוך.

ביום שישי האחרון נחלש מאוד והדיבור היה קשה עליו. בליל שבת התפלל תפילת קבלת שבת, ולאחר מכן באופן תמוה ביקש מבנו לקדש. בתום הקידוש נטל ידיו

תמונות ממסע ההלווייה. למטה משמאל: עצרת השלושים לזכרו

ובצע לחם משנה, טבל את פרוסת המוציא במלח, כאשר לפתע נדם לבו הטהור, וכך, בשבתו על כיסאו בראש השולחן השיב את נשמתו לבוראה במיתת נשיקה.

בני המשפחה מציינים בהשתאות רבה כי חותנו הרב ספיר, נפטר בדיוק באותה צורה, 42 שנים קודם לכן; רגעים קצרים לאחר שעשה קידוש בסעודת ליל שבת...

• • •

אלפי אברכים, תלמידי ישיבות, חסידי חב"ד ועמך בית ישראל, ובראשם רבני חב"ד ורבני העיר פתח תקווה, משפיעים וראשי ישיבות מכל החוגים והעדות, ליוו את הגאון החסיד הרב דוד חנזין זצ"ל במוצאי שבת קודש אחר חצות הלילה, לדרכו האחרונה בהלוויה רווית כאב. את גופו הטהור הכניסו לבית כנסת חב"ד בפתח תקווה שם התפלל במשך עשרות שנים.

עניו היה בחייו וכך גם לאחר מותו, ובצוואתו הורה שלא יספידוהו. כך אכן נהגו, ורק אחיינו הגרב"ש זלומון שליט"א, רב העיר, נפרד ממנו נרגשות ובקול בוכים.

"הגאונות שלו בש"ס ובפוסקים הייתה דבר חסר תקדים", ספד לו הגרב"ש סלומון בבכי, "איפה שהיה נמצא יכולת לראות איך ש"ס מהלך. איזו גדלות בתורה, הבנה, עמקות ובקיאות בכל חלקי התורה! נער צעיר שזוכה לסיים את הש"ס, איפה רואים היום דברים כאלה?" שאל. "אני יכול להעיד על דודי הגדול שהוא ידע את כל התורה והיה שקוע בעמל התורה מתוך ייסורים עצומים".

בהספדו, הוסיף הרב"ש וקרא עליו את הפסוק "איש אשר קינא לשם הא-ל" – קנאי לשם שמים, שכל מעשיו לשם שמים,

נפטר הרב דוד חנזין זצ"ל, זקן רבני חב"ד בישראל

משה לוי

הרב דוד חנזין זצ"ל מרבני פתח תקוה וזקן רבני חב"ד בישראל, נפטר בליל שבת בביתו במרכז פתח תקוה בשיבה טובה בגיל צ"א.

עלה ארצה בתרצ"ג. למד בישיבת "מרכז הרב" בירושלים, לפני 51 שנה נתקבל כרב בלשכת הרבנות בפתח תקוה, רב ופוסק והיה אחראי על כשרות מקוואות, עירובין, היה בן הלוח מים למען ארץ ישראל, ומראשי חינוך חב"ד, היה מראשי הלוחמים במאבק על השבת לפני כ־20 שנה בעיר.

הרב המנוח היה דודו של הרב השל פתח תקוה, הרב ברוך שמעון סלומון, הזכיר את עקשנותו בחיזוק הדת בעיר.

הגאון החסיד רבי דוד חנזין זצ"ל

בפתח תקוה נפטר בליל שבת קודש הגאון החסיד רבי דוד חנזין זצ"ל, זקן רבני חב"ד, מוחשובי וותיקי רבני פתח תק וה ופודעווית הדוד של עיר ז, שנודע בכל"חמותיו "מגן קדר שת השבת בעיר. בן 92 היה במפטירתו. הגאון המנוח נפטר בביתו לאחר קידוש ונשילת ידיים למפטרת שבת בליל שבת, אמש הובא למנוחות בבית העלמין פעלה בפ"ת.

נולד בעיר קנאפוס שבאוקראינה, ביום ו' באדר תרע"א, לאביו רבי מנחם מנדל ז"ל שהיה ממשפחה חסידית שורשית שחיתה קשורה עוד לאדמו"ר הזקן בעל התניא זי"ע. היה זה בית של מסירות נפש ואביו החביא בביתו חסו דים שנמלטו מהקומוניסטים.

לאחר פרוץ המהפכה הקומוניסטית, למד תורה בעצ מו במסירות נפש וסיים הש"ס בגיל 13. בקיץ של שנת תרפ"ט עברה המשפחה למוסקבה. אחת לשבוע היה נוסע ברכבת אל הגאון רבי אבא דוד וז"ל, חתנו של הגאון מרוגוביב רבי יוסף רודין וצ"ל. היה מרבה עמו במשך 6 שעות ופותר אצלו את כל הבעיות שהיו לו בלמודו בשבוע החולף. הגאון רבי אבא דוד הערידו מאוד, וכאשר בט־ רם עלותו ארצה ערך רבי דוד סעודת סיום הש"ס בפעם השלישית, השתתף רבי אבא דוד בארוכה.

בהשתדלות הגאון רבי אבר הם יצחק הכהן קוק זצ"ל, הרב הראשי לארץ ישראל, קיבל היתר יציאה מרוסיה ורשיון עליה כחלמיד בישיבתו, והגיע לארץ ביום כ' בכסלו תרצ"ד. הרב קוק הסמיכו להוראה, וכאשר היה נוסע למקום בו אין ש"ס, לקחו עמו באמרו כי הוא ש"ס מהלך.

לאחר פטירת אביו בחודש ניסן תרצ"ה, חיפש להתקרב למורשת אבותיו בחב"ד. החל ללמוד בישיבת "תורת אמת" בירושלים ואצל המשגיח רבי אלתר שימחוביץ זצ"ל, מפיו קנה חסידות במשך שנתיים והשתתף בהתוועדויות , שלו וכן אצל רבי שלמה זלמן הבלין זצ"ל.

בחודש אלול תש"ג הקים את ביתו עם זוגתו ע"ה בת הגאון רבי ישראל אריה ספיר זצ"ל רבה של פתח תקוה. אחרי נישואיו התקבל כמשגיח ורוחני ומגיד שיעור ביישיבת "אחי תמימים" חב"ד בתל אביב. באותו פרק היו ב"ק האדמו"ר רבי שלום נח ברוכסקי בעל "נתיבות שלום" מפלונים ז"ע, והגאון רבי דוד פוברסקי ראש ישיבת פוניבז' וצ"ל, ראשי ישיבה בישיבה זו. כאשר עברה הישיבה ללוד, ונקראה "תומכי תמימים", היה רבי דוד חנזין מגיד השיעור הגדול.

ב־א בכסלו תשי"א, נפטרה זוגתו על פניו והתחילה אחרי עם חמישה יתומים. אותם גידל לבדו במסירות עילאית. הוא נאלץ לעבור להתגורר בפתוח תקוה בשנת תשי"ב, שם התמ־ נה לרב וחבר הרבנות, תפקיד בו החזיק כ־35 שנה ורב קהילת

(המשך בעמוד ב')

שר וגדול נפל בישראל הורם הנזר והוסרה העטרה
שבורים ורצוצים עד דכדוכה של נפש, אנו מודיעים על הסתלקותו לגנזי מרומים,
של אדוננו, אבינו, מורנו ורבנו, הגאון הצדיק החסיד
רבי דוד ב"ר מנחם מנדל חנזין זצוקללה"ה
זקן חסידי חב"ד בארה"ק
ויו"ר הרשת הארצית של בתי ספר חב"ד בא"י "אהלי יוסף יצחק - ליובאוויטש"
הזויר נשמתו ליוצרה ביום שבת קודש פר' פנחס י"ט בתמוז
והובא למנוחות לבית העלמין "סגולה" בפתח תקוה.
המשפחה המתאבלת
יושבים שבעה בביתו רחוב נורדוי 9 פתח תקוה

'המודיע' מדווח בהרחבה על פטירתו של הרב חנזין

קנאות שתוה רצוף אהבת ישראל. הוא חתם את דבריו בבקשה מהרב – "כשם שהיית סניגורם של ישראל בחייך, כך תעמוד לפני כסא הכבוד ותמליץ טוב עבור כלל ישראל".

בכלי התקשורת ציינו למחרת: "אבל ויגון ירד על העיר פתח־תקווה, על עדת חסידי חב"ד ועל היהדות התורנית כולה, עם פטירתו של הגאון הגדול החסיד המפורסם רבי דוד חנזין זצ"ל. הידיעה על דבר פטירתו הפתאומית הכתה בתדהמה את תושבי העיר, שהוקירו והעריצו את הגאון הישיש זצ"ל משיירי כנסת הגדולה, שריד לרבני הדור הישן, שלמרות גאונותו ובקיאותו בכל מכמני התורה, לא החזיק טובה לנפשו וקיבל כל אדם במאור פנים.

"עם התפשט הידיעה על פטירתו במוצאי שבת קודש, נתעטפו

הגה"ח רבי דוד חנזין זצ"ל

(המשך מעמוד ראשון)

חב"ד. כן היה תקופה דיין ב־בית הדין הרבני בפ"ת. בפ"ת נערץ על ידי כל החוגים, חסידים כליט־אים, ספרדים כאשכנזים.

באותו פרק החל חמאבק על זרמי החינוך, וכ"ק האדמו"ר מליובאוויטש הקים את רשת החינוך של חב"ד בתי הספר והג־נים "אהלי יוסף יצחק". חרבי – עמו היה מקושר בלב ונפש – מינהו למנהל הרוחני, ותפקיד בו החזיק כחצי יובל שנים. כן היה חבר ההנהלה עד יומו האחרון. היה חבר הנהלת בית דין רבני חב"ד ומעורב באופן פעיל וישיר בכל הפעילויות הרוחניות.

בעיר פתח תקוה, היה מעמודי התווך של כל ענייני היהדות, עלי־הם עמד על המשמר בתקיפות רבה, ללא חת, יחד עם עמיתו הגאון רבי יהושע משה אהרונסון זצ"ל. הם ניבשו את ענייני וסידורי השבת, הכשרות, השחיטה והמקוואות בעיר. כך החזיקו את חומת היהדות בעיר, עד שמסרו את מפתחות הפעילות הרוחנית לידי רבה חנוכחי של העיר, הגאון רבי ברוך שמעון סלומון, אשר עמדו לימינו.

פרק מיוחד בחייו סימנה מלחמתו העקבית למען שמירת השבת בפתח תקוה. בשנת תשמ"ג, נבחר לראשות עירית פ"ת נציג "המערך", אשר הכריז מלחמה גלויה על השבת והודיע כי יחוקק חוק־עזר עירוני שיאפשר פתיחת חנויות ובתי שעשועים.

פרצה ראשונה שפרץ ראש העיריה, היתה היוזמה לפתיחת בית השעשועים "היכלי", שבבית ההסתדרות הכללית בלב פתח־תקוה.

חילול השבת בפרהסיה, הסעיר את מקדשי שביעי בפתח־תקוה ובכל ארץ ישראל. הרב הראשי לפתח־תקוה, רבי ברוך שמעון סלומון, קידש מלחמה למען חש־בת, ויצא בראש הציבור הדתי בעירו, להפגין נגד חילול השבת. היתה זו ההפגנה הראשונה בכ־100 הפגנות שהתקיימו מאז, כמ־עט מדי שבת בשבתו. משטרת פתח־תקוה, שעליה פיקד קצין עו־יין־דת, התייצבה לצידם של מחל־לי השבת, וסרבה להעניק רשיון להפגנה.

בליל שבת התייצב קהל שנאמד ברבבה, להפגין מול אולם "היכלי". דברים נשאו שני הרבנים חראש־יים של העיר, רבי ברוך שמעון סלומון, רבי משה מלכה וכן המ־נוח, רבי דוד חנזין. לאחר אמירת "מזמור שיר ליום השבת", התלכד קהל ההמוניט ברי־קודים של שירי שבת קודש. השוטרים שהצטיידו בקסדות ובאלות כבדות, מיהרו "להשליט סדר".

מאוחר יותר, כצעד של מחאה תורנית, הוקמה על ידי רבני פתח־תקוה, ברחבת עירית פתח־תקוה, "ישיבת מקדשי שביעי". שוב קמה משטרת פתח תקוה, ועצרה את שני הרבנים הראשיים, ואת זקן רבני פתח תקוה, הרב דוד חנזין.

בליל שבת שלאחרי כן, התכנסו יותר מעשרת אלפים איש ברחבת בית הכנסת הגדול, להפגנה נגד פתיחת אולם "היכלי" ולמניעת הרחבת פרצות חילולי השבת. הרבנות הראשית הכריזה על שבי־תה בת מחצית השעה, בכל משרדי הרבנות בארץ ובכל בתי הדין, במחאה על מעצר הרבנים. הזעזוע הציבורי על המעצר – הוביל להתפטרותו של מפקד משטרת פתח־תקוה.

כזכור, ראש עירית פתח־תקוה, אשר פרץ במצח נחושה את חומת השבת – שילם בכסאו. תושבי פתח־תקוה הראוהו כי אינם חפ־צים בו; הוא נחל תבוסה מבישה בבחירות ולא נבחר עוד. גם איש אחר, ראש הלוחמים נגד השבת, שהיה אדם צעיר יחסית, לא זכה לאחרית טובה.

למרבה הכאב, לא הצליחו שלו־מי אמוני ישראל להביא לסגירת אולם "היכלי". אולם המאבק הע־קש ותעקבי, מנע הרחבת פרצות השבת בעיר פתח־תקוה. מאידך, הוכח, כי בעיר פורח ציבור דתי מאורגן, והיתה לכך משמעות רבה בהקמת הקריות הדתיות והחרד־יות החדשות בעיר. חלקו של חרב חנזין בעמידה העיקשת על קדושת השבת – זכור לטוב.

לפני שנתיים נפטר בנו רבי יע־קב משה ז"ל, שהיה נדול בתורה. מאז נשא כאבו הגדול. אולם המ־שיך לחזק ענייני חדת, בלא לחוש על טרחתו.

לאחרונה נחלש ובליל שבת, לאחר שקידש על היין ונטל ידיו לסעודה, התמוטט לפתע לעיני בני משפחתו והשיב נשמתו לבוראה. הלוייתו התקיימה אמש לבית העלמין סנולה בפתח תקוה.

פ"נ
הרב דוד ז"ל
ב"ר מנחם מענדל ז"ל
חנזין
מקושר לכ"ק אדמו"רי ליובאוויטש
ר"מ וראש ישיבה בישיבות אחי תמימים ת"א
ותומכי תמימים לוד תש"ד-תש"י
ממיסדי בתי"ס רשת אהלי יוסף יצחק
ומנהלה המסור עשרות שנים
רב ברבנות הראשית פ"ת
חבר בי"ד רבני חב"ד בארה"ק
מסר שיעורי תורה ועסק בהחזקת היהדות
למעלה משישים שנה
ורבים השיב מעון
נלב"ע ליל ש"ק פרשת פנחס י"ט תמוז תשס"ג
ת נ צ ב "ה

ריכוזי אנ"ש בארץ ובעולם באבל וצער עמוק על סילוקו של גאון וחסיד אמת, שפיאר את כותל המזרח של חסידות חב"ד בארץ ישראל עשרות בשנים".

הותיר אחריו את בניו: הרב **מנחם** שי', הר"ר **שלום בער** שי', הר"ר **יוסף יצחק** שי' חנזין, ובתו מרת **לאה** תחי'.

המקום ינחם אותם, ואת כל עדת חסידי חב"ד, לנוכח החלל העצום שהותיר אחריו שריד לרבני חב"ד, גאון עולם ועניו צנוע.

ת. נ. צ. ב. ה.

מאמר הערכה שהתפרסם לאחר פטירתו של הגר"ד חנזין

"רוכב ערבות שש בבוא אליו נפש נקי וצדיק"

"רוכב ערבות שש בבוא אליו נפש נקי וצדיק". כל אלו שזכו להכיר מקרוב את הגאון החסיד הצדיק רבי דוד חנזין זצ"ל, יודעים היטב שאין הגדרה נכונה וקולעת יותר מזו עליו: "נפש נקי וצדיק". נפש נקייה ומזוככת. אין רבב על בגדו. טהור לב ונקי דעת. איש האמת, גדול בתורה ובחסידות, צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, איש אשכולות שהכול בו, וכביר מעשים לה' ולתורתו. עם הסתלקותו השבוע מאיתנו נפער חלל גדול, שוודאי לא יתמלא במהרה.

כמה כתרים נקשרו לו לרבי דוד חנזין זצ"ל: "כתר תורה" – בקיאות בלתי מצויה בש"ס ובפוסקים, עוד מגיל רך; "כתר כהונה" – שירות ועבודה בלתי פוסקת להפצת תורה ויהדות ומעיינות החסידות; "כתר מלכות" – רב אמיתי, יושב על מדין שעטרת הרבנות הולמתו, ועולה על גביהם, כתר שמו הטוב של רבי דוד שהלך לפניו. "ר' דוד חנזין" היה "מושג" בעולם הרבנים של ארץ־ישראל, שם דבר בעולמה של חב"ד, ודוגמה ומופת לעמלה של תורה מתוך פרישות ויראה טהורה, שכל רואיו ומכיריו עמדו מולו בהדרת כבוד ובחרדת קודש.

עם פטירתו של הרב חנזין, החלו הכול לדבר על דמותו הנפלאה רבת־

הגוונים, על הרב בה"א הידיעה שהתהלך בינינו, על החסיד והעניו האמיתי שהיה אתנו, וכאילו לא הרגשנו בו, על מקים עול התורה והחינוך הכשר, על הפעלתן הגדול שרבים השיב מעוון, שחי עמנו, וכאילו לא שמנו אליו לב.

"אל גינת אגוז ירדתי, כל הפירות כשהם נופלים לארץ אין להם קול, והאגוז כשהוא נופל לארץ קולו נשמע, כך כשהצדיקים מתים הקול הולך בכל העולם" ('ילקוט שמעוני' שיר השירים סוף פרשה ו). עם סילוקו של צדיק וחסיד זה שהשליך את כל הוויות העולם הזה מנגד ומסר את נפשו וכל כולו לתורה ולקדושה, לאהבת ה' ולאהבת הבריות, החילונו להרגיש מה גדולה היא האבדה לנו ולכל ישראל.

מצעירותו שקד רבי דוד על התורה ועל העבודה במרץ בלתי נלאה, וביגיעתו בתורה זכה וקנה לו בה שליטה וידיעה מקפת בכל מכמניה. כאשר עלה לארץ־הקודש והוא עדיין צעיר לשנים, הכריזו עליו גדולי ירושלים "ארי עלה מבבל", שכן לשם ולתהילת עולם הייתה התמדתו בתורה והתעמקותו בה. בחדר שתריסיו מוגפים, כדי שהאוויר החיצון לא יבלבלהו, ישב והגה בתורה ללא הפוגות, וכך עלה ונתעלה במעלותיה של תורה, בבקיאות ובחריפות, עד שלמרות גילו הצעיר קירבוהו גאוני תורה ישישים ומופלגים והשתעשעו בו ובתורתו.

וכך, כמו חסידי קמאי, כאשר כרסו מלאה הייתה בש"ס ובפוסקים, לא מצא מנוח לסערת נפשו, וביקש לטבול במי הדעת הטהור, במימי פנימיות התורה. לשם כך היה מגיע לישיבת "תורת־אמת" החב"דית בירושלים, והתקרב אל המשפיע הדגול, עובד ה' במסירות נפש, הגה"ח רבי אלטר שימחוביץ זצ"ל, ממנו שאב מלוא חופניים חכמת אמת וחסידות פנימית. בהשפעת רבותיו התקשר והתדבק באילנא דחיי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ זי"ע, והיה לחיילו הנאמן. כאשר יצא הרבי בקריאת הקודש נגד אלו שחירפו עקבות משיח, עשה רבי דוד רבות להפצת רעיונות קודש אלו.

כראש ישיבת "אחי תמימים" בתל־אביב, בהנהגת הגאון המשפיע הרב חיים שאול ברוק זצ"ל, שהייתה אז תל־תלפיות לבחורי חמד מכל הארץ, הרביץ תורה לרבים, ותלמידיו זוכרים עד היום בערגה את שיעוריו שנאמרו בכשרון מיוחד ובהסברה נפלאה. ישיבה זו, שרשומה באותיות של זהב בדברי ימי חב"ד בארץ, זכתה שבראשה עמדו אישי תורה רמי מעלה, כ"ק האדמו"ר מוהרש"נ מסלונים זצ"ל, הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל והגאון רבי דוד חנזין

זצ"ל. גם לאחר שעברה הישיבה ללוד בהנהגת המשפיע הנערץ רבי שלמה חיים קסלמן זצ"ל, נקרא הגאון רבי דוד זצ"ל לשמש אחד מבכירי ר"מיה.

הוא היה רב בעל שיעור קומה, גדול בהוראה, שקול בדעתו. דיבוריו מדודים. הדור פנים, והופעתו מעוררת יראת כבוד. כאחד מגדולי רבניה של פתח־תקווה, עמד בגאון עוז על משמר התורה והדת. השיב הלכה ברורה. נוח וחביב על הבריות, אך כשהיה צריך ידע להרים קולו ולהתריע. ודבריו עשו פרי. דבריו נאמרו תמיד בנחת ובכבוד, אך כאשר ניסה מאן דהו להטיל שיקוצים בקודשי ישראל, השמיע מחאה נמרצת ונחושה.

כך גם כאשר נקרא לכהן פאר כאחד מראשי בית הדין של חסידי חב"ד בארץ הקודש. בשני העשורים האחרונים לפחות, היה הרב חנזין הרוח החיה בבית הדין, ודבריו נשמעים בעניין מיוחד ובדרך־ארץ ראויה על ידי הכול.

הגר"ד זצ"ל היה שריד מפואר של רבני הדור שלפניו, רב ודיין שאינו חת

מפני איש, ומשמיע דבר ההלכה ברמה, בלי להתחשב מה יאמר פלוני ומה יחשוב אלמוני. בכך אין ספק שהסתלקותו מאתנו היא אבדה שאין לה תמורה. במיוחד במצב שהשתרר בשנים האחרונות, ניתן לומר על פטירתו, בלשון הגמרא (מו"ק כד ע"א), "אזל גברא דמסתפינא מיניה".

ואולם פרק מזהיר בדברי ימיו של הגאון זצ"ל, הוא היחלצותו למען החינוך הטהור, כיו"ר הנהלת רשת אהלי יוסף יצחק בארה"ק ת"ו. באחת התקופות הקשות של ארץ־ישראל, כאשר נשקפה סכנה רוחנית איומה לרבבות בני ובנות ישראל, עד שהרבי ראה צו השעה לגייס תלמידי תמימים, טובי ומצויני ישיבות תומכי תמימים ותורת אמת, לצאת לרחובה של עיר ולעסוק בהצלת נפשות. היה זה הגאון החסיד רבי דוד חנזין זצ"ל, שעל אף גדלותו התורנית, כגברא רבא במלוא מובן המילה, שר התורה וגאון ההוראה, נענה מיד לקריאת הקודש וראה עצמו חייל פשוט, העומד הכן לבצע כל משימת קודש שתוטל עליו על ידי נשיא ישראל, וכך הקדיש ימיו ולילותיו למען חינוכם הכשר של ילדי וילדות ישראל. בראש מערכת גדולה של מחנכים ופעילים נמרצים, עמד הוא זצ"ל, ויחד הגשימו את חזונו הגדול של הרבי. ועל דוד אמרו (ב"תנא דבי אליהו" פ"ג) "לא היה יושב לא על הכר ולא על הספסל, אלא יושב על הארץ ומלמד תורה לשם שמים". בתנאים קשים ביותר שלא יתוארו, סיבב על עיירות ישראל, להביא את דבר ה', וגם בשנותיו האחרונות כאשר כוחותיו עזבוהו ולא יכול עוד להתעסק בעצמו בעבודה היום־יומית של רשת "אהלי יוסף יצחק", דאג שצביונו הקדוש של מוסד גדול זה, הנושא את שמו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ זי"ע, יישמר, וכמתכונתו ימשיך להתפתח ולהתרחב, כרצון קודשו של מייסדו הרבי.

בעל ייסורים גדול היה רבי דוד; לא ניתן לתאר בחרט אנוש כמה הרפתקאות עברו עליו. רעייתו הרבנית ע"ה נפטרה לפני למעלה מיובל שנים, ורבי דוד זצ"ל נאלץ לגדל לבדו את יתומיו הרכים. כוסות תרעלה רבות שתה בשנות חייו, ואולם צהלתו הייתה תמיד בפניו. שמח וטוב לב בתורתו ועבודתו את ה', ושש ועלז בשמחתם של אחרים. "אמר דוד לפני הקב"ה: אם חסד אתה עושה עמי אשירה בין כך ובין כך לה' אזמרה" (ויקרא רבה פכ"ד). ייסוריו אלו הוסיפו לו זיכוך על טוהר נפשו, והעמידוהו בדרגה גבוהה ביותר.

כל ימי חייו של הגאון זצ"ל היו שרשרת רצופה ובלתי פוסקת של עמל תורה ועבודת הלב, השבת רבים מעוון והפצת התורה והמצווה, חינוכם של

ילדי ישראל והדרכתם של הורים ומורים. חסיד ועניו היה. כאשר יצאו רבני חב"ד במחאה גלויה על ביזיון כבוד התורה, כשדחפוהו והפילוהו ארצה באחת מהפגנות השבת בפתח־תקווה, לא ידע נפשו, והרעיש עולמות על "מחאה" זו: כיצד אפשר למחות על כבודו של אדם כאשר שבת־קודש מתחללת...

גדולה מאוד האבדה לכל בית ישראל. אין ספק שענוותנותו של הגאון החסיד זצ"ל גרמה לו שגם "לא נספד כהלכה" על ידי האמונים על כך ביהדות התורנית, וחבל. כלל ישראל איבד עמוד גדול שבעצם מהותו, תורתו וחסידותו הגן על הדור. אלוקי נחמות ישראל ירפא את שבר בת עמנו, וישלח בקרוב מזור וישועה לארצנו ונחלתנו, בביאת משיח מנחם שמו במהרה.

בהלווייתו השתתפו כאמור רבנים ועסקנים רבים ובהם חברי בית דין רבני חב"ד שאותו פיאר הרב זצ"ל מאז ייסודו וחברי הנהלת ה'רשת' שבה היה חבר פעיל מאז נוסדה.

מאמר הערכה

הרב זצ"ל הניח בנים ובני בנים ההולכים בדרכו. עם פטירתו של הגאון הגדול והחסיד המופלא רבי דוד חנזין זצ"ל איבדה משפחתו את עטרת ראשה, העיר פתח־תקווה וקהילת חב"ד בפרט איבדה רב משכמו ומעלה ונוף מנופה של חסידות חב"ד אילן מפואר שחסרונו יורגש בתחומים רבים.

יהי זכרו ברוך לעד.

(מאמר שכתב הרב אהרן דב הלפרין, עורך 'כפר חב"ד', לאחר פטירתו)

אמרות ופתגמים

ממתי מתחילים לחנך?

פעם אמר הרב חנזין לאחד האנשים ששאל בעצתו בענייני חינוך:

"מי שרוצה שהבת שלו תהיה אמא חסידית, צריך לדאוג לכך 18 שנה קודם"...

כיצד לומדים גמרא?

מספר ר' **מיכאל הירשזון**: "פעם דיברנו בענייני לימוד, והגר"ד חנזין אמר לי כל הזמן שיש ללמוד לגירסא. 'אתה יודע מה זה גירסא?' – שאל אותי – 'פירוש המילה גירסא הוא לגרוס חיטין, שיהיו לעוסים טוב עד שיהיו דקות. דהיינו, שהגמרא תהא מובנת'.

"אני שלמדתי בישיבה ליטאית, ידעתי שהעיקר הוא הפלפול ולא ירדתי לעומק דבריו. 'גירסא' בעולם הישיבות הכוונה היא ללימוד בלי ראשונים ואחרונים. אולם לאחר שהתחלתי ללמוד בישיבת 'תומכי תמימים', הבנתי שהרב חנזין התכוון שגם הגמרא שלומדים בעיון, צריך בתחילה ללעוס אותה דק – להבין היטב".

יסוד בהקמת מוסד חב"די

ר' **שמואל דוד חרמץ**: "במשך שנים רבות, מאז הקמתו, ליווה את תלמוד תורה חב"ד בפתח תקווה, אולם דאג כל הזמן לומר כי יש להכניס לא רק את ילדי קהילת חב"ד בעיר, אלא יש להשתדל שיבואו כמה שיותר ילדים מבחוץ ויתקרבו ליהדות ולחב"ד דרך החיידר.

"פעם התבטא לפני שמוסד חב"די שרוצה להצליח, חייב להתנהל ברוח חב"דית. מי שרוצה להקים מוסד עם שאיפה למצוינות, זה יכול להצליח רק בקרב חוגי הליטאים, אבל בחב"ד מוסד כזה לא יכול להצליח כי אין זה רצונו של הרבי. אמנם – הדגיש היטב – מצד אחד צריך לפתח אצל כל תלמיד את המצוינות שבו, אך מצד שני, יש להשתדל לקבל כל ילד (אם הוא לא מפריע ללימודים של אחרים), ותוספת בכמות תיתן תוספת של איכות לכל המוסד".

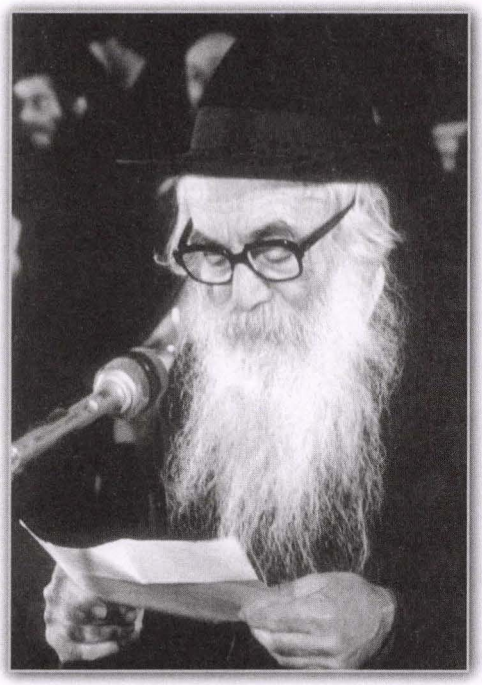
עונש (לא) חינוכי

מוסיף ומעיד הרב חרמץ יסוד נוסף שנתן לו הרב חנזין בעולם החינוך החסידי:

"פעם אמר לי בסערת נפש: 'איזה דור זה שנותנים לילדים עונש להעתיק עמודים מתוך ספר התניא או פרקי אבות? הרי בכך תטמע בהם העובדה שספרי קודש הם בגדר עונש'..."

מהי אהבת ישראל אמיתית?

מרגלא בפומיה: "אהבת ישראל אינה דבר מופשט. יש לה בחינה. לכל דבר בעולם יש בחינה. יש בחינה לכסף, יש בחינה לזהב ויש בחינה לאהבת ישראל. המבחן האמיתי נמצא בפסוק: 'על כל פשעים תכסה אהבה'. אהבה אמיתית צריכה לכסות על הפשעים, ואם יש למישהו משהו בלבו על יהודי כלשהו, הרי שהוא צריך לבחון את עצמו אם יכול לקיים בקשר אליו את הפסוק 'על כל פשעים תכסה אהבה'; שלא יהיה בלבו כלל על מישהו אחר, לא רק על רחוקים אלא גם על קרובים".

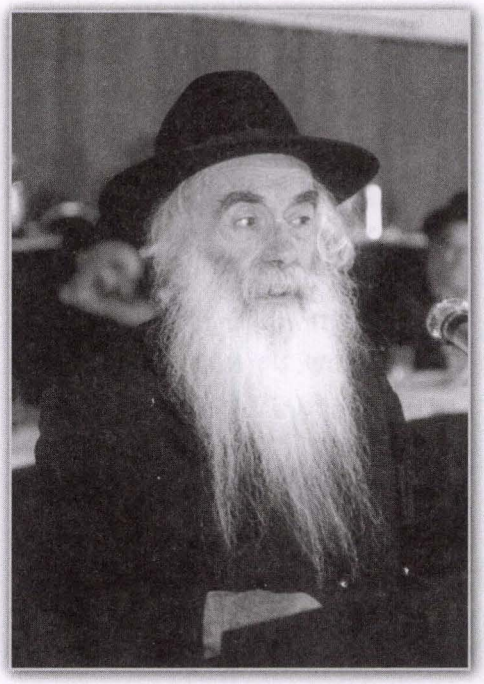
וכשתלמידיו של רבי דוד היו שואלים אותו כיצד מיישמים דבר זה הלכה למעשה, היה רבי דוד מבאר ואומר: "דבר ראשון צריך לפשט את העקמומיות שבלב, ואין זה רק עניין של התנהגות בפועל אלא גם של הרגשה. הרמב"ם מסביר את פירוש הציווי: 'לא תשנא את אחיך בלבבך', שלא רק שפלוני לא יעשה דבר רע לפלוני, אלא הציווי הוא על ההרגשה שבלב, שלא תהיה לו בלבו שום טינה על מישהו. על כל אחד מאתנו להגיע למצב של אהבת ישראל כפשוטו, ללא חכמות ובלי פשט'לאך".

כיצד מנצלים רגע של התעוררות?

באחד הכינוסים שנערכו לאחר שיחתו הידועה של הרבי בכ"ח בניסן תנש"א, נשאל רבי דוד כיצד אפשר לנצל את ההתעוררות הגדולה שהייתה באותה שעה למעשה בפועל.

השיב להם רבי דוד: "בדרך הטבע יהודים מאמינים מצפים מכינוס ומהתעוררות להחלטות מרחיקות לכת, אבל האמת שאין זו הדרך ולא זה הסדר. מסופר שבאיזו עיירה שהייתה מלוכלכת מאוד התקיימה אסיפה בה ביקשו חברים לטכס עצה איך לנקות את העיירה. הרבה עצות נשמעו באותה אסיפה. אחד הציע לקנות מטאטא ארוך מאוד וכך הציעו כולם פטנטים חדשים לשיפור הניקיון בעיירה. עד שקם אחד המשתתפים ואמר שהדרך להביא לניקיון העיירה היא פשוטה: על כל אחד לדאוג שליד פתח ביתו יהיה נקי ומצוחצח וממילא העיירה תהיה נקייה".

רבי דוד הסביר את המשל שהביא: "כולנו רוצים לזרז את הגאולה, אבל

בראש וראשונה התפקיד של כל אחד הוא לחשוב אליבא דנפשיה, מה הוא צריך לעשות במחשבה, בדיבור ובמעשה שלו, בלימוד התורה ובקירוב רחוקים. אם כל אחד ידאג לפתוח ראשו ולבו, הרי שההתעוררות תבוא גם במעשה ובפועל".

מר שהופך למתוק

מספר ר' **שלמה ברקוביץ** שי':

בפעם הראשונה שהשתתפתי בחיי בהתוועדות חסידים, כיבדו אותי באמירת 'לחיים' על וודקה. כשלגמתי, עיוותי את פרצופי, שכן מעולם לפני כן לא שתיתי וודקה. הרב חנזין שראה זאת אמר לי: "דע לך, שכל דבר מר, הוא רק בהתחלה, אבל לאחר שמתרגלים אליו, נהיה מתוק. יש הרבה מאד אנשים שוודקה עבורם זה הדבר הכי מתוק בעולם.

"כך גם כל ענייני העולם הזה, הם מרים וקשים, אך כשמתרגלים אליהם, הם נהיים מתוקים, ומכך יש להזהר!"

שבע יפול צדיק וקם

באחד החודשים האחרונים לחייו, בלכתו ברחוב, נתקל בחפץ וכמעט שנפל ארצה. מלוויו תמכו בו ומנעו אותו מנפילה. אחד המלווים שהיה עמו נענה בצחות: "שבע יפול צדיק וקם".

נענה הרב חנזין ואמר בחיוך: "בעסער איז, אַ מפאַלט נישט" (טוב יותר שלא נופלים מלכתחילה).

גאון ותמים

קווים לדמותו של הרב יעקב משה ע"ה
בן הרב דוד חנזין זצ"ל

ימי ילדות

הרב יעקב משה ע"ה חנזין נולד ביום ד' בשבט, שבת פרשת בא, תש"ז, והוא השלישי בילדי המשפחה. בהיותו פחות מגיל 4, נפטרה עליו אמו הרבנית ע"ה, והוא המשיך לגדול תחת פיקוחו של אביו הרב.

את שנות נעוריו עשה בבית ספר 'שארית ישראל' בפתח תקווה. חבריו זוכרים אותו כילד חברותי, מלא אנרגיה, שאהב להשתובב. עם זאת היה תלמיד מצטיין, ואהב במיוחד ללמוד גמרא, תנ"ך, ולהבדיל תורת החשבון.

המהפך הגדול שלו לחיים של רצינות יתרה, חל אצלו בשעה שהתחיל להניח תפילין. אביו קרא לו לחדרו ודיבר עמו על הפסוק בתהלים "בני היום ילדתיך", והסביר לו שעניין זה קשור לבר מצווה, ומאז החלה ניכרת בו רצינות יתרה.

התמדה עצומה של בן תורה

בתום לימודיו בבית הספר היסודי, עבר ללמוד בישיבת 'אור ישראל' בפתח

תקווה, בראשות הגאון הרב יעקב ניימן זצ"ל. חבריו מהישיבה מעידים כי היה שקדן גדול; תדיר ראוהו יושב ומשנן שוב ושוב את סוגיות הגמרא הנלמדת, מתוך התמדה בלתי נלאית. הייתה בו היכולת לחזור על עמוד גמרא עשרות פעמים רצופות!

את לימודיו היה מקפיד לשנן בקול רם, עד שבמקרים מסוימים אחותו תחי' יכולה הייתה לחזור על לימודו בעל פה...

בהיותו בשיעור ג', היה נושא ונותן בחיות רבה עם רבו הגאון הרב יוסף רוזובסקי, כוותיק ורגיל. רעייתו הרבנית מרת אסתר רוזובסקי, סיפרה בימי ה'שבעה', כי פעם ראתה את בעלה הגר"י, מוטרד מאוד קודם מסירת השיעור. כששאלה אותו מדוע הוא כה מוטרד, סיפר לה שיש אצלו תלמיד חריף מאוד ששואל שאלות קשות, ושמו יעקב משה חנזין, "ואני צריך להיות מוכן כראוי לשאלות שלו".

בתום שלוש שנות לימוד בישיבת 'אור ישראל', המשיך ללמוד בישיבת פוניבז' הגבוהה, שם למד במשך שנת אחת, תשכ"ג. אביו, הרב דוד חנזין שהיה מיודד עם ראש הישיבה הגאון הרב דוד פוברסקי עוד מהימים שלימדו ביחד ב'תומכי תמימים' בתל אביב, החליט לשלוח את בנו ללמוד אצל חברו.

הרב דוד פוברסקי התבטא פעם באוזני אביו הרב חנזין, שגם בין עילויים לא מוצאים כזה עילוי... ראש הישיבה הוסיף ואמר כי מעולם לא ראה בחור מיוחד שכזה.

תמים!

לאחר שנת לימודים בישיבת פוניבז', עבר ללמוד בשנת תשכ"ד בישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית בכפר חב"ד. מאז הוא החל לעסוק גם בלימודי חסידות בצורה יסודית ומעמיקה. חבריו לישיבה מספרים כי הוא היה 'מקבל' פנימי מהמשפיע הנודע הרב שלמה חיים קסלמן, והיה מרבה לשבת בהתוועדויות שלו. כל חייו היה מזכיר את אמרותיו והנהגותיו של ר' שלמה חיים.

המשפיע מצדו העריך אותו מאוד. פעם אחת נכנס ר' יעקב משה לשיעור תניא לאחר שהשיעור החל. כשראה כי מקומו הקבוע נתפס, התכוון לשבת

בצד. ר' שלמה חיים הבחין בכך והורה לסדר לו מקום היכן שהיה רגיל לשבת באמרו "הוא 'מקבל' פנימי".

את לימודיו בישיבה עשה במשך שנים רבות, וגם בהיותו בחור מבוגר, המשיך להיכנס לשיעורים שמסר אחד הר"מים. ר' יעקב משה היה ממתין בדרך כלל לקראת סיום השיעור, ואז היה שולף את שאלותיו בזו אחר זו, והיה סותר את כל מהלך השיעור! כך אירע כמה פעמים, עד שהר"מ החל למסור את השיעור בפני שניים מתלמידיו המצטיינים, והם היו מחדדים את השיעור בשאלות משלהם, ורק אז, כשהיה מוכן היטב, היה נכנס למסור את שיעורו.

ראש הישיבה הגאון הרב יעקב כץ, זוכר היטב את גאונותו החריפה, ובזיכרונו חרוט מקרה מיוחד:

"פעם יצא בישיבה קובץ פלפולים, בו הדפיסו שיעור כללי שאמרתי בישיבה בסוגיה במסכת תמורה – מסכת שבדרך כלל לא נלמדת, ובפרט לא בישיבות. יומיים לאחר מכן הוא ניגש אלי והחל להתפלפל עמי על הדברים שנכתבו. ראיתי כי הוא כבר הבין את הסוגיה ישר והפוך..."

חבריו מאותם ימים מתארים אותו כ"מופשט מהבלי עולם הזה", ו"לא פסיק פומיה מגירסא".

מורה נבוכים

במשך מספר שנים למד בכולל צאנז בפתח תקווה, ולאחר מכן עבר ללמוד בכולל אברכים בכפר חב"ד. חברי הכוללים ידעו כי בכל פעם שצריכים למצוא מקור למימרה מסוימת בש"ס, אפשר לפנות אליו והוא בבקיאות מדהימה יצביע על המקור בקלות רבה, בליווי הסברים בהירים של הסוגיה בכל מקום בש"ס.

ר' מיכאל הירשזון שלמד חסידות אצל אביו הרב חנזין בביתם, מספר כי לפעמים היה ממתין לרב, ובינתיים משוחח עם הבן הרב יעקב משה: "הייתי מגיע מהישיבה כשאני שקוע בסוגיא הנלמדת בישיבה, והוא היה מתעניין באיזו סוגיא אנו עוסקים, ומיד היה מתחיל להסביר את הסוגיא תוך שהוא מוסיף נופך מיוחד, בצטטו בעל פה ראשונים ואחרונים ומסבירם בטוב טעם".

מספר אחיו ר' **מנחם** שי': "כשלושה שבועות לפני פטירתו, למדתי מסכת כתובות. בדף יא התקשיתי ברש"י במקום. החברותא שלמדתי עמו ניסה לתרץ, אך הסבריו לא נתקבלו על דעתי.

"כעבור ימים אחדים, כששוחחתי עם אחי בטלפון, נזכרתי בקושיה שהתעוררה, והתחלתי לומר לו שהתעוררה אצלי קושיה במסכת כתובות דף יא ברש"י פלוני. עוד בטרם הספקתי לפצות את פי, וכבר אמר: 'בטח קשה לך כך וכך', ומיד החל לבאר בטוב טעם את הקושיה, והמשיך להסביר את התירוץ בבקשו ממני לעיין בתוספות דף מט עמוד א'...

"בפעם אחרת כשנפגשנו, הצעתי לפניו עניין במסכת קידושין אותו הייתי אמור למסור בשיעור בבית כנסת. הנושא עסק באשה שקונה עצמה בגט ובמיתת הבעל (קידושין יג, ב), ועל כך אומרת הגמרא – בשלמא גט וכו', אלא מיתת הבעל מנלן? כשעסקתי בעניין, נזכרתי ב'חקירה' שדנים בה בישיבות, האם מיתת הבעל עצמה מתירה, או שזה עניין של העדר הבעל, ועל כן היא

מותרת ממילא.

"רק הזכרתי בפניו את העניין, הוא התחיל לצטט את הגמרא כולה בשטף ובהתלהבות כדרכו, ואחר כך האריך בפלפול השייך ל'חקירה' שהזכרתי והמסתעף מזה. לאחר שסיים להרצות את הדברים, אמר בחיוך 'מתנצל': את זה שמעתי בשיעור בפוניבז' לפני 8 שנים...

"זה היה כוחו הגדול בלימוד, שנבע כתוצאה מעמל התורה, זאת אף על פי שבאותה תקופה לא עסק באותה מסכת".

נתינה אמיתית

ר' שלמה הורביץ ע"ה (פרופסור למתמטיקה ובעל כשרונות רבים) סיפר, כי בתקופה מסוימת השתתף בשיעור גמרא קבוע שהתקיים בבית כנסת חב"ד אותו מסר הרב יעקב משה.

באחד הימים הצטרף לשיעור אחד המתפללים שלא היה בן ישיבה. היות והסוגיה בה עסקו הייתה בענייני 'קדשים', התקשה היהודי בהבנת הסוגיה וביקש שיסבירו לו כדבעי. הרב יעקב משה החל להסביר בהרחבה את כל הסוגיה, כשהוא מתחיל אותה מראשיתה, מפרט ומסביר, מבאר ומבהיר, בעוד כל הנוכחים עוקבים אחריו בהשתאות, כיצד פרש על השולחן את כל מהלך הסוגיה באופן כה בהיר, עד שגם אותו יהודי הבין כראוי.

"אין זה רק 'לומדות'", העיד לאחר מכן אחד ממכריו, "אלא כשרון הסברה שנבע מתוך הרצון לתת, שכן הרב יעקב משה ניחן במידת הנתינה באופן נדיר, וזה פתח אצלו כוח הסברה מיוחד".

בימי ה'שבעה' סיפר אחד מחברי כולל צאנז בו למד, כי פעם אחת הגיע לכולל עני קטוע אצבעות רח"ל, וביקש לאכול. הרב יעקב משה בלבו הרחום, לקחו למסעדה סמוכה והאכיל אותו במו ידיו. מדי פעם ביקש העני לטבול את הלחם במרק והוא מילא בחיוך ובשמחה אחר כל בקשותיו...

כך היה גם כשלמד בישיבת "אור ישראל" שהייתה סמוכה לבית אביו; הוא היה מביא חברים שלמד עמם עד מאוחר בלילה, ונותן להם לאכול ולשתות.

משמאל לימין: הרב יעקב משה ע"ה, בנו חתן הבר-מצווה חוזר מאמר דא"ח בעל-פה, הגר"ד חנזין, הרב משה צבי נאה, רב בית כנסת חב"ד בפתח-תקווה

בבית כנסת חב"ד בפתח תקווה התקיים שיעור רמב"ם אותו מסר הרב דוד חנזין. ר' יעקב משה שהיה משתתף בקביעות בשיעור, היה מדי פעם נכנס בשטף ההסבר ומביא ציטטות ועיונים מכל חלקי הש"ס והמפרשים השונים.

למרות גאונותו הכבירה, מעולם לא החזיק טובה לעצמו. כל מי שבא עמו בדברים היה נוכח לראות כי בפניו יהודי חביב, צנוע ונחבא אל הכלים, שחיוך תמידי נסוך על שפתיו. הוא היה עניו ושפל בפני כל אדם לא רק במליצה, אלא כפשוטו.

תתן אמת ליעקב

הרב יעקב משה ע"ה, ניחן במידת האמת. מעולם לא היה מסוגל להוציא מפיו דבר שקר, ואפילו אבק של שקר.

כשמישהו דיבר פעם על כך עם אביו, הרב דוד חנזין, חייך האב ואמר: "נו, כבר נאמר 'תתן אמת ליעקב'"...

בית בישראל

בחודש אלול תשל"ו הקים את ביתו עם מרת דינה תחי' (לבית חלפון). זכו

לדור ישרים מבורך: מנחם מענדל, גיליה, יוסף יצחק, ורחל ריסא יחיו. כולם ממשיכים בדרך אבות בדרך התורה והחסידות.

פטירה פתאומית

בשבת קודש פרשת חוקת תש"ס, בהגיעו עם אביו הרב לתפילת מנחה, חש הרב יעקב משה שלא בטוב, ואיבד את הכרתו. אמבולנס הוזעק לבית הכנסת חב"ד בפתח תקווה, והוא הובהל לבית הרפואה 'השרון', שם אובחן אצלו התקף לב. לאחר מכן חזר הלב לפעול כתיקונו.

במוצאי שבת, בסמוך לאחת אחר חצות, נפטר לפתע לבית עולמו, והוא בדמי ימיו.

בני משפחתו מציינים בהשתאות כי פטירתו הייתה בדומה לפטירת אמו, שחשה בלבה לפנות ערב, ונפטרה לאחר חצות הלילה. הרופאים שטיפלו בר' יעקב משה, לא ידעו לקבוע את סיבת הפטירה הפתאומית.

על מצבתו הורה אביו לכתוב בפשיטות "תלמיד ישיבת תומכי תמימים". מסתבר שלמרות גאונותו הגדולה ובקיאותו המדהימה, הוא היה סמל של ביטול ואהבת ישראל המאפיינים את דמותו של 'תמים'.

צידוק הדין

מספר הגאון הרב **ברוך שמעון סלומון** שליט"א, רבה של פתח תקווה:

לאחר פטירתו של הרב יעקב משה, קבעתי סדר לימוד פעם בשבוע עם הרב חנזין מתוך תקווה שבזה אוכל אולי לחזק את רוחו. הרב כבר היה ישיש וחלש ומעל לכול – כואב.

למדנו גמרא והלכה, אך בסוף כל סדר לימוד, היה מתחיל לדבר בענייני אמונה. הרגשתי שבדברים אלה הוא רוצה לחזק את עצמו, כדי שחס ושלום לא יהיה בלבו שום הרהור על מידת הדין.

פעם למדנו יחד ובסיום החל כהרגלו לדבר בענייני אמונה. הוא החל ללמוד עמי ברייתא באבות דרבי נתן פרק י"ד. הוא התחיל לקרוא, הפסיק והסביר;

בכה אך המשיך לקרוא ולהסביר, בהתעכבו על כל פרט ופרט. ראיתי במוחש כי הוא דיבר אל עצמו יותר מאשר אלי, אך עם זאת, ראיתי גם שהוא מתחזק מהדברים.

וכך מספרת הברייתא:

"כשמת בנו של רבי יוחנן בנן זכאי, נכנסו תלמידיו לנחמו. נכנס רבי אליעזר וישב לפניו. ואמר לו: רבי, רצונך אומר דבר אחד לפניך? אמר לו: אמור. אמר לו: אדם הראשון היה לו בן ומת וקיבל עליו תנחומין. ומניין שקיבל עליו תנחומין? שנאמר 'וידע אדם עוד את אשתו', אף אתה קבל תנחומין. אמר לו: לא די לי שאני מצטער בעצמי, אלא שהזכרת לי צערו של אדם הראשון?!

מימין לשמאל: הרב ברוך שמעון סולומון, הרב חנזין והרב יעקב משה חנזין

"נכנס רבי יהושע, אמר לו: רבי, רצונך אומר דבר אחד לפניך? אמר לו: אמור. אמר לו: איוב היו לו בנים ובנות ומתו כולם ביום אחד, וקיבל עליהם תנחומין. אף אתה קבל תנחומין. ומניין שקיבל איוב תנחומין? שנאמר 'ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך'. אמר לו: לא די לי שאני מצטער בעצמי אלא שהזכרת לי צערו של איוב?!

"נכנס רבי יוסי וישב לפניו. אמר לו: רבי, רצונך אומר דבר אחד לפניך? אמר לו: אמור. אמר לו: אהרן היו לו שני בנים גדולים, ומתו שניהם ביום אחד, וקיבל עליהם תנחומין. שנאמר 'וידם אהרן'. אין שתיקה אלא תנחומין, ואף אתה קבל תנחומין. אמר לו: לא די לי שאני מצטער בעצמי, אלא שהזכרתני צערו של אהרן?!

"נכנס רבי שמעון ואמר לו: רבי, רצונך אומר דבר אחד לפניך? אמר לו: אמור. אמר לו: דוד המלך היה לו בן ומת, וקיבל עליו תנחומין. ואף אתה קבל תנחומין. ומניין שקיבל דוד תנחומין? שנאמר 'וינחם דוד את בת שבע אשתו

ויבא אליה וישכב עמה ותלד לו בן ויקרא את שמו שלמה'. אף אתה, רבי, קבל תנחומין. אמר לו: לא די שאני מצטער בעצמי, אלא שהזכרתני צערו של של דוד המלך?!

"נכנס רבי אלעזר בן עזריה. כיוון שראהו, אמר לשמשו: טול לפני כלי ולך אחרי לבית המרחץ, לפי שאדם גדול הוא ואיני יכול לעמוד בו.

"נכנס וישב לפניו ואמר לו: אמשול לך משל: למה הדבר דומה? לאדם שהפקיד אצלו המלך פיקדון; בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואומר: אוי לי, אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום. **אף אתה, רבי, היה לך בן קרא תורה, מקרא, נביאים וכתובים, משנה, הלכות ואגדות ונפטר מן העולם בלא חטא, ויש לך לקבל עליך תנחומים כשהחזרת פקדונך שלם.**

"אמר לו: רבי אלעזר בני, נחמתני כדרך שבני אדם מנחמין". (אבות דרבי נתן פרק י"ד, משנה ו).

כאמור, במשך חצי שעה קרא הרב חנזין כל פרט מהסיפור, והתעכב בהסבריו. אז הרגשתי במוחש עד היכן מגיעה הדרגה של 'צידוק הדין'. הרגשתי שהוא כל כך שלם עם כל מילה שהוא אומר, וזאת כדי שלא יהיה לו ח"ו שום הרהור על מידת הדין...

הרב מרדכי ע"ה חנזין

קווים לדמותו של הרב מרדכי ע"ה
בן הרב מנחם מענדל חנזין

מדי שנה, לקראת חג הגאולה י"ט בכסלו, אני חוזר ונזכר בהתוועדויות החג שנערכו בבית כנסת חב"ד הישן בפתח תקווה. אנ"ש, אוהדי החסידות ושוחריה שבעיר, היו יושבים סביב השולחן הגדול בן כמה עשרות שנים, ומתוועדים.

זוכר אני, כילד קטן, את דמותו של אורח שהיה מגיע בקביעות בכל י"ט בכסלו – ר' מרדכי חנזין שמו. בהגיע שעתו, היה פותח פיו ומספר בנעימות על אודות פרשת המאסר והגאולה הפרטית שלו – מאסר ארוך וקשה שרק מעטים מבין אנ"ש עברו כמותו. המתוועדים היו יושבים סביבו ומקשיבים כשהם מרותקים לסיפורו המתמשך, ואז היו שוכחים עולם ומלואו.

ר' מרדכי חנזין הנו אחיו הבכור של הרה"ג ר' דוד חנזין, זקן רבני חב"ד, ומפליא היה לראות את האח ה'צעיר' יושב בביטול ובכבוד לפני אחיו המבוגר ומאזין לדבריו.

ר' מרדכי חנזין הלך לבית עולמו בגיל מופלג, 92, וסיים חיים של פעילות למען תורת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל – חיים שהיו שבעי תלאות,

שתחילתם ברוסיה הדורסנית והחונקת, וסופם בארץ ישראל.

איש רוח היה ר' מרדכי חנזין, פרקים רבים מקורות חייו העלה במשך השנים על הכתב, ובעטו, עט סופרים שנון ונדיר, תיאר בצורה עזה ומוחשית את אשר עבר עליו.

לא ניתן להעלות כאן את כל קורותיו, מפני שגם ספר עב כרס לא יוכל להכיל כל זאת, ובפרק הבא רשמנו קווים כלליים על אודות קורות חייו הסוערות.

תולדותיו

ר' מרדכי חנזין נולד בכ"א תמוז תרס"ה בעיר קונוטופ (הסמוכה לניעז'ין) לאביו הרב מנחם מענדל חנזין ואמו מרת פריידל (לבית ראבוי).

בימי ילדותו למד ר' מרדכי בחיידר מקומי בעיר קונוטופ. בעיר זו התגוררו יהודים רבים שומרי תורה ומצוות, רובם חסידים. מתוך ארבעה בתי כנסת גדולים שהיו בעיר, בשלושה התפללו נוסח חב"ד.

בהיות ר' מרדכי ילד צעיר, התחוללו פרעות בערים שונות. היה זה לאחר מלחמת העולם הראשונה, כאשר פרצו פרעות בכל אוקראיינה. גם קונוטופ סבלה קשות מהפרעות. באחד הימים נקלע מרדכי הצעיר לרחוב העיר, כאשר התנפל עליו לפתע אחד הפורעים ותקע ברגלו את חוד חניתו. המכה הייתה קשה והחנית נכנסה בצד אחד של הרגל ויצאה בצד השני. לרוע מזלו ממכה זו קיבל הרעלת דם חמורה, ובמשך שבעה חודשים שכב במצב מסוכן. אמו לקחה אותו לטובי הרופאים

רבני מוסקבה באחת מאספותיהם
מימין לשמאל: ר' מרדכי חנזין, הרב כץ, הרב שמעון טרבניק, במרכז מאחור: הרב יהודה לייב לוין, רבה הראשי של מוסקבה, כ"ק האדמו"ר ממחנובקה

והשקיעה כספים רבים עד שהתרפא.

כשהגיע לגיל 11 נסע ללמוד אצל ה"חפץ חיים" ששהה באותה עת בעיר סנובסק. את חודשי החורף של אותה שנה העביר ר' מרדכי סמוך לחפץ חיים. פעם סיפר, כי באחד הלילות ראה אותו החפץ חיים כשהוא רועד מקור, והוא בכבודו ובעצמו ניגש לכסות אותו.

כאמור, בית משפחת חנזין היה בית חב"די לכל דבר. במשך השנים נסע ר' מרדכי מספר פעמים לכ"ק אדמו"ר הריי"צ, אחד הפעמים היה בפורים תרפ"ז הידוע במאורעותיו המסעירים קודם מאסרו של הרבי. בפעם האחרונה ראה ר' מרדכי את הרבי בטרם יציאתו מרוסיה בראשית שנת תרפ"ח.

תקופות מסוימות זכה להיות במחיצתו של החסיד הדגול ר' איצ'ה מתמיד. תדיר היה מספר על חוויות נפש כבירות שחווה בעת ששהה במחיצתו. הוא הכיר גם את החסיד ר' יענקל זוראביצער, שהיה אחד הפעילים הבולטים

בפעילות להפצת היהדות, ובעת שהותו במוסקבה אף עבד תחתיו בהרבצת תורה לילדי ישראל. לא פעם התבטא ר' מרדכי ואמר שאם היה יהודי שהייתה לו מסירות נפש ללא גבולות וללא מורא – היה זה ר' יענקל. "לא היה דבר שר' יענקל אמר ולא היה אפשר לעשותו", אמר עליו.

עוד בהיותו נער צעיר החל להתעניין בארץ ישראל, וכמה לעלות ולחונן את עפר הארץ. הוא למד עברית בתא הציוני בעירו, וכן למד הרבה על ההיסטוריה של העם היהודי. במשך השנים המשיך להיות חבר ופעיל בתא הציוני.

געגועים לארץ הקודש

מסכת בפני עצמה קשורה בניסיונותיו לעלות ארצה. ממוסקבה שלח ר' מרדכי לאחיו הרב דוד בארץ ישראל, מכתבים קורעי לב המעידים על מצוקתו הקשה:

"לו ידעת באיזה מצב נמצא אחיך בשעה זו? ובכן, הביאוהו עד הלום! ולמה? משום שאין כסף.

"האין בציון מרחם? האם כלה לב שם? פדיון שבויים! פדיון שבויים! היודעים הם את המוטל עליהם? המעריכים הם את אחריותם, אם לאו?"

והוא מסיים את המכתב: "תדפדף בתנ"ך שמואל א' יט פסוק י"ב ותדע מה מצב אחיך. דוק ומצא. אך במטותא אל תצטער, אלא תעבוד בשבילי".

במכתב נוסף הוא כותב לו: "הוי, מצבי, מצבי! ועד מתי ה' אלוקים?! הימים חולפים. שבועות עוברים. והנה כבר חדש, שניים, שלשה, איני מבין: מתי קץ הפלאות? צריך לטכס עצה. נחוץ! נחוץ לרחם אח נודד! .. אחי, רחם על בדידותי, אין כח לסבול עוד, אין כח. באו מים עד נפש! ובכל זאת, אסיר תודה אנכי לאלוקים ומקבל יסורי באהבה!

כבר בחורף תרצ"ה, שנה לאחר עזיבת ר' דוד את רוסיה, מתאר ר' מרדכי את מצבו הקשה: "מצבי איום. אין לי שום אפשרות להמשיך הלאה את חיי באופן זה .. המצב גרם שלא נחשוב כלל וכלל על שום דבר חוץ מיציאתי מכאן. ואפילו שכל הימים הייתה שאלת העליה שלי כל פעם סבוכה בבעית

ר' מרדכי חנזין, יושב בשורה השניה, ראשון משמאל

'אבא אמא' – עכשיו נשתנה הכל – לרכז כל המאמצים וכל המרץ בשביל להוציא אח נדח, נודד ומפרפר בסוגר חיים קשה, המפרך עד דכא, עד דכדוכה של נפש .. מלה אחת דופקת ברקותי אלה – הוציאוני!"

פעם אחרת הוא מוסיף כי הגיע ממש לידי פת לחם:

"אתה רואה – אין לי אף ניר לכתיבה, משום שאין לי די כסף לקנות! ירדתי מנכסיי... הלגווע ברעב? ממש!

"מצאתי פסת ניר שנתגלגלה דרך מקרה בכיסי כפליטת מה 'מימי העושר' ואני רושם חויות קשות ונוראות שעברו עלי במשך הימים.

"כחדש שלא ראיתי שום איש קרוב לי ולא קראתי לא מכתב ממך או ממישהו אחר, לא קטע וידיעה... רבונו של עולם, ענני!

"ואם יענה לי ה' – אשלמה לו נדרי!"

בגיא צלמוות

כאמור, אהבת הארץ בערה בקרבו ללא גבולות, ועל כך "זכה" לשבת שנים ארוכות.

מאסרו הראשון היה בהיותו נער צעיר בגיל 16. הוא נאסר בשל פעילותו וישב כשמונה חודשים, אולם חוקריו לא הצליחו להפליל אותו, והם נאלצו לשחררו, גם בשל היותו קטין.

לאחר שסיים את לימודיו בישיבה, החליט ללמוד באוניברסיטת לומונוסוב שבמוסקבה. אוניברסיטה זו הייתה ידועה ברמת הלימודים הגבוהה שלה. ר' מרדכי נסע אפוא למוסקבה וניסה להתקבל לאוניברסיטה, אולם מאחר שלמד ב'חיידר' ולא הוציא תעודת בגרות לא התקבל לבחינות. אך לא איש כר' מרדכי התייאש.

"אבא הגיע למוסקבה והתיישב בספריית האוניברסיטה", מספרת בתו גב' סימה לנדרס. "הוא למד רוסית על בורייה והשתלם במקצועות הבגרות. באותם ימים היה מגיע לספרייה עם פתיחתה ועוזב בעת הסגירה בשעותיו הערב. בשעות הפנויות היה מלמד עברית לילדי יהודים במוסקבה ומזה הייתה פרנסתו. לאחר תקופה קצרה עמד בבחינות והתקבל לאוניברסיטה, שם למד היסטוריה, פילוסופיה ומזרחנות, ולאחר מכן אף הוציא תואר".

תקופה ארוכה שהה ר' מרדכי במוסקבה, ובמקביל ללימודיו באוניברסיטה היה מוסר שיעורי תורה וחסידות במסגרת "תפארת בחורים". בתקופה זו גם שמר על קשר הדוק עם חסידי חב"ד במוסקבה, ובמקביל היה גם מפעיליה הבולטים של המחתרת הציונית בברית המועצות.

באותה תקופה עזב את רוסיה האח הצעיר, הרב דוד, לאחר שהצליח לקבל אישור הגירה. ר' מרדכי נסע לאודסה להיפרד מאחיו.

לאחר שר' מרדכי ליווה את אחיו, החל לתכנן את עזיבתו שלו בצורה לא ליגאלית. התכנית הייתה להבריח את הגבול דרך טורקיה, אולם אחד הפעילים ה'שתולים' של הק.ג.ב. דאג לדווח על התכניות מבעוד מועד, וכל חברי הקבוצה נאסרו ברגע האחרון, ובתוכם ר' מרדכי.

כאן החלה מסכת ייסורים וחקירות שרק מעטים הצליחו לעמוד ולשרוד בה. שלא כרבים אחרים, ר' מרדכי לא שמר את קורות חייו בלבו, אלא דאג

ר' מרדכי חנזין, בתפקידו כמזכיר רבה הראשי של מוסקבה

לספר ולהעביר את קורותיו לבני משפחתו ולקוראיו הנאמנים.

חקירותיו נמשכו חודשים ארוכים, כשהחוקרים מנסים להוציא ממנו שמות של חסידים ופעילים נוספים. הם הטיחו את ראשו בקיר, שפכו מים קרים על ראשו, הכניסו אותו לאמבטיה רותחת ומיד לאחר מכן לאמבטיה של מי־קרח קפואים... בשלב מסוים עקרו החוקרים את שיניו...

אולם כל זה לא הצליח לשבור את רוחו, והוא חתם את פיו בכוח מבלי להוציא מילה. "באחת החקירות הרגשתי שאיני מסוגל יותר, ועוד מעט אסגיר שמות של חברי, ואז יבולע להם. הבנתי שברגע שאגמור לדבר יירו בי במקום ולחברי יבולע. באותו רגע סגרתי את פי בכוח פיזי חזק, ולא אמרתי עוד מילה" – סיפר לימים.

כשראו שהוא חותם את פיו הכניסו אותו לצינוק שם ישב במשך שבעה חודשים תמימים! כל אותו זמן לא ראה ר' מרדכי נפש אדם פרט לסוהר שהביא לו את האוכל. באחד מסיפוריו שכתב תיאר: "הרבה חברים היו לי בחיי, ואחד מהם עכביש..." בסיפורו זה מתאר ר' מרדכי ברגש כיצד היה מתבונן בעכביש שטווה את קוריו בתא הצינוק, וברבות הימים "התיידד" עמו, אלא שבאחד הימים נעלם העכביש, ומרוב עגמת נפש הוא פרץ בבכי...

בפעם אחת סיפר על תחושותיו בשבתו בצינוק, הרגשה של כאב נורא עם תקווה לשחרור:

"עוד צעד, עוד שעל בצינוק הצר. עוד שיעול אטום בין קירות הטחב. רגלי

רטובות. המלט – מה קר! דקות מתות. עולם חולף, עולם זר. אלף דקות ביממה. אלף מיתות בדקה. צינוק. יחיד. קבר פעור עולמי, לוע טורף עולמי, יקוד אש במוחי כרסום דווי בלבי. תפילת עם עתיקה, אוושת קדומים, בשורת פדות. המילה היא – 'ציון, הלא תשאלי לשלום אסיריך'".

כשראו אנשי הק.ג.ב. שאינם יכולים לשבור אותו, ניסו להוציא מפיו הודאות בדרכים אחרות.

באחד הימים הכניסו לתאו יהודי ממכריו. לאחר תקופה ארוכה של ישיבה בצינוק לא היה "פרס" גדול מאשר להיפגש עם אדם נוסף, ומה עוד שהוא ממכריו. לא היה גבול לשמחתו של ר' מרדכי. ה"אורח" החל לספר כי הוא נאסר באשמות שונות. והשיחה החלה להתגלגל ביניהם.

תוך כדי השיחה החל ר' מרדכי להבין כי הלה יודע עליו יותר מדי דברים, ואז החל לחשוד כי לא בכדי הוכנס לחדרו, כנראה אין הוא אלא מלשין מטעמם. ר' מרדכי הבין כי הוא נמצא כעת בחקירה של 24 שעות, אלא בכיוון אחר. באותו רגע שהבין את העורמה, חתם את פיו ולא דיבר עוד. יום לאחר מכן הוצא "חברו" מן התא...

במשפט שנערך לו לאחר מכן הואשם ר' מרדכי בלימוד יהדות, בפעילות ציונית ובניסיון להבריח את הגבול.

בארץ גזירה

שלוש פעמים בחייו נאסר ר' מרדכי חנזין, ולאחר חקירות ומשפטים שנערכו לו הוא נשלח לעבודות פרך בארץ גזרה. בפעם הראשונה ישב עשר שנים, בפעם השנייה חמש שנים ובפעם השלישית שש שנים. זמן קצר לאחר שהיה משתחרר היו אוסרים אותו שוב באמתלאות שונות. בסך הכול הוא ישב בכלא ובמחנות עבודה ובגלויות השונות עשרים ואחת שנה, משנת 35 ועד 56, אז שוחרר לגמרי.

את אשר עבר עליו במחנות העבודה, קשה לתאר. הוא עבר ייסורים נוראים, רדיפות והשפלות לבלי נשוא. אולם ברוחו האיתנה, בכוח אמונתו ובעקשנותו הרבה, הצליח לשרוד ולעבור את הגיהינום בשלום. מעט מקורותיו מספרת בתו גב' סימה לנדרר:

ר' מרדכי במחנה העבודה

"לאחר שאבא נשפט לעשר שנים, הוא נשלח למחנה עבודה באיזור הקוטב הצפוני, מקום שנקרא 'נווייה־זאמלה', כלומר 'קרקע חדשה'. למקום זה טרם הגיעו אנשים, ומלבד ציפורים ופינגווינים, לא היה מאום באיזור ההוא.

"אחת העבודות הראשונות שקיבל הייתה לחטוב עצים. אבא מטבעו לא היה גבוה וחסון, ומה גם שבכל השנים הקפיד שלא להכניס לפיו טרפה, גופו היה חלוש למדי, ובכל פעם המציא סיבות אחרות להשתבץ בעבודות אחרות, העיקר לא בחטיבת עצים.

"באחת הפעמים שלחו אותו לעבוד במכרות פחם במעבה האדמה. הוא היה אז בחור צעיר למדי. באחד הימים כשעמד להיכנס לתוך הפיר, תפס אותו לפתע כורה אוקראייני גברתן ולחש לו "ילד, שמע לי, אל תיכנס לשם, תברח מיד". אבא לא הבין וטען "הרי יהרגו אותי אם לא אכנס לעבוד", אבל הכורה המבוגר שיכנע אותו שלא ייכנס. כעבור דקות אחדות אירע לפתע שיטפון אדיר, המכרה קרס וכל מי שהיה בתוכו מת בו־במקום. אבא טרם הספיק לעלות לגמרי בחזרה, וכבר ראה את האסון מתממש..."

חייו היו נתונים בסכנה מוחשית לא פעם. האנטישמיות שררה גם במקומות רחוקים אלה. באחד הימים התרגז עליו אחד הסוהרים ורצה להרוג אותו. הלה כבר שלף את אקדחו, אולם ר' מרדכי לא נבהל. הוא התקרב אליו, הביט ישר בתוך עיניו והצביע על מצחו ואמר: "הנה, תירה כאן במצח היהודי שלי!" למרבה הפלא הסוהר הוריד מיד את קנה האקדח, וכך ניצלו חייו.

אחד מכשרונותיו היה, למצוא מסילות ללבו של כל אדם באשר הוא. בשל כך רכש לעצמו ידידים רבים מקרב האסירים, אך במשך הזמן גם היו לו אויבים רבים.

באחד המחנות ארבה לו קבוצת אסירים מוסלמים אנטישמיים במטרה להרוג אותו, אולם הדבר נודע לקבוצת אסירים פושעים אחרת שעמם היה לו קשר הדוק, והללו דאגו להגן עליו ולשמור על חייו.

באחד הימים, החלו בכירי הפושעים במחנה העבודה לגנוב לחם

מהמאפייה, ובשל כך נוצר מחסור בלחם, ורעב שרר במחנה. הנהלת המחנה הבינה שצריכים מישהו אמין שיהיה אחראי למאפייה. הללו ידעו שר' מרדכי הוא יהודי שיושב על שניסה לעלות לישראל, אבל אין הוא פושע. וכך הגיעה אליו ההצעה לנהל את המאפייה.

ר' מרדכי הבין את הסיכון שהוא נוטל עליו, אך ניאות לקבל את התפקיד בתנאי שייתנו לו לבחור בעצמו את האנשים שעמם הוא רוצה לעבוד. תנאו התקבל והוא קיבץ סביבו צוות מיומן ואמיץ, ומאז פסקו הגניבות לגמרי. במשך שנתיים ושמונה חודשים היה אחראי על המאפייה. עבודה זו הייתה קלה בהרבה לעומת העבודות מחוץ למחנה, מה גם שהדבר אפשר לו שלא לעבוד בשבת, ולהניח תפילין שהצליח להבריח.

במשך כל השנים שעשה במחנות העבודה, הקפיד לשמור שבת ולאכול כשר בלבד. הוא נעזר רבות בחבילות ששלחה אליו אמו הישישה והחולה, חבילות סיגריות אותן מכר וקיבל תמורתן מצרכי מזון שהצילו את חייו.

באחת משנות מאסרו, כשהגיע חג הפסח, וכמדי שנה, ציפה ר' מרדכי לקבל חבילת מזון מאמו שהייתה מקפידה לדאוג לחבילת מזון מבעוד מועד, אלא שהרשעים מנעו ממנו לקבל את חבילת המצות והסוכר שנשלחה אליו. ר' מרדכי ידע שיהא אשר יהא, הוא לא יאכל חמץ בפסח. ברשותו הייתה קובייה סוכר אחת שקיבל במחנה, ואת הקובייה הזאת מצץ במשך שמונה ימים, כל יום מעט... – זה היה האוכל שלו בשמונת ימי החג.

במשך שנים מספר היו עמו גם תפיליו, אותן הצליחה אמו להבריח בתוך חבילת מזון, ורק בדרך נס השומרים לא גילו זאת. האסירים הקרובים אליו

יהודי צדיק

מקרה מעניין אירע פעם לר' מרדכי בבקרו אצל האדמו"ר מלעלוב זצ"ל. מיד כשנכנס לחדר קם הרבי ממקומו ואמר: "רואה אני בך שיהודי צדיק אתה, תברך אותי". ר' מרדכי התפלא ולא הבין למה מתכוון הרבי. שאלו הרבי: "אמור לי מה המיוחד בך?" משך ר' מרדכי בכתפיו בתמיהה ואמר "אני יהודי פשוט, אולי הזכות שיש לי היא הישיבה במחנות העבודה במשך עשרים ואחת שנה!" – סבר האדמו"ר וקיבל את הדברים.

ר' מרדכי חנזין נושא דברים בכינוס רב משתתפים במוסקבה

ידעו מסודו זה, ולא פעם אמרו לו "נו, תשים את הקוביות שלך".

סיפר פעם פרופסור אלכסנדר זרחין (כימאי, מדען בעל שם עולמי), שאף הוא היה בגלות במקום זה, כי פעם ראה בחור צעיר רוקד בשמחה רבה. כשהתקרב ראה כי הבחור אינו אלא מרדכי חנזין. כששאלו לפשר השמחה הפתאומית, השיב לו כי הצליח למצוא פינה ראויה אותה סיכך בקנים, והוא שמח על כך שיש לו סוכה כשרה...

ר' מרדכי עצמו סיפר לימים, כי באותם ימים היה חוזר בעל פה את פרשת בראשית אותה ידע בעל פה, וזה חיזק את רוחו.

נושא שמירת השבת אף הוא היה כרוך בתלאות ובמאבקים רבים. הסוהרים ניסו להציק לו בכל עת. בכל שבת מצא אמתלה אחרת להתחמק מהעבודה בשבת. מקרה מרתק אירע לו כשבאחת הפעמים לא מצא תירוץ מתאים, ואז הודיע ברורות כי אין הוא עובד בשבת. הסוהרים ניסו להכריח אותו אך לא הצליחו להניא אותו מעקשנותו. כשנודע הדבר למפקד המחנה

הורה הלה שיביאו אותו אליו. המפקד היה ידוע כאיש רע אכזר שהרג אסירים רבים ללא ניד עפעף. ר' מרדכי הבין כי מפגישה זו לא ייצא בחיים, אך עמד על דעתו.

כשהוכנס לחדרו של ראש המחנה, ציווה שכולם יצאו מן החדר. ר' מרדכי היה משוכנע כי הסוף צפוי בכל רגע. המפקד סגר את הדלת והחל להסתובב אנה ואנה. לפתע פנה לר' מרדכי ושאל אותו איך קוראים לאביו; "מנחם מענדל", הייתה התשובה; ואיך קוראים לאמא, הוסיף להקשות ור' מרדכי השיב פריידל. "אה, פריידל'ה, מנדל'ה", החל למלמל לעצמו, ואז ביקש ממנו לפתע שיברך אותו. התברר כי מפקד המחנה היה יהודי שנשלח לארץ גזירה בזמן המהפכה על לא עוול בכפיו, ובזכות נוקשותו ואכזריותו הצליח במשך השנים להגיע לדרגה שלו.

לאחר שר' מרדכי יצא מחדרו של המפקד, ציווה המפקד לסוהרים שאיש לא יעז לפגוע או להציק לו עוד.

המעשה הבא התרחש בימים הטרופים ביותר בזמן שלטונו של סטאלין. בפקודתו הוכנה תכנית רחבת היקף להוציא להורג עשרות אלפי אסירים פוליטיים שבמחנות העבודה.

לאחר יום עבודה מפרך חזרו האסירים לצריפיהם ומיד נרדמו בתרדמה עמוקה. קור הלילה היה מקפיא. באותו לילה הגיעו למחנה העבודה חיילים רבים; ליד כל צריף עמד מפקד שהיה קורא בשמו של האסיר, הלה היה שומע את שמו ויוצא החוצה, וחייל שעמד בסמוך היה בודק על פי רשימה נוספת שבידו, ואז היה נשלח למקום ריכוז האסירים.

האסירים לא ידעו בשל מה הם נקראים. הם חשדו במשהו, אך לא ידעו בבירור. כשהמפקד קרא בשם חנזין, יצא ר' מרדכי החוצה, אולם החייל קורא ברשימתו גנזין עם האות ג'. מסתבר שהלה לא קרא נכון, וכשראה שיש אי התאמה תפס את ר' מרדכי ושלח אותו בחזרה לצריף באמרו שנפלה כאן טעות, ולא את גנזין מחפשים אלא את חנזין. כל האסירים שנקראו בשמותם הוצאו להורג באותו לילה. טעות פעוטה זו הצילה את חייו...

הדבר שהחזיק אותו במשך כל שנות מאסרו הארוכות, זה האמונה הפנימית שרכש בבית החסידי של הוריו. לא פעם מצא עצמו מהרהר בבית הוריו הרחוק, ומתגעגע לימים יפים של פעם. וכך הוא מתאר זאת באחד

מסיפוריו:

"נפתלי [הכוונה לעצמו. הוא שינה את שמו עקב דבריו של מיכאל א' בטרם עלה לישראל, בהזהירו אותו לבל יספר מה שנעשה עמו ברוסיה – מ.ז.] מעיף עיניים מבריקות. מחזות שונים מתגלגלים מבעד לחלון על השלג הרך. הוא מהרהר ומהרהר, וידיעות העבר פוזזות בחיפזון:

"...זקן רחב, מצח רם. פאות מסולסלות, רכרכות. מבט רציני ומלטף. גבות־עין רחבות ומדובללות. דיבור פסקני והליכה מתונה, קצובה ומחוטבת... סבא ז"ל. אבא מגיש לו את טליתו הרחבה והוא עוטף בה את נפתלי הפעוט. מכניסו לחדרו של רבי אברהם [בלנטר] המלמד ללמדו תורת ה'. כוסות יין ועוגת דבש מסורתית על השולחן המכוסה מפה צחורה כשלג הזך הנוצץ בקרון מעבר לחלון, ו'לחיים' יהודית־חסידית מרפרפת בחלל האויר, מדגדג אוזני ילד ומבטח לבו בלחן חב"די ערב..."

נידח שבנידחים

בשנת תשט"ו שוחרר ר' מרדכי ממאסרו האחרון. אולם בכך לא תמה סאת ייסוריו. הוא נאלץ לעשות את כל הדרך מהמחנות ברגל כשהוא נתון לחסדיהם של איכרים שונים שנתנו לו מקום שינה בבתיהם או באסם. עייף ושבע תלאות עשה את כל הדרך חזרה, אך רוחו איתנה וחזקה. וכך הוא מתאר זאת באחד מסיפוריו, "נידח בנידחים":

"נידח ותלוש מכול, עשה נפתלי את שבתו בכפר הנידח. זו היא השבת הראשונה לשחרורו. עדיין לא הסתגל נפתלי לתנאים החדשים. כשהוא מחזיר את פניו החיוורים ומאחוריו אינו מזדקר זקיף זעום, חייל מזויין ברובה מכודן פלד קר ונוצץ – איננו מאמין, האפשר? האמת הדבר?

"זה כשבוע מאז קיבל תעודת זהות, והוא אזרח משוחרר, מכתת את רגליו העייפות, גלמוד ויחידי, בין השלגים הקפואים בעברי ה'טאייגה', יערי־עד בסיביריה הפראית, ואין גבול. על כתפו תרמיל דל, מקומט. בכיסו – פתק חליפין לכרטיס נסיעה בקרון מחלקה שלישית ברכבת נוסעים, העוברת למערב המדינה הגדולה, והוא מהסס: היספיק במשך פחות משבוע לחזור אל ביתו?

"ביתו? וכי הורשה לו לחזור אל ביתו, מקום מגוריו לפני שנות עינויו בחייו? בית? מקום מושבו הבא הוקצה לו ונרשם בתעודת זהותו, כמאתיים קילומטרים הרחק מעירו, שבה תפסו אותו בשעת מאסרו, מקום מגורי אמו הזקנה, היום. ואף כי ברור לו מה רב הסיכון לסור אל בית אמא, תקפו עליו געגועי אֵם והוא בונה לעצמו מגדלים באוויר, איך להגיע אל הבית הנכסף. כשבוע ימים, למן היום השני ועד ערב שבת, הוא משרך את דרכו בשולי שבילים בין האילנות ביער העבות מקשיב להמיית האשוחים הזקופים ולרשרוש צמרותיהם הנישאות לרום ועשתונותיו מסתבכים בסבך הבאות...

"עשרים שנה! עשרים שנה מאז נתלש מן החיים מחזיוני נעוריו, שברירי אופקיו, צלילי עברו. מן המשפחה המסועפת נשארו רק שרידים וכבר שבע שנים לתום המלחמה. אחיו היחיד מה רחוק ממנו... רבות השנים מיום שלא ראה כתב ידו החביב. הוא זכה למולדת חיה, אך גם שם, בארץ אבות, עדיין לא רדו הדבש. אמא, זה שמונה חודשים, וממנה אין אף משהו מפליטת הקולמוס. מכתב בא, המכתב האחרון נכתב בידי אחת השכנות – "נפתלי, אמך חולה, אנו עושים הכול למען חייה..." – הקיימת אמא?

"ובכל זאת. הולך הוא ביער בשבילים, נידח באפסי תבל, ערער ומתחתיו האדמה קופצת, אדמת רפש מושלגת. – חירות!

"זו השבת הראשונה בחופש. מה נעימה מנוחת השבת אף במקומות נידחים. תפילה ממעמקי הלב, חמימת נפש, חודרת ומנחמת רחשה בחלל החדר בביתה של הדודה פולינה בת אוקראינה הצהובה שנדחתה ונעקרה משורשה. גם נכרייה זו, אחרי שהרדימה ויישנה את הפעוטות בעריסה עמדה אט על בהונות רגליה בפינת החדר והקשיבה דום לקול תפלת קבלת השבת של היהודי המוזר, הייבריצ'יק הצעיר החיוור שהגורל טלטלו לזווית הנידחה בין הררי השלגים. היא עמדה דום ועיניה זלגו טיפין־טיפין...

"אחרי התפילה, כשקידש נפתלי על פת לחם קלוקל ושר בקולו הערב איזה ניגון חב"ד בלי מילים, ובדבקות עילאית של הודיית לב על שאינה לו הקב"ה פינה חמה לקדש את השבת הראשונה, שמע קול אשה מתייפחת בדממת הליל. שאל אותה נפתלי 'מה יש? מה תבכי? השיבה פולינה אנדרייבנה בקולה הרועד: "נזכרתי. על הכול נזכרתי, את ימי ילדותי...'

בקטע מרגש נוסף, מתאר ר' מרדכי באחד מסיפוריו כיצד נפגש עם אמו

הישישה, לאחר שנים ארוכות של געגועים. מילות הזהב של ר' מרדכי מספרות יותר מכול.

"...הוא מתדפק על הדלת, איננה סגורה. בלאט וברטט לב פותח נפתלי את הדלת החורקת. אט אט נוגעות סוליות מגפיו המטולאות ברצפה המרוסקה פה ושם. ומנגד, בקצה השולחן עומד מגובן ומרופט, גו שחוח מעוטף בגדי חורף. הזאת אמא? זו האם הרעננה שערכה אז בר מצווה לבנה? שקט. קמטים. מצח – ניר חרוש. עיניים שחומות רכות ונוקשות, כמהות וכובשות דמע, צנועות וחודרות... עמוק־עמוק חודרות עיני אם והיא מרימה יד ימין.

"תוהה ניגש נפתלי אל יד אמא המודהמת. נכפף עליה, מתאמץ ומבליג. הוא ירא מן הדמע המתפרץ, ופתאום: 'נפתליקה בני! השב על שאלת אם, אבל תשובת אמת. חשוב והשב! איני דנה ואינני מוכיחה, לא מוסר ולא תביעות, אך תשומת לב נכון. בני! שנותיך הרעננות, ימי הנוער עברו עליך בעינויים, על קדושת התורה ועל קדושת האומה סבלת. קידוש השם! אינני דנה, אולם בני הצץ אל תוך עיני, עיני אם והשב: כשאבוא אל עולם האמת, לא אתבייש בך בני?'

"'לא ולא, אם יקרה!' השיב נפתלי בתום לבב.

ואמו חוזרת שוב: 'אל תמהר בני, אל תמהר! חשוב והשב, חשוב יפה, בעיון רב. עוד הפעם אחרי מאה ועשרים שנה, כשאגיע ל'התם', לא אתבייש בך בני, נפתליקל' בני?!'

"'אמא', צועק נפתלי, 'אמא יקרה. חס ושלום אמא טובה, הן ידועה תשובת יעקב אבינו – עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי. אמא, אמא, האמיני לי, לא תתביישי כלל, בשום מקום לא תתביישי בבנך'.

"רק אז התרוממה האם הושיטה יד וחיבקה אותו בעוד היא מרטיבה לחייו בצינורי דמעות חמות מתוקות, מפייסות.

"לא הבין נפתלי מאין שואב גוף רפה זה כוחות ענקיים כאלה. הוא עומד מודהם, מאין קורן האור? אם כאלה הנה אמהות ישראל, ואמא אחת מהן, יש ביטחון לאומה, חסין ומזהיר לדורי דורות..."

מזכיר הקהילה היהודית במוסקבה

לאחר מאסרו, הוגבלה ישיבתו בערים קלוגא ופיטושקי, שם התגורר מבלי יכולת לצאת מן העיר. בשנת 51, נשא את רעייתו מרת חיה מלכה טברסקי שאף היא הייתה מבית חסידי, צאצאית לממלכת חסידות טשרנוביל. את השידוך ביניהם עשה אחד מחסידי האדמו"ר ממחנובקה שהתגורר באותם ימים במוסקבה. האדמו"ר זצ"ל גידל את מרת חיה מלכה טברסקי לאחר שאביה האדמו"ר מקאזאטי נהרג בגיל צעיר בעת הפרעות. האם וארבעת היתומים התקבלו בברכה בבית אחי האם, האדמו"ר ממחנובקה. בינו לבין ר' מרדכי שררה ידידות אמיצה במשך עשרות שנים נוספות בארץ.

ר' מרדכי קיווה לבנות את ביתו החדש במנוחה, אולם חודשים ספורים לאחר נישואיו נאסר שוב בעקבות משפט הרופאים. הוא שהה במאסר עוד חמש שנים נוספות. בשנת 56, כשחורצ'וב היה בשלטון, קיבלו מאות אלפי אסירים חנינה ושמם טוהר. אף שמו של ר' מרדכי חנזין טוהר מכל אשמה, והוא הורשה לחזור לביתו.

זמן קצר לאחר מכן הגיע אל מוסקבה, שם קבע את ביתו ומיד החל לחפש עבודה שבה לא יצטרך לחלל שבת. בדיוק אז חיפשו מזכיר לקהילה היהודית במסוקווה, תפקיד חשוב ונכבד. ר' מרדכי התקבל לתפקיד ושימש את הרב הראשי של מוסקבה הרב שלמה שלייפר ולאחר מכן את הרב יהודה לייב לוין.

תפקיד זה של המזכיר היה כרוך ברגישות רבה, והצריך דיפלומטיה עדינה. מצד אחד היה עליו לשמור על עצמו, ומצד שני, בתפקיד זה היה צריך להזהר שלא להלשין על הנעשה בקהילה.

ר' מרדכי, כאמור, היה אדם חכם ופיקח, בעל יכולת תמרון. הייתה לו גישה לכל אדם וידע איך לעשות את הנדרש מבלי לפגוע באינטרסים החיוניים.

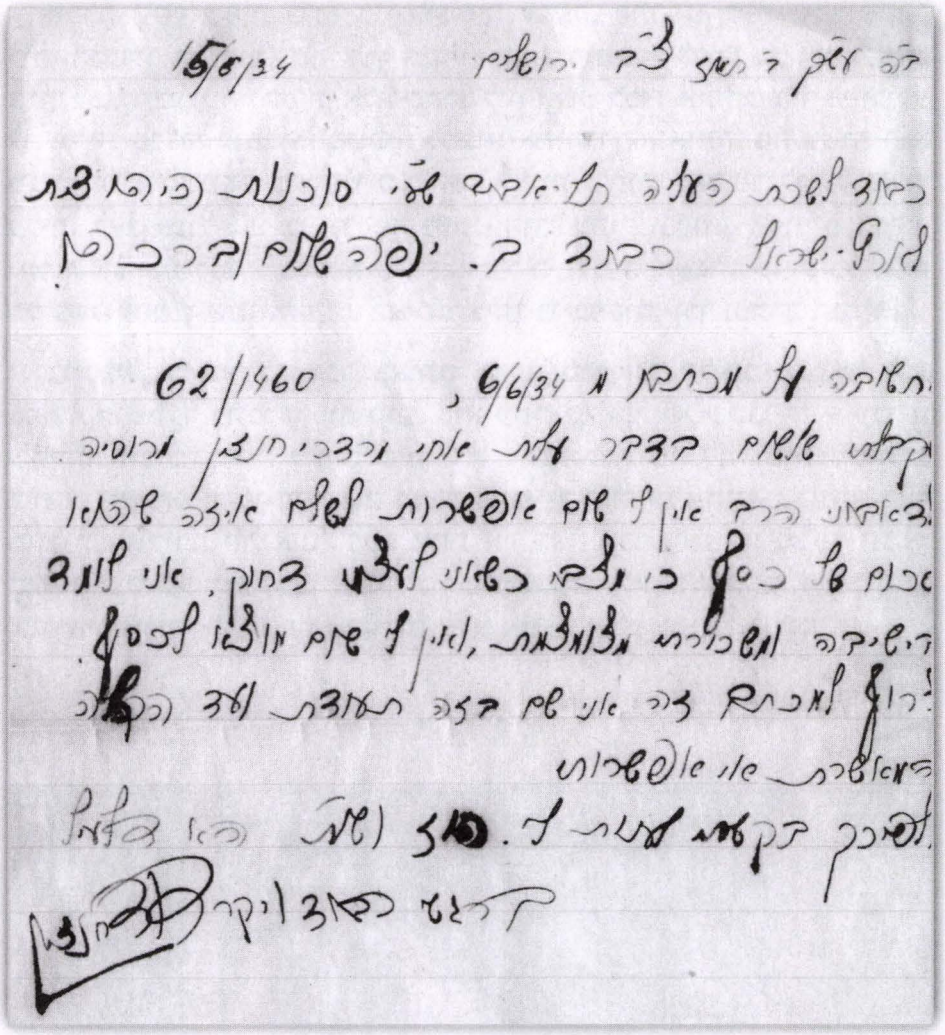
באחת השנים ביקרה בברית המועצות הגב' אלינור רוזוולט, רעייתו של נשיא ארה"ב, והוטל עליו להיפגש עמה כנציג הקהילה. אולם הוא היה בבעיה גדולה: מצד אחד ביקש להעביר דרכה את המצוקה היהודית ברוסיה ולעורר את דעת הקהל בעולם החיצון, ומצד שני ידע כי אם יעשה זאת רע ומר יהיה גורלו וגורל כל הקהילה. בתבונה רבה עלה בידו להעביר לה את המסר, וזה אכן הגיע לאוזניים המתאימות.

מקרה נוסף שהיה כרוך בדיפלומטיה עדינה, התרחש בעת שבמוסקבה כיהן השגריר הישראלי מר יוסף תקוע. באחד הימים נולד לו בן, וכנהוג היה צריך לכבדו בעלייה לתורה, אלא שהרב לוין חשש לכבד את השגריר פן יבולע לו. על ר' מרדכי הוטלה המשימה למצוא את הדרך הנאותה. מה עשה? הוא ניגש למר אלישנקוב ששימש סגן השר לענייני דתות, והסביר לו על כיבוד עלייה לאב שנולד לו בן, וכי זה מנהג יהודי עתיק. במתק שפתיים הוסיף ואמר: "הרי השלטון לא רוצה שיכתבו בכל העולם כי השגריר לא קיבל עליה רק בשל החשש שמא יזיק"... האישור ניתן בו־במקום, וכך נפתרה הבעיה.

במקביל, ר' מרדכי עבד באותם ימים בספרייה הלאומית ע"ש לנין במחלקת מחקר כתבי יד עתיקים. הוא עסק במחקר של כתבי יד – עבודה שהייתה חביבה עליו. לימים סיפר כי הייתה לו גישה למקומות מסווגים ביותר, ואף הוסיף כי מצא שם הרבה כתבי יד יהודיים עתיקים ביותר, ואף מגילות מתקופת התנאים! פעם אחת אף מצא מכתב ששלח מפקד רומאי בזמן המצור על ירושלים. המפקד כותב לממונים עליו ברומא את הערכתו כי 'לא יהיה אפשר לנצח את היהודים אלא אם כן יעשו בתוכם פילוג'...

כ"ק האדמו"ר ממחנובקה זצ"ל בברית מילה עם ר' מרדכי חנזין

מכתב שכתב הרב דוד חנזין ללשכת העליה שע"י הסוכנות היהודית בארץ ישראל, בנוגע להעלאתו של אחיו ר' מרדכי לארץ הקודש

מאמצים לעלייתו ארצה

במשך כל שנות מאסרו, נדודיו ומצוקותיו, לא אבדה תקוותו של ר' מרדכי, ולא כהתה כמיהתו לעלות ארצה. במכתב שכתב לאחיו הרב דוד אחרי שלושים שנה, הוא עדיין מקווה ומייחל:

"קשה נעשית עלי הכתיבה, כי עצבי גרויים, לבי נחלש, כוחי זעיר, ראשי כואב, ותשוש כללית. איני יכול להכיל בקרבי את כל אותן התלאות שעברו עלי במשך שלשים שנות פרידה... קשה עלי פרידתנו אחי יחידי ... אי דוד'ל, דוד'ל! עליך לדעת כי הדרישה [= בקשת איחוד משפחות שנשלחה מהארץ לשלטונות רוסיה] שוב הולכת ונגמרת, ושוב עליך לחדש דרישה חדשה, כי אחרי שזה נגמר, אינם רוצים אפילו לדבר על עניין זה. לכן עליך לשלוח עוד הפעם דרישה ובקשה חדשים, בקשה שאפילו אבן תזיז ממקומה, אפילו אבן מקיר תזעק. כן, נכון לשלוח אלי הנה. גם כן נחוץ שתהיה בקשה נובעת מעומק לב אל השלטונות. גם שוב אל אלה גדולי המדינה, אשר בידם להאשיר אותנו ברשיון יציאה, כי עזים ותקיפים הגעגועים ואין בי כח להכילם, שירחמו עלינו ויתנו לנו את האפשרות הזכאית לבוא אליכם יקירים וחביבים, ולחיות חיי אדם בצוותא חדא, חיי אחים יחדיו".

במשך כל השנים עשה אחיו הרב דוד מאמצים רבים כדי להעלותו לארץ ישראל. מכבש לחצים הופעל בארץ. הוא היה נפגש עם אישים שונים שהגיעו מארה"ב והיתה להם השפעה בצמרת ברית המועצות. מסופר שפעם נסע עם דודתו הרבנית ממחנובקה לשגרירות ברית המועצות כדי לבקש רשיון עלייה בשבילו, אולם הללו נתקלו בסירוב. כאב ליבם היה כה רב עד שהרבנית נפלה מתעלפת והרב דוד פרץ בבכי.

באחד הימים הרגישים ביותר, הבחין ר' מרדכי ביהודי לא צעיר בעל דרגות שמגיע להתפלל בבית הכנסת הגדול ארכיפובה. הלה החל להתקרב לר' מרדכי, וניכר כי הוא מעוניין בקשר עמו. ר' מרדכי מצדו שמר על הכלל "כבדהו וחשדהו". הוא חשש שמא ינסו להפליל אותו, מה עוד שהגבאי

ר' מרדכי חנזין בחברת חסידים בכפר-חב"ד

שהסתובב במקום כל העת היה מלשין מוצהר.

באחד הימים התפתחה שיחה בין ר' מרדכי לאיש שהציג את עצמו כמיכאל א'. הלה סיפר לר' מרדכי כי הינו קומוניסט שנים רבות, וכי הוא פקיד בכיר בק.ג.ב. ומקורב למיכאיל סוסלוב, המפקד העליון של הק.ג.ב. – חבר ה'טרויקה' הידועה.

כשראה שר' מרדכי נרתע ממנו, הרגיע אותו ואמר שהוא עומד לפרוש לגמלאות וכעת גמר בדעתו לעשות משהו לטובת אחיו היהודים. הוא הציע לר' מרדכי להגיש לו רשימות מצומצמות של יהודים שרוצים לצאת, והוא ידאג לסדר זאת, אבל התנה זאת בכך שאיש לא יידע על כך. מאז נזהר ר' מרדכי ממנו ביותר, הוא היה בטוח כי מנסים לפרוש לו רשת, ולהפליל אותו. זמן רב חלף עד שמיכאל זה הצליח לשכנעו באמיתות כוונותיו, וכי אפשר לסמוך עליו.

ר' מרדכי אכן מסר לו מספר שמות של יהודים המבקשים לצאת, והלה היה דואג להיות נוכח במשרד המתאים בשעה שנתנו את ההיתרים והיה אומר לפקידים לתיתם. כך הצליח ר' מרדכי לקבל אשרת יציאה, בסייעו ליהודים נוספים לצאת מברית המועצות.

אחים אהובים ונעימים הרב דוד והרב מרדכי חנזין

קודם שיצא את ברית המועצות הוזמן ר' מרדכי למשרדי הק.ג.ב. מבלי לדעת מדוע. להפתעתו נודע לו כי נקבעה לו שיחה עם מר סוסלוב בכבודו ובעצמו! בשעה היעודה הוכנס ר' מרדכי לחדר שם שוחח עמו סוסולוב ביחידות. סוסלוב פנה לר' מרדכי ואמר לו "אתה רוצה לנסוע לראות את אחיך שבישראל? – בסדר. אתה רוצה לנסוע למדינה שלך? – בסדר, ממילא כבר לא תהיה משלנו; אבל תמיד תזכור דבר אחד: יש לנו יד ארוכה, ואם תדבר משהו נגדנו נמצא אותך בכל מקום. יש לך אשה וילדה קטנה, הזהר לנפשך".

ואכן, ביום ח' באלול תשכ"ה, זכה ר' מרדכי להגיע לארץ הקודש עם אשתו ובתו, והתקבל בחום ובאהבה על ידי אחיו, הרב דוד, ועל ידי שארי משפחתו. חבלי הקליטה שלו היו קצרים למדי, בשל ידיעתו הטובה בעברית, ובשל שמו שכבר נודע בארץ.

היו אלו ימי אושר מיוחדים עבור כל משפחת חנזין. הלא יאומן קרה...

בארץ הצטרף לארגון "שלח את עמי", והיה פעיל נמרץ למען שחרורם של יהודי ברית המועצות. לפרנסתו עבד בסוכנות היהודית כיועץ מדיני לעלייה ולקליטה מברית המועצות וממזרח אירופה, ובמקביל היה מרצה באוניברסיטת בר־אילן במחלקה למחקר, מדעי הרוח והיסטוריה.

במשך השנים פרסם מאמרים רבים, כתבות וסיפורים על אודות האירועים המסעירים שעברו עליו במאסרים השונים ובמחנות העבודה. כשכתב על העינויים שעבר, היה חותם את שמו "אסיר ציון", ומי שידע – ידע. "אבא היה אדם עסוק – מספרת בתו גב' סימה – ואינני זוכרת אותו הרבה בבית, אולם

כשהיה לו פנאי, היה מרבה לשבת ולספר על מה שעבר עליו, וכשהיה מספר, זה היה בצורה מרתקת ובטוב טעם".

את חייו ניהל על פי הנהגת חב"ד, ואף היה מקפיד להתפלל בנוסח האריז"ל ולנהוג במנהגי חב"ד. הִרבה לשבת ולנגן את ניגוני חב"ד העתיקים – דבר שעשה בימי סיביר הרחוקים.

● ● ●

ר' מרדכי חנזין נפטר בבין השמשות של יום ז' מנחם אב תשנ"ז.

תהא דמותו סמל ומופת למסירות נפש עבור תורה ומצוות ואהבת ישראל וארץ ישראל, לדורות הבאים.

הרב דוד חנזין עם אחיו ר' מרדכי בשמחה משפחתית

נספחים / משיח וגאולה

האם אנו, ה"חיילים" של הרבי, ממלאים תפקידנו כהלכה?

ראיון מיוחד שהעניק הגה"ח רבי דוד חנזין לבטאון "כפר חב"ד", ימים ספורים לאחר שיחת הק' המסעירה של הרבי – "עשו כל אשר ביכולתכם".

כל מי שבא אי־פעם במחיצת הגאון החסיד רבי דוד חנזין הכיר מיד שההתקשרות וההתבטלות שלו אל הרבי היו ללא שיור וללא סייג וכל הוראה של הרבי קיבל בקבלת־עול מופלאה והתלהבות אש־קודש. בשנים האחרונות, עם ההתעוררות הגדולה לקראת הגאולה הקרובה לבוא, בערה בו הציפייה לגאולה בעוז ותעצומות שהדביקו את כל סביבתו.

לפנינו ראיון מיוחד, נדיר בסוגו, שהעניק הרב חנזין לעורך 'כפר חב"ד', יומיים לאחר שיחת־הק' המסעירה של הרבי בכ"ח בניסן תנש"א שבה נצטווינו "עשו כל אשר ביכולתכם להביא את משיח־צדקנו בפועל ממש".

הבעיה היא מהות הציפייה

● ההתעוררות גדולה. אני חושב שאשמש פה להמוני חסידים בשאלה הקצרה: מה מוטל עלינו לעשות?

בפרק צדי"ק בתהילים, שכולנו התחלנו להגיד בי"א ניסן השנה, יש פסוק: "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם". ההתעוררות העצומה אצל אנ"ש בעקבות דברי הרבי שליט"א – התעוררות שלא הייתה לה אח ורע – צריכה קודם כל לעורר את כל אחד ואחד מאתנו לתשובה אמיתית ופנימית, ובמיוחד בעניין הזה הקשור לציפייה למשיח. גם המילים "עד מתי" – הם מקאפיטל צדי"ק בתהילים...

● מה הכוונה "לתשובה אמיתית בעניין הציפייה לגאולה"? – לא להסיח דעת מהנושא? לפעול יותר כדי לקרב את הגאולה? לעורר בעוד יהודים את הציפייה לגאולה? – למה בדיוק הכוונה?

אין לי צל של ספק כי כל אחד ואחד מאנ"ש מייחל ומצפה כל יום וכל רגע וכל חלקיק שנייה לבוא המשיח. כ"ק אדמו"ר שליט"א, במשך השנים, החדיר בנו, בקרב כולנו, את הציפייה לגאולה האמיתית והשלמה. ולאמיתו של דבר – לא רק בנו; כל עם ישראל בעצם מצפה למשיח. כל מי שנפגשים איתו היום, כל יהודי כמעט, מדבר על הניסים והנפלאות ומצפה לבוא המשיח. כל אדם אובייקטיבי יודה כי הציפייה בדור הזה למשיח, כתוצאה מכך שהרבי שליט"א החדיר בהמוני יהודים את הציפייה לגאולה השלמה, זו תופעה נפלאה שלא הייתה כמותה. ובכל זאת – כששומעים מה שהרבי שליט"א אמר, מבינים שיש עוד הרבה מה לעשות ולשפר בעניין.

● בעניין הציפייה? במהות הציפייה?

צריך בהחלט לדבר קודם כל על מהות הציפייה. ידוע, ותמיד היה ידוע, בעניין הציפייה לגאולה, כי הציפייה לגאולה איננה רק כדי שבגשמיות המצב יהיה יותר טוב וכיוצא בזה; ביאת המשיח זה אחד מי"ג עיקרי האמונה, והציפייה למשיח היא ציפייה לגילוי אלוקות בעולם. כל תכלית בריאת העולם זה ביאת המשיח. לגלות אלוקות בעולם. לתקן עולם במלכות ש־ד־י (כפי שמבואר בתניא פרק לו). הצער הגדול של "שכינתא בגלותא", ושל המשיח הנמצא בגלות – והרי הקב"ה ומשיח ודאי רוצים לצאת מהגלות – זה העניין האמיתי של הציפייה לגאולה.

הרב חנזין משתתף בכינוס הקהל ארצי לקבלת פני משיח צדקנו.
היה זה האירוע הציבורי האחרון בו השתתף

בדרגה הזאת, היו רק צדיקים שהרגישו את צער השכינה, את גלות השכינה, את ההשתוקקות לגילוי אלוקות בעולם, עד שציפייתם למשיח בערה כאש בעצמותם. כולם ידעו שזה מעיקרי האמונה, שצריך לצפות למשיח. להוציא את ה"שכינתא מגלותא" כדי שיהיה גילוי אלוקות בעולם, אך רק יחידי סגולה "אחזו" בזה והרגישו את זה – אולם דווקא בעניין הזה יש לדורנו מעלה נפלאה. דורנו זכה למנהיגותו הקדושה של כ"ק אדמו"ר שליט"א שהוא מניח עצמו ומוסר נפשו בצורה שלא היה לה אח ורע בדברי ימי ישראל כדי להביא את הגאולה האמיתית והשלמה וכדי לעורר בכלל ישראל את הציפייה לגאולה. לקרב יהודים לקב"ה ולהוציא את השכינתא מגלותא. זה מצד אחד עשה קל את העבודה לדורנו, אך מצד שני זה מחייב. כמה שזה

מחייב אותנו!

יותר מארבעים שנה, ועוד קודם לכן, הרבי שליט"א פועל בעניין הזה במסירות־נפש, כפי שכולנו רואים (והרבה יותר – במה שאנחנו לא רואים...); הוא פועל בקרבנו, בקרב הדור כולו, ומרומם אותנו לקראת זה שנהיה ראויים לקבל פני משיח צדקנו. הוא עשה את הדור כולו שיהיה מוכן לגאולה וחדור ציפייה אמיתית לגאולה. ואם הרבי שליט"א אמר מה שאמר – סימן שזה עדיין לא כפי שזה צריך להיות.

לא צריך לתת לרבי עצות

● **ועדיין נשאלת השאלה: מה בדיוק חסר?**

חסרה כאן הנקודה העיקרית. העומק שבזה. האמיתיות שבזה. לא חלילה וחס שהציפייה אינה אמיתית; אבל כל אחד ואחד מאתנו חייב לשאול את עצמו: האומנם זוהי כל מטרתו בחיים? האם לכך, לביאת המשיח, הוא שואף בכל תנועה שבחייו? האם כל מה שהוא עושה אכן מכוון לקראת זה שמשיח מיד יתגלה? או שמא יש לו גם עניינים צדדיים שהוא עסוק בהם?

זו השאלה שכל אחד צריך לשאול את עצמו. בכנות. לרבי שליט"א לא צריך לתת "עצות"; מצד הרבי שליט"א הכל כבר מוכן, הוא כבר פעל והכשיר את העולם לגילוי אורו של משיח – עלינו מוטל לחשוב: מה אתנו? באיזו מידה של אמת ופנימיות **אנחנו** בתוך התמונה הזאת? באיזו מידה הציפייה למשיח ממלאה את כל ישותנו ללא כל שיור אחר?

כך באשר לעצמנו וכך באשר לזולתנו – באיזו מידה עשינו ועושים אנו כדי שהציפייה לגאולה בקרב כלל ישראל אכן תהיה באופן כזה? באיזו מידה אנו, ה"חיילים" של הרבי שליט"א, ממלאים את תפקידנו "להרים" את כלל ישראל לקראת דרגה כזו של ציפייה לגאולה?

ברור שמצד הרבי שליט"א הכל כבר מוכן. הוא הכשיר את הדור לגאולה האמיתית והשלמה. מה בדיוק חסר – אנחנו לא מבינים בזה הרבה, אבל דבר אחד ברור: עלינו לשפר משהו בעבודתנו בעניין הזה. בכך אין שום ספק. הרי הרבי שליט"א מזכיר תמיד את הלשון המובא בתניא פרק ל"ז שביאת המשיח "תלוי במעשינו ועבודתנו".

לא לסמוך על עשיית השני

● הדברים של כבוד הרב, שכולנו "צריכים לשפר משהו בעבודתנו", עשויים להיראות "פשוטים" מדי. כשיש התעוררות כזו בריכוזי אנ"ש בכל העולם, בתחושת חירום ודחיפות, יש ציפייה למשהו יותר דרסטי, ליותר מאשר סתם כך "לשפר משהו בעבודתנו" – אין הצדקה לתחושה כזו?

אני מבין את התחושה הזאת. כאשר מתכנסים בהתעוררות כה גדולה, בנכונות כל־כך עצומה, זה טבעי שאצל הרבה יהודים עולים לראש מחשבות מרקיעות שחקים. בדרך הטבע מצפים מכינוס והתעוררות חרום להחלטות מרחיקות לכת, אבל האמת שאין זו הדרך ולא זה הסדר. וברצוני להמחיש זאת בסיפור ידוע:

מסופר שבאיזושהי עיירה עשו אסיפה: יש לכלוך רב בעיירה וחייבים לטכס עצה איך לנקות את הלכלוך. הרבה עצות נשמעו באותה אסיפה: אחד הציע לקנות מטאטא מאוד ארוך שביכולתו לנקות את כל העיירה, השני הציע הצעה חדשנית אחרת, השלישי ניסה פטנט נוסף, כך ישבו ודנו וכל ההצעות נשמעו מאוד דרסטיות ומאוד יפות אבל היו קשות לביצוע ומידת התועלת בהן הייתה מאוד מפוקפקת. עד שקם אחד והציע הצעה מאוד פשוטה: כל אחד מתושבי העיירה ידאג רק שלידו, ליד ביתו, יהיה נקי ומצוחצח, ובאופן אוטומטי כל העיירה תהיה מנוקה היטב...

גם בעניינו כך: כשתובעים מאתנו לעשות לקירוב הגאולה ולבואו של מלך המשיח מיד ממש – הרי בראש וראשונה התביעה היא מכל אחד ואחד מאתנו; שכל אחד מאתנו יחשוב אליבא דנפשי' מה הוא צריך לעשות; מה הוא צריך לשפר, במחשבה דיבור ומעשה שלו; בקביעות עיתים לתורה ובהשתתפות במבצעים הקדושים. והכוונה כפשוטו: שאף אחד לא יסמוך על זה שהשני משתתף במבצעים, ושלא יהיה אף אחד ש"לא מתאים לו" להשתתף בעצמו במבצעים, בהנחת תפילין עם עוד יהודי; בלתפוס שני יהודים וללמוד עמם תורה – בכל הדברים הללו שהם אולי נקראים "קטנים" ושיגרתיים, אבל זה מה שהרבי שליט"א תובע מאתנו, מכל אחד ואחד מאתנו. והרי התורה דורשת מאתנו "והיה עקב תשמעון" וגו', ועיין פירש"י על אתר. אם נעשה את הדברים ה"קטנים" הללו, אם כל אחד יעשה בשלמות, בתחושה שכל פעולה כזו תזרז את ביאת המשיח – זו הדרישה מאתנו. זה יזרז את ביאת המשיח.

המבחן האמיתי לאהבת ישראל

● דווקא משום שכבוד הרב שליט"א מדגיש את החשיבות "בדברים הקטנים", ב"עשייה של כל אחד מאתנו" – אולי יש מקום לפרט יותר, כדי שאכן כל אחד מהקוראים ייצא עם תחושה שהוא יודע בדיוק מה נדרש ממנו?

בהחלט. אפשר למקד את זה גם לנושא מרכזי: יש תכונה מסויימת בקרב עם ישראל שכולנו רואים אותה במוחש. אנחנו רואים שכאשר קורה דבר הנוגע לכל כלל ישראל – נוצרת אחדות מוחלטת. בזמן צרה, לדוגמה, היל"ת, כאשר האוייבים צרים סביבנו – הקב"ה נוטע בנו רצון לאחדות, אנחנו מתאחדים, ובזה הניצחון שלנו. זה מראה עד כמה עניין האחדות נוגע למעלה, עד כמה ביכולתו לחולל ישועות באופן של נפלאות. אנחנו לא צריכים להוסיף שום דבר משלנו – בואו רק נרענן את עצמנו ואת זיכרוננו: כאשר הרבי שליט"א יצא בקריאה לעשרת המבצעים, מה היה המבצע שהיה בראש? מה מנה הרבי שליט"א תמיד בתחילת המבצעים? אהבת־ישראל ואחדות ישראל! הדברים שהרבי שליט"א אמר השבוע, ההתעוררות הגדולה של אנ"ש, של כל אחד מאנ"ש, בכל מקום ומקום – חייבת בראש וראשונה לפעול בקרב כל אחד מאתנו את העניין הזה של אהבת־ישראל. להתאחד יותר אחד עם השני.

● זה לא נראה מופשט מדי?

אהבת ישראל זה לא דבר מופשט. יש לה בחינה. לכל דבר בעולם יש בחינה. יש בחינה לכסף, יש בחינה לזהב, ויש בחינה לאהבת־ישראל. המבחן האמיתי לאהבת־ישראל נמצא בפסוק: "על כל פשעים תכסה אהבה". הבחינה לאהבה אמיתית היא בכך שהיא מכסה על הפשעים. במצב כזה צריך להיות כל אחד מאתנו: אם יש לו משהו בליבו על איזשהו יהודי – צריך לבחון עצמו אם יכול לקיים בקשר אליו "על כל פשעים תכסה אהבה". שלא יהיה בליבנו כלל על מישהו אחר. לא רק על רחוקים אלא גם על קרובים. זוהי אחדות אמיתית. "ומפני חטאינו גלינו מארצנו" – הרבי שליט"א מדגיש הרבה פעמים כי מכיוון שהחטא שגרם ל"גלינו מארצנו" היה שנאת חינם – הרי אהבת חינם זו הסיבה שבכוחה להביא לגאולתם של ישראל (וטוב לעיין בזה מה שכותב אדמוה"ז באגה"ק פרק לא ובסוף הפרק שם).

● הבחינה הזאת של אהבת־ישראל – "על כל פשעים תכסה אהבה" – עיקרה עניין שברגש או במעשה בפועל?

אכן, דבר ראשון צריך לפשט את העקמומיות שבלב ואין זה רק עניין של התנהגות בפועל אלא גם של הרגשה. הרמב"ם מסביר מה פירוש הציווי "לא תשנא את אחיך בלבבך" זה לא רק שלא יעשה לו שום דבר לא טוב אלא הציווי הוא על ההרגשה שבלב. שלא יהיה לו בליבו שום טינה על מישהו. וכפי שאדמו"ר הזקן כותב באיגרת־הקודש פרק כב: "ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם", שבכלל לא יחשוב על חברו שיש בו משהו רע.

די למחלוקות

● משימה לא כל־כך קלה...

זה אמנם לא קל, בפרט כשנדמה למישהו שיש לו סיבה אמיתית לכעוס על השני, אך הרי זו משמעות הפסוק שהבאנו "על כל פשעים תכסה אהבה". יש פשעים אך אהבת ישראל מכסה עליהם וכאשר משהו מכסה לא רואים את מה שמתחתיו... והרי ידועים דברי הגמ' על הפסוק 'נושא עוון ועובר על פשע': למי הוא נושא עוון – לזה שעובר על פשע. זה לא קל – אולי; אבל כשיש ביטול אמיתי זה בוודאי הרבה יותר קל.

אנחנו מדברים על התעוררות, על תחושה של עשייה דחופה; זו נקודת המבחן האמיתית שלנו. של כל אחד מאתנו. אהבת־ישראל כפשוטו, ללא חכמות ובלי פשעטלאך. להיות מהנעלבים ואינם עולבים ולא לפגוע בחברו אפילו בדיבור. ולא רק לפועל שלא יהיו חלילה שום מריבות ושום מחלוקות וכיו"ב – זה בוודאי מיותר לומר – אלא שלאף אחד מאתנו לא תהיה שום טינה בלב על השני. זו אהבת־ישראל הנדרשת מאתנו, זהו אחדות אמיתית, וכשאנו מאוחדים באמת אזי – "ברכנו אבינו כולנו כאחד". זה הכלי האמיתי לברכה וזה הכלי האמיתי לביאת המשיח. הרי כל אחד ואחד צריך ומשתדל לחזק את ההתקשרות לנשיא דורנו שליט"א – האם יש ספק איזה חיזוק גדול להתקשרות הוא עניין האחדות ואהבת־ישראל? האם ניתן לשער גודל הנחת־רוח והקורת־רוח כשיהיה באמת "כולנו כאחד" – אהבת־ישראל ואחדות אמיתית?! כפי שכבר נאמר – וצריך לחזור על זה שוב – הרבי שליט"א כבר פעל ועשה והכין אותנו לגאולה. כעת הדבר תלוי בנו, וזה יכול להיות כהרף־

עין תכף ומיד ממש.

● רק בכך מתמקד המבצע של אחדות ישראל ואהבת־ישראל? אין גם עניין של עשייה חיובית מעבר להקפדה והזהירות שלא יהיו מעשים שליליים ורגשות שליליים?

ראשית – לא משנה איך קוראים לזה; העניין שדיברנו עליו שלא תהיה שום טינה לא ברגש ובוודאי לא במעשה זה חלק עיקרי בעניין של אהבת־ישראל וחשיבותו והכרחיותו הן בנפשנו. עם זאת – בהחלט, יש בנושא הזה כמובן לא רק עניין של "סור מרע". הנה, לדוגמה, הרבי שליט"א דיבר לפני שנה, בשבועות, על העניין והחיוב להוסיף בשיעורי תורה גם עם הזולת. כולנו בוודאי קיימנו את הוראת הרבי. אבל מוטל עלינו, על כל אחד מאתנו, לעשות חשבון: האם עשינו מספיק? האם באמת עשינו כפי כוונתו ורצונו של הרבי שליט"א? זו שאלה שכל אחד חייב לשאול את עצמו ולפעול בהתאם, וכשאנו מרבים בשיעורי־תורה אנו שוב מרבים אחדות בישראל.

כשלומדים כמו שצריך...

● גם בשבת האחרונה הזכיר הרבי שליט"א את העניין של שיעורי־תורה עם הזולת.

האמת היא שבכלל רואים כל הזמן איזו חשיבות עצומה מייחס הרבי שליט"א לנושא הזה של לימוד תורה ושיעורי־תורה וכו'. ולאמיתו של דבר זה לא סתם עניין נוסף; כל הדברים וכל הפעילויות קשורים עם זה קשר בל יינתק. בליקוטי־תורה של השבת האחרונה מדובר על כך שיהודי יכול להיות בהתלהבות גדולה בשעת התפילה ואחר־כך אם לא ילביש את זה בלימוד התורה יכול להיות מזה יניקה לחיצונים, קפידה וכעס, ישות וגסות־הרוח, כך כתוב בליקוטי־תורה. אפשר לעשות ולפעול מאוד הרבה – אך אם לא לומדים מספיק, עם עצמו ועם הזולת, זה נשאר באוויר, חסר הביטול האמיתי, שהרי חכמה עניינה ביטול, "החכמה תחיה". לימוד התורה מעניק ויוצר את הקיום האמיתי לכל דבר. זה מה שהרבי תובע מאתנו כחוט השני בכל הפעילויות. לכן גם בעניין הזה של אחדות ישראל וכו', הרבי מדגיש תמיד שהאחדות האמיתית היא ע"י לימוד התורה. ע"י התורה אנו מאוחדים עם הקב"ה שהוא אחד וממילא זה פועל אחדות אמיתית. הנקודה העיקרית בעבודת ה' היא

ביטול, כשאין ביטול עלולות להיווצר מחלוקות וכיו"ב. ואילו כשיש ביטול יש הכל, לכן גם אהבת־ישראל אמיתית יכולה להיות רק ע"י לימוד התורה, כי התורה היא הפועלת ביטול אמיתי.

גם בעניינו – עניין הציפייה האמיתית למשיח – הרי כשלומדים כמו שצריך, לומדים נגלה וחסידות בעומק ובהתקשרות, אזי האמונה בביאת המשיח חזקה יותר, שלמה יותר ופנימית יותר. וכפי שמובא באיגרת הראשונה של אדמוה"ז על הפסוק "חגרה בעוז מתניה", שכדי לחגור ולחזק את האמונה צריך להיות לימוד התורה. והמעשה הוא העיקר – כפי שהוזכר כאן קריאתו של הרבי שליט"א בשבועות, ושיחתו של הרבי שליט"א בשבת האחרונה – להרבות בשיעורי־תורה גם עם הזולת.

הכלל בכל זה צריך להיות שאין לנו להמציא דברים בעצמנו, אנו "אין לנו אלא דברי בן עמרם", והרבי שליט"א הורה לנו את הדרך איך לעשות ומה לעשות. אלו הדברים שמקרבים את הגאולה ולכך צריך כל אחד מאתנו להתמסר, ועכשיו אנו חייבים שההתמסרות של כל אחד לדברים הללו שהרבי מורה לנו תהיה בכל הכוחות ממש, בפשטות.

הרבי מרומם את כולנו

● הרב אומר "אין לנו להמציא דברים בעצמנו" – ובכל־זאת הרבי שליט"א התבטא שהוא כביכול מוסר לנו שאנחנו נחליט מה לעשות.

טוב שהעלית את הנקודה הזאת, וחשוב להבהיר את זה באר היטב: שלא תהיה חלילה וחלילה לאף אחד מחשבה כאילו הרבי שליט"א מטיל עלינו את הדברים שהוא עושה. עלינו מוטל לעשות רק הנוגע לפועל מה שמצפים מכל אחד מאתנו, ופשוט ומובן שהרבי שליט"א לֹא מטיל עלינו את העניינים שלו – והלוואי שאנחנו לא נטיל על הרבי את מה שאנחנו צריכים לעשות – אנחנו צריכים רק לשמוע מה שהרבי אומר, לחזק ההתקשרות ולקיים את דברי הרבי בכל כוחנו ומאודנו.

ידוע שרבותינו נשיאינו בדברי־תורה שאומרים ובהוראותיהם היו מחדירים רוח טהרה ומזה הייתה השפעה בעולם כולו, מותר לנו לחשוב שהביטוי שנשמע לאחרונה בעולם "לעשות סדר חדש בעולם" זוהי תוצאה

של הכוחות הרוחניים האדירים שכ"ק אדמו"ר שליט"א החדיר ומחדיר בעולם בשנות נשיאותו כהכנה לגאולה ע"י משיח צדקנו.

הרבי רק רוצה לשתף את כולנו בעבודתו הק', שנהיה בכל העניינים האלו יחד אתו, הרבי מרומם אותנו, הוא מרומם את כלל ישראל, והוא מרומם מהתחתית, כפי שמבואר בחסידות בכמה מקומות שאם רוצים להניף דבר מסוים אז מניפים מלמטה – ואז ממילא מונף כולו.

ונסיים בדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א במכתב־כללי (השני) לחגה"פ תנש"א: תפקידנו בשעה זו להתעלות עוד ועוד באופן של נס למעלה מנס בענייני התורה והמצוות – ובזריזות.

את זה עלינו לדעת ולזכור. אנחנו מלאי עידוד ושמחה ובטוחים שדבריו הקדושים של הרבי שליט"א יפעלו פעולתם בעליונים ובתחתונים, וביאת משיח יהיה ממש ממש בקרוב. עלינו לעשות המוטל עלינו: להיות מאוחדים ממש, להתקשר לרבי שליט"א בכל כוחנו ומעוזנו, ואזי ה' יעזור שנזכה לביאת משיח מיד עכשיו, עוד לפני שיספיקו לקרוא את הדברים הללו...

אמן כן יהי רצון!

נספחים / שלימות הארץ

"אין זכות ליהודי לעשות מעשה הנוגע למסירת שטחים"

ראיון מיוחד שהעניק הגה"ח רבי דוד חנזין לבטאון "בית משיח",
בתקופת מסירת חברון לידי המחבלים ימ"ש,
על ידי ממשלת ישראל בראשות בנימין נתניהו

• כבוד הרב, לפי הידיעות המגיעות, הממשלה עומדת בימים הקרובים לבצע את ההסכם לפיו ייצא צה"ל מרוב העיר חברון. איך הייתם מתמצתים את דעת הרבי בנושא זה?

הרבי, בשיחותיו מרבה להדגיש כמה נקודות בסיסיות ביחודיותה של חברון 'עיר האבות', ומהם:

א. התפילות של בני־ישראל עוברות לירושלים דרך חברון. הוי אומר: במידה מסויימת, חברון היא ה'שער' של ירושלים, על כל המשתמע מכך.

ב. דוד המלך מלך בראשונה בעיה"ק חברון 7 שנים, עד שעבר לירושלים.

הרב חנזין נושא דברים נלהבים בכנס חירום שאירגנה עמותת הרבנים "פיקוח נפש"

ג. כפי שמובא במדרש, חברון הוא אחד משלושה המקומות שאומות־העולם אינם יכולים להונות את ישראל, ולטעון כלפיהם שהוא שלהם. והטעם הפשוט – כי אברהם אבינו, היהודי הראשון, קנה זאת בכסף מלא מעפרון. למי הוא קנה זאת? – בשביל שרה אמנו, ואי לכך לערבים אין שום קשר לחברון!

הקשר היחידי שהערבים מתקשרים לחברון, זה שבתרפ"ט הם רצחו וטבחו שם יהודים, רחמנא־ליצלן.

אלו דברים שהרבי מזכיר רבות בשיחותיו אודות חברון, ומהם עולה בבירור כי לא שייך כלל לדבר על "פריסה מחדש", "נסיגה" וכיו"ב.

● הזכרתם קודם את הקשר בין חברון וירושלים. האם ניתן לקשר אף את גורלה של ירושלים לגורל חברון...

לא רק את גורל ירושלים, אלא גם את תל־אביב, רחמנא־ליצלן. הרבי אומר שזה פיקוח־נפש ממש הנוגע לכל התושבים הדרים באה"ק, ואפילו ליהודים הגרים בחו"ל. כשהקב"ה עושה נס בארץ ישראל ולעם ישראל הדבר מרים את

כבודם של עם ישראל בכל העולם כולו; וכן לאידך: כאשר נוהגים להיפך ח"ו, כשעושים פעולה הכרוכה בחולשה של עם ישראל – אזי... אינני רוצה "לפתוח פה" חלילה.

● **יש הטוענים כי עושים "תיקונים" בהסכמי אוסלו ומנסים לשפר את ההסכמים ככל מדת היכולת.**

ה'תיקונים' הללו אינם מועילים מאומה. אדרבה: הם מביאים רק ללחצים חזקים יותר. ורואים בפועל שכאשר הממשלה מוכנה "לתקן" משהו "קטן", אזי זה גורר ויתור נוסף... הדרך היחידה להציל את הקיים היא אך ורק עמידה בתוקף. על הממשלה להכריז בנחישות: איננו נכונים לדבר יותר בנושא!

ביתרונה ונחיצותה של שיטה זו דיבר הרבי רבות. הרבי מצביע על סיבה נוספת לעמידה בתוקף – כדי למנוע לחץ מצד אומות־העולם (ארה"ב). בזמן חתימת הסכם "קעמפ דייויד" אמר הרבי כי ארה"ב אינה מדינה פרו־ערבית, אלא היא לוחצת על הצד החלש במזרח־התיכון. כיוון שכן, מאחר שארה"ב מתרשמת כי הערבים הם העומדים בתוקף על דעתם – היא בוחרת ללחוץ על ישראל; אולם כאשר יראו שישראל עומדת בתוקף ולא מתרפסת לפני הערבים – הם לא ילחצו עלינו יותר!

● **"המעשה הוא העיקר". האם בכוחנו, כחסידי חב"ד, לפעול בנושא?**

כל יהודי שחיי יהודים בארץ ישראל יקרים לו – חובה עליו להקים קול מחאה אדירה שתהדהד מתחילת העולם ועד קצהו! עד שאומות־העולם, וכמובן גם הממשלה, יווכחו שהדבר איכפת לנו ונוגע לנו באמת;

עלינו לחזור ולומר את דברי הרבי: שלכל יהודי באשר הוא יש בעלות על ארץ ישראל; לכל יהודי יש ארבע אמות בארץ ישראל. ומשום כך אין לאף אחד בעולם רשות וכוח לוותר על אף שעל בארץ ישראל.

זה מה שעלינו לומר ולחזור ולומר עד שהדברים יפעלו את פעולתם, וחזקה על תעמולה – שאינה חוזרת ריקם; ו"דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב".

נוסף לכללות העניין שלכל יהודי יש ארבע אמות בארץ ישראל, הרי שבנושא חברון יש לנו, חסידי חב"ד, זיקה הרבה יותר עמוקה ו'סיבה טובה' למחות: הכוונה היא לכך שבחברון נמצא רכוש ששייך לרבי (נוסף לנכסים

הרב חנזין מתראיין לכלי התקשורת בארץ ובעולם,
בהביעו בצורה ברורה את עמדת הרבי בענייני שלימות הארץ

השייכים לרבנית מנוחה רחל נ"ע), וכפי שפורסם – הרי שבהסכם הנוכחי יועברו אף נכסים אלו לידי אש"ף הימ"ש!

- **המחאה צריכה להיות מופנית כלפי הממשלה?**

ללא ספק. יש למחות ולהתריע ולוודא שממשלת ישראל תעמוד בתוקף ולא תיכנע ללחצים. יש להסביר ולהבהיר בכל האופנים האפשריים, שע"י פשרות לא נרוויח שום דבר.

דברים אלה מקבלים משנה־תוקף כאשר מדובר בממשלה חדשה, ובראש־ממשלה שנבחר ישירות ע"י העם, כך שאין לו שום סיבה שבעולם להיכנע ולהתכופף בפני מפלגה זו או אחרת, ויש לו את כל הגיבוי מהעם (שבחר בו) לקיים את שהתחייב לבוחר!

- **לכמה משלחות של אישי־ציבור ורבנים שפנו לראש־הממשלה בנושא חברון, השיב ראש־הממשלה כי מדובר בהסכם בינלאומי שאין ממנו דרך חזרה, וכי הוא מנסה אך ל"מזער" את ההסכם הקיים. מה יש להשיב על טענה זו?**

ההסכם הבינלאומי הזה לא שווה יותר מאשר פיסת הנייר עליו הוא נחתם. הרי אותם אנשים עשו כבר הסכם איתנו והפרו אותו בצורה הבוטה ביותר, בהפנותם את קני רוביהם לעבר חיילינו.

זה כדי להפריך בכלל את השאלה, אולם מעבר לכך – אין לאף אחד רשות ויכולת לעשות הסכם שבמסגרתו עובר רכוש יהודי לידיים ערביות! בעלותו של ראש ממשלה על הארץ היא בדיוק – ולא יותר – מבעלותו של כל יהודי ויהודי! לפיכך, אסור בכלל שהדבר יעמוד למשא ומתן. אנחנו ה'בעלי־בתים' על כל ארץ ישראל, היא שייכת לנו, והערבים לא עושים לנו כל טובה בכל המשא־ומתן הזה, כל הסכם שהוא על מסירת בעלות – אין לו כל כוח ומשמעות והריהו בטל ומבוטל!

- **אך בכל זאת, ישנם הטוענים שבמקרה זה עלינו לוותר, כי אם לאו – הם ישובו ויתקפו אותנו?**

העובדה שהם רואים שאפשר לבצע את ההסכמים, ובאמצעותם לקבל את השטחים שהפסידו – היא היא המעניקה להם את התאבון לרצות עוד, ובעקבותיו את התחושה כי אין ממה לפחד, וכי בסופו של דבר יקבלו חזרה את השטחים שנכבשו מהם.

אם הם היו נוכחים לראות בבירור כי אכן אין על מה לדבר ואין שום טעם לנסות לקבל זאת – לא היו יוזמים מלחמה על הדבר הזה. ואף אילו היו מכריזים ומאיימים במלחמה – כאשר היו נתקלים בתוקף ובגאון יהודי, כפי שהיה בעבר, ובהבהרה כי במקרה של נסיון להתקפה נשיב מלחמה שערה – הם בודאי היו מוותרים על הרעיון... ובמיוחד לאור התבוסות שהפתיעו אותם במלחמות קודמות; איזה עוד עם שהיו לו כל כך הרבה ניסים ונפלאות – מעיז לכפור בכל אותם נפלאות ולהחזיר את כל מה שניתן לנו?

- **כבר היום אנחנו שומעים שהממשלה עוצרת יהודים בחברון כדי שלא יפריעו להם בתוכנית הנסיגה מחברון.**

אכן זה מזעזע לראות כי הממשלה נוהגת כך וחייבים להקים על־כך קול זעקה בכל העולם: כיצד זה שבארץ ישראל מתנהגים יהודים כלפי יהודים כפי שגויים מתנהגים כלפי יהודים! זה מזכיר את התקופה האיומה של השואה, בה היו היהודים שרויים בצרה ובמיצר ואף אחד מאומות העולם לא עזר לעם היהודי! הפרזידנט האמריקאי לא רצה לתת אשרות ליהודים בזמן השואה. הם

שמחו על־כך שהדבר נעשה בידי אחרים.

ובכלל, כאשר בחברון עסקינן, הבה ונראה כיצד בכלל החלה ההתיישבות בחברון. היה זה לאחר מלחמת ששת הימים, כאשר ישראל הותקפה ע"י חמש מדינות ערב, ובחסדי ה' עברנו למתקפת מנע וניצלנו, ומאז חברון בידינו. מה אנו עומדים לעשות כיום?! האם היום ניתן פרס לאותם רוצחים? האם היום נעביר את העיר לידי אותם אנשים שזממו להשמידנו?!

הרי עדיין לא הגליד הפצע של טבח תרפ"ט, כאשר טבחו ללא רחם נשים וילדים, למרות יחסי השכנות הטובים בין היהודים לערבים, ועד שאפילו יהודים שעזרו לערבים בכסף וכדו' נטבחו באכזריות נוראה.

אגב, זכורני שבהיותי פעם אצל הרבי ראיתי אדם שהיה ניצול תרפ"ט. הערבים ימ"ש חתכו את כל גופו ובניסי ניסים יצא חי – האם על אנשים כאלה ניתן לסמוך? הרי כל ההסכם שלהם מושתת על כך שיום יבוא והם יפרו אותו, כפי שהיה בטבח תרפ"ט היל"ת!

- **ישנם כיום ששואלים עצמם: מה הרווחנו מהחלפת השלטון – אם נתניהו עושה בדיוק את מה שהממשלה הקודמת רצתה לעשות?**

הממשלה צריכה להתבייש בכך שהם בעצמם מבצעים בדיוק את מה שהחליטה הממשלה הקודמת. ואכן לדאבוננו לא ניכר שום הבדל בין הממשלה הנוכחית לקודמתה.

- **ראש הממשלה הבטיח לכבוד הרבנים לפני הבחירות שהוא לא יבצע נסיגה מחברון?**

נכון. הוא הבטיח לנו זאת במפורש ואנו חייבים לתבוע ממנו שיקיים זאת, וכפי שעשינו בישיבת הרבנים שהתקיימה לאחרונה.

עוד נקודה חשובה היא – לא להתייאש מכל מיני עובדות שקרו. עלינו להתייחס למצב כמות שהוא נראה כיום ולא להרפות ח"ו מהלחץ כלפי רה"מ בכל האופנים שרק אפשר.

- **במה יכולים אנו, חסידי חב"ד בעולם, להשתתף לעודד את יהודי חברון ולהשתתף במאבקם?**

השלוחים של הרבי, אנ"ש וכל עם ישראל בעולם, צריכים לעורר בכל

מקום שיש יהודים שיזעקו חמס נגד המתרחש באה"ק. שיזעקו: הצילו! שכן מי יודע מה יוביל אותנו ההסכם אם אכן יתבצע ח"ו. מוטל עלינו לצאת במחאות לצד הסברה מסיבית כלפי העולם כולו – עד כמה שהדבר מסוכן, ושהממשלה לא מתחשבת בחיי אדם. פשוט להזכיר לעם את פרצופם האמיתי של המרצחים הערבים ימ"ש. וכאן אני נזכר בעוד סיפור זוועה מפרעות תרפ"ט, על אופה יהודי שהערבים ימ"ש לקחו פרימוס ואפו אותו ח"ו כשראשו למטה ורגליו למעלה... ה"י.

כך גם יש לשלוח לרה"מ ולשרים מכתבים ופאקסים, ולהסביר להם את המצב החמור לאשורו. לפרוס בפניהם את הדבר ולבקש מהם בשם כל עם ישראל, שחס ושלום לא יעשה שום ויתור, ושאין שום משמעות בכל סידורי הביטחון שהוא מבצע כעת בחברון.

כשאנו נצא בזעקה ובהסברה בכל העולם – הרי יהודי חברון ירגישו שהם לא לבד וכל עם ישראל בכל העולם נמצאים איתם יחד במאבקם! אנו חייבים לקרוא להם ולעודדם במאבקם־מאבקנו ושח"ו לא יעזבו את עיר הקודש חברון.

דווקא אתם יכולים לעורר את יהודי התפוצות לזעוק ולהרעיש שמים וארץ שתתבטל רוע הגזירה. הייתי אף מציע להקים מטה מיוחד של יהודים מהתפוצות שיעמדו בקשר תמידי עם היהודים תושבי־חברון.

● **מה קורה בכלל בכל הקשור לנושא ההתיישבות ביהודה ושומרון?**

לצערנו אין שום תזוזה בכל הנושא הזה, למרות שרה"מ הבטיח שיזרז את הנושא הזה, אבל בינתיים שום דבר לא קורה. אם אומות העולם היו מרגישים שאנחנו חזקים היה הכל אחרת לגמרי אבל כעת שהם רואים שמדובר בממשלה חלשה, הם מעיזים לדרוש הכל ר"ל.

● **איך קשור כל הדבר של שלימות אה"ק לעניין של "הנה זה משיח בא"?**

עצם הגישה הזאת של התרפסות בפני אומות העולם – היא גלותית. אנחנו שמחכים כל רגע להתגלותו של הרבי, ולצאת לגמרי מהגלות, צריכים – בהתאם לכך – לעמוד בתוקף ולא להתחשב ב"רגשו גויים ולאומים יהגו ריק". בכך אנו מתנערים מהגלות ומזרזים את ביאת המשיח, אולם ברגע שאנו מתחשבים בגויים "מה יאמרו" וליצור גיטו ליהודים ר"ל – הרי זה דבר גלותי.

בזה שמתביישים להראות שאנו יהודים ומסתתרים מכך ומנסים להיות "ככל הגויים בית ישראל" זה מצב של גלות שחייבים לצאת מכך. כעת שכבר כולנו רואים שאין שום פיתרון חוץ מהעניין של משיח אנו חייבים להגביר את המאבק על שלימות הארץ וקודם כל לצאת מהגלות הפנימית שלנו – כפי שהרבי הזכיר מספר פעמים – וממילא נצא גם מהגלות הכללית בביאת משיח צדקנו. כמובן שלשבת בחיבוק ידים זהו דבר פסול ביותר; המצב עכשיו הוא חמור ומוכרחים לעשות בדרך הטבע כל מה שניתן כדי לעצור את הנסיגה מחברון.

צריכים לדעת, שכל הנושא של שלימות הארץ זה חלק מענייני גאולה ומשיח; כשאנו שומרים על הארץ, כהוראותיו של הרבי – הרי זה חלק ממלחמותיו, המלחמות של מלך המשיח 'וילחום מלחמת ה"; על כל שליח ושליח במקום מושבו מוטלת אפוא החובה – לעורר ולהפעיל את היהודים במקומו למען ארץ ישראל.

● **בזמנו הרבנים הוציאו פסק דין שאסור לפנות ישובים וחייבים לסרב פקודה – האם זה תקף גם על המצב כיום?**

בוודאי. אין שום הבדל! חשוב להדגיש שבסימן שכ"ט (השייך לכל מקום בארץ-ישראל – כי אנו מוקפים באוייבים מכל הכיוונים) אנו רואים, שלא מחכים עד שהם יצאו להתקפה ואז להתגונן – אלא מיד כשרואים שהם מתארגנים, וזאת אנו רואים כל העת... וזאת בנוסף ללאו של "לא תחנם" בהחזרת שטח כל שהוא לגוי.

● **לסיום?**

צריכים לעשות כל מה שאפשר כמה שיותר מוקדם למען הצלת אה"ק. לא להתמהמה אף רגע אחד!

אגרות קודש

שנשלחו אל הגאון הרב דוד ע"ה חנזין
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

חלקן הגדול בפרסום ראשון

מכתבי קודש ששלח כ"ק אדמו"ר הריי"צ אל הרב דוד חנזין

לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות

ב"ה, ער"ה תש"ו.
ברוקלין.

ידידי וו"ח אי"א הרב מוה"ר דוד שי' חנזין
שלום וברכה,

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה ברוחניות ובגשמיות הנני מברך אותו ואת ב"ב יחיו בתוככי אחב"י ובתוך כללות אנ"ש ד' עליהם יחיו בכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות ולגאולה שלמה,

הדו"ש ומברכו

כתיבה וחתימה טובה

ב"ה, ער"ה תש"ח
ברוקלין

ידידי הרב הנכבד וו"ח אי"א
מוה"ר דוד שי' חנזין

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה לברך אותו ואת ב"ב יחיו, בתוך כלל אחב"י, ה' עליהם יחיו, בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

המברכם

ויתן להם פרנסה טובה בהרחבה

ב"ה, ט"ו מ"ח תש"ח.
ברוקלין.

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר דוד שי' חנזין.

שלום וברכה!

במענה על כתבו מיום ט' לחד"ז אשר עושים לו נתוח, יתן השי"ת שהנתוח יעלה ליפה ויתרפא מהרה ויחזק את בריאות ב"ב יחיו ויתן להם פרנסה טובה בהרחבה בגו"ר,

הדו"ש ומברכו

דוד עבדי

מכתבי קודש ששלח הרבי מליובאוויטש אל הרב דוד חנזין

החיים אינם שורה של תענוגים

ב"ה, כ"ה ניסן, ה'תיש"א ברוקלין, נ. י.
שלום וברכה!

. . הנה בכלל מנו רז"ל בין כל ה"בעל כרחך" גם את ה"בעל כרחך אתה חי", ז.א. אשר החיים אינם שורה של תענוגים ועכ"פ ענינים של מנוחה או עכ"פ יסורים קלים ביותר.

אלא שמזמן לזמן הנה צריך לחזור לעצמו בחוזק ובהתמדה אשר בע"כ אתה חי וכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד.

ועייג"כ קונ' נט על"ג מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר (י"ב תמוז תש"ח).

אבל רואים אנו במוחש, אשר במידה ידועה ורבה תלוי הרושם ממאורעות חיי האדם בהאדם עצמו באיזה חריפות הוא מקבלם ועונה (רעאגירט) עליהם. ומי לנו גדול כרמב"ם אשר חייו החיצוניים היו מלאים צרות והרפתקאות יסורים ואסונות ר"ל יוצאים מן גדר הרגיל, ובכ"ז השקפתו על החיים, כפי שמבואר בספריו מו"נ, היתה טובה ביותר, אפטימיסטיש בלע"ז. ולאידך גיסא ראינו כמה וכמה אנשים שבחייהם החיצוניים לכאורה מוצלחים הם, ובכ"ז רק לעתים רחוקות ביותר נראה בהם איזה שביעת רצון.

כחילוק הזה נמצא בהמדות טבעיות שבבני אדם. עוזרת לכאו"א בזה תורת החסידות, אשר עוד מהבעש"ט הכריזו את הענין עבדו את ה' בשמחה, אשר אפילו בשעת התשובה, על עבירות שאין ספק שחטא ועבר עליהם, הנה בכל זה אין צריך להיות בזה סתירה לחדווא תקיעא בלבא מסיטרא דא, וכמבואר בארוכה בתניא.

ובפרט בענינים שאינם תלויים בבחירתו, הרי בודאי נותנת תורת החסידות היכולת למצוא בהם, גם בשכל האנושי, איזה צד של שמחה ועל כל פנים של תיקון על ענינים שבעבר. ובמילא הי' זה צריך למעט במדה גדולה את ההתרגשות והמרירות ואצ"ל העצבות הבאים על ידי המאורעות. ועין תניא פכ"ו, וכבר הובטחנו בספרי רז"ל ובאגה"ק סכ"ב, ואז גם הוי' יתן הטוב ויאר פניו אליו בבחינת אהבה מגולה אשר היתה תחלה מלובשת ומסותרת בתוכחה מגולה ויתמתקו הגבורות בשרשן ויתבטלו הדינין נס"ו" (למרות זה ששמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר באחת משיחותיו במה שכתוב שם בתחלת הענין, "וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו כו'" וביאר שלא אמר כאן "וחסיד", כמו שאמר אח"כ – "לפני אביו הרחמן והצדיק וחסיד כו'", כי כיון אשר זהו אב המכה בנו, אף שזהו מאהבה מסותרת, אבל התואר חסיד לא שייך בכאן כביכול).

מובן אשר כל האמור לעיל אינו ח"ו דרך אמירת מוסר, ועוד יותר דאס איז שווער צו זאגן יענעם, וויסנדיק דורך וואס יענער איז דורכגעגאנגען, ולא באתי בזה אלא להורות לו באיזה מעניני תורתנו אשר יוכלו להקל עליו את עול המשא ולהרגיע את רוחו, עכ"פ

במקצת, עד אשר יקויים בו הבטחה האמורה באגה"ק הנ"ל אשר ה' הטוב יתן הטוב ויאר פניו אליו בכל המצטרך לו.

בטח יודיעני כשיהיו אצלו איזה שינויים בכל ענינים הנ"ל, ובפרט כשיהי' לו בשורה טובה באחד או באחדים מהענינים הנ"ל.

בברכ[ת] הסתדרות הנכונה בקרוב.

האם וכיצד לגלות לילדים על פטירת האם?

ב"ה, א' מנ"א, תשי"א ברוקלין.

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכ' מל"ג בעומר וכן מכתביו מה' וח' תמוז, וקראתי הפ"נ על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לעורר ר"ר על כל אחד ואחת מוזכרים בהפ"נ להמצטרך להם, ובודאי צדיקא דאתפטר דאשתכח בהאי עלמא יתיר מבחיוהי, ימשיך ברכה והצלחה לו ולכל ב"ב שי' בגשמיות וברוחניות.

ב) במענה על שאלתו אם לגלות לילדיו שי' ע"ד פטירת אמם ז"ל, הנה לדעתי לאט לאט יסבירם שהאלקים הביאה עתה למקום כזה שאינו סובלת כל חולי ומחלה, אשר מקום כזה נמצא בשמים, ומשם יכולה ג"כ להשפיע על כל ילידי' ולבקש את השי"ת שיצליחו בלימודיהם והנהגתם, וגם עתה רחמי האם על הבנים והבנות ומתגעגעת שיתנהגו באופן המתאים לבני ובנות ישראל אשר ע"ז גורמים לה נחת רוח ביותר, ואז ביכולתה ג"כ לפעול שיהי' אצלם ענייהם בהצלחה, והשינוי הוא רק בזה שאין רואים בעיני בשר כו' וכו', מובן מעצמו שאין האותיות שבהם ישתמש בדברו עם הבכירים מתאימים לאלו שהם צעירים, אבל התוכן לפי ערך יכול להיות שוה לכולם עפ"י הנ"ל...

בברכה להסתדר' המתאימה בגו"ר בקרוב ממש.

ההשתדלות להוציא את האם והאח

ב"ה, שלהי אלול תיש"א

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מהו"ר דוד שי'

שלום וברכה!

הפ"נ נתקבלו. ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולב"ב שיחיו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בהשתדלותו ע"ד אמו תי' ואחיו שי' – צ"ע אם כדאי לכתוב או להודיע שהוא רב. ולכאורה טובה השתיקה בזה, אבל, כמובן, לא לכתוב ההיפך ג"כ.

בברכה

כל אחד מאתנו דאה כמה ענינים מופתיים בעיני בשר מנשיאינו

ב"ה, אדר"ח אדר, תשי"ב

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

עתו קבלתי מכתביו מכ"ב וכ"ט טבת ד' וז' שבט, וכנראה ממ"ש במכ' בנוגע לענין המקוה, הנה ההוכחה עפ"י דין והפלפול והשקו"ט אינו נוגע להצד הב', וחוששני לומר שזה נכנס בגדר של נצחון, כי בלא"ה הרי אינו מובן הדבר כלל וכלל לערער על אופן עשיית מקוה של גדולי

ישראל מכמה חוגים בדורות שעברו שבטוחו אשר גם הם ידעו פרק בלימוד הש"ס, ראשונים ואחרונים וגדולי ישראל וקבעו את הוראותיהם עפ"ז, וחבל אשר באנ"ש אין תוקף מעין זה כלל וכלל ואפילו אחרי הוראה בזה גופא על תוקף שצ"ל אצל יהודי בהתקרבותו לאיש הטוב בעיניו ועאכו"כ לרבי ונשיא שלו זצ"ל. והרי רואה הוא גם בעיני בשר שלא מונים מעצמם מכל דבר בכדי למלאות דעת איש שבו רואים מעלות אנושיות, ובכל זה אינו פועל לעשות כל מה שיכולים בכדי שיהי' לפ"ד איש שברור כשמש שהי' איש אלקי - פי' שהי' לו שכל אלקי, ונתקבל ע"י עשיריות אלפים מישראל למורה דרך בתורה ומצוה בכל הפרטים, והנמשל בזה בנוגע לענייננו מובן.

ומה ששואל אם להראות הטע"ג שלי כו' הנה ידוע בזה כמה סיפורים שבבטחון חזק פועל הענין, וגם בענין זה - בטוח הנני שאם בקבלת המברק הי' הולך בהרחבה מבלי הכנס בענינים של מורא בנ"א המדומה, הנה בטח הוראת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) הי' שובר כל הענ[י]נים והי' בא לפועל, אבל מכיון שאלו יעצו להיפך ובמילא גם הוא נופל בספיקות וצריכים סיוע ושאלה ובירור בזה, מסופקני ביותר אם יוכל ללכת בהרחב (מיט ברייטקייט) זו, ובמילא הרי זה עלול להזיק וכידוע אשר הפוסח על שתי הסעיפים הנה אפילו בענינים גדולים הוא מקלקל יותר אפילו מנוטה לצד השני.

אין רצוני ח"ו להטיף מוסר בזה אלא שלבי עלי דוי, שאחר שכל אחד מאתנו ראה כמה ענינים מופתיים בעיני בשר מנשיאינו וסמך עליהם אפי' בענינים שנוגעים בנפש הן בגשמיות והן ברוחניות ובכ"ז הנה לפעמים - ולדאבוני ה"ז לפעמים תכופות לפ"ע, - הנה כשבא לנסיון ע"י התנגדות מצד השני פארלירט מען זיך ומתחילים לחפש דרכים עצות וענינים און מען ווערט דיפלאמאטען וכו' וכו' וגם מזה ראי' נוספת שעדיין חסר הרבה בענין הפצת המעיינות כמבואר בדא"ח באריכות שבכדי להיות חוצה אפילו במעט צ"ל בפנים בשופי, והשי"ת יעזור לכאו"א מאתנו למלאות שליחותו בעלמא דין מתוך הרחבה והוא ית' יוציאנו מן המיצא אל המרחב האמיתי.

בברכה.

אודות בניית המקוואות

ב"ה, ט' ניסן, תשי"ב

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

זה עתה קבלתי מכתבו בו מפרט באריכות את סדר השתל' בנוגע לבנין המקואות במקומות החדשים אשר עדיין עומד באמצע השקו"ט בזה אבל יש סיכויים שהצליח בעינו, וכדי להחיש את הדבר הנה אמר אשר באם יוצרך ישתתף בהלואה כדי להספיק את ההוצאה היתירה על בנין המקוה מתאים להוראת נשיאינו הק'.

נעים לקרות שהענינים מתפתחים בכיוון זה, ויה"ר מהשי"ת אשר יסתיים הדבר מתאים לרצון נשיאינו הק', ואם יוצרך להלואה הרי גם אני משתתף בזה מהקופות אשר תחת ידי בסכום של חמשים לירה אשר יוכל לשלמו בעוד כחצי שנה, אף שבכלל תקותי שמחוסר אמצעים לא תהי' מניעה לגוף הדבר.

את הפ"נ שבמכ' אקרא - בל"נ - על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ובטח יעורר ר"ר על כאו"א מהנזכרים בהפ"נ להמצטרך להם.

כשפועלים עם האמת והתקיפות המתאימים...

ב"ה, י' אייר תשי"ב
ברוקלין.

הרה"ח והרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ
עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו... שמחתי במאד להודע אשר במחנה יהודה סודרה המקוה כפי הוראות כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, וזוהי עוד ראי' ומופת מוחשי אז מען גייט מיטן אמת ותקיפות המתאימה, איז פאר דעם אמת וועלן אלע בטל, ומתקיימת הבטחת כ"ק אדמו"ר הזקן אשר ההולכים בעקבותיו יצליחו בעבודתם בתורה ומצות.

בברכה.

תשובה על בחירתו "להשתדל בדבר הרחבת המוסדות"

ב"ה, י' אייר תשי"ב
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א
נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר דוד שי' [= חנזין]
הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר מאיר [= בליז'ינסקי]
והוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ר זוסיא שי' [= וילימובסקי]

שלום וברכה!

במענה על מכתבם בו מודיעים שנבחרו מטעם אגודת חב"ד וצעירי אגודת חב"ד ורשת אהלי"י, להשתדל בדבר הרחבת המוסדות שבהזרם בלתי זרמי, (וקצת פליאה בעיני על שלא נתקבל פרטי-כל רשמי מאסיפה זו כמו שהי' המנהג עד עתה) הנה באתי בשתים:

א) כיון שלע"ע הענין נוגע רק למוסדות ליובאוויטש, הרי לכאורה אין לעשות מזה שאלה חדשה וענין חדש, כ"א סניף למה שהורשה זה מכבר היינו שמענתם צריכה להיות – ואולי גם לא בתורת מענה, אלא בהודעה בפשיטות שכיון שזה איזה שנים שקיימים מוסדות ליובאוויטש בזרם בלתי זרמי, והם בלוד ובספריא הנה כמו כל דבר חי הצומח ומתגדל, נתגדל ג"כ חוג מוסדות ליובאוויטש, ובמילא מייסדים עוד מוסדות חינוך במקום פלוני ופלוני, ומובן מעצמו שיש להם כל אלו הזכיות שהיו להמוסדות שנתייסדו לפני שנתיים, כיון שמייסדיהם הם אותה הקבוצה עצמה והטעמים שוים בשניהם, וכשיציעו הענין באופן כזה, הרי תועלת כפולה בזה, א) אין זה נותן מקום לשקו"ט אם ליתן הרשיון, ב) אין זה נוגע כלל וכלל להמצב הכללי והפלוגתא שבענין החינוך עתה – מאחורי הפרגוד – בין משרד החינוך והשרים החרדים, כיון שאין הם מחדשים דבר, אלא מוסיפים עוד איזה מוסד בהמשך להמוסדות הקיימים מכבר.

ב) אם יתראו עם מר שזר שי' הרי בטח ישתפו עמהם עכ"פ אחד מאלו שכבר דברו עמדו בענין זה והבטיח לסייע להם בזה, ומובן אשר טוב יותר שיתראו עם מר שזר שי' קודם שידברו ע"ד הענין באופן רשמי עם המוסד שבידו ההחלטה הרשמית בזה,

כפי השמועה יסע מר שזר שי' מאה"ק ת"ו בשבועות הקרובים, ולכן כדאי למהר בדבר, נוסף על הטעם שבעוד שלשה שבועות מתחיל הרשום וכו'

בברכת הצלחה בעבודתם בקודש.

זה עתה נתקבל מכתבם מו' אייר, והברקתי בהתאם להנ"ל. וז"ל: "במענה למכתבם לדעתי יציעו יסוד המוסדות חינוך החדשים כהמשך למוסדות חינוך חב"ד הקיימים ומאושרים מכבר כבלתי זרמי. בברכה".

ג) בהתאם לזה תקותי שלא יהיו אצלם קישויים וירשום לפתוח מוסדות חינוך בעוד איזה מקומות. ובטח יקויים גם בזה דיוק הבעש"ט: והי' ראשיתך מצער ועל ידי זה ואחריתך ישגה מאד.

ד) מוסג"פ סקריפט ע"ס נון שקל השתתפותי בהוצאות הכרוכות בהנ"ל...

בברכת הצלחה

מ. שניאורסאהן

עתה נתקבל מכתבם ובו מענה על קצת שאלותי ובטח יבוא המשך.

הרשת היא ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר ומבואר בדא"ח בכ"מ ענין השם שמורה על המקור

ב"ה כ"א תמוז תשי"ב

ברוקלין.

הנהלת רשת אהלי יוסף יצחק-ליובאוויטש

אשר באה"ק ת"ו

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכ' מכ"ט סיון וג' תמוז עם המצורפים אליהם, ומוסג"פ [ב]חזרה המכ' ממשרד החינוך והתרבות מי"א בסיון ששלחו אלי, אשר אולי יצטרך להם במשך עבודתם, ובכלל הרי סדר ההנהגה הוא, אשר ה[או]רגינאל נשאר בהמוס[ד] אליו נכתב ואלי ישלחו פוטו מהמכתבים . . .

בנוגע להתנגדות מהערי' דלוד, הנה ינסו לפנות אל מר אפרים שי' קראסנע, ויזכירוהו אשר ביקר אצלי זה מזמן ביחד עם מר ד"ר יעקב גריפל שי', ובהמשך שיחתנו כשדברו ע"ד הכפי' בעניני דת שבאה"ק ת"ו, הבטיח לי שאם אדע ממקרה כזה ואודיענו, יסדר הדברים שיהי' מתאים להצדק והיושר (דאף שבאופן ישר אין זה שייך אליו כי כמדומני שהוא במחלקת ההתיישבות בההסתדרות, אבל בכ"ז בעל השפעה הוא) וכיון שזהו הפעם הראשונה שהנני פונה אליו בהתאם להבטחתו תקותי שיתערב בזה ויצליח, כן יוכלו לפנות למר שז"ר שי' ולאמר לו ג"כ, שבהתאם לשיחתנו בטח ינצל את השפעתו לתקן המעוות . . .

אקווה אשר מסדרים את הענינים באופן כזה, שלא ישקיעו מעות בצריפים ובנינים, ובפרט שהבטיחתני הנהלת ישיבת לוד לתת צריף אחד, ובטח באיזה מקומות יש לפעול שהעירי' המקומית תתן בנין מתאים, ובשאר המקומות הנה, בלחץ המתאים בודאי יקבלו אצל הפעילים, ובמכ"ש ממה שנותנים למפלגות פוליטיות שעאכו"כ שיתנו לחרדים על מפלגתיים.

ה) הגיעתני שמועה, אשר לחדשי הקיץ לקחו איזה בחורים מישיבת תו"ת בלוד בתור מורים, ובטח התבוננו מקודם, שיהיו מתאימים ומצליחים בעניני החינוך והדרכה, וכמו שכתבתי זה כמה פעמים, שמוסדי הרשת צריכים לשמש דוגמא וסמל לפעולות מוסדות חב"ד, ועוד נתחזקה אצלי דעה זו, אחרי השיחה עם מר שז"ר שי' ועוד מובן – שבשביל האברכים אין זה ענין לצאת מכותלי [הישיבה] ולהעשות מורים, ובודאי אין זה אלא דרך עראי, עד שיהיו בטוחים באישור מוסדות הרשת ובהתקציב

שלהם, שאז יקחו מורים בעלי מקצוע, והאברכים יחזרו ללימודם בשקידה ובהתמדה ובהצלחה נוספת . . .

. . יוצא מן הכלל. והנהלה הכללית, כדי שתהי' מסודרה, הנה אין להכניס פירוד בד' אמות של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובפרט לעשות מהפירוד יסוד והתחלת העבודה. ובמילא הרי מכאן ולהבא יתנהלו כל מוסדות אהל"י ע"י הנהלה אחת, ויסדרו הענינים באופן כזה, שהמוסדות דאהל"י יסייעו איש לרעהו, ולא להיפך ח"ו.

ז) בטח יבואו בטענה, שהרי המוסדות הקודמים המה עמוסים חובות, משא"כ החדשים, ובפרט שהנותנים הנדבות עתה, הוא מפני זהו דבר חדש וכו' וכו', וכדי להסיר טענה זו, הנה בקשתי את אחדים מהנדיבים שהם ינדבו ביחוד בשביל המוסדות הישנים, כדי להשוות את ה"חשבון".

ח) בהמשך להנ"ל, שצריכה להיות הנהלה אחת משותפת לכל מוסדות אהל"י, אשר עד עתה הי' המנהל פועל [. .] הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מהור"ז שי' ווילימובסקי, כיון שעתה גדלה העבודה פי כמה, ובטח אשר איש אחד אינו מספיק לזה, ובכלל ענינים צבוריים, ובפרט באה"ק ת"ו, צריכים להתנהל עכ"פ בשנים ומה טוב ביותר, הנה הצעתי היא, שועד ההנהלה יהי' משותף לכל המוסדות, וחבריו הם חברי ועד הנהלה דעכשיו, והם הרה"ג הר"ד חנזין שי', הרמ"ש בליזינסקי שי', הר"ז ווילימובסקי שי' והאברך שלום דוב ליפשיץ שי', ובתור מבקרים הם הרה"ג הר"א קרסיק שי' והרה"ח הר"א פריז שי'. ובתור מנהלי בפועל, הנה יבחרו בשלשה, והיינו שנים נוספים להר"ז ווילימובסקי שי'. וכל ההחלטות יהיו ברוב דיעות כנהוג, מלבד אם יקפיד המיעוט ולא ירצה לוותר על דעתו, ידיעוני החלוקי דיעות וטעמי הבונה וסותר, לכאן.

ט) מובן מעצמו שבאם ימצאו לנכון, לצרף, אם להנהלה או להמנהלים בפועל עוד מי שהוא, הרשות בידם. ובלבד שיהי' לתועלת ולא לכבוד בלבד. וכיון שהרה"ח הר"ד גנזבורג שי' הנה לפי מכתבם משתתף הוא בכל לב ונפש בהעבודה וכו', הנה כדאי לצרפו ג"כ להרשת באופן המתאים. ואל בינתם אשען.

י) אף שעבודת הרשת היא עבודה עצמאית, בכ"ז אין זה אומר שצריכה להיות עבודתם בחשאי, שלא ידעו עד"ז אגודת חב"ד. או שיעשו דוקא היפך רצון אגו"ח. וידוע מ"ש ותשועה ברוב יועץ.

יא) בנוגע להצעה שתלמידי הרשת ילמדו בישיבת לוד, ויביאום יום יום להישיבה, הנה אין מערבין ענין בענין, וכמו שעל ישיבת לוד להקפיד על ציורה שזהו ישיבה, כן עליהם לשמור על ציורם הם, שהם רשת אהל"י השוה לכל נפש, ולאו דוקא לתמימים או בני תמימים. וצריכים להיות זהירים ביותר בזמן הראשון בתחלת הדבר, כי בטח יש כאלו המביטים ע"ז בשבעה עינים ומחפשים חסרונות.

יב) במ"ש אם לדרוש משר החינוך שיהי' מפקח שלהם ביחוד, הנה אין לעשות כזה מבלי לחקור מראש על הסיכויים למילוי בקשה. זו, כי אפשר שעדיין מוקדם הענין ובפרט שיש סברא לומר שאחרי אשר יאושרו המוסדות, תהי' דרישתם זו צודקת יותר, ולא תעמיד בסכנה אישור המוסדות כיון שיהי' לאחר מעשה, משא"כ עתה. ויש סברא גם להיפך, אבל כיון שצעד אחראי הוא, אין לעשותו מבלי חקירה ודרישה מוקדמת.

יג) ת"ח על שליחתם רשימת שיחתם עם מר שז"ר שי' ובטח יעשו כזה גם להבא בעתו ובמועדו, כדי שיתקבל לכאן בעוד מועד.

רשימה הנ"ל נתקבלה ביום קודם בואו לכאן.

יד) נודע לי אשר הרב אביחצירא שי' פרסם מכתב אודותם, ולפלא שלא הודיעו עד"ז מקודם, ונא לשלוח העתק מכתבו.

י-ה) הרשת היא ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר ומבואר בדא"ח בכ"מ ענין השם שמורה על המקור, צינור החיות וכו' במילא מובן ופשוט, אשר אין זה המקום אף שפילען זיך ופניות צדדיות וכו', ומובן ג"כ גודל הזכות וגודל האחריות וגודל ההצלחה (ומכלל הן וכו') אשר בזה, וד"ל.

בברכת הצלחה בעבודתם בקודש - המחכה לבשורה הטובה שהשלום וההצלחה שורה עליהם וביניהם.

מ. שניאורסאהן

שנה טובה ומתוקה

ב"ה, שלהי אלול ה'תשי"ב.
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולב"ב שיחיו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה
מ. שניאורסאהן

תוצאות הרישום לבי"ס דהרשת

ב"ה. ח' תמוז תשי"ג

ברוקלין

הנהלת הרשת דאהלי יוסף יצחק באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מכ"ח סיון. ולפלא שאין מזכירים מאומה ע"ד הרישום, אם נעשה וכו', ובטח ימלאו זה בהזדמנות הבאה.

מכתבי הקודם לזה בטח נתקבל בעתו ובזמנו ויענו על כל השאלות שבו. ואחכה לבשו"ט ובכלל זה גם אודות מה שסידרו לחג הגאולה הבע"ל.

בברכת הצלחה בעבודם בקדש ובעניניהם הפרטים

מ. שניאורסאהן

אין דעתי נוחה מהגשה למשפט

ב"ה. א' מנ"א תשי"ג
ברוקלין

הנהלת רשת אהלי"י באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

נתקבלו מכתביהם מב', טז', ליל ויום כ' וכו' תמוז עם המצורפים אליהם, וכיון שבלא"ה אין דעתי נוחה מהגשה למשפט נגד המשרד דת"א, כיון שאין כח שני הצדדים שוה, ומביט אני על זה רק כעל ענין דלית ברירה לגמרי. לכן נהנתי מה שכותבים שמפני כמה טעמים הולך הדבר ונדחה. ויתן השי"ת שיקבלו התמיכות הדרושות בדרכי נועם ולא במחלוקת.

קבלתי היום ידיעה מהרה"ח כו' הר"א שי' פאריז, אשר נדחה ענין ההגשה למשפט ומקוים לתוצאות טובות בלא זה, אבל אינו ברור ממכתבו, אם זהו ידיעה מאוחרת או דהיינו הך, ואחכה לבשו"ט.

אינם כותבים שמו הראשון של ד"ר גרוסמן, ובטח ידוע להם שיש באה"ק ת"ו מר גרוסמאן

שהוא ב"א של הרה"ח כו' מוה"ר אשר שו"ב מניקאלאייעוו ע"ה, ואפשר יש לנצל אותו אם הוא קרובו של הנ"ל לעניניהם.

כותב שהתקשרו עם מרכז החינוך הדתי, ובודאי יכתבו יותר בפרטיות אם זהו ענין הקשור באיזה מפלגה או בהכרזת חינוך עצמאי שמדברים אודותו וכו'.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש ולו בדרך למעלה מן הטבע

מ. שניאורסאהן

הצלחה בעבודת הקודש

ב"ה, שלהי אלול, ה'תשי"ג.

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מכ' והפ"נ נתקבלו. ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולב"ב שיחיו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכת הצלחה בעבה"ק והסתדרות טובה בגו"ר בעניניו הפרטים בקרוב ממש.

עבודתם הק' בהרשת הוא הצנור והכלים להנצרך לכאו"א מהם

ב"ה. כ"ה אדר ב' תשי"ד

ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו. – מוסג"פ – מכתבי להנהלת הרשת, שאקוה שבקרוב ממש אקבל מענה משמח על כל הכתוב בו, ויהי' הוא אליבא דנפשי' – בהחלטות טובות שיביאום אל הפועל, ופשיטא שהוא אליבא דאמת. ובטוח הנני, שבכל עניני הרשת אם תוצרך להם השתתפות הוו"ח אי"א נו"נ הר"פ שי' אלטהויז בודאי ישתדל ככל יכולתו. וכבר ידוע מאמר הרב המגיד, והוזכר כ"פ ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע וגם בשם רבינו הזקן, אשר "ממך ובך הדבר תלוי", והאריכות אך למותר. ובודאי למותר להאריך, אשר עבודתם הק' בהרשת הוא הצנור והכלים להנצרך לכאו"א מהם גם בעניניהם הפרטים, שלו ושל כל ב"ב – שיחיו, והשי"ת יברך אותם בתוך כאחב"י בשלום, שלום אמיתי, שבמילא יהי' שלום בפשמ"ע ובפמש"מ וכמבואר העניינים במאמרי החלצו (בלקו"ת ושל הנשיאים שלאח"ז).

כבקשתו כשאהי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אזכיר את כל אלה שכותב אודותם וכן אקרא את הפ"נ שבמכתביו. ובודאי יעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר ר"ר על כל הכתוב בהם.

וליום הולדת בנו יוסף יצחק שי' הנה יצליח השי"ת מזלו ויגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן וירווה ממנו ומשאר ילידיו שיחיו רוב נחת חסידותי.

וליום הולדת שלו ו' אדר שני, הנה יה"ר מהשי"ת שיצליח בעניניו הכללים ובעסקנותו בצ"צ וכן בעניניו הפרטים, שבקרוב ממש יסתדר באופן הטוב לפניו ולפני כל ילידיו – שיחיו – בגשמיות וברוחניות גם יחד. ומתוך הרחבת הדעת יוכל לבשר תמיד טוב וחסד בכלל ובפרט.

בברכת חג פסח כשר ושמח

מ. שניאורסאהן

זכות התעסקותו במוסדות אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש

ב"ה. יח' תמוז תשי"ד
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

מכתבי להנהלת הרשת בטח נתקבלו במועדם, ולפלא שאין מהם מענה מפורט, כבקשתי.

ובמענה על שני מכתביו מה' תמוז, בם כותב אודות יום הולדת בנו מנחם מענדל שי' ושל בנו שלום דובער שי'. הנה בעת רצון אזכירם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע. ויצליחם ויצליחו – השי"ת – לקבל מהם ומכל ילידיו שיחיו רוב נחת חסידותי מתוך בריאות הנכונה. וזכות התעסקותו במוסדות אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש המקרבים את לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים [. .] לו תוספת ברכה והצלחה בכל הנ"ל.

בברכה להסתדרותו טובה בגשמיות וברוחניות בקרוב ממש המחכה לבשו"ט.

מ. שניאורסאהן

לשכור רואה חשבון מומחה למוסדות הרשת

ב"ה. טו' אלול תשי"ד
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכז' מנ"א והקודם. ולפלא שעד עתה אין מהם ידיעות מהתחלת הלימודים בפועל, וכן לא ע"ד בקשתי תכופה לשכור רואה חשבון מומחה אשר יסדר כל החשבונות. ותקותי שעכ"פ עתה יודיעו ע"ד מילוי הבקשה בהקדם היותר אפשרי, ומובן ג"כ שקשה לחוות דיעה איך לחלק מה שקיבלו בביה"ס דמנחת כיון שאיני יודע כלל מצב החשבונות שם.

המחכה לבשו"ט בכל הנ"ל, וחותם בברכת הצלחה וכוח"ט

מ. שניאורסאהן

ברכתי לו ולכל לאשר לו

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשי"ד
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א נו"מ
עוסק בצ"צ וכו'
מוה"ה דוד שי'

שלום וברכה:

מכ' והפנ' נתקבלו. ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל לאשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה

מ. שניאורסאהן

שהמורים מצדם יסייעו ג"כ בעניני הרשת

ב"ה. יג' תשרי תשט"ו
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה:

לאחרי השתיקה הכי ארוכה בעניני הרשת בפרטיות נתקבל מכתבו מעש"ק נצבים, ולפלא שכנראה שוב אין מזכיר ברשת. וכיון שהגיעתני שמועה, וכנראה ברורה, שכל המורים דחינוך עצמאי וויתרו משכורת כעשרים אחוז במשך כל השנה שעברה – ולפלא שעד עתה לא הודיעוני הם עד"ז – הרי אף שמכמה טעמים אין רצוני להנהיג כזה בהרשת, אבל לאידך גיסא מוכרח הדבר, וגם בלא הטעם הנ"ל, שהמורים מצדם יסייעו ג"כ בעניני הרשת והוא

א) ע"י שעות נוספות דלימוד.

ב) הרא"מ שי' זילברשטרום ע"י עבודה בתור מבקר ומפקח בכל בתי ספר הרשת

ג) הרי"ג שי' בתור מזכיר לעניני הרשת. והשאר בעניני המתאימים לפי כשרונותיהם

ב) מתאים למכתבו אחכה להתקציב המשוער דזמן לימודים הבע"ל, אשר בטח יסדרוהו באופן שלא יהי' דעפיציט.

ג) אתענין לדעת כמה ובאיזה אופן ניצלו הימים דקודם תשרי וימי חדש תשרי בהשפעה על התלמידים ותלמידות דהרשת.

בברכת הצלחה מופלגה בעבודתם בקדש

מ. שניאורסאהן

הלואי לא הי' העניין דדידן נצח בין אנ"ש

ב"ה. י"ח מ"ח תשט"ו

ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה:

במענה על מכ' מכ"ה תשרי וח' מ"ח והמכ' דמנ"א – ובטח קבל מכתבי מענה על מכתבו הקודם –. והנה מ"ש אודות עבודת המזכירות ע"י מוהר"י שי' גנזבורג, היתה בזה כוונתי במסגרת 20% הוספה, מזמן ההוראה שלו שהוא ע"מ לקב"פ, מתאים למכתבי הקודם לכל המורים, ואם רק תתחל העבודה בזמן זה בסדר מסודר – יספיקו השעות האלו לעבודת המזכירות – לדעתי – די והותר. ובלבד שלא יסתבכו העניינים. און אַז מען שפאַנט אַיין גלייך פּאַרט דאָס. מובן שכתבתי להנ"ל גם ישר עד"ז.

נהניתי במאד מאד, מה שהולכים בדרכי שלום בכל המקומות, ובפרט בכפר סבא – שנוסף על הציווי ופתחת בשלום, שהוא אפילו בנוגע להבדיל א"י, הרי עאכו"כ וכן הרי רואים במוחש שעי"ז מצליחים הרבה יותר וגם במוקדם יותר, והלואי לא הי' הענין דדידן נצח בין אנ"ש – שגם זה הי' בנועם ובהצלחה יותר.

תקותי שלע"ע כבר נסתדרו הענינים במסירת החשבונות והניירות השייכים לזה להעריך חשבון, ושנוסף על זה הסדר – העבודה מתחלת עתה בסדר מסודר מכאן ולהבא.

מ"ש בהנוגע לחתום טשעקין, הרי המנהג ברובא דרובא שצ"ל שתי חתימות ובטח יהי' כת"ר אחד מהם ויחתום עוד מי מההנהלה.

לערער מצב הדברים בזרנוגה – כיון שהתחילה בהצלחה מובן שאין רצוני וגם אינו נכון כלל וכלל, כי ההיזק בזה ברור, ואם חילופי המקומות יביאו תועלת בספק גדול.

מה שכתבתי לו מכבר אודות השמועה שמורים-ות דחינוך עצמאי וויתרו על 20% ממשכורתם, הנה שאלתי עוה"פ, ועוה"פ אישרו את זה. ועד עתה הרי מקור הזה שמועותיו היו אמיתיות. ואולי יראים לפרסם הנ"ל, בכדי שלא יקלקל

לתקציב הניתן ע"י המשרדים.

בודאי יגשו בעוד מועד להכנות לנצל ימי החנוכה הבע"ל, וגם י"ט כסלו חג הגאולה – באופן המתאים.

מ"ש אודות הוצאות נוספות על התקציב, הרי לכאורה צ"ע, כיון שהמשרדים צריכים לתת את כל התקציב ולא רק משכורת המורים. ובודאי בהשתדלות ע"ד הרגיל יקבלו גם הוצאות אלו. והרי גם לאח"ז בטח יוצרך להשלים איזה ענינים אם שעות השלמה וכיו"ב. ולמה לוותר על הסכומים המגיעים מהמשרדים. ובטח גם בזה נחוץ שלא יכנס בגדר חוב ישן, ולהכניס זה בחשבון בעוד מועד בדרכי נועם ושלום.

לפלא שאין מזכיר דבר – סוף – השקו"ט בנוגע להמזכירות דבית ספר בתל אביב. וכן אם בשאר בתי ספר הרשת לא שלחו מורים וכו' מבחוץ ע"י כפי'. כי הרי זהו פרצה גדולה ביותר. ואחכה לבשו"ט בכל הנ"ל וכן אודות מה שכותב במכתבו דיום ח' מרחשון.

וליום הולדת בתו לאה תחי' הרי יזכה ויצליח לגדלה וכל ילידיו שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבת הדעת ופרנסה במנוחה ובהרחבה.

בברכה

מ. שניאורסאהן

סידור חשבונות הרשת

ב"ה. יד' כסלו תשט"ו

ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

מכתבי הקודם בטח קבל. ומוסג"פ – בחשאי – העתק מכתבי להמורים ד[..]. ולפלא ששוב זה זמן רב שאין ממנו כל ידיעות. וגם חסרה הידיעה אם מסדרים החשבונות. ובטח ימלא בהזדמנות הכי קרובה.

מוסג"פ איזה סקריפ תשלום בשביל סידור החשבונות, וההוצאות היתירות שבטח הי' בקשר עם חגיגת י"ט כסלו וגם חנוכה במוסדות הרשת. ובודאי יודיע עד"ז בפרטיות.

מצו"פ הקונטרס לחג הגאולה י"ט [כסלו] הבע"ל, ובטח יזכה בתוכנו את הרבים.

הסקריפס אשר על שמו – הם לכיסוי הוצאותיו בעניני הרשת.

בברכה

מ. שניאורסאהן

עניני הרשת ומשלוח ספרים לספריית הרבי

ב"ה. א' שבט תשט"ו

ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

לפלא גדול וגם מדאיג קצת העדר כל ידיעות ממנו זה זמן רב ביותר, ובהיותי על הציון ערב ר"ח אחד עשר, הוא חדש שבו יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל הזכרתיו. ויה"ר שהתעוררות ר"ר של בעל ההילולא תמשיך כל הדרוש לו ולב"ב ובזה – הצלחה מופלגה בעבודת הקדש ברשת בתי ספר אשר ע"ש בעל ההילולא, ויכתוב עד"ז בפירוש.

בטח ינצלו באופן המתאים את יום ההילולא במוסדות הרשת, והשי"ת יצליחם.

עתה נתקבל מכתב מהר"י שי' גנזבורג, ובו הצעה אודות כינוס של תלמידי הרשת ביום ההילולא בישיבת תות"ל בלוד, וכן אודות ההוצאות הקשורות בפתיחת מסעדה בביה"ס בו לומדים הנ"ל. ומוסג"פ סקריפ בהשייכות להנ"ל, ששני שלישים ילכו להוצאות הכינוס ושליש למסעדה.

שמעתי שנדפסו מכבר פס"ד הרבנות של פ"ת (?) – וא"כ הוא – בטח אפשרי שישלחו לספרי' כאן את כל החוברות. ות"ח על טרחתו בזה. דרך אגב – גם ס' הרב כץ שי' אין בספרי' זו. – מובן שאפשר, אם רצוי, להחליפם בספרי הוצאת קה"ת.

בברכה להסתדרות טובה בקרוב ממש, ולהצלחה בכל העניינים הן הפרטים והן הכללים

מ. שניאורסאהן

הכנות לפורים ופסח בבתי הספר

ב"ה, כ"ו שבט, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

... בודאי ינצלו ימי הפורים באופן המתאים בבתי ספר הרשת וכן בהנוגע ללימודים מיוחדים השייכים לחג הפסח הבע"ל, ובמדינה זו נהגו בשנים האחרונות והצליחו על ידי זה להראות להתלמידים-ות עריכת הסדר, בעריכת קערה כו' וכו' שעי"ז נחקקו בזכרונם ההלכות הקשורים בענינים אלו, ואף שבהנוגע לתלמידי הרשת בטח יש בזה חילוקי מנהגים ומובן שאין לנגוע בזה כמרז"ל אשר אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש, בכל זה יש להתבונן ולסדר הנ"ל באופן שלא לנגוע בהמנהגים...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט בכל הנ"ל.

מ. שניאורסאהן

עלונים בתוך בתי הספר

ב"ה, כ"א אדר, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

... נהניתי ממה שמשתדלים שידפיסו מהנכתב ע"י התלמידים-ות דהרשת, שהרי יש בזה עידוד רב להכותבים ולחבריהם וגם הענין דקנאת סופרים תרבה חכמה, נוסף על הפרסום בין קוראי העתונים, וצריך הי' לזרז את כל בתי הספר דהרשת שיספרו להתלמידים-ות שלהם ע"ד הנ"ל, ויציע שגם הם יעשו כזה...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובעניניו הפרטים, ויחוג את חג המצות הבע"ל בכשרות ובשמחה עם כב"ב שיחיו.

מ. שניאורסאהן

משמעת בעניני הרשת

ב"ה. ח' ניסן תשט"ו

ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מב' תשא (שכנראה נשלח באיחור זמן רב כיון) שהגיע זה עתה, ובודאי קבל מכתבי מענה על מכתבו הקודם. כן נתקבלו ספרי הרב דפ"ת דגל ראובן ג' חלקים

שערי ראובן וחוברת פסקי דין של כרך א' חוברת ב', ובטח יודיע אם הספרים נשלחו מהרב הנ"ל ואם לכתוב לו מכתב תודה או שכת"ר שלחם. ובכ"א תודה על טרחתו. ובטח גם להבא ינהג בכגון דא, בהנוגע למחברים וגם מולי"ם, להסבירם שבהספרי' כאן נמצאים ספרים מכמה סוגים, ובטח ירצו שגם ספריהם ימצאו ביניהם. נבהלתי להסדר, ויותר נכון לאי הסדר, אשר אחדים ממורי בתי ספר הרשת דאהלי יוסף יצחק ליובאוויטש אשר ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נקראים – עושים את הישר בעיניהם הם, מבלי לשמוע לקול אחרים ואפילו לבלי התייעץ עמהם, ולפעמים אפילו מבלי להודיע להם ע"ד פעולותיהם, אשר מובן גודל ההיזק ח"ו שיכול להיות ע"י הנהגה כזו, ובפרט שנודע ומפורסם לכל עד כמה דייק כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא בתי ספר הרשת על הדיוק בסדר ועל שמירת המשמעת, ולא רק של התלמידים אלא ואדרבה של העומדים בראש, וכידוע כמה סיפורים בזה, בעודנו חי עמנו בעלמא דין – בנוגע להנהגת תומכי תמימים וכיו"ב. לאחד מהנ"ל כתבתי מכתב להוכיחו על עוותתו על פניו. אבל מובן ג"כ ע"פ מרז"ל לאו עכברי כו' אלא חורא, שבאם היתה הנהלת הרשת מקפידה יותר בכגון דא הי' מתמעט מזמן לזמן בלתי הסדר, ועאכו"כ היפך הסדר. ומהנכון שיעשו אסיפה משותפת של ההנהלה, ב"כ המורים והמבקרים ויקבעו מסמרות בהנוגע להבא.

תמי' בעיני שעד עתה אין כאן ידיעות ברורות אודות הכנות לזמן לימודים הבע"ל, ואפילו לא אודות עריכת ימי עיון וכנוס מורים, ואפילו למרות ששאלתי עד"ז.

נהנתי ממ"ש אשר הוו"ח אי"א נו"נ כו' הר"פ אלטהויז שי' עוזר לו בעניני הרשת, ובודאי על להבא יעשה בזה ובהוספה, וכפסק רז"ל דמעלין בקדש.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח, ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח – מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

בברכת החג ולהצלחה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

התנאים לפתיחת בתי ספר הרשת

ב"ה. ה' איר תשט"ו

ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מתפארת שבתפארת והקודמים לו (בג' ניסן – ב' מכתבים – ומה' ניסן וכ"ד אדר עם המוסגר בהם), ובטח קבל מכבר המברק שיסוד בתי הספר שכותב נכון במאד ובלבד שלא כסניפים ולא להתחרות בעצמאי. ופירושו, בהתאם למכתבי מאז מובן שאי אפשר שבית ספר שמייסדים יהי' תחת מפלגה איזה שתהי' – אם לפנים או שלא לפנים – וע"ד שהי' אשתקד. וכן מובן מעצמו וכהוראתי מאז, שאין להם להתחרות במוסדות חינוך עצמאי. ואדרבה במקום שיש אפשרות להנ"ל אין להכפיל העניינים. ואדרבה יתעסקו הם, כיון שכחות הרשת, לע"ע, אינם בלי גבול, ויש להשתמש בהם במקום הכי נצרך. מובן ג"כ, שדין קדימה במקומות החדשים הוא לאותם המקומות שיש אחיזה במקום יותר תקיפה והתחבורה לשם קלה יותר (כי שלא יהי'

קישויים בהשגת מורים מתאימים).

לפלא שאינו כותב במכתבו אודות התקדמות הרישום על ידם – כיון שכמדומה לי התחיל לפני שבועיים ויותר, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה. כן אחכה לבשו"ט שהתייעצו בשימת לב הדרושה והמוכרחת להשגת מורים-ות טובים ומתאימים ביותר לשנת לימודים הבע"ל, כי בטח ענין זה דורש הכנה בעוד מועד. ובפרט אם תוצרך גם התערבות מצדי, הרי יש להביא בחשבון זמן הליכת מכתב מהתם להכא ומהכא להתם. ובודאי למותר להעיר שצריך לשער מראש גם ההוצאות הכרוכות ביסוד בת"ס חדשים.

הסברא שכתות הגבוהות בבתי הספר יקראו בשם ישיבה, שבמילא יש מקום לתקוה לקבלת עזר ממשרד אחר כו' – הנה כנראה ממכתבו אין דבר זה גלאַטיג וצריך יהי' להעלים איזה פרטים בזה וכו'. ולכן לא נראית לי הצעה זו. ובודאי חלק חשוב מהתמיכות הנוספות – יש לקבל בהשתדלות במרץ גם מבלי לעשות ענינים כהנ"ל. ואף שנאמר אני חכמה שכנתי ערמה, הנה מובן שלא כל הערמומיות שוות וכו', מובן שכוונתי בהנ"ל – למה שכתבתי לעיל, אבל בהנוגע שילמדו נוסף גמרא וכו' – מובן שנכון הדבר.

מובטחני שלעת קבלת מכתבי זה הוטב מצב בריאות ילידיו שיחיו, ויה"ר שיבשר טוב בכל האמור לעיל, וגם זה בכלל.

המברק שלי ע"ש אגו"ח – שבודאי ישתתפו האברכים והת' בהרישום כפי הדרוש, ודאי נתקבל בעתו ונתפרסם, והוא ג"כ מענה על המברק של הרשת בנדו"ו.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולהסתדרות טובה בענינו הפרטי בקרוב ממש

מ. שניאורסאהן

תוצאות הרישום לרשת

ב"ה. ערב חה"ש תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי' שלום וברכה!

במענה על מכ' מט' וכג' אייר, ולפלא כיון שהרישום כבר נגמר מזמן ובכ"ז אין במכתבו הארוך ידיעות ברורות מהתוצאות, ובפרט בהמקומות החדשים, שהרי בזה תלוי' התיסדות הבית ספר שם. ולא עוד אלא שבמכתב שני שקבלתי היום מאה"ק ת"ו יש גם סתירות למה שכתוב במכתבו, וכנראה הסיבה מפני שנכתב איזה ימים לאחר מכתבו, ולפלא שהמצב משתנה באופן כזה מן הקצה אל הקצה ולגריעותא, אלא שבמכתב הנ"ל מדבר רק בנוגע לחולון וחיפה. והשי"ת יזכהו ויצליחו לבשר טוב בענינים הכללים ובענינים הפרטים.

בברכה לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות ולהצלחה בכל

מ. שניאורסאהן

התנאים לקבלת תמיכה לבתי ספר של הרשת

ב"ה כ"א תמוז תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי' שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט' תמוז, ובטח בינתים הגיעו מכתבי מענה על מכתביו הקודמים.

בו כותב ע"ד הצעה מפב"פ מארצוה"ב שרוצה לתמוך בבית ספר אחד, אבל בתנאי שיהי' בשם מיוחד וכו', ובמשך הדו"ד עמדו החליף הענינים כ"פ.

והנה בכגון דא, ובפרט כפי שכותב שהמדובר הוא מחסידי וכו', אין להכנס בשקו"ט באיזה תנאים שיהיו, כי קשורים הדברים בסכסוכים שאין לדבר סוף. ואם רוצה הנ"ל לעזור להרשת מבלי שום תנאים איזה שיהיו – מה טוב. ואם קשור בשינוי השם, ועאכו"כ שירצה לערוך מגבית על סמך זה וכו' – ה"ז מופרך לגמרי.

בשאלתו השני' אדות האפשריות ליסוד בי"ס במקום פלוני וההוצאה בזה תהי' כחמש מאות ל"י לחודש, אלא שיש תורמים מאנ"ש לחלק מהנ"ל, אף כי לע"ע קטן ביותר, ואפשר שבשנה הבאה ישתנה המצב לטוב, וגם יכנס בבת"ס ממלכתי דתי – מובן שגם זה מופרך א) אין מקום שחב"ד יכניס בי"ס שהוא עצמאי – לחינוך ממלכתי ואפי' ממלכתי דתי. ב) איני מאמין שהם יוכלו להספיק התקציב הנחוץ הנ"ל כיון שאין מי שיתעסק בזה. ואלו שמתעסקים – הלואי שיספיקו הגרעון בתקציב בתי הספר של הרשת בכדי שיוכלו להיות שעות הוראה נוספות כו', ולפלא גם על הספק בדבר – בשעה שיודעים המאבק הקשה של הרשת, ורואים שמכל התרומות ביחד ובפעם הראשונה שבנקל יותר – עלה לשמונים לא"י לחדש בשעה שנצרך ת"ק, ומזה מובן מה שיהי' אחר זה.

אם כוונתו של הנ"ל – המנדב, הוא בלא ענינים צדדיים, הרי יכול הוא לפנות לאלו הבתי ספר הלומדים באידיש מתאים לדרישתו ובפרט כפי שכותב שהוא מהחסידים וכו'. ואין כדאי פיזור הנפש של אנשי הרשת בכל זה.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

אין לחב"ד להעשות סניף למפלגה

ב"ה. ה' מנ"א תשט"ו

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג תמוז, וממהר אני לענות עליו – שכנראה עומדים הם בספק בנוגע למעשה (אף שלפלא בעיני הספק בזה – לפשיטות הדבר), באשר יש מקום שמציעים להם שיהי' בית הספר דרשת סניף לבי"ס אחר ומבטיחים שלכן בשנה הבאה יעבור לרשותם. – והנה (אף שמובן שאין אדם יכול להבטיח דבר שאינו ברשותו, הנה נניח שההבטחה יש לסמוך עלי', הרי) כבר כתבתי כ"פ שדבר כזה אינו בא בחשבון. ואין בה"ס דהרשת יכול להיות סניף לבי"ס של איזה מפלגה, ואין נפק"מ אם זה נעשה לכמה שנים או לחצי שנה. ומ"ש שתהי' בזה תועלת שכמה ילדים יקבלו חינוך יותר [..] כיון שמבקשים אצלם מורים וכו', הנה נוסף – שאינני מאמין שהמורה לו תהי' איזה [השפעה] כשיהי' בהנהלתו של מנהל זה, הנה מובן – שבתור אנשים פרטים יוכלו לעזור [להם] להמציא מורים וכו', אבל אין לחב"ד להעשות סניף למפלגה. וכנ"ל תמה הנני גם [על] הספק בזה. ולא עוד, אלא שכנראה מכל השקו"ט ששינו הדבור עמהם כ"פ, הנה איזה [..] שתהי' מצדם וישאר בה איזה קישור שהוא להנהלה דעתה, אם באופן רשמי או [לא] באופן רשמי, הרי קרוב שישנו עוה"פ ויגרמו לפזור נפש רב, וסו"ס לא יבוא [..]. וחבל על הזמן שמבזבזים בזה על השקו"ט.

לפלא שאינו כותב אודות קבלת מורים. ומובן שיש לבכר מורים מאנ"ש, שהם לא יוצרכו

לקב"ע מיוחדת בשביל לנהל ביה"ס כדבעי, משא"כ המורים שלא מאנ"ש – שיהי' אצלם זה נסיון גדול, והרי כאו"א מתפלל ואל תביאנו לידי נסיון ומי יודע התוצאות. ואפשר שהמועמדים מאנ"ש אינם מושלמים כ"כ, הרי אפשר לקבלם בתנאי כפול – שעליהם לנצל הזמן עד להתחלת זמן הלימוד להשלמה ובמרץ הכי גדול, באם לאו הרשות שלא לקבלם.

מכתבי מענה על מכתבו הקודם בטח קבל מכבר, ויענה על השאלות שבו.

לפלא גדול ביותר, שהרי מזכיר ההנהלה עליו להודיע מכל הנעשה, וכמו שכתבתי גם לו במכתבי אליו, ואם בזמן הלימוד עליו לעשות כזה – עאכו"כ בזמן שאינו מורה, ונוהג הוא להיפך, ומובן שביכולתו למסור לו בשמי, אף שבעצמי ג"כ אשאלהו עד"ז.

מ"ש אדות הנהלת חשבונות, בודאי לא יזניחו הענינים בכדי שלא יהי' אח"כ קישוים בסידורם, וכמאמר החכם – שהעבר מלמד את העתיד.

בסיכום השיטה של הרשת בנקודה אחת, אף שכבר הרחבתי כ"פ הדבור אודות זה, והיא: כר נרחב מאד לעבודתה, ולפי הכחות שישנם לרשות הרשת והעיקר חבר מורים-ות אי אפשר להם להתעסק, לע"ע, אלא באיזה נקודות. ולכן צריך להיות בנקודות כאלו – שלא יוצרכו להלחם ולפזר הכחות על מלחמות ולא על חינוך, שהרי בודאי שהמלחמה תמשך גם בזמן הלימודים. ולבכר את המקומות בם אין חינוך דתי כל שהוא. ומזה מובן עד כמה רחוק מנקודה זו – להלחם על רכישת בי"ס דחינוך ממלכתי דתי – שיכנס דוקא להרשת ולמרות התנגדות המורים אשר חלק מהם ישאר בביה"ס בכל אופן לזמן לימודים הבא, ובמילא מובן היחס שלהם והתמסרותם להלימודים בשנת הלימודים הבע"ל, באופן וינוצחו.

בודאי מתעסק בענינו הפרטי בכל המרץ, וכבר כתבתי בפרטיות במכתבי הקודם.

מוסג"פ גוף המכ' שקבל. ולהבא לא ישלח לכאן – באם נצרך – אלא העתקות, וכנהוג.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

אי אפשר לבית ספר הרשת שילמדו ילדים וילדות יחד

ב"ה. ה' אלול תשט"ו

ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי' שלום וברכה!

במענה על מכתבו – שסיימו בדר"ח אלול.

במ"ש אודות יסוד ביה"ס ברמתים. הנה אינו מובן כל הענין, אשר כיון שהפוה"מ [= שהפועל המזרחי] על אתר רוצה לתת מורות בזול, המזרחי בירושת"ו רוצה לעזור בכסף, הרבנים והעסקנים על אתר רוצים לעזור בזה ככל האפשרי, ובמילא – מהו ההכרח שבית הספר יהי' דוקא ע"ש חב"ד ודוקא עסקני הרשת יתנו מזמנם וממונם גם הם על זה. והאומנם אין ביד מרכז המזרחי בירושת"ו להחזיק שתי מורות בזול ברמתים. ואין מעניני להביע חששות ועל ידם לבאר את הנ"ל, כיון שאינם אלא בגדר השערה, ומה תועלת בדבר, והרי כל השנה ובפרט בימים אלו צריך לשער על כאו"א מישראל אך טוב, וישר. ובהנוגע לשיטת הרשת בהנ"ל הנה – ברורה השיטה, ונכונה היתה המענה שלו אשר אי אפשר להרשת לקבל תמיכה ממפלגה פוליטית איזה שתהי', אי אפשר לבית ספר הרשת שילמדו ילדים וילדות יחד,

ואי אפשר להרשת להתנהג בענינים של פוליטיקה (בלע"ז, וע"פ תורה – שקר) היינו לומר במשרד אחד שזהו ביה"ס הרשת ובמשרד השני שזהו בית ספר שאין להרשת שום שליטה בו, וכן אי אפשר לקופה של הרשת במצבה הנוכחי הוצאה של כמה מאות לירות לחדש במקום חדש, בה בשעה שישנם עסקנים דתיים על אתר שזהו חובתם. וכמו שבהנוגע לעסקנים אלו הרי חל מרז"ל עניי עירך קודמין, ה"ה חל גם על עסקני הרשת, שבתי ספר שלהם הקיימים כבר הם בבחי' עניי עירך. ואין להתחיל לבנות במקום חדש ושהצלחה בזה – כבכל דבר חדש – בספק, ע"ח הירוס עכ"פ של איזה כתה הקיימת כבר. מובן ג"כ שאם בר סמכא יקח ע"ע השאלה הכספית, ובאופן שלא יטריד את עסקני הרשת, ויטיל הענין על שכמם לאחר זמן, הרי יש לייסד בתי ספר בכל מקום שהוא ובלבד שיהי' ע"פ הנ"ל אך ורק ברשות הרשת – הן ברוחניות הדברים והן בגשמיות, כיון שבעלות בגשמיות מביאה במשך זמן קצר לבעלות ברוחניות.

במ"ש דרך אגב, אשר מורי הרשת יתרימו ממשכורתם לאיזה ענין שיהי' – הרי בכגון דא יש להזהר ביותר וביותר, כיון שהמשלם המשכורת הוא ג"כ הנזקק לתרומה הנ"ל, ובענין שאינו חד פעמי אלא נוגע כל השנה כולה – הרי יש בזה ענין של כפי', כי ברובא דרובא אלו המתנדבים בפעם הראשונה מתוך מצב רוחם דאז, לאחר איזה זמן מתחילים לדון עוד הפעם ע"ד הענין. וד"ל. ובה בשעה שיש לדרוש ממורים=ות דהרשת מס"נ בהוספה בשעות וכו' יש להתרחק עד קצה האחרון האפשרי מתנועה דלהעיק בגשמיות ובפרט בנוגע למשכורת. ובהנוגע לענין פרטי שאודותו כותב, הרי זוהי הצעה מאחד המורים, ובספק גדול מה יאמרו השאר. ובפרט ששאלתם פשוטה – מפני מה יתרימו דוקא לבית ספר במקום פלוני, בה בשעה שישנם כמה מעברות וכו' שאין שם אפילו אחד שיתענין בחינוך דתי, ומנקודת מבט הרשת דין קדימה להם.

מ"ש בסיום מכתבו, שיש מקום לומר שיאשרו ביה"ס ברמתים ממשרדים המתאימים ובאופן שיוכלו להשמר כל אופני הנהגת בת"ס הרשת ודקדוקים שלהם, הרי לכאורה האופן הקרוב ביותר הוא – שכל העסקנים הנ"ל ילחצו על משרדים המתאימים שיאשרו המקסימום האפשרי ובמילא תהי' קרובה יותר האפשרית להשלים החסר ולייסד בית הספר.

ומסיימים בטוב, שנהניתי ממה שהודיע בכל בת"ס הרשת שביום ה' אלול מתחילים הלימודים, ובודאי ככל התלוי בהם יעשו שיבוא לפועל, ומטובו להודיעני שמות המורים=ות שקיימו הנ"ל, למען אזכירם בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר על שמו נקראים בתי ספר אלו.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל ולכוח"ט

מ. שניאורסאהן

נ.ב. אחכה למענה מפורט על מכ' הקודמים.

דרכי נועם עם תקיפות מתאימה

ב"ה, י"ג תשרי, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו שהתחיל לכותבו כ"ה אלול.

נהניתי משיפור היחסים עם המשרדים השונים וגם מזה בטח נוכחו, אשר בדרכי נועם ודברים ברוח זה, אף שפנימיותם צ"ל תוקף המתאים,

פועלים סוכ"ס, ופעולה מתמדת, משא"כ באופן אחר, ובטח ימשיכו בבשו"ט בענינים אלו.

בברכת גמר חתימה טובה.

מ. שניאורסאהן

תוכנית ליו"ד שבט

ב"ה. יז' טבת תשט"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, שהתחיל לכותבו בשביעי בטבת והקודמו וכבקשתו עניתי במברק, אשר ישאר הרה"ח כו' זלמן הכהן שי' [אבלסקי] בכפר סבא. ודי כבר החילופי גברא וטלטול ממקום למקום המוכרח ואין כדאי להוסיף עליהם, ובודאי יודיע איך נסתדרו הענינים אחר כן.

בטח למותר לעוררם, אשר בעוד מועד יעשו תכנית אחידה איך לנצל יום עשירי בשבט בבתי ספר הרשת, כי הרי יש לחפש וגם ליצור ענינים שיאחדו כל הבתי ספר ובפרט בענין הנ"ל, אף שמובן ג"כ שאין כדאי להמתיח הנימה (איבערציען די סטרונע). וכבר מכבר נאמר למה תתראו. ותשועה ברוב יועץ להתייעץ כולם יחד בהנ"ל.

קבלתי ידיעות משביעות רצון מרושם הביקור דתלמידות ביה"ס דיפו בכפר חב"ד בשבת. וכדאי להתענין בכגון דא גם בהנוגע לשאר בתי הספר ומתאים לנקודות הנ"ל.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש

ולבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

המורים־ות צריכים להשתדל להגדיל מספר התלמידים־ות

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטו"ב טבת - שנתקבל באיחור זמן קצת - ולפלא ולתמי', שמחזיקים בהנהגה שעל כל דבר קטן או גדול צריכה להיות דוקא גזירה מעבר לים, והרי אי אפשר שהנהגה זו לא תפריע להתפתחות הענינים, ובפרט שהשאלה ותשובה מהתם להכא ומהכא להם לוקחת כשבועיים, וצריך הי' למצוא עצה לתקן הנ"ל, כי הרי סו"ס כל חברי הרשת הם מאנ"ש וחסידי כ"ק מו"ח אדמור זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אשר על שמו נקראים מוסדות הרשת, ומתאים לכוונתו צריכים הם להתנהל כו' וכו' וק"ל.

בהנוגע לשאלתו, מובן א) שיש לנצל יום ההילולא דיו"ד שבט לקישור הדוק יותר של בתי ספר הרשת זל"ז וללההנהלה, ולהחדיר זה גם בהתלמידים-ות, שהדרך יותר קרובה בזה היא לעשות כינוס כהחלטתם.

ב) כן מה שברוב דיעות החליטו לעשות זה בכפר חב"ד, יש בזה מעלה נוספת שיש להראות להתלמידים-ות עוד מוסדות חב"ד וכו'.

ג) בודאי אף שהטילו את ארגון הכנוס על הרז"א שי', פשוט שאין זה פוטר את כל מי שיש בידו לסייע להנ"ל ובפרט מנהלי בתי ספר הרשת (ועאכו"כ אנ"ש דהכפר, ומובן שברשותו למסור בקשתי זו לועד הכפר או למי ששייכים לסיוע בענינים אלו, ותקותי שיעשו בזה ככל יכולתם, ובפרט שיש מקום קרוב לומר שתצמיח מזה

תועלת גם בשביל עניני הכפר).

ד) במ"ש אודות מצב הדברים בביה"ס בזרנוגה, הנה א) מובן שאין להוסיף עוד הוצאות לע"ע, כיון שבלא"ה תוכרח הנהלת הרשת לקחת מקופתה בכדי לשלם גם בעד השעות שלא נכנסו בתקן. ובטח יש אפשריות – אם נצרך – לחלק אחת הכתות בין שאר הכתות ובמילא יסתלק עכ"פ חלק מהקישויים שבהווה. ב) מובן ג"כ, שאין מקום למעט עתה מס' תלמידים=ות בזרנוגה, ואדרבה צריך להשתדל שיתוסף מספרם, ולהוכיח עי"ז – לאלו שערערו בהנוגע למספר התל' – שאינם צודקים בטענותיהם.

ה) כבר הצעתי במקום אחד שהמורים=ות ביחוד צריכים להשתדל להגדיל מספר התלמידים-ות, ואם אי אפשר אחרת כדאי שיתעוררו לבקר בבתי ההורים בזרנוגה ולבארם מעלת ביה"ס דהרשת וכו'. ואף שהוא באמצע הזמן הנה כיון שיש מתיישבים מחדש במקום זה. כן כמדומה לי בניסן אפשר להחליף. כן בטח נמצאים ילדים=ות שעדיין לא רשומים בבי"ס מיוחד, יש מקום לומר שיתוסף עי"ז במספר התלמידים=ות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

מ. שניאורסאהן

שיעור תניא עם המורים – מרצונם הטוב

ב"ה, י"א שבט, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

במענה על מכתבו מד' שבט, בו כותב על שהתחיל ללמוד שיעור בתניא עם מורי בי"ס בכפר סבא.

הנה בכלל נכון הדבר ובלבד אם השתתפות המורים בזה מרצונם הטוב בלי כל כפי' לא בדבור אפילו לא ברמז, כי בענינים כגון דא יש להזהר שלא יקשרו התלותם בעניני הרשת שמנצלים זה להכריח השתתפותם בענין הנ"ל. – ועניני הנלמדים צ"ל כמרז"ל במקום שלבו חפץ.

ולהודעתו מיום הולדת בנו יעקב משה שי', הנה יה"ר שיגדלו ביחד עם כל ילידיו שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבת הדעת אמיתית.

בברכה

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

לפלא ששוב אינו מזכיר דבר ע"ד ענינו הפרטי מאז.

מסיבה נתעכב שילוח המכ'. ובנתיים נתקבלו מכ' מיו"ד ויא' שבט עם המוסג"ב. ונצטערתי להקריאה בו, אשר כשמצליחים מלמעלה ובאים כמה מאות תלמידים-ות לכפר חב"ד ליום ההילולא של נשיאנו – הרי כולם יחד לא יכלו לסדר מקודם מקום מתאים למאות התלמידות! האומנם באופן כזה ועי"ז יחנכו אותן וגם יקרבון לחסידות? והרי א"א וגם אסור לסמוך בכל פעם על הנס שברגע האחרונה יסודרו הדברים מבלי היזק ניכר. מה, סו"ס, נעשה בהתלמידות כל משך שעות הראשונות בהיותן בכפר? – אתענין לדעת איך מנצלים שעות ההוספה שכמה מהמורים-ות התנדבו לתת, וכמדובר מאז?

אי אפשר וגם אסור לסמוך בכל פעם על הנס שברגע האחרונה יסודרו הדברים מבלי היזק ניכר!

ב"ה, י"א שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דוד שי'

במענה על מכתבו מד' שבט, בו כותב על שהתחיל ללמוד שיעור בתניא עם מורי בי"ס בכפר סבא.

הנה בכלל נכון הדבר ובלבד אם השתתפות המורים בזה מרצונם הטוב בלי כל כפי' לא בדבור אפילו לא ברמז, כי בענינים כגון דא יש להזהר שלא יקשרו התלותם בעניני הרשת שמנצלים זה להכריח השתתפותם בענין הנ"ל. – וענינים הנלמדים צ"ל כמרז"ל במקום שלבו חפץ.

ולהודעתו מיום הולדת בנו יעקב משה שי', הנה יה"ר שיגדלו ביחד עם כל ילידיו שי' לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבת הדעת אמיתית.

בברכה
מ. שניאורסאהן

נ.ב. לפלא ששוב אינו מזכיר ע"ד ענינו הפרטי מאז.

מסיבה נתעכב שילוח המכ'. ובנתיים נתקבלו מכ' מיו"ד ו' שבט עם המוסג"ב. ונצטערתי להקריאה בו, אשר כשמצליחים מלמעלה ובאים כמה מאות תלמידים-ות לכפר חב"ד ליום ההילולא של נשיאנו – הרי כולם יחד לא יכלו לסדר מקודם מקום מתאים למאות התלמידות! האומנם באופן כזה ועי"ז יחנכו אותן וגם יקרבון לחסידות? והרי א"א וגם אסור לסמוך בכל פעם על הנס שברגע האחרונה יסודרו הדברים מבלי היזק ניכר! מה, סו"ס, נעשה בהתלמידות כל משך שעות הראשונות בהיותן בכפר? – אתענין לדעת איך מנצלים שעות ההוספה שכמה מהמורים-ות התנדבו לתת, וכמדובר מאז?

אשריו של כל אחד שיחנך בניו ובנותיו במוסדות חינוך חב"ד

ב"ה. כב' אייר תשט"ז
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

לפלא שמאז מכתבו מערב חג הפסח, לא הגיעו ממנו כל ידיעות ומכתבים. ובפרט שבודאי מכבר נתקבלו מכתבי מענה להנהלת הרשת וכו'. ובטח יכתוב ובפרטיות הדרושה בקרוב ממש, וכן בענינים הפרטים וגם בענין הסתדרותו.

אתענין לדעת מהנמסר מהשיחות פה בעת הבקור של בניו ובתו של הרב דפ"ת – שי' – כאן (מובן שלא באופן רשמי, וד"ל).

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

במענה על מכתבו מיד' אייר בהנוגע למקום חינוך בני אנ"ש שיחיו – ברור הדבר אשר נשיאינו הק' נשיאי חב"ד הם המנהלים בפועל מוסדות חינוך חב"ד לכל סוגיהם: ישיבות, ת"ת, ביסל"מ, בי"ס לנערות וכו'.

ואשריו של כאו"א מאנ"ש (וכל אחב"י בגדר

אנ"ש הם) שיחנך בניו ובנותיו שיחיו במוסדות אלו לטוב להם בגשמיות וברוחניות, בטוב הנראה והנגלה. – ופשוט שברשותו וגם זכותו הוא להודיע השקפתי ודעתי ברורה זו לכל הרוצה לשמוע. ועליו לשומע-יונעם.

שתהיה שנת הצלחה אצלו בעניניו הפרטים ובעניניו הכללים גם יחד

ב"ה, י"א אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מב' אדר והקודם לו עם המוסגר בהם. ובמ"ש אודות לקחת לידם בי"ס שנתתקן ע"י אחרים וכו'. הנה כמדומה כבר כתבתי להם שלדעתי כיון שכחות הפעילים מצומצמים וכן האמצעים, עליהם להתעסק בענינים שהם בסוג דמצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים וכו'. ובהנוגע להסברא לקחת הפקוח הרוחני, זה נכנס יותר בעבודת צעירי אגו"ח ולא ברשת (ובד"א אם זהו א גלאטע הצעה, ולא שעי"ז תוצאות להמשך מרוחניות לגשמיות ומגשמיות לפוליטיקה).

בטח יכתבו בפרטיות בהנוגע לימי העיון למורים-ות וכן גם יענו על שאר שאלותי שבמכתבי הקודם.

במ"ש אודות חלוקת שמורה של יד לתלמידים-ות בתי הספר, ובטח הכוונה בזה לכזית, בודאי יודיעוני ההוצאות שבזה, כי בכלל נכון הדבר.

מהראוי שכבר יתחילו להתבונן אודות סידור קייטנא בכפר חב"ד בשביל תלמידים-ות הרשת ויה"ר שיהי' הדבר מתוכנן כדבעי שאזי יביא תועלת בלתי משוערה.

ולהודעתו מיום הולדת בנו יוסף יצחק שליט"א. יה"ר שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן וירווה ממנו ומכל ילידיו שיחיו רוב נחת חסידותי.

ולהודעתו מיום ההולדת שלו, יה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו בעניניו הפרטים ובעניניו הכללים גם יחד ויסתדר באופן הכי טוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכת פורים שמח.

מ. שניאורסאהן

זמן רב שאין ממנו כל מכתבים

ב"ה. כו' סיון תשט"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

לפלא שזה זמן רב ביותר שאין ממנו כל מכתבים וכל ידיעות בהנוגע לעניניו הפרטים, למרות ששאלתי עד"ז ובפירוש.

ותקותי שעכ"פ עתה יענה ע"ז בפרטית הדרושה. ומובן שהצעתי מאז בהנוגע למשכורת וגמ"ח – במקומה עומדת.

המחכה לבשו"ט בקרוב

מ. שניאורסאהן

אניות ישראליות הנוסעות בשבת

ב"ה. ט"ז מנ"א תשט"ז
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו שכותב בו תוכן מה שדבר עמו הרב דפ"ת שי' ע"ד ענין האניות, ולפלא שכנראה לא ענה לו על טענותיו. ומהנכון ביותר שיתראה עם חתנו של הרב – מר הרכבי שי', או עם הרב רש"י זוין שי' – שאצלם נמצאו העתק מכתבי לרבנים הראשים שי' בשאלה זו, ויקראם בשימת לב הראוי'. ובהזדמנות הבאה – בודאי יוכל להסבירם להנ"ל. ובמילא תהי' לו גם הזדמנות להודיע תגובתו של הנ"ל וכו', כי ענין זה גובל לא רק בקידוש השבת אלא גם בקידוש השם בפרהסיא. ומאידך גיסא – לוחצים על הרבנים הנ"ל באופן הכי גדול וד"ל. ובודאי לדכוותי' יספיק האמור לעיל. ואחכה לבשו"ט גם בזה.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

כנראה ממכתבו זה – הרב הנ"ל נתן לו בשעתו ספריו ע"מ לשלחם לי וא"כ הוא לפלא גדול שלא הודיע עד"ז ע"ע. ועכ"פ עתה, מטובו להודיע ברור אם כן הוא.

ברכת הצלחה מופלגה ברשת אהלי"י

ב"ה. ימי הסליחות, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

ב' הפ"נ נתקבלו.

ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל טובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכת הצלחה מופלגה ברשת אהלי"י ולהסתדרות טובה בגו"ר בקרוב ממש

מ. שניאורסאהן

שעות נוספות לצוות

ב"ה, י"א תשרי, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

... מזכיר בהמכתב אשר היו מורות שהתאוננו שדורשים שעות נוספות ושיעבדו בזמן החופש, וכמדומה שבמכתבי מאז הי' כתוב שההוספות האמורות צריכות להיות ברצון המלא של המורים-ות...

בברכת הצלחה מופלגה בכה"ע.

מ. שניאורסאהן

הנהלת הרשת צריכה להיות הבעל הבית על כל עניני הרשת

ב"ה, ח"י תשרי, תשי"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים ובעל מרץ מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט' תשרי שז"ע נתקבל, ובטח בינתים הגיע המענה שלי על מכ' הקודמים.

ואכפול הנקודה העיקרית, והיא: אשר מובן שהנהלת הרשת צריכה להיות הבעל הבית על כל עניני הרשת, אבל ככל האפשרי צ"ל זה

באופן שלא לגרות (ניט אופרייצין) און ניט אראפרייסען דעם נאז, ולכן מובן שאין לוותר על ענין המינוי דמורים-ות ובחירתם וקביעות מקום עבודתם, וה"ה באופני התשלומין, אבל מוכרח לעשות זה בדרכי נועם ביותר וביותר, ובטח בינתים נסתדרו כמה מהפרטים אודותם כותב ויבשרני טוב בזה.

בהנוגע לתוכניתם בעתיד, הלואי היו מרחיבים – שעי"ז בודאי היו מתחשבים אתם יותר מאשר עד עתה. וגופא דעובדא שנפגשים בבית הרב זוין שליט"א – ה"ז גופא סימן לטובה.

ומ"ש אודות אחיו מרדכי שליט"א, כמדומה שכבר כתבתי לו מאז – באם אחיו מסכים, יש להשתדל ע"ד ביאתו לאה"ק ת"ו בשעה טובה ומוצלחת.

המחכה לבשו"ט בכל האמור, ומהטבת מצב בריאות כל ב"ב שיחיו.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החותם, והנני חותם בשמו,

א. קווינט

המזכיר

כל הדברים בהכרח שיעשו בדרכי נועם ודרכי שלום

ב"ה. ב' כסלו תשי"ז

ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מכ"ג כה' חשון והקודם להם עם המוסגר בהם (מצו"פ) בהנוגע להמגרש בכפר סבא, תקותי שכבר נתקבל מכתבי הקודם בזה. ועוד הפעם הנני לחזור, אשר פשיטא שאין לנהל מלחמות עד החרמה עם העיריות המקומיות בענינים שאין נוגעים ברוחניות, ז.א. בתכנית הלימודים, הדתיות וכו'. ומובן שעצמאות בתי הספר מוכרחת להיות בטהרתה, אבל מובן ג"כ – שכל הדברים בהכרח שיעשו בדרכי נועם ודרכי שלום. וה"ה בכגון דא שמהנכון להסביר – בשיחה ידידותית – לאלה המנהלים המו"מ, שאין בזה ענין של נצחנות וענין להראות מי בראש וכיו"ב, אלא שכיון שהמדובר הוא במנדב שקשור לחב"ד יש לו בזה ענין רוחני כשמוסר המגרשים לאגודה חסידותית חב"ד, משא"כ באם נותן מתנה להעירי' וכיו"ב, ובהנוגע להחשש שאין ביכולת לבנות בנינים על מגרשים שאין שייכים להם, בודאי יש למצוא אופנים של ביטוח וכו' וכו'. ואם יעלה הדבר בניחותא מה טוב, אבל אין מקום לתקיפות בשאלה כזו אבל בא"ל – אז צריך אויסדינגען תמורת זה הבטחות בהנוגע לכל הדרוש בהמגרש וכו'. ותקותי שבאם בהשקו"ט בזה ישתתף מי מאנ"ש שעד עתה לא לקח חלק בשקו"ט זו ונמצא ביחסים ידידותים עם מנהל השקו"ט ימצא הוא אותיות נוספות ליישר המעקשים.

ב) בהנוגע לשאלת המורה שאין המשרד מסכים עליו, יש לברר לכל לראש עד כמה צודקים הם בטענותיהם. ובאם יראו שהצדק אתם או שהמשרד ילך במלחמה גדולה מפני נצחנות וכיו"ב, והנהלת הרשת לא תוכל להחזיק מעמד – אזי יש לשנות אופי הדברים באופן שלא יראה שנכנעים תחת הלחץ שלהם. אלא מאיזה טעם שיהי' ההנהלה מצד עצמה מצאה סידור אחר מתאים וכו'. ותקותי שגם בזה אם יתנהגו בהשקו"ט באופן האמור, יוסרו כמה קישוים ובקל יותר אפשר יהי' לבוא לעמק השוה.

בברכת הצלחה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

האומנם נשתתק כל ענין נסיעת אניות בשבת קודש?

ב"ה. יו"ד כסלו תשי"ז
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מכ"ו מ"ח, עם הפ"נ המוסגר בו, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ולפלא שאינו מזכיר ע"ד המשך עניני הרשת, אף שבודאי כבר קבל מכבר המענה שלי על מכתבו הקודם. ובודאי למותר לעוררו שמצד המצב העכשוי - קרוב לודאי שיוותרו על התרעומות שהי' בעניני מורי הרשת. ואף שגם מראש, כנראה, הי' בזה יותר ענין של תואנה מאשר תביעה שכלית. הנה המצב פותח פתח חרטה של כבוד, ובלבד שינצלו המצב על זה. - פשוט שאין כל הנ"ל שולל כלל מה שכתבתי שצריכים העניינים להיות בדברי נועם ודרכי שלום.

בברכת הצלחה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ז"ע נתקבל מכתבו מאדר"ח כסלו. האומנם נשתתק כל ענין נסיעת אניות בשבת קודש?

מחכים לבשורות טובות

ב"ה. כ"א אד"ש תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'
שלום וברכה!

לתכלית הסדר - מאשרים קבלת מכתביו מהתאריכים הרשומים מטה, ובטח בינתים נתקבל המענה על איזה ממכתביו, ובעיקר ע"ד השיחה וכו'. ומחכים לבשו"ט מהמשך כל הענינים, וכן להצעה מפורטת אודות זמן המתאים לכנוס מורים-ות, הכנות מתאימות למבצע דחלוקת שמורה ובכלל לעניני פסח, וכן מהכנות להרישום הבא, ויה"ר שיהי' בטוב הנראה והנגלה להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

נ.ב.

תאריכי המכתבים שנתקבלו:

ד', כו' כסלו. ז' כג' טבת. כד' שבט, ג' אד"ר ז' אד"ר ט' אד"ר יג' אד"ר. ולפלא הפסק המכ' מאז. ובטח ימלא כדרוש במכ' הבאים. ובזה - מההתפתחות בענין דבתה"ס בכחב"ד.

מצער שמעכב כ"כ בתשלום המגיע מכבר ומכבר לה... שי'. ועיין ב"מ לב, ב. ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יתוקן זה, וככל הדרוש.

- בהנוגע לתפילין לא שמעתי בזה הוראות. ואפשר ידוע מה לזקני אנ"ש באה"ק ת"ו. - נוהג אני, שגובה התפלין יהי' כארכן ורחבן - עיין ספר האשכול ובד"מ ועוד.

הרעיון דעריכת ס' בתורת הנפש ע"פ חב"ד, ובעיקר - ס' ע"ד אדמורי חב"ד ותורתה, בשביל בתה"ס באה"ק נכון במאד מאד. וכדאי שיתיעץ בזה עם הרא"ח שי' גליצנשטיין.

בחבילה בפ"ע ובדואר רגיל הוחזרו לו כמה מהמסמכים השייכים להרשת ששלח לכאן. ובטח יאשר קבלתם.

משלוח מצות

ב"ה, ח' ניסן תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'
שלום וברכה!

בבקשה להמציא זאן [= סעט] מצה שמורה בשמי למר סירקוס שי', ות"ח מראש בעד טרחתו בזה.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

לחפש במרץ אחר שידוך מתאים

ב"ה, א' תמוז תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א סיון.

לפלא שבכל מכתביו האחרונים אינו מזכיר דבר ע"ד ענינו הפרטי, ז.א. שידוכים. והאומנם אינו עושה בזה – למרות הציווי במפגיע של תורתנו תורת חיים בכגון דא. ולא רק עשי' סתם – אלא על עשי' במרץ. והאריכות בדבר הפשוט אך למותר.

ואכפול ברכתי ליום הכנס בנו מנחם מענדל שי' לעול מצות, אשר מבן י"ג למצות יגדל לבן ט"ו לגמרא וכו' כדבר משנה (אבות פ"ה) וירווה ממנו ומכל יו"ח שיחיו רוב נחת יהודי חסידותי.

בעת רצון אזכירו ואת כל אלו שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

מוכרח שיתוף פעולה של כל חברי ההנהלה

ב"ה, י"ג תשרי תשי"ח
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה למכתביו

כופל הנני עוה"פ מה שכתבתי זה כ"פ, שמוכרח שיתוף פעולה של כל חברי ההנהלה, ודי ומספיק ההיזק שהי' עד עתה ע"י העדר השיתוף, ואין הדבר תלוי אלא ברצון הטוב של כל אחד מהם, והעיקר אשר כשנפגשים זע"ז לא יכנס הדבר בעניני מדות, וע[א]כו"כ וח"ו במדת נצחנות אשר רבים חללים הפילה.

בהנוגע לעזר מאנ"ש, תקותי שבודאי באו כבר לעזרת הרשת, שהרי בני ישראל גומלי חסדים הם ונדבנים, ובפרט אלו שחונכו על ברכי החסידות, אבל הרי גם בעניינים צבורים קיים פסק המשנה שכלי מחזיק ברכתו של הקב"ה הוא השלום, והלואי היו פועלים כל אחד על עצמו, שמוכרח השלום ביניהם, שהיתה ההצלחה גדולה שלא בערך בכל עניני הרשת הן בכמות והן באיכות.

... בשאלתו אם יפנה מרבנות הראשית להשלטונות שם [= רוסיה] בהנוגע לאחיו מרדכי שי', לכאורה אין מצב הרוחות מתאים עתה לזה. ובפרט שעדיין לא ניצלו הדרכים האחרים, ז.א. שלוח דרישה ממנו ושיגיש שם פעמים ושתים, וכנראה ממכתבו גם פעם אחת

לא הגיש בקשה. ואפשר יש ביד אחיו אפשרית ליסע לפולין. ובטח יוודע מאלו שבאו משם דרך פולין ונמצאים באה"ק ת"ו – לברר באיזה אופן פעלו בזה.

לאחרי כל המכתבים והפ"כ, עדיין אין ברור המצב בבתי ספר הרשת בקביעות, לזמן לימוד הבע"ל, ובטח יכתוב בירור סופי מהמצב כמו שהוא עתה מסודר לשנת הלימודים, וכן מההתראות עם ד"ר גולדשמיד שי' ויהי רצון שיהיו בשו"ט ובממדים גדולים הרבה יותר מאשר עד עתה, הן בכמות והן באיכות.

בברכת חג שמח

מ. שניאורסאהן

הצעת סלונים שי' שהבריק אודותה – אינו מובן מה יוסיפו האנשים שמציע בסידור עניני הרשת.

מסיבה נתעכב שילוח המכ'. וז"ע נתקבל מכ' ובו גם ע"ד שינוי היחס של מר מ. שי' ס. ובטח כדאי שיבקר ביט"כ בכחב"ד ויראה שמעריכים הסיוע שלו השתדלותו וכו'.

שנת הצלחה

ב"ה, י"ט שבט תשי"ח

ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי' שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו:

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון, בנתינת צדקה ביום ההולדת לפני תפילת שחרית ומנחה או ביום שלפניו – כשחל יום ההולדת בש"ק או ביום טוב – לימוד שיעור נוסף הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות, עלי' לתורה ביום ההולדת או בשבת שלפניו, ולימוד שלשת השיעורים הקבועים ליום זה – בחומש תהילים ותניא – ביום ההולדת.

ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה ובקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכת הצלחה מופלגה בעבוה"ק ברשת

מ. שניאורסאהן

בעת רצון יזכירו את כאו"א מיו"ח שי' שכותב אודותם וכן בת אחיו שתי' על הציון הק' להמצטרך להם.

חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח

ב"ה, י"א ניסן תשי"ח

ברוקלין, נ.י.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מכתביו עם המוסג"ב נתקבלו.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח – מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג להצלחה מופלגה ברשת ולבשו"ט גם בענינו הפרטי בקרוב.

מ. שניאורסאהן

לרשום בכל השטח השייך להם בלוד

ב"ה, כ"ה אייר תשי"ח
ברוקלין
הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להבריק לו אתמול:

"לפלא שאלתכם שנית, הרי הברקתי מכבר לרשום בכל השטח השייך להם בלוד. באם מי שהוא רשם או ירשום בשטח שלהם פשוט שבזה פוטר אותם מכל התחשבות אתו בלוד או במקום אחר. באם שדות מיכה קשורים בקישויים או בהוצאות יתרות אין להתאמץ.

בברכה
מנחם שניאורסאהן"

המברק בטח נתקבלו במועדו ומחכים לבשו"ט.

בכבוד ובברכה
א. קווינט
מזכיר

הוספה מכ"ק אדמו"ר שליט"א:

נתקבלו מכתביו מיב' טו' וכא' אייר. - ...בבקשה להודיענו מהיר דחוף ובחוזר איך הי' המצב ברחובות במשך השנה שעברה, ההי' שם בי"ס עצמאי, כמה ת' למדו בו וכו'. כן מהו המצב התשלומי המשכורת להמורים דהרשת. כי מובן שצ"ל שביעת רצון דהמורים. וק"ל.

מנהלים לבי"ס החדשים דהרשת - מובן שמחכה אני להצעות מהנהלת הרשת.

אין להעצמאי בלוד לצאת משטחם בשנים שעברו

ב"ה, ר"ח סיון תשי"ח
ברוקלין
הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להבריק היום להרב מנחם שי' פרוש:

"במענה למברקו - כבר הברקתי מאז, שדברי כת"ר בשם העצמאי אשתקד בענין רחובות - מחייבתם לא להלחם ברשת חב"ד, וכתוצאה מזה - אין להעצמאי בלוד לצאת משטחם בשנים שעברו ולפתוח נקודה בשטח החב"די, ואפילו לולא הייתה הישיבה בלוד. תקותי שהשקפתו במניעת חילול השם הודיע בתוקף המתאים להעסקנים דעצמאי שבלוד ושברחובות. מכתב כת"ר לא נתקבל, אף שהבריק אודותו מזמן רב.

בכבוד ובברכה
מנחם שניאורסאהן." ע"כ

בברכת החג
א. קווינט
מזכיר

כל הנכתב ע"י הרמח"א שי' - בידיעתי

ב"ה, ד' סיון תשי"ח
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי'
שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו שהתחיל לכותבו יז' אייר וכנראה נשלח זמן רב לאחרי זה,

בו כותב אודות התראותם עם מר ח.ל. שי'. ומובן שמצער מה שכנראה אין להם קשר עם הנ"ל כ"א ע"י הזדמנות לזמנים רחוקים ביותר. והנה אין צועקין על העבר. וכדאי להשתדל

שינצלו ההתראות אתו סוכ"ס, ובפרט, כהוספת כת"ר במכתבו, שהנ"ל אינו שוכח וכו' – שיעמדו אתו ובקישור יותר תכוף ויותר קרוב. וכיון שבקש שיפרטו בכתב את המבוקש מאתו, הרי זה גם אחיזה, שלאחרי הכתיבה יתלפנו אליו, יפגשו וכו' כמובן באופן של כבוד. ותועלת נוספת בהנ"ל, שכטבע בני אדם וע"ד אין אשה מתקנאת כו' – כשיודע ע"ד התחברות עם הנ"ל, יתוסף גם ביחס של חבריו של הנ"ל בהעירי' – לעניני חב"ד.

העתק מכתבי להרמ"פ שי' וכן המכתבים מהרה"ח רב פעלים כו' הרמח"א שי' חדקוב בטח הגיעו מכבר. וכן מ"ש לו בנוגע להצעת הנכבדות. ויהי רצון שיבשר טוב בכל העניינים הכללים והעניינים הפרטים, שהרי זב"ז תלוי. ובודאי למותר להעיר, שכל הנכתב ע"י הרמח"א שי' בידיעתי וכו' וק"ל.

ויהי רצון אשר כיון שנמצאים אנו בימים ימי הכנה לזמן מתן תורתנו, עלי' נאמר חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות, חירות מכל ענינים המבלבלים וכו', הנה יבשר טוב בטוב הנראה והנגלה בכל הענינים הכללים והפרטים.

בברכה, בנוסח הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר – לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות מתוך הרחבה

מ. שניאורסאהן

עליו לקבל משכורת

ב"ה, כ"ה סיון תשי"ח
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי' שלום וברכה!

מוסג"פ מכתבי להנהלת הרשת.

והנה מכבר לא שאלתיו במה שכתבתי לו ברור – שעליו לקבל משכורת, ולו יהא בתור שכר בטלה, ויכול הדבר להעשות בחשאי ובלתי רשמית או גם באופן גלוי – כפי שטוב יותר לפניו, וכמדומה שכבר כתבתי לו שעל זה נאמר: אל תצדק הרבה. והרי שמענו הוראה ברורה מהיזק דהנהגה כנ"ל – היזק כפשוטו להענינים. וברור בעיני שבאם הי' מקבל משכורת כמו שכתבתי כ"פ וכנ"ל, בדרך ממילא היו בטלים ג"כ מניעות, ויכול הי' להקדיש יותר מזמנו ומרצו לעניני הרשת, ובמילא הי' תיקון בהנקודות אודותם כתבתי במכתבי המוסג"פ להרשת, ויהי רצון שעכ"פ עתה יועיל מכתבי בהאמור.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל
מ. שניאורסאהן

פרטי פרטים שאי שאפשר לבררם אלא על אתר

ב"ה, כ"א תמוז תשי"ח
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי' שלום וברכה!

במענה למכתבו מה' תמוז שז"ע נתקבל, בו כותב הצעות שונות בהנוגע לחילופי גברא ומינויי גברא ברשת,

ולפלא שאלתו בכמו אלו מזמן לזמן, והרי כ"פ כתבתי ברור, שבהנוגע לאישים – ה"ז תלוי בפרטים ופרטי פרטים שאי שאפשר לבררם אלא על אתר, ואין לשאול עד"ז מעבר לים. וה"ה בנדון דידן.

במ"ש אודות מאה לירות הוספת משכורת לה... שי' מעת חזירתו מכאן (כמדומה כבר כתב עד"ז בעבר ושההנהלה ג"כ החליטה עד"ז, ו)מובן

שצריך למלאות ההבטחה – עד חדש אלול, התחלת שנת הלימודים הבע"ל. ומשם ולהבא ה"ז תלוי במצב הכספי של הרשת – [..] אם, כמו שהיתה ההנהגה עד עתה, איש לא יעשה דבר בהנוגע לזה. למרות שזה רבות פעמים נדבר, שלמה יגרע ענין הרשת מכל שאר הענינים שבאה"ק ת"ו – שבאם לא כל תקציבם עכ"פ חלק חשוב מתאסף ע"י העסקנים בזה, ובענין הרשת כנראה אין רוצים להתעסק אפילו בגביית פרוטה אחת, היאומן כי יסופר? (וכנראה שגם ה... שי' לא עשה בזה דבר או שלא יכול לעשות בזה דבר. בכ"א בהנוגע להפועל) ה"ז יכריח לקמץ באיזה הוצאות וגם הוספה האמורה בכלל זה.

בודאי נתקבלו מכתבי הקודמים ויענו עליו בפרטיות הדרושה.

בברכה לבשו"ט
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווייניט
מזכיר

המכתב דכא' סיון בעתו נתקבל.

ההחלטה על מינוי מורים ומורות

ב"ה, כ"ט תמוז תשי"ח
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו תמוז, במ"ש שאם אין הוראה מפורשת במינויי מורים=ות אין יודעים מה לעשות, – הרי כבר כתבתי במכתבי הקודם שמובן שההחלטה בזה תלוי' בתכונת נפש המורים בתנאי המקום וכו' – ואיך זה אפשר להחליט על זה בריחוק מקום שא"א לדעת כל הפרטים בזה. ומה שאינו מובן עוד יותר, וע"ד שכתבתי כ"פ, שמאות ארגונים נמצאים באה"ק ת"ו ומתנהלים ע"י אנשים הנמצאים על אתר והולכים ומתרחבים, אבל בהנוגע לחב"ד (והמצב הנ"ל הוא לאו דוקא בהרשת, כ"א גם בעוד מוסדות חב"ד) אין מחליטים כ"א מודיעים בכל ענין שפלוני סברתו היפך מפלוני ותו לא מידי. ובאם ככתבו – איזה מחברי ההנהלה אין נכנסים בעובי הקורה ואין מתמצאים בהם, הרי יחליטו מבלעדם. ולטענתו כי אין תועלת בהחלטה כיון שהאנשים אינם רוצים לקבל מרות, אין זה מובן כדי צרכו, כי אף שאפשר שאיזה פעמים בהצעת משרה – בה רק צדדים שלילים ובמילא צריכים לעשות רק מצד קבלת עול, אבל הרי, סו"ס, מאות מורים באה"ק ת"ו וממלאים תפקיד מורה והרי זוהי הוכחה ברורה שאין צורך דוקא בקב"ע כיון שזהו ענין של פרנסה וכו'. ובכל המקומות שבם יש בית ספר להרשת עדיין לא הבנתי עד עתה – באיזה מקום מוכרחים היו למס"נ, כיון שהיו משלמים בעד המשרה וכו' וכו'. מובן שיש כאלה שמצב המשפחתי שלהם אינו מרשה לנסוע למקומות רחוקים ביותר, אבל לאחרי השקו"ט כמה שנים, כל בתי ספר הרשת מרוכזים דוקא במקומות ישוב לפ"ע גדולים. [דוקא מארגונים אחרים – נוסעים למקומות רחוקים ובשמחה וכו', ומבלי איומים מעבר לים שעליהם לשמוע לקול פקודה וכו' וכו'].

המורם מהנ"ל – שיודיעו לכאן מההנהלה החלטתם הם בהנוגע למינויי מורים=ות למקומותיהם. ויודיעו ג"כ מראש באם ישנה טענה הנגדית של המורה פלוני=ת למינויו וכו'. ואז תתקבל אפשר גם הוראה מכאן – לאחרי שידעו טענותיו של הממאן. ומובן שבמקומות שיש למלאות רצון הממאן מבלי לנגוע בביה"ס, אין כדאי לגזור עליו, שהרי סו"ס – ענין

הנעשה בדרך גזירה ופקודה חסר בהתמסרות וכו'.

במ"ש אודות מקומות הרחוקים, ואשר אין רצונם לנסוע וכו' – הרי ע"פ הנ"ל מובן שאין לפתוח בתי ספר שם, כיון שלא יהי' מורה ומנהל.

לפלא שאין מזכיר דבר אודות הקייטנא בכפר חב"ד, שהרי מחזור הבנים הותחל יותר משבוע. ויהי רצון אשר סו"ס תתחילנה בשו"ט להתקבל, ובזה גם שהעובדים במוסדות כ"ק מו"ר אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שזה עתה באנו מימי הגאולה, יכירו בהחסד עליון ובהחסד גלוי הנעשה עמהם ע"י שניתנה להם האפשרית לסייע בביסוס והתפתחות מוסדות אלו, ויכירו גם בהאמת שעי"ז נתוסף כו"כ בעניניהם הפרטים – שלהם ושל ב"ב שיחיו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

היום בקרני מר יונה כסה שי' ובתוך הדברים סיפר, שמזמן לזמן אנ"ש שי' מבקשים עזרתו ועושה כן, וכן בהנוגע לסכסוך בלוד שפנו אליו – יעשה וכו'. תכניתו לחזור לאה"ק ת"ו – בעוד כעשרה ימים.

זכות התעסקותו באהלי יוסף יצחק ליובאוויטש תעמוד לו להצלחה

ב"ה, ז' מנ"א תשי"ח

ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו המהיר שסיים כתיבתו ד' מנ"א, וכבקשתו נשלח המענה מבלי לחכות על התור.

מובן שפלא מ"ש שאין בידו כל יכולת לברר הפרטים אודות פ. אבל כיון שההנחה שלו כנ"ל, הרי יפרט המצב לג' מידידיו (ומה טוב שעכ"פ אחד מהם יהי' המכיר אותו מכבר ויודע על השתלשלות אלה הדברים) והשי"ת יתן לשלשה אלה הרעיון הנכון איך לייעצו בטוב הענין באמת. וזכות התעסקותו באהלי יוסף יצחק ליובאוויטש אשר על שם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל – תעמוד לו גם בזה להצלחה מופלגה בכל הנ"ל.

בברכה לבשו"ט

העתק מברק

ב"ה, י"א אלול תשי"ח

ברוקלין

הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח למר יונה שי' כסא. באשר אין ידועה לנו כתובתו נשלח זה עפ"י כתובת הכנסת, ובאשר כפי הנראה סגורה היא כעת לכן יש להבטיח שהמברק יגיע לידו.

וזה נוסח המברק:

"בנועם נודעתי מעזרתו לחב"ד בלוד עד עתה, ותקותי חזקה שימשיך בזה וגם יוסיף. ותודתי רבה מראש, בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה.

מנחם שניאורסאהן".

בכבוד ובברכת כוח"ט

א. קווינט

מזכיר

המכתב מיום ד' אלול והפר"כ דט' אלול נתקבלו.

ביום הולדת הבעש"ט ואדה"ז הזכרתים על הציון

ב"ה, ח"י אלול תשח"י
ברוקלין
הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשרים קבלת המברק בו מודיעים ע"ד הנוסעים למקומותיהם, ומועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח היום:

"למסור לכל הנוסעים המנוים במברקו שביום הולדת הבעש"ט ואדה"ז הזכרתים על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר להצלחה מופלגה בשליחותם הקדושה ובשמחה וטוב לבב, ושתוסיף ברכה גם בעניניהם הפרטים ולכתיבה וחתימה טובה בגו"ר. המחכה לבשורות טובות.

מנחם שניאורסאהן". ע"כ.

המברק בטח נתקבל במועדו, ות"ח על הטרחא בזה.

בכבוד ובברכת כוח"ט
מזכיר

ברכתי לו ולכל אשר לו

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשי"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מוהר"ר דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכת הצלחה מופלגה בעבוה"ק ברשת ובכלל

מ. שניאורסאהן

תקציב מאוזן למוסדות הרשת

ב"ה, כו' טבת תשי"ט
ברוקלין

הנהלת רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש
באה"ק ת"ו
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבם המהיר, ובטח יתקבל מענה גם על שאר הנקודות אודותן כתבתי,

ובאתי עתה לעורר, בקשר להידיעה שקבלתי מבי"ס הרשת אשר בלוד, אודות רבות מאות הלירות שצריך להוסיף מתקציב הרשת להחזקתו. ואף שכבר כתבתי בזה כו"כ פעמים, וכנראה ללא כל תועלת, מוכרחני להזהיר עוד הפעם, שאי אפשר בשו"א לנהל ענינים באופן שלא ישערו כלל וכלל ע"ד הוצאות הכרוכות בדבר, ובחילוק מן הקצה אל הקצה.

ומהמוכרח אשר בהקדם האפשרי, כל אלו העוסקים בעניני הרשת ובשימת לב ככל הדרוש יתבוננו בפרט כל בי"ס. וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ. ואפשר גם ע"י התייעצות עם מנהלי בתי ספר אחרים. ויעריכו תקציב משוער של כל בי"ס וכן בהנוגע להנהלת הרשת, ויכתבו לכאן. וה"ה בהנוגע לקייטנא הבע"ל – אשר מחד גיסא מוכרח שתהי' גם בקיץ זה [ואדרבה בהוספה על השנים הקודמות], אבל מוכרח שלא תהיינה השגיאות שבשנים שעברו. וידעו מראש עכ"פ השערה קרובה לודאי, את ההוצאות הכרוכות בהנ"ל וכן ע"ד ההכנסה.

ואף שלא נתנה תורה למלאכי השרת, ושגיאות

מי יבין, אבל השגיאה הרי צ"ל בערך. וכמבואר בתוה"ק גם בעניני משא ומתן שגבול להשגיאה הבאה בשוגג ובאונס. וק"ל.

כן מוכרח להכניס בהקדם הכי אפשרי סדר בחשבונות הרשת*, שזה כו"כ שנים כנראה גם בזה שורר בלתי סדר מבהיל. ואחכה לבשו"ט בכל האמור וכן בהנוגע לתכנית כדבעי – לנצוח יום ההילולא יו"ד שבט הבע"ל.

בברכת הצלחה בעבודת הקדש

מ. שניאורסאהן

* מהנכון אשר תומ"י בקבלת המכתב, ישכרו לזמן, בוכהאַלטער [= רואה חשבון] מומחה אמתי, שיסדר בהקדם החשבונות דע"ע, ויורה סדר איך לנהלם אח"כ.

והרי הודיעוני מכבר אשר דודי [= הרב בן ציון שניאורסאהן] שליט"א אין מסכים לקחת ע"ע את הנ"ל.

השגחה העליונה זיכתו והצליחתו והעמידתו על חלק היפה – להיות מהפועלים

ב"ה, טו"ב שבט תשי"ט

ברוקלין

הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו והפ"נ ליום ההילולא.

ויהי רצון אשר כיון שהשגחה העליונה זיכתו והצליחתו והעמידתו על חלק היפה – להיות מהפועלים (פעלא דיממא, כלשון רז"ל וכביאור אדמו"ר הצ"צ) במוסדות בכל ההילולא,

שבודאי זהו מוסיף עוד יותר בהתעוררות ר"ר ע"י בעל ההילולא,

יוסיף זה כו"כ בברכות השי"ת בכל המצטרך לו.

והרי ברכתו של הקב"ה שתי המעלות בה, מעלת הברכה ומעלת התפלה, כמבואר בד"ה אמר ריב"ל כו' ואברכה מברכיך (תחלת ספר המאמרים תרכ"ט).

בברכה לקביעות בעבודת הקדש האמורה, וכהוראת רבנו הזקן, קביעות בזמן ובעיקר – קביעות בנפש,

שעי"ז פועלים הקביעות גם בהמושפעים והמחונכים – וקבוע – לא בטיל.

ויהי רצון שגם זה יהי' בהצלחה גדולה, ובאופן דופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה, ועד לנחלה בלי מצרים.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל

מ. שניאורסאהן

הנני להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית

ב"ה, י"א ניסן ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוהר"ר דוד שי'

שלום וברכה!

מכתביו נתקבלו.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח – מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג ולהצלחה מופלגה בעבוה"ק ברשת ולבשו"ט וגם בעניניו הפרטים

מ. שניאורסאהן

בתי ספר הרשת ברחובות וקרית גת

ב"ה, כ"ג ניסן תשי"ט
ברוקלין
הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'
שלום וברכה!

בטח קבל המכתב דתוכן השיחה עם הרב הרמ"פ שי' ויודיע המשך והשתלשלות הדברים בזה,

ובהנוגע לתוכן המכתב עוד להוסיף, שהענין דרחובות, כפי התאור גם במכתבו, יש להשתמט מזה ככל האפשרי. שנוסף על כללות הענין, שכנראה שם מקום מחלוקת, ופשיטא בכגון דא שיש שם מוסד חינוך ממ"ד (וכנראה אפילו גם שנים) וגם מוסד חינוך עצמאי, מה מקום ותועלת להוסיף עוד, לבד ההסתבכות במחלוקת מימין ומשמאל! ופשיטא שאין להחריף היחסים ללא כל צורך וכנראה ללא תועלת. ותמי' גם על הקס"ד.

לא רציתי להזכיר זה במכתבי הקודם, כי הרמ"פ שי' הודיע שבכלל שיטתם שבאם התלמידים מעתיקים למקום חדש, גם המוסד מעתיק, ולכן אם הת' מזרנוגה יעתיקו אין התנגדות מצדם שגם במקום החדש ייסדו מוסד כזה שלמדו בו עד אז. אבל הדגיש כשכל תלמידים אלו, ז.א. שיחלוקו גם על הנ"ל, נוסף על המחלוקת משמאל וכו'.

והעיקר כיון שכחות ההוראה מצומצמים ביותר וכן אמצעים הכספים, א"כ למה לדחוק (שפאַרען זיך) דוקא באותו מקום שיהי' בו עגמ"נ.

כנראה שע"ד האמור הוא גם בקרית גת, שגם שם שני מוסדות ממלכתי דתי וגם דחינוך עצמאי. [אלא ששם לכה"פ יש איזה לימוד זכות, שאפשר עי"ז יחזקו מעמד הישיבה, שלכן ההחלטה בזה, בענין קרית גת, צריכים להתייעץ ביניהם. ולא לדון יחידי, ולא לסמוך על הרב פלס שי', כיון שהוא בעובי הקורה, ולפעמים נראה הענין מבחוץ יותר ברור מאשר מבפנים].

ועוד להוסיף, שנתקבל העתק מכתב צעירי אגודת ישראל להרב פלס שי' בהנוגע להמצב בקרית גת. וביארו באופן שונה לגמרי מהתאור דאנ"ש בזה. ובטח יבררו ויודיעו גם בזה.

בכבוד וברכה
א. קווינט
המזכיר

עריכת שבע ברכות לר' זוסיא פויזנר

ב"ה, ו' אלול תשי"ט
ברוקלין
הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מא' וג' אלול, ואחכה להמשך בשו"ט בטוב אמיתי, טוב לשמים וטוב לבריות, אשר זהו ענין חינוך על טהרת הקדש, וק"ל,

ויהי רצון שיהי' זה באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור, והרי זכות הרבים מסייעתם, וכן ביחוד התעוררות ר"ר ע"י רבותינו נשיאינו, ובפרט

של כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר על שמו נקראים בתי ספר הרשת וברוחו מתנהלים.

בברכה לבשו"ט בהנ"ל בחוזר ותכה"י, ויהי רצון שיהי' זה מתוך שמחה מנוחה וטוב לבב וישמש זה ג"כ צינור וכלי להוספה בברכות השי"ת בענינים הפרטים שלו ושל ב"ב שיחיו.

בברכה להצלחה רבה בעבודתו בקדש ולכוח"ט

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

בטח ימים אלו תהי' חתונת האברך הנעלה הרב זוסיא שי' פאזנער, ומהנכון אשר כיון שהי' שליח מכאן בהנוגע לעניני הרשת ביחוד, אשר הרשת תערוך "שבע ברכות" ביום המתאים ובמקום המתאים (באם אפשרי במקום עבודתו בקדש בשנת הלימודים הבע"ל), ובאופן שגם ההתועדות תשמש תעמולה להכרחית חינוך על טהרת הקדש מואר בחום חסידותי, ומובן אשר הוצאות התועדות זו, תהי' ע"ח הכללי דמגבית המאוחדת, ובטח יבש"ט גם בזה.

מכתביו מי"ג אלול והקודמיו נתקבלו. ואצפה לבשו"ט בטוב הנרו"ג בכה"ע. ובודאי יזרז ביותר את הרר"ז שי' הכהן אבעלסקי בהנוגע להחשבונות. וכן (באם אי"ז מספיק) לדרוש (וג"כ בזירוז) מכאו"א מהמנהלים בשנת תשי"ט, שיודיעו תיכף שמות המורים, השעות הוראה התקן וכו' ההכנסה וכו', ויפה שעה א' קודם. וק"ל.

בעת רצון יזיכרוהו על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן כתבו.

מ. שניאורסאהן

ברכת הצלחה מופלגה בעבוה"ק

ב"ה, ימי הסליחות, ה' תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

מכ' והפנ' נתקבלו. ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכת הצלחה מופלגה בעבוה"ק ולבשו"ט גם בפרט

מאזן חשבונות הרשת

ב"ה, ד' מ"ח תש"כ

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה' דוד שי'

שלום וברכה.

מאשר הנני קבלת מכתבו מל' תשרי והקודמים.

ויהי רצון שכיון שז"ע יצאנו מחדש השביעי המושבע בכל טוב, ונכנסנו לסדר דויעקב הלך לדרכו בעבודה פרטית, תחול הברכה וההצלחה בכל הענינים שלו הכללים והפרטים גם יחד.

בברכה לבשו"ט ע"ד הצלחה רבה בכהנ"ל

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

מסיבה נתעכב משלוח המכתב. ומובנת גודל [. .] וגם מצער – שאין כל ידיעות בהנוגע לגמר החשבונות. וכוונתי כפשוטה שאקבל מאזן

בשביל השנים שעברו. ואמור אמרו כ"פ שהעכוב הוא מצד החומר שיש ביד פלוני. והרי גם זה נסתדר מכמה זמן, ובכ"ז אין קול ואין קשב.

ונשלח המכתב מהיר דחוף. ותקותי חזקה שבחוזר יאשרו קבלתו, ובמשך ימים ספורים אקבל גם הנ"ל. וגם ע"ז נאמר אין לך דבר העומד בפני הרצון.

יחס ההנהלה להמורים

ב"ה, ה' כסלו תש"כ
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ב וכ"ט מ"ח וא' כסלו,

ומובן הצער, נוסף על התמי' הכי גדולה, על עכוב סידור החשבון, אף שכבר סרו אלו המניעות שכתבו אודותם לפני' כו"כ חדשים, וסרו ג"כ לפני כמה זמן, ולע"ע אין קול ואין קשב, מהגמר לא רק בהנוגע תשי"ט אלא גם בהנוגע לתשי"ח, ומובן שזה מעורר ג"כ חשד, שבהנוגע לשנת לימודים זו, שכבר נמצאים בחדש השלישי בה – המצב מבולבל עוד יותר ויותר.

ב) עוד נקודה עלי להעיר והיא, שכיון שעבודת המורים=ות ועאכו"כ המנהלים, אי אפשר שתהי' מבוססת אך ורק על קבלת עול, וכמבואר בכ"מ גם בתורת הדא"ח, ונראה זה במוחש, שאפשר שתהי' מוצלחה אך ורק באם תעשה בשמחה ובטוב לבב וברגש של תענוג, מוכרח שיחס ההנהלה עם כאו"א תהי' בדרכי נועם, ופשיטא בדרכי שלום, אפילו באם ההנהלה סוברת שצדקה במאה אחוז והם אשמים במאה אחוז, ומי יאמר אם קצת ספק בדבר.

והביאני לכתוב האמור, כי מקבל הנני מכתבי התמרמרות מכמה בתי ספר הרשת, אף שמחולקים בהטענות שבהם, אבל הצד השוה ברובא דרובא, שאין מרגישים יחס של השתתפות בעניניהם והרצון לעזור להם וכו' וכו' אם מצד הנהלה או מצד המנהל במקום (במכתבי המורים=ות) או מצד המורים=ות (במכתבי המנהלים). אף כי כמובן לא בכל המכתבים ההתמרמרות שוה ובאותה התקיפות ותכיפות,

ובודאי בהתבוננות – יש למצוא דרך להזזה מידית בהאמור. והרי שכר המעביר על מדותיו הוא המשכת י"ג מדה"ר, כפסק דין רז"ל, שהם בלי גבוליות, וק"ל.

ג) כנראה אחת הסיבות להתמרמרות היא, עכוב המשכורת לפעמים. ואתענין לדעת: באם ייסדו קופה שהיא תלוה להמורים=ות ע"ח המשכורת שתתקבל בחדש זה עצמו, ז.א. הלואה לאיזה ימים או לשבוע ושבועים לכל היותר, היש תועלת בזה? ואם אפשר להבטיח (באוואָרענען) שישולם החוב מבלי כל עכוב, ז.א. שיהי' מובטח ע"י הטשעק המתקבל מהמשרדים. וק"ל.

ד) במ"ש אודות פו"פ וכו', כבר כתבתי כ"פ, שצריך בענינים כאלו, ע"ד פרט – לברר על אתר.

וכיון שנמצאים אנו בחדש כסלו, חדש הנסים והגאולה ובו המועדים דיו"ד ויט' כסלו, וסיומו בימי חנוכה דהלכה כב"ה דמוסיף והולך, הנה יבשרו טוב מכל העניינים דהפצת היהדות והפצת המעינות בטוב הנראה והנגלה. שמוסיפים באור הלוך והוסיף.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל

מ. שניאורסאהן

ז"ע נתקבלו המכ' מה' ח' כסלו. כן נתקבלו הפר"כ מכג' כו' תשרי. י, כא' מ"ח. א' דר"ח כסלו.

נרות חנוכה אינן בטלין לעולם

ב"ה. ימי חנוכה ה'תש"כ

שנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעל שם טוב ז"ל.

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מיום י"ז כסלו שלפניו ושלאחריו.

ויהי רצון אשר בתוכן והתעוררות ימי חנוכה אלו, שענינם הדלקת הנרות. הנרות שהם לעולם. אל מול פני המנורה, וכל הברכות שאינן בטלין לעולם (ראה רמב"ן ריש פ' בהעלותך) והלכה כב"ה דמוסיף והולך מוסיף ואור.

הנה כן יהי' בהפעולות, בקדש במשך כל השנה, להוסיף בנר מצוה ותורה אור. ובנר ה' נשמת אדם של עצמו ושל הזולת, מתוך שמחה ותהיינה הפעולות חדורות אור וחיות הנפש מוארה באור פנימיות תורתו ית' הנמשכת מבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה (עיין אגרת הקדש של כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע. נדפסה בהיום יום יט' כסלו).

ז"ע נתקבל המאזן הא' ות"ח ת"ח.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולחנוכה שמח ולהצלחה מופלגה בכה"ע דהרשת

מ. שניאורסאהן

נ.ב. בודאי בשיחתו עם ידידנו מר ש. שי' בהנוגע להענקה להוצאות ההפרדה, הזכיר שחינוך העצמאי קבל מענק מיוחד בסכום נכון לסילוק החובות שבעבר, וכמו שסיפר לי הרה"ג הרה"ח וכו' מוהרב"א שי' גאראדעצקי ששמע מכ'.

רשת בעל ההילולא

ב"ה, ו' שבט תש"כ

ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' מיום ח"י, כ"ד טבת ושלאחריו, עם המצורף.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל הענינים בכלל ובפרט.

מצורף בזה מכתב הכללי דיום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שגם בתוכנו יבשר טוב.

בברכת הצלחה בעבוה"ק ברשת בעל ההילולא ולבשו"ט גם בפרט

מ. שניאורסאהן

יוסיף בלימוד התורה וקיום מצותיה מתוך הרחבה

ב"ה, י' אדר תש"כ

ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה, ובזה כמובן וגם פשוט, עבוה"ק ברשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש.

בברכה לבשו"ט בכלל ובפרט ולפורים שמח

מ. שניאורסאהן

במש"כ עו"ד ובנו יעקב משה שליט"א, – יעשו כהוראת הרופא ויהא לרפוקו"ש.

בלימוד השיעור בדא"ח – יעשה כרצון המשתתפים בו שהרי אחז"ל שצ"ל במקום שלבו חפץ.

להשקיע המרץ בבתי ספר הקיימים

ב"ה, כג' אדר תש"כ

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי' שלום וברכה!

במענה למכתבו מיט' אדר והמצורף אליו והקודמיו, יהי רצון שסו"ס תתקבלנה בשורות טובות ומשמחות בעניני הרשת. והרי ממנו, השי"ת, לא יפלא כל דבר. ובהתאם להענינים שכותב – הרי לדעתי, יקח ממה שנכנס לקופה את המגיע לו, כן יסלק תיכף להוו"ח וכו' ... את חובו הישן [בקשר עם מצב בריאותו וכו'] כן ימסור להנ"ל בעד אמו תחי' אלף ומאתים לירות. והשאר לחובות הדוחקים, ובזה גם למרת ... תחי'.

ובקשר להנ"ל ובעיקר להסדר בעניני הרשת המסובך ובקשר עם זמן הרישום הממשמש ובא, הרי לא יתנו כל הבטחות ולא יתחייבו להוסיף אפילו בית ספר אחד או בגני הרשת. וכותב הנני בהדגשה כפולה ומכופלת – בכדי למנוע את מה שקרה בשנים שעברו, שכתבתי בשלילת האמור ואחר כן כתבו והודיעו שכבר הבטיחו וכו'.

וישקיעו כל המרץ וההשתדלות בבתי ספר וגנים הקיימים וכן בהנוגע לכתות חדשות.

בברכת הצלחה בעבודת הקדש ולבשו"ט בכל הענינים אודותם כותב.

מ. שניאורסאהן

נחיצות הקייטנה

ב"ה, ט' אייר תש"כ

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי' שלום וברכה!

במענה למכתבו מו' אייר והקודמיו, וכבקשתו נשלח המענה מבלי לחכות על התור.

במ"ש אודות הקייטנא. = מובן וגם פשוט, שנכון הדבר במאד מאד (מכל הטעמים שכותב, ועוד כהנה וכהנה). ואין זה סתירה כלל וכלל – למה שענית להר"י שי' גנזבורג, שעליו האחריות לראשונה דביה"ס בתענך ורק אח"כ הקייטנא, כי פשוט בעיני שיש די זמן לשני הענינים, והדבר תלוי בידיעה שמוכרחים שני הענינים גם יחד, וההכרח מעורר התבוננות ומציאת אופנים לסדר שני הענינים גם יחד. אבל ביחד עם זה, אם הנ"ל לא ימצא זמן פנוי לשני הענינים גם יחד (מאיזה טעם שיהי') הרי כנ"ל ביה"ס בתענך אחריותו הראשונה.

ב) מובן שצודק ג"כ בכתבו שאין מקום שתהי' הקייטנא ענין פרטי.

ג) כן מובן וגם פשוט, שהתלמידים מבתי ספר הרשת ועד"ז מכפר חב"ד – צריכים לקבל הנחות לגבי שאר הילדים. אף שכמובן כמות

הנחה זו – על הנהלת הקייטנא להחליט.

ד) בכלל בהנוגע להמחיר בהקייטנא, = כמדומה כבר כתבתי מאז, שצריך להודע מהמחירים בקייטנות אחרות [אף שזהו רק הגבלה לפ"ע ולא שהמחירים צ"ל בדיוק כמו במקום אחר].

ה) וג"כ מובן ופשוט, שלא ישר בעיני כלל וכלל מה שפלוני רוצה לנצל ענין הקייטנא לקבלת שכר מופרז, אפילו באם היתה הקופה מלאה על כל גדותי', שהרי אין זה הנהגה מתאימה כלל, אפילו בתוככי סתם בנ"י, ועאכו"כ בתוככי אנ"ש. וביחוד – כשהקופה בדפיציט, הרי לא רק באופן פרינציפוני, ואין מקום כלל לקבלת תנאים האמורים.

ו) אף שהמענה בהנוגע לסילוק החובות נשלח מכאן באיחור זמן רב לאחרי הכתיבה, בכ"ז בתקפו עומד, ובודאי יסלקו החובות.

ז) לפלא שאין כותב דבר בהנוגע להרישום – אף שכפי השמועה בכ"מ הוא באמצע הרישום ואולי גם בהסיום. ובודאי ימלא בהזדמנות הבאה.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט בכל הנ"ל

מ. שניאורסאהן

אין לצרף לרשת בתי־ספר חדשים

ב"ה, כ' סיון תש"כ
ברוקלין

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מט"ו, יז סיון.

ויהי רצון שיבשר טוב בכל הענינים שכותב – בטוב הנראה והנגלה, וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הידוע, שכשנותן הקב"ה לעמו בני ישראל גשמיות, ביכולתם להראות ומראים בפועל איך שמהפכים את הגשמיות לרוחניות.

והרי פתגם רבותינו נשיאינו, הוא גם נתינת כח, ובפרט שיום מתן תורה הוא גם יום ההילולא של מורנו הבעש"ט ז"ל, ובשנה זו – הילולא המאתים וביום הרביעי בשבוע (כבעת ההסתלקות) בו ניטלו וגם ניתלו המאורות.

וידועה תורת בעל ההילולא על הכתוב כי תראה חמור וגו' עזוב תעזוב עמו, לעבוד את השי"ת עם החומר, עם הגוף וענינו (גשמיות בכלל).

בברכה לבשו"ט ובזה גם ע"ד השפעתו בסביבתו בכיוון הנ"ל

מ. שניאורסאהן

לשאלה ע"ד נס ציונה וכיו"ב: כבר כתבתי מאז, שאין לצרף לרשת בתי"ס חדשים, שמזה מובן שגם לא כהנ"ל שקשור בהוצאות גדולות (אולי עוד יותר מבתי"ס חדש). והנני כותב זו עוה"פ – לשלילה. כן פשוט שאין למסור הת' שנרשמו לחב"ד לבתי"ס ממ"ד, כיון שאין חב"ד יכול להיות אחראי עליהם. בטח התראה עם הרא"וו שי' מכבר. ויודיע.

שלילת הצעת פיטוריו מהרשת

ב"ה, כא' מנ"א תש"כ
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מי"ד מנ"א והקודמיו.

ובודאי מובנת התמי' והפליאה, שזה כמה חדשים שאין נשמע דבר מהרשת ולפתע פתאום – בתוכן הנ"ל. ומובן שאין כל אפשרות להצעתו

דשחרורו – מלבד ע"י הירוס הרשת ח"ו.

בטח ביקר אצלם ידידנו הוו"ח אי"א וכו' שלמה שי' טעלושקין, ויביא ממנו פ"ש מפורט בהנוגע לעניני הרשת.

והשי"ת יצליחם להגדיל תורה ולהאדירה. ומובן שאין לזה סתירה במה שכתבתי מאז – שלא להוסיף בתי ספר הרשת חדשים (והלואי היו נשמעים לזה). וכוונתי שיוסיפו כהנה וכהנה במוסדות הקיימים עתה ומתוך שמחה וטוב לבב ובמרץ מסודר.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

השילמו ל... בשעתו את המגיע לו, כמו שכתבתי מלפני חדשים אחדים? הכבר נגמר סו"ס סידור החשבונות ע"י המומחה העוסק בזה? – מצו"פ העתק המברק-מענה.

זכות הרבים מסייעתם

ב"ה, ט"ז כסלו תשכ"א

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים

מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו משילהי חשון עם המצורף בם, ותקותי חזקה אף שאין מזכיר עד"ז, שבמשך הזמן נמסר הפ"ש לכל בתי הספר של הרשת, ויהי רצון שיבשר טוב בזה, ז.א. שנכנסו הדבורים ללבם של השומעים-ות שי' ובאופן מתאים לדבר משנה המעשה הוא העיקר, הוספה בעניני התלמידים-ות והמורים-ות בהנוגע לפועל, והרי זכות הרבים מסייעתם, ורבותינו נשיאינו מעוררים ר"ר להצלחה בפעולות בקדש בחינוך על טהרת הקדש.

כן בטח נדבר עם המורים-ות והמנהלים בהנוגע לימי סגולה דחדש כסלו, יו"ד, יט' וימי חנוכה שלאחריו, ויהי רצון שגם בזה יהי' באופן הנ"ל דברים היוצים מן הלב ונכנסים אל הלב.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט בכל האמור ובברכת חג הגאולה

ברכה לכניסה לבנין החדש בחולון

ב"ה, ז"ך טבת תשכ"א

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' וכו'

מוה' דוד שי'

מוה' יצחק שי'

שלום וברכה!

ז"ע הוברק אליהם, וז"ל:

"במענה למכתיהם – ודאי יכנסו לבנין החדש בחולון, ותהי' בשעה טובה ומוצלחת וטוב לחנך הבית – בקשר * לעשירי בשבט. וברכות יחולו על ראש העיר וחבריו שהשתדלו בהאמור, ובטוחני שישבעו רצון ונחת אמיתי מפעולתם האמורה. ובודאי בקרוב ימלאו כל החדרים תלמידים, שיחנכום להיות לגאון ולתפארת ארצנו הקדושה, ותודה חמה להנ"ל ובפרישת שלומם ובברכת הצלחה: חתימתי".

ומוכרחני להביע גודל תמיהתי להספק שלהם בדבר, האם להשאר ח"ו בבנין הישן, שהרי זה אכזבה הכי גדולה, צעד היפך התרחבות, ולא עוד אלא שגם היפך בנין, ולא רק בהנוגע לחולון אלא לעוד מקומות (שבטח יהי' מצב כהאמור בהנוגע בכ"מ) ותקותי חזקה, שיסבירו המברק מתאים לענינו – לראש העיר ולחבריו בדברים יוצאים מן הלב, ופשיטא שלא למליצה יפה כוונתי, כי אם תקותי חזקה שכן יהי'

בפועל, לא רק שבעתיד הקרוב יתמלאו החדרים תלמידים=ות שי', אלא גם בהנקודה שראש העיר וחבריו ישבעו רצון ונחת אמיתי מהם, ואצפה לבשו"ט בכל הנ"ל.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש מתוך מנוחה שמחה וטוב לבב, המצפה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

תקותי חזקה שלא תשכח כלל ותוזנח ההשתדלות ע"ד הענקה חד פעמית להרשת ממשרדים המתאימים – כדי לסלק החובות השונים, ובפרט שנעשה כזה בהנוגע למפלגות וכו'. והרי בעבר היתה האמתלא שלא הוקבע מי יהי' שר החינוך משא"כ עתה. ואף שישנם איזה סכסוכים במשרדים הנ"ל, הרי מקום לומר שבדבור המתאים, להמצב – אדרבה יש לנצל זה למילוי הבקשה. והרי שוהה עתה במחנם הרה"ג הרה"ח כו' הראב"ג שי' – שבאם יש אפשריות בודאי לא ימנע עזרתו בהאמור.

ולתוכן המכתב – נשלח מהיר דחוף.

* הדיוק בקשר – שאין כוונתי בדוקא ביום י' בשבט.

בודאי ינצלו ככל האפשרי – בעניני הרשת, העת רצון דיום הילולא זה (כינוס תלמידים-ות שי' וכיו"ב). ובפרט שבהנ"ל אין כינוסים וכו' בחוגים אחרים מלבד חב"ד, (משא"כ בפורים וכיו"ב). ויה"ר שסו"ס יהי' באופן מתוכנן ומאורגן ובמילא בהוספה רבה בהצלחה.

החופש הגדול בבתי הספר

ב"ה, כ"ח שבט, תשכ"א
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ו שבט והקודמיו.

לכתבו אודות שינוי זמן החופש – הנה ברוב הפעמים בכגון דא, אף כשמצליחים בהשתדלות, הוא רק להמעיט, ז. א. לא שבחופש הרגיל עד עתה לומדים ולוקחים חופש בזמן אחר, כ"א שלא לומדים לא אז ולא אז. בכל זה כיון שהדבר בספק ואפשר שהתנאים באה"ק ת"ו בכלל שונים הם, הנה הנעשה עד עתה ומכריח להמשך – ימשיכו בזה, אבל השתדלות חדשה צריך עיון בהתוצאות מזה אם כדאיות הן, ומובן שבד"א באם שינוי החופש יהי' רק באיזה מהבתי ספר, אבל באם יש מקום לומר שישנו בכל הבתי ספר עכ"פ בכל בתי ספר ממ"ד, אז בטל חשש האמור.

מצער שמאז נסעו מכאן אין אף מלה אחת בהנוגע לדו"ח הכספי, וכנראה שהוזנח עוד יותר, וכבר איני יודע באיזה אמצעים אוכל לאחוז בכדי שאדע ואקבל דו"ח כנ"ל – לאחרי שדברתי עמו סמוך לנסיעתו מכאן, וכמדומה לי קרוב לודאי שגם הבטיח בזה, ומאז אין קול ואין עונה אף מלה אחת, ואפילו באם לא הי' הנ"ל – מוכרח הוא, ובפרט כשבפירוש נדבר עד"ז.

לפלא שאינו מזכיר ע"ד העתק מכתבי למר למפרט שי' והאם יש המשך לכל הענין.

ואצפה לבשו"ט בעניינים הכללים ובעניניו הפרטים ובעמדנו בסמיכות לחדש אדר, אשר הנקודה התיכונה בו ימי הפורים אשר ונהפוך הוא, שכל המונעים מסתירים ומעלימים נהפכים למסייעים, הנה יבשר טוב בהאמור ובכלל – בריבוי.

הפ"נ נתקבלו.
בברכה לבשו"ט.
מ. שניאורסאהן

מצער ומדאיג שזה כמה וכמה חדשים שאין ממנו כל מכתבים וידיעות

ב"ה, כה' אייר תשכ"א
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

מתמיה ביותר וגם מצער ומדאיג, שזה כו"כ חדשים שאין ממנו כל מכתבים וידיעות. ופשוט שהדאגה היא לא רק בהנוגע לענינים הכללים, אלא ובעיקר בהנוגע לענינים הפרטים. ובפרט שלא הורגל בשתיקה ארוכה כהאמור כלל וכלל,

ויהי רצון שסו"ס יבשר, שלא הי' כל יסוד לחששות ולענינים בלתי רצוים, ויבשר טוב בטוב הנראה והנגלה בכל הענינים הכללים והפרטים, ופשיטא שכל ההקדם בזה והפרטיות – ה"ז משובח.

ובעמדנו בערב ש"ק מברכין ירחא תליתאי בו ניתנו אוריין תליתאי לעמא תליתאי – הרי זה מענין לחתום בברכה, בלשון הרב הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר,

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות

מ. שניאורסאהן

לעשות ככל הדרוש לעלות לדרגת דין

ב"ה, יא' סיון תשכ"א
ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מד' סיון, וממהר הנני לענות עליו, אף כי לכאורה אין גם מקום לספק, והוא – שאין כל סברא להזניח ח"ו משרתו בקדש ברבנות. ואדרבה, כמו שכתבתי וגם אמרתי בע"פ לעשות ככל הדרוש לעלות לדרגת דַין. ולא רק מפני הרווחים הגשמים שבדבר, אלא גם מפני הרווחים הרוחנים. וצריך להשתדל שאנ"ש יתפסו משרות רבנות באה"ק ת"ו, ומכמה טעמים מובנים וכו'. ומצער ומדאיג שכנראה גם לזה אין איש שם לב.

בהנוגע לעניני הרשת, כמדומה גם בזה נדבר איזו פעמים – שאין כדאי וגם מצער שלוקח ע"ע גם ענינים טכנים פעוטים, בה בשעה שהתנועה בזה צ"ל להיפך – שהוא יעמוד בראש כל הענינים וישגיח עליהם אבל הצד הטכני יעשה ע"י מזכיר, וכמובן. מה שמתמיה ביותר בשנה זו הוא – שכיון שהבטיחו לאחדים תשלומין מקופת הרשת אף שאין להם "שעות" ושעתם פנוי' מלימוד והנהלה ברשת, והבטחה הנ"ל היתה באופן מוחלט, ז.א. שסו"ס יפנו אליו על יסוד זה ובמשך הזמן ישולם כל המגיע ע"פ ההבטחה, הרי ענין הכי קרוב צ"ל – שהשעות שמשלמים להם בעדם וריקות הן מעניני הרשת, יקדישו להנהלה כללית, מזכירות וכו'. ובמילא היתה נפתרה שאלת המזכירות עכ"פ במדה גדולה.

לפלא שאינו מאשר קבלת מכתבי, בו שאלתי ע"ד המצב בהרשת, בצירוף תמיהתי – שאין ידיעות ע"ד המצב ותוצאות בהרישום לזמן הבע"ל וכו'. ויהי רצון שעכ"פ בחוזר תתקבלנה ידיעות מתאימות. ולנגוע בעוד נקודה, שכנראה צריכה תקון בהקדם (והכי אפשרי); המצב בביה"ס בברוש, שקבלתי כמה מכתבים מכתבי אזעקה, שבאילו ארבעה מורים-ות רצונם המקום לזמן הבא, והרעש והרושם שנעשה משמועה זו במקום גם עתה וההיזק ח"ח שיש להקדימו בעוד מועד וכו'. המאזן הכספי דהרשת

– היסודר סו"ס?

ולתוכן המכתב – נשלח בלי לחכות על התור

בברכה לשנת הצלחה

ובברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

בודאי יטכסו עצה בעוד מועד – בהנוגע לענין החופש הגדול באם יש מקום ובאיזה אופן לעמוד בקישור עם תלמידי-ות בתי ספר הרשת במשך כג' חדשים אלו, וביחוד להזכירם ולעודדם במשך הזמן בהנוגע לשבת, בין המצרים ובענייניהם, התחזקות בשיעורים בתורה, קיום המצות וכו'.

בעמדנו בימי סגולה

ב"ה ימי הגאולה, יב-יג תמוז, ה'תשכ"א

ברוקלין, נ. י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'

מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ה' תמוז.

ובעמדנו בימי סגולה יב-יג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, ואתו עמו גאולת כל השייכים אליו ולענייניו (כי גופא בתר רישא אזיל) בתוככי כלל ישראל,

יהי רצון בעת רצון זו אשר מגאולה האמורה נזכה בקרוב ממש לגאולה השלימה,

כהיעוד דפרשת שבוע זה: דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל גו' וישראל עושה חיל.

בברכה לבשו"ט בכלל ובפרט

מ. שניאורסאהן

דרך כוכב מיעקב: ראה ירוש' (מעשר שני ספ"ד) דלכל או"א מבנ"י שייך זה. והנה לפי ירוש' תענית פ"ד ה"ה (וכ"פ הרמב"ן וכמה ממפרשי החומש) מדבר הכתוב במשיח. ואין בזה סתירה, ואדרבה – ע"פ מאמר הבעש"ט נבג"מ שצריך כל א' מישראל לתקן ולהכין "חלק קומת משיח השייך לנשמתו" (מאור עינים ס"פ פנחס). ומובן בעבודת האדם – ע"פ מש"כ רבנו הזקן באגרת הקדש ס"ד.

וישראל עושה חיל: ראה אור החיים הק' עה"פ. תו"א יתרו (עד, ב): כך גלות כו' להיות עי"ז כו' וכן בפרט כו'.

ברכות לקראת השנה החדשה

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"א

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ

עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

מכ' מכד' אלול (והקודמו)

עם המצו"ב וכן המאזן

ז'ע נתקבלו.

בברכת הצלחה רבה בעבוה"ק

ולבשו"ט בכלל ובפרט

מ. שניאורסאהן

בניית המקוה בפתח תקוה שיהיה מקוה ע"ג מקוה והתועלת בדבר

ב"ה, כ"ז כסלו, תשכ"ב

ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מכ"ג

כסלו וגם בו אין כותב מאומה בנוגע לענינים הכללים דחב"ד ולכל לראש הרשת וגם אין מאשר קבלת המכתבים, אף שחזקה ששליח – בי דואר – עושה שליחותו.

בו כותב אודות ענין בניית המקוה בפתח תקוה בנוגע לתכנית שתהי' מקוה ע"ג מקוה, והתועליות שבדבר.

וכיון שהרה"ג וכו' הר"י שי' לנדא מבני ברק דיבר בזה (וכנראה איזו פעמים) עם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, מהנכון שיתקשר עמו ויברר אצלו הפרטים בזה, כי לי אין ידוע בזה לבד הרשימה שניתנה לפרסום (בספר טהרת המים להר"ן שי' טעלושקין).

אף שאין הזמן גרמא לעיין בזה ולכתוב באריכות הדרושה, לכאורה פשוט שהתועלת הכי גדולה באופן בני' האמורה, היא, שאז הטבילה בהאוצר עצמו, אלא שהרצפה מחלקתו לשני חלקים ובטלה הרצפה מענינה ע"י החורים שבה, והתועליות בטבילה באוצר עצמו כו"כ.

לכתבו שיש מי שאומר שקשה לנגב, – אין זה מובן כלל שהרי אדרבה הנגוב קל יותר, כיון שהמים לא רק שנשאבים ע"י פומפ מלמעלה אלא שהשיריים יורדים לאוצר שמתחת לרצפה.

באם לדעתו נכון שאכתוב בהנ"ל להוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ישראל שי' איידלמן, בטח יודיעני ואכתוב אליו כיון שעומדים אנו בקישור מכתבים.

בכלל נכון מכו"כ טעמים שתהי' המקוה בקרקע ולא בקומה שני', ולכאורה גם מצד האדריכל צ"ל הרצון לזה, וגם הוצאות הבני' תהיינה קטנות יותר.

ובנוגע לנשים, הרי יש למעט טרחתם בנוגע לזה ככל האפשרי ואפילו טרחה לעלות במדריגות ועוד כמה טעמים, מהם אפילו בעלהבת'ישע שטוב יותר שמקוה דנשים תהי' באופן שלא תצטרכנה להרבות בהילוך בבנין.

כבקשתו נשלח המכתב מבלי לחכות על התור.

בברכה לבשו"ט.

מ. שניאורסאהן

להמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה

ב"ה, י"א ניסן ה' ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח – מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג ולבשו"ט בכלל ובפרט

מ. שניאורסאהן

ז"ע נתקבל מכתבו מי"ב ניסן.

קבלת התורה בשמחה ובפנימיות

ב"ה, ג' סיון ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
כו' מו"ה דוד שי'
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מי"ג אייר והקודמיו.

ולקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי

בלשון הרב הוא כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע:

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בברכת החג

מ. שניאורסאהן

לחכות לשעת הכושר בעניין העלאת האח ארצה

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מכ' נתקבלו. ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכת הצלחה רבה בעבוה"ק חינוך עטה"ק

מ. שניאורסאהן

לשאלתו ע"ד אחיו שי' – באם אפשרי כדאי לשאלו האם רוצה הוא שישלחו לו דרישה מאה"ק ת"ו.

באם חשש בשאלה זו (אפילו בעקיפין) – לחכות עד שתהי' שעה הכושר יותר.

יהי רצון שיבשר טוב בכל הענינים אודותם כותב

ב"ה, א' כסלו תשכ"ג
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ח חשון.

יהי רצון שיבשר טוב בכל הענינים אודותם כותב בטוב הנראה והנגלה, והרי הענינים ענייני שמים הם.

והרי נמצאים אנו בר"ח כסלו, חדש החסידותי, חדש נסים וגאולה מכל ענינים המבלבלים ואדרבה באופן של שלום וכמ"ש פדה בשלום.

בברכה לבשו"ט וגם בעניני הפרט

מ. שניאורסאהן

ברכות לו ולבני המשפחה

ב"ה, ג' אדר תשכ"ג
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי ינהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה ובקיום מצותי' מתוך הרחבה.

ולהודעתו ע"ד הכנס בנם האברך יוסף יצחק שי' לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבות

פרק ה') ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה בתורה הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות. והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

וירוה ממנו רוב נחת יהודי אמיתי, נחת חסידותי.

בברכה

מ. שניאורסאהן

כתיבה וחתימה טובה

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"ג

– שנת המאה וחמישים להסתלקות הילולא של רבנו הזקן –

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

מכ' נתקבל.

בברכת הצלחה ולבשו"ט

מ. שניאורסאהן

ברכות לחג הפסח

ב"ה, י"א ניסן ה'תשכ"ד

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מכ' מכ"ד שבט (שנים) נתקבלו וכן הקודמיו עם המצורף.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח – מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג ולהצלחה רבה בעבוה"ק ברשת ומתוך שוט"ל

מ. שניאורסאהן

ברכות לשנה החדשה

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"ד

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מכ' נתקבלו. ולקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה

מ. שניאורסאהן

בנוגע להשגחה באיטליזים

ב"ה, כב' שבט תשכ"ה

ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו, שהתחיל לכותבו יז' שבט, והקודמיו – וכבקשתו נשלח המענה מבלי לחכות על התור.

לשאלתו בנוגע להשגחה באיטלזים. = כפי שמתאר הענין במכתבו, אין כדאי לקחת זה ע"ע (באם אפשרי להשתמט מזה, מבלי לעורר מחלוקת גדולה וכו').

נצטערתי לכתבו אודות היחס של הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מר . . שי', כיון שבהיותו כאן ומאז ועד עתה קישור מכתבים שבינינו הוא ידידותי וכו'. ואולי כדאי שידבר עם הנ"ל באופן בלתי רשמי, ומובן שיכול להזכיר כתבי במכתבי ע"ד זה.

בברכה לבשו"ט.

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

בעת רצון אזכיר עוה"פ את . . שי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

פשוט שעליו להמשיך ברבנות

ב"ה, ר"ח אד"ש תשכ"ה
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה ובקיום מצות' מתוך הרחבה.

בברכה לבשו"ט בפרט ובכלל.

מ. שניאורסאהן

בודאי יעוררו בכל בתי"ס הרשת ע"ד משלוח מנות ומתל"א וכו' – ככל הדרוש.

נ.ב.

פשוט: א) שעליו להמשיך ברבנות (ולהשתדל שיהי' בדרגא חשובה. איך לפעול בזה – ע"פ התייעצות עם ידידים על אתר). ב) שכיון שהמורים-ות שי' משתתפים בלימוד הדא"ח ושבעים רצון וכו' ואין בזה שום הוצאות) אך ורק הוצאות הנסיעה – שעל הרשת לסלקן) כדאי הדבר ונכון וטוב. ג) בענין אחיו שליט"א – יכתוב לזענעווע כיון שכמה עושים כן. ד) שיודיעני כמה מגיע לו מהרשת (ע"פ מה שנדברנו בהיותו כאן) ומה טוב בהקדם.

הפ"נ שבמכתביו יקראו בעת רצון על הציון הק'.

זמן נסים וישועות בגשמיות וברוחניות

ב"ה, ימי חנוכה ה'תשכ"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ט"ז כסלו והקודמיו והמצורף אליהם.

ויהי רצון שיבשר טוב בתוכנו,

והרי הימים, ימים זכאין, ימי חנוכה, זמן נסים וישועות בגשמיות וברוחניות, ימים טובים בהלל והודאה.

בברכת הצלחה בעבוה"ק ברשת אהל"י

מ. שניאורסאהן

פשוט שצ"ל הכנת המורים (קודם שמקבלים המשרה ברשת) ככל הדרוש למלאכת ה' זו, ובפרט ע"פ הפלגת חז"ל בזה. וכבר נדבר ונכתב בזה כ"פ. אבל הרי ישנם כבר במציאות באהקת"ו קורסים למורים ירי"ש, ולמה לנסות לייסד קורס חדש ולחפש מארגן, מרצים, מקום וכו' וכו', וכ"ז יהי' בעיקרו בשביל חב"ד?! וק"ל. וד"ל.

בעתו כתבו ופנו וכו' להר"ר צבי שי' דר. הרכבי בנוגע לאחיו שי' – הכבדוהו באמירת תודה, וכיו"ב?

ברכה ליום ההולדת

ב"ה, ב' אדר תשכ"ו

ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי ינהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכת הצלחה רבה בעבוה"ק ברשת אהלי"י ומתוך שמחה וט"ל

מ. שניאורסאהן

נ.ב. מכבר עניתי שבנוגע לאישים (לקבלם בתור מורה, מנהל וכו') ההחלטה תלוי' בתכונותיהם וכו' ולכן צ"ל ההחלטה על אתר.

שנה טובה ומתוקה

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"ו

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

מכ' נתקבל.

בברכה

מ. שניאורסאהן

מתוך הרחבה

ב"ה, טז' אד"ש ה'תשכ"ז

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש, בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכה

מ. שניאורסאהן

נ.ב. הפ"נ יקרא בעת רצון על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ירווה מהם ומכל יו"ח שי' רוב נחת חסידותי

ב"ה, י' סיון ה'תשכ"ז
ברוקלין

הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
רב פעלים כו' מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת חתונת בנו האברך הוו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה מנחם מענדל שי' עם ב"ג תי',

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל טוב, ושתהי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

וירווה מהם ומכל יו"ח שי' רוב נחת חסידותי.

בברכת מזל טוב מזל טוב

מ. שניאורסאהן

פשוט שמקום דירתו גם לעתיד לבוא הוא בארץ הקודש

ב"ה, יט' מנ"א ה'תשכ"ז
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה לשאלותיו במכתבו מיום יא' מנ"א,

פשוט שמקום דירתו גם לעת"ל הוא באהקת"ו,

ובאם תסכים ע"ז – יפגש.

בברכת הצלחה בעניניו הפרטיים והכלליים

מ. שניאורסאהן

שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

מכ' נתקבלו.

בברכה

מ. שניאורסאהן

בודאי נהג במנהג אנ"ש, בזמן האחרון ביום ההולדת

ב"ה, אדר"ח אדר ה'תשכ"ח
ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה' דוד שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אודות יום הולדת שלו,

בודאי נהג במנהג אנ"ש, בזמן האחרון ביום ההולדת. ויה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד התורה וקיום מצותי' מתוך הרחבה.

בברכה להצלחה רבה בכל הענינים ומתוך שמחה וט"ל [= וטוב לבב].

מ. שניאורסאהן

בעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה

ב"ה, י"א אדר ה'תשכ"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ובו בקשת ברכה פ"נ מיום ז' אדר והקודמיו,

ובעת רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה לפורים שמח ולבשו"ט תכ"ה [= תמיד כל הימים]

מ. שניאורסהן

עבודת השם היא בכל עניני האדם כל היום וכל הלילה

ב"ה, י"א ניסן ה'תשכ"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכ' מו' ניסן והקודמיו.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח – מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

הפ' יקראו, בל"נ, עה"צ.

בברכת הצלחה בעבוה"ק ובברכת החג

מ. שניאורסהן

שמירה וטיפוח מיוחד דווקא עתה*

. . העתק מענתי למנהל בי"ס אהלי"י – ובבקשה להודיעו לכל המנהלים כיו"ב. ובזה, לכאורה, גם מענה לשאלתו מכ"ט מנ"א, [. .] וק"ו.

ז"ע נתקבל מכתבו שלאחרי הנ"ל ות"ח על הבשו"ט מחזרת חכמה מהת' שי'. כן ימשיך לבש"ט בעניני בי"ס הלוך ומוסיף, וכן בשאר העניינים.

לכתבו ע"ד ביקור כאן בחודש תשרי הבע"ל – תמיהני שה"ז בניגוד לתוכנו הפנימי והעקרי דמכתביו. ביה"ס שע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר זקוק לשמירה ולטיפוח מיוחד דוקא עתה. בעבר הצליח בזה – ולמעלה מהמשוער. ובודאי גם בעתיד יהי' כן – באם יעשה מצדו את כל התלוי בו. ואיך ינעם לו לבוא לכאן להשתטח על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר ולומר לו שלמרות שליחותו בקודש בבי"ס אהלי"י – נטש הכל בשעה מיוחדת זו ונסע לכאן!

---

*) לא ידוע לנו תאריך המכתב

רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש

ת.ד. 19 כפר חב"ד טל. 03-9606889, פקס. 03-9606944

לזכות

אלפי ילדי ישראל התלמידים, מחנכים ומחנכות, גננות וסייעות,
מנהלים ומנהלות, וצוותי בתי הספר וגני הילדים של רשת 'אהלי
יוסף יצחק', העוסקים במרץ ובמסירות רבה בחינוכם הטהור
של ילדי ישראל באורה של תורה וחסידות

ולעילוי נשמת

הגאון החסיד, חסיד רם מעלה מרביץ תורה לעדרים, שמסר נפשו
במשך כיובל שנים להקמת וביסוס 'רשת אהלי יוסף יצחק' בארץ
הקודש החל מיום היווסדו, ועסק בזה בכל המרץ למען חינוכם
הטהור של ילדי ישראל,

הגאון האדיר הר"ר **דוד** ע"ה **חנזין**

שזכה לראות פירות ופירי פירות, בדמותם של אלפי תלמידים
שהקימו בתים נאמנים בישראל, על אדני התורה והמצוות כפי
שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

הנהלת רשת אהלי יוסף יצחק
בשם אלפי התלמידים ואנשי החינוך והצוות

פיקוח נפש
דוחה פוליטיקה

לעילוי נשמת

הרב הגאון החסיד, מרביץ תורה לאלפים, יושב על מדין, דוגמא ומופת של ענווה וצניעות, חסיד מסור ונאמן בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, מחשובי רבני ישראל שעומד ללא חת על משמר קדשי ישראל, לוחם נאמן ונחוש בכל הנוגע לבטחון יהודי ארץ הקודש ועמידה תקיפה על שלמותה; לקח חלק בכל הכינוסים של העמותה ברחבי ארץ הקודש

הגאון החסיד רבי **דוד חנזין** ע"ה

בפטירתו של גאון גדול זה, איבד עם ישראל רב נכבד וחשוב ששמר על גופם ונפשם של ישראל בארץ ישראל, כשעמד ללא חת מול מנהיגים וראשי ממשלות, בהזהירם לבל יעזו למסור שטחים רח"ל

עמותת הרבנים "פיקוח נפש" איבדה
רב וגאון, חסיד ועניו, לוחם ואיש תעצומות

ת . נ . צ . ב . ה

מחדשי היישוב היהודי בחברון
The Jewish Community of Hebron

לזכות

תושבי היישוב היהודי בחברון, העומדים על משמרת שלימות ארץ ישראל בגופם, נפשם וממונם; מסתופפים בצלם של אבות ואמהות האומה, ומוסרים נפשם על הגנת ארץ הקודש, נושאים ברמה את דגל האמונה והנחישות בזכות העם היהודי בארצו עד כי יאיר פני המזרח הוא חברון.

ולעילוי נשמת

הגאון החסיד, שריד לדור רבנים מהדור הקודם, העומד ללא חת על משמר קדשי ישראל, ובפרט בענייני שלמותה של ארץ הקודש ובטחון היהודים המתגוררים בה; נושא דגל המאבק למען עיר הקודש חברון, דמות מופת של ענווה וצניעות, יושב על מדין, מרביץ תורה לעדרים,

הגאון רבי **דוד חנזין** ע"ה

זכות קדושה היא לנו, להוקיר ולהנציח את זכרו הדגול, בהכרת הטוב למען מאבקו ללא פשרות עבור ארץ ישראל בכלל, ועיר האבות, חברון, בפרט.
ובקרוב ממש נחזה כולנו לקיום היעוד "ומביא גואל לבני בניהם".

מחדשי היישוב היהודי בחברון

לזכות

ישראל שלמה אהרן

בן שרה פרומה טויבע רחל

רחל ריסא בת לאה

וילדיהם

מנחם מענדל בן רחל ריסא

חיה מושקא בת רחל ריסא

רבקה בת רחל ריסא

דוב בעריש בן רחל ריסא

הולצברג

לזכות

הרה"ח ר' **יצחק** שי'

וזוגתו מרת **חנה דבורה** תחי'

וילדיהם שיחיו

גורביץ

קראון הייטס

כאן ציווה ה' את הברכה

לזכות

אפרים פישל משה נ"י

מיכל נ"י, **חוה** נ"י

מנחם מענדל נ"י, **יוסף יצחק** נ"י

לנחת רוח חסידית, לבריאות, שמחה

נרתם לזכותם על ידי הוריהם:

שמואל דוד פלטיאל ו**שושנה פנינה** שיחיו

חרמץ

נר ואור של זכרון

לדמותו של גדול בישראל, גאון בתורה וגאון במידות, חסיד ואיש רוח, סמל לצניעות וענווה, מרביץ תורה ברבים, מאורו זכיתי ליהנות במשך עשרות בשנים ולקבל מלוא חופניים מתורתו והנהגתו, וכן אורחות חיים ונתיביהם מחכימים ומאלפים

הגה"ח הרב **דוד** ע"ה **חנזין**

תהא דמותו מופת ונר לרגלינו, בלימוד תורה, במידות טובות, אורחות חסידים ומנהגם, בדרכים ישרות ונעימות

אליעזר ומשפ' **זיגלבוים**

פתח־תקוה – אלעד

לזכות

צוות הניהול של מוסדות ופעילות "בית חב"ד"

ברחבי פתח תקווה, הגננות והסייעות בגני חב"ד

המורות והעובדות בבית הספר חב"ד לבנות "אור חיה"

להצלחה רבה ומופלגה בעבודת הקודש מתוך הרחבה ושפע עד בלי די,
בהפצת היהדות ומעיינות החסידות, בחינוך חסידי לבני ובנות ישראל,
להיות כתובת אמיתית לכל יהודי, ובשליחות העיקרית להכין את עצמנו
ואת כל עירנו לקבלת פני משיח צדקנו,
שנזכה להתגלותו תיכף ומיד ממש.

מוקדש ע"י

הנהלת בית חב"ד פתח תקווה

לעילוי נשמת

שמעון ע"ה בן **יעקב**

ויג

נתרם ע"י

הרה"ח ר' **אליעזר** וזוג' **תמר** וילדיהם שיחיו

ריינהולד